

Наручилац:

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ШУМАРСТВА
Шуме Републике Српске А. Д. СОКОЛАЦ
ШУМСКО ГАЗДИНСТВО „Ботин“ Невесиње

ШУМСКОПРИВРЕДНА ОСНОВА

ЗА ШУМСКОПРИВРЕДНО ПОДРУЧЈЕ

Невесињско - Гатачко

(важност 01.01.2026. - 31.12.2035. год.)

ИЗВОД ИЗ
ОРИГИНАЛНОГ ДОКУМЕНТА

Израдио:

**„Истраживачко-развојни и
пројектни центар“ Бања Лука**

Бања Лука, новембар 2025. године

I. УВОД	1
1. РАЗЛОЗИ ЗА ИЗРАДУ ШПО	2
2. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ШПп НЕВЕСИЊСКО - ГАТАЧКО	6
2.1. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА	6
2.2. ГРАНИЦЕ ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА	9
2.3. ИМОВИНСКО-ПРАВНО СТАЊЕ ПОДРУЧЈА	12
2.4. БИОЛОШКЕ, КЛИМАТСКЕ, ОРОГРАФСКЕ, ГЕОЛОШКЕ И ПЕДОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ШПП	19
2.4.1. Биолошке карактеристике	19
2.4.2. Климатске карактеристике	20
2.4.3. Орографске карактеристике подручја	23
2.4.4. Геолошке и педолошке карактеристике	26
2.5. ОПШТЕКОРИСНЕ ФУНКЦИЈЕ ШУМА	38
2.6. УГРОЖЕНОСТ ШУМА ОД БИЉНИХ БОЛЕСТИ, ШТЕТОЧИНА, ИМИСИЈЕ ШТЕТНИХ ГАСОВА И ШУМСКИХ ПОЖАРА	40
2.7. ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА У ШУМАРСТВУ	42
2.8. БРОЈ И СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ У ШУМАРСТВУ	42
2.9. ЕКОНОМСКИ И САОБРАЋАЈНИ УСЛОВИ	43
2.10. РАЗВИЈЕНОСТ ОСТАЛИХ ИНДУСТРИЈСКИХ КАПАЦИТЕТА И ПОЉОПРИВРЕДЕ	45
3. ПОСЕБНА ОГРАНИЧЕЊА У ГАЗДОВАЊУ НА ДИЈЕЛОВИМА ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА	47
3.1. ПОДРУЧЈА КАРАКТЕРИСТИЧНЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ	49
3.2. СЈЕМЕНСКЕ САСТОЈИНЕ	51
3.3. МИНИРАНОСТ ПОДРУЧЈА	52
4. Интегрално газдовање шумама	53
4.1. ИНТЕГРАЛНО ШУМАРСТВО	53
5. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ МЕТОДИКЕ РАДА ЗА ИЗРАДУ ШУМСКОПРИВРЕДНЕ ОСНОВЕ	54
5.1. ПРИПРЕМНИ (ПРЕЛИМИНАРНИ) РАДОВИ	55
5.1.1. Картографија	55
5.1.2. Методика прикупљања таксационих података	57
5.1.3. Формирање газдинских класа и категорија шума	57
5.2. ТЕРЕНСКИ РАДОВИ	58
5.2.1. Обиљежавање граница просторно уређајних јединица	58
5.2.2. Издвајање и обиљежавање просторних уређајних граница састојина – одсјека	59
5.2.3. Искољчавање центара елементарних површина (кругова)	59
5.2.4. Таксациона снимања на елементарним површинама	60
5.3. ЗАВРШНИ КАНЦЕЛАРИЈСКИ РАДОВИ	62
5.3.1. Израда карата	62
5.3.2. Мјерење површина	62
5.3.3. Бонитирање станишта	63
5.3.4. Припрема и обрада таксационих података	63
5.4. ИЗРАДА ЕЛАБОРАТА ШУМСКОПРИВРЕДНЕ ОСНОВЕ	63
5.4.1. Извођачи радова на изради шумскопривредне основе	64
5.4.2. Кодекс шифара за ШПП Невесињско - гатачко	64
5.5. ЛИТЕРАТУРА И ТЕХНИЧКА ДОКУМЕНТАЦИЈА КОРИШЋЕНЕ ПРИ ИЗРАДИ ШПО	67

II. СТАЊЕ ШУМА И ШУМСКИХ ЗЕМЉИШТА У ДОБА УРЕЂИВАЊА	68
1. ГАЗДИНСКЕ КЛАСЕ И КАТЕГОРИЈЕ ШУМА	69
1.1. СПИСАК ГАЗДИНСКИХ КЛАСА И КАТЕГОРИЈА ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА ЗА ШПП НЕВЕСИЊСКО-ГАТАЧКО.....	69
1.2. ПРЕГЛЕД ПОВРШИНА ПО ГАЗДИНСКИМ КЛАСАМА И КАТЕГОРИЈАМА ШУМА ЗА ПРИВРЕДНЕ ЈЕДИНИЦЕ И ШПП НЕВЕСИЊСКО-ГАТАЧКО	74
2. ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА	85
2.1. ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ПО КЛАСИФИКАЦИОНИМ ЈЕДИНИЦАМА	85
2.1.1. Основни таксациони елементи по класификационим јединицама	86
2.2. ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА ПРОИЗВОДНЕ ПОВРШИНЕ	87
2.2.1. Основни таксациони елементи по газдинским класама	87
2.2.1.1. Газдинске класе високих шума са природном обновом	87
2.2.1.2. Газдинске класе високих деградираних шума	102
2.2.1.3. Газдинске класе шумских култура	104
2.2.1.4. Газдинске класе изданаčkih шума	115
2.2.1.5. Газдинске класе површина подесних за пошумљавање и газдовање	122
2.2.2. Основни таксациони елементи по ужим категоријама шума	124
2.2.2.1. Уже категорије високих шума са природном обновом	124
2.2.2.2. Уже категорије високих деградираних шума	130
2.2.2.3. Уже категорије шумских култура	132
2.2.2.4. Уже категорије изданаčkih шума	136
2.2.2.5. Уже категорије површина подесни за пошумљавање и газдовање	138
2.2.3. Основни таксациони елементи по ширим категоријама шума	138
2.3. ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА ПРОИЗВОДНЕ ПОВРШИНЕ - МИНИРАНЕ	144
2.3.1. Основни таксациони елементи по газдинским класама - миниране	144
2.3.1.1. Газдинске класе високих шума са природном обновом - миниране	144
2.3.1.2. Газдинске класе шумских култура - миниране	147
2.3.1.3. Газдинске класе изданаčkih шума - миниране	148
2.3.1.4. Газдинске класе површина подесних за пошумљавање и газдовање - миниране	150
2.3.2. Основни таксациони елементи по ужим категоријама шума - миниране	151
2.3.2.1. Уже категорије високих шума са природном обновом – миниране	151
2.3.2.2. Уже категорије шумских култура – миниране	152
2.3.2.3. Уже категорије изданаčkih шума – миниране	152
2.3.2.4. Уже категорије површина подесни за пошумљавање и газдовање – миниране	153
2.3.3. Основни таксациони елементи по ширим категоријама шума - миниране	154
2.4. ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА ПОВРШИНА НЕПОДЕСНИХ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ И ГАЗДОВАЊЕ	156
2.4.1. Основни таксациони елементи по газдинским класама	156
2.4.1.1. Газдинске класе површина шума неподесних за пошумљавање и газдовање	156
2.4.1.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање	158
2.4.2. Основни таксациони елементи по ужим категоријама	160
2.4.2.1. Уже категорије површина шума неподесних за пошумљавање и газдовање	160
2.4.3. Основни таксациони елементи по ширим категоријама	161
2.5. ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА ПОВРШИНА НЕПОДЕСНИХ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ И ГАЗДОВАЊЕ - МИНИРАНЕ	162
2.5.1. Основни таксациони елементи по газдинским класама - миниране	162
2.5.1.1. Газдинске класе површина шума неподесних за пошумљавање и газдовање – миниране	162
2.5.1.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање – миниране	163
2.5.2. Основни таксациони елементи по ужим категоријама – миниране	163
2.5.3. Основни таксациони елементи по ширим категоријама – миниране	164
2.6. СПОРНЕ ПОВРШИНЕ.....	164

2.7. ДРВНА ЗАЛИХА, ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ И ОСТАЛИ ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ПО ПРИВРЕДНИМ ЈЕДИНИЦАМА.....	166
2.7.1. Привредна јединица 01 „Вележ“	166
2.7.1.1. Шума и шумско земљиште производне површине	166
2.7.1.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	171
2.7.1.3. Спорне површине	171
2.7.2. Привредна јединица 02 „Невесињска Црна Гора“	171
2.7.2.1. Шума и шумско земљиште производне површине	171
2.7.2.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	176
2.7.2.3. Спорне површине	177
2.7.3. Привредна јединица 03 „Кокошињак - Чичево“	177
2.7.3.1. Шума и шумско земљиште производне површине – минирани	177
2.7.3.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање – минирани	179
2.7.4. Привредна јединица 04 „Црвањ – Живањски поток“	180
2.7.4.1. Шума и шумско земљиште производне површине	180
2.7.4.2. Шума и шумско земљиште производне површине - минирани	181
2.7.4.3. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	182
2.7.4.4. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање – минирани	183
2.7.5. Привредна јединица 05 „Црвањ“	183
2.7.5.1. Шума и шумско земљиште производне површине	183
2.7.5.2. Шума и шумско земљиште производне површине – минирани	187
2.7.5.3. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	188
2.7.5.4. Спорне површине	188
2.7.6. Привредна јединица 06 „Снијежница – Заломка ријека“	188
2.7.6.1. Шума и шумско земљиште производне површине	188
2.7.6.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	193
2.7.6.3. Спорне површине	194
2.7.7. Привредна јединица 07 „Бјеласница - Ђед“	194
2.7.7.1. Шума и шумско земљиште производне површине	194
2.7.7.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	198
2.7.7.3. Спорне површине	198
2.7.8. Привредна јединица 08 „Лебршник - Троглав“	198
2.7.8.1. Шума и шумско земљиште производне површине	198
2.7.9. Привредна јединица 09 „Горња Неретва“	202
2.7.9.1. Шума и шумско земљиште производне површине	202
2.7.9.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	204
2.7.9.3. Спорне површине	205
2.7.10. Привредна јединица 10 „Изгори – Јабучке стијене“	205
2.7.10.1. Шума и шумско земљиште производне површине	205
2.7.10.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	209
2.7.10.3. Спорне површине	209
2.8. ДРВНА ЗАЛИХА, ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ И ОСТАЛИ ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ПО ОПШТИНАМА	209
2.8.1. Општина 009 „Гацко“	209
2.8.1.1. Шума и шумско земљиште производне површине	209
2.8.1.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	213
2.8.1.3. Спорне површине	214
2.8.2. Општина 019 „Источни Мостар“	214
2.8.2.1. Шума и шумско земљиште производне површине	214
2.8.2.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	219
2.8.2.3. Спорне површине	220
2.8.3. Општина 036 „Невесиње“	220
2.8.3.1. Шума и шумско земљиште производне површине	220
2.8.3.2. Шума и шумско земљиште производне површине – минирани	225
2.8.3.3. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	228
2.8.3.4. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање – минирани	228
2.8.3.5. Спорне површине	228
2.8.3.6. Спорне површине – минирани	229

3. Поузданост утврђених таксационих података	229
3.1. РЕЛАТИВНЕ ГРЕШКЕ УТВРЂЕНИХ ТАКСАЦИОНИХ ЕЛЕМЕНАТА ЗА ВИСОКЕ ШУМЕ СА ПРИРОДНОМ ОБНОВОМ ЗА ШПП.....	229
4. Стање шумских комуникација и степен отворености шумскопривредног подручја.....	230
III. АНАЛИЗА И ОЦЕНА ДОСАДАШЊЕГ ГАЗДОВАЊА ШУМАМА	233
1. УПОРЕДНИ ПРИКАЗ СТАЊА ШУМА ПРЕМА ПРЕТХОДНОЈ И НОВОЈ ШПО.....	233
1.1. УПОРЕДНИ ПРИКАЗ ПОВРШИНА ПО КАТЕГОРИЈАМА ШУМА И ШПП.....	234
1.2. УПОРЕДНИ ПРИКАЗ СТАЊА ДРВНЕ ЗАЛИХЕ И ЗАПРЕМИНСКОГ ПРИРАСТА ПО ВРСТАМА ДРВЕЋА ПО КАТЕГОРИЈАМА ШУМА.....	235
1.2.1. Упоредни приказ дрвне залихе и запреминског прираста	235
1.2.2. Упоредни приказ структуре дрвне залихе.....	237
1.2.3. Упоредни приказ квалитета дрвних залиха	238
1.3. УПОРЕДНИ ПРИКАЗ СТЕПЕНА ОТВОРЕНОСТИ ШУМА	239
2. АНАЛИЗА И ОЦЕНА ИЗВРШЕЊА ПЛАНОВА ГАЗДОВАЊА ЗА ПРОТЕКЛИ УРЕЂАЈНИ ПЕРИОД	242
2.1. ИЗВРШЕЊЕ ПЛАНА СЈЕЧА	242
2.1.1. Извршење плана сјеча за период 2016. - 2024.....	242
2.1.1.1. Извршење плана сјеча за шире категорије шума	242
2.1.1.2. Извршење плана сјеча за газдинске класе	245
2.1.1.3. Извршење сортиментне структуре дрвних сортимената	246
2.1.1.4. Извршење плана сјеча за привредне јединице	247
2.2. ИЗВРШЕЊЕ ПЛАНОВА ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА.....	251
2.3. АНАЛИЗА АКТИВНОСТИ ПРОВОЂЕЊА МЈЕРА ЗА ЗАШТИТИ ШУМА	251
2.4. ИЗВРШЕЊЕ МЈЕРА НА ОДРЖАВАЊУ И ПОБОЉШАЊУ БИОДИВЕРЗИТЕТА.....	252
2.5. ИЗВРШЕЊЕ ПЛАНОВА ИНВЕСТИЦИОНИХ УЛАГАЊА.....	253
2.6. ИЗВРШЕЊЕ ПЛАНА КОРИШЋЕЊА НЕДРВНИХ (СЕКУНДАРНИХ) ШУМСКИХ ПРОИЗВОДА	253
3. ОЦЕНА ГАЗДОВАЊА У ПРОТЕКЛОМ УРЕЂАЈНОМ ПЕРИОДУ	254
IV. ПЛАНОВИ ГАЗДОВАЊА ШУМАМА ЗА НАРЕДНИ УРЕЂАЈНИ ПЕРИОД.....	255
1. ЦИЉЕВИ ГАЗДОВАЊА	256
1.1. ОПШТИ ЦИЉЕВИ ГАЗДОВАЊА ШУМАМА	256
1.2. ТЕХНИЧКИ ЦИЉЕВИ ГАЗДОВАЊА ШУМАМА.....	257
1.2.1. Избор врста дрвећа	257
1.2.1.1. Биодиверзитет (биолошка разноликост).....	257
1.2.2. Избор система газдовања	258
1.2.3. Утврђивање оптималне (нормалне) дрвне запремине.....	269
1.2.4. Циљеви газдовања по газдинским класама.....	270
1.2.4.1. Циљеви газдовања у високим шумама са природном обновом.....	270
1.2.4.2. Циљеви газдовања у високим деградираним шумама.....	280
1.2.4.3. Циљеви газдовања у шумским културама.....	281
1.2.4.4. Циљеви газдовања у изданачким шумама.....	286
1.2.4.5. Површине подесне за пошумљавање и газдовање.....	287
1.2.4.6. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање.....	288
2. ПЛАН КОЛИЧИНЕ И ДИНАМИКЕ СЈЕЧА.....	288
2.1. УРЕЂАЈНИ ПЕРИОД И ТУРНУС	288
2.2. ОСНОВНИ КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ ОБИМА СЈЕЧА (ЕТАТА)	288
2.2.1. Критеријуми за утврђивање плана сјеча (етата) у високим шумама са природном обновом	289

2.2.1.1. Утврђивање амплитуде континуитета газдовања	289
2.2.1.2. Очување биодиверзитета и осталих еколошких и социјалних функција шуме	290
2.2.1.3. Индустриски капацитети за снабдијевање дрветом	290
2.2.1.4. Реалност планираног обима сјеча у односу на економску оправданост ШПО	291
2.2.1.5. Одређивање етата примјеном формула	291
2.2.1.6. Критеријуми за одређивање плана сјеча (етата) у шумским културама	291
2.2.1.7. Критеријуми за одређивање плана сјеча (етата) у изданаичким шумама	292
2.3. ПЛАН СЈЕЧА (ЕТАТ)	292
2.3.1. Преглед плана сјеча (етата) по газдинским класама и категоријама шума за ШПП Невесињско - гатачко	293
2.3.2. Структура обима сјеча (етата) по газдинским класама	297
2.3.3. Структура обима сјеча (етата) по ужим категоријама	306
2.3.4. Структура обима сјеча (етата) по ширим категоријама	310
2.3.5. Структура обима сјеча (етата) по ширим категоријама за привредне јединице	312
2.3.6. Структура обима сјеча (етата) по ширим категоријама за општине	315
2.4. АНАЛИЗА ПЛАНА СЈЕЧА ЗА ВИСОКЕ ШУМЕ СА ПРИРОДНОМ ОБНОВОМ	316
2.5. ОДРЕДБЕ О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПЛАНА СЈЕЧА	319
3. ПЛАН ИСКОРИШЋАВАЊА ШУМА	320
3.1. ПЛАН ИСКОРИШЋАВАЊА ШУМСКИХ ДРВНИХ СОРТИМЕНАТА	321
3.1.1. Структура дрвних сортимената планираног обима сјеча за категорије шума	322
3.1.2. Структура дрвних сортимената планираног обима сјеча по привредним јединицама	328
3.1.3. Структура дрвних сортимената планираног обима сјеча по општинама	339
3.1.4. Приказ основне технологије и средстава рада	344
3.1.4.1. Сјеча и израда	345
3.1.4.2. Транспорт дрвних сортимената	345
3.1.4.3. Утовар дрвних сортимената	346
3.1.4.4. Мјере заштите околине код примјене технолошког процеса	346
3.1.5. План средстава рада потребних за реализацију производње	347
3.1.6. План коришћења осталих шумских производа	348
3.1.6.1. Потенцијалне могућности коришћења љековитог биља	348
3.1.6.2. Корисне врсте гљива и њихове производне могућности	350
4. ПЛАН ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА	351
4.1. ВРСТА И ОБИМ ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА	351
4.1.1. Врсте шумскоузгојних радова	351
4.1.2. Обим шумско узгојних радова	354
4.1.3. План шумскоузгојних радова за шумскопривредно подручје	356
4.1.4. План шумскоузгојних радова по привредним јединицама	357
4.2. ИЗВОЂЕЊЕ ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА	368
4.3. ПЛАН ПОТРЕБНИХ СРЕДСТАВА РАДА ЗА ШУМСКОУЗГОЈНЕ РАДОВЕ	370
5. ПЛАН ЗАШТИТЕ ШУМА	370
5.1. ВРСТЕ ШУМСКИХ ШТЕТА И МЈЕРЕ ЗАШТИТЕ	372
5.1.1. Заштита шума од штетног дјеловања човјека	372
5.1.2. Заштита шума од стоке и дивљачи	373
5.1.3. Заштита шума од инсеката и биљних болести	374
5.1.4. Заштита шума од елементарних непогода	379
5.1.5. Заштита шума од шумских пожара	379
5.1.6. Заштита ријетких врста, врста којима пријети опасност и угрожених врста	382
6. МЈЕРЕ ЗА ОДРЖАВАЊЕ И ПОБОЉШАЊЕ БИОДИВЕРЗИТЕТА И ОСТАЛИХ ЕКОЛОШКИХ И СОЦИЈАЛНИХ ФУНКЦИЈА ШУМА	386
6.1. МЕЂУНАРОДНЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ, ПРОТОКОЛИ И СТРАТЕГИЈЕ	387
6.1.1. Цертификација шума	388
6.1.2. Биолошка разноликост - биодиверзитет	389

7. ПЛАН ИНВЕСТИЦИЈА	390
7.1. ПЛАН ИЗГРАДЊЕ НОВИХ И ПЛАН РЕКОНСТРУКЦИЈЕ ПОСТОЈЕЋИХ ШУМСКИХ КАМИОНСКИХ ПУТЕВА	390
7.1.1. Планирана изградња и реконструкција путева	391
7.2. ИНВЕСТИЦИОНА УЛАГАЊА	391
7.2.1. Биолошка обнова шума	392
7.2.2. Инвестициона улагања у механизацију и опрему за искориштавање шума	394
V. ЕКОНОМСКО ФИНАНСИЈСКА АНАЛИЗА	394
1. ФОРМИРАЊЕ УКУПНОГ ПРИХОДА	395
1.1. ПРИХОД ОД ПРОДАЈЕ ШУМСКИХ ДРВНИХ СОРТИМЕНАТА ФРАНКО ТВРДИ КАМИОНСКИ ПУТ....	395
1.2. ПРИХОД ОД ПРОДАЈЕ ШУМСКИХ ДРВНИХ СОРТИМЕНАТА ФРАНКО КОД ПАЊА	396
1.3. РЕКАПИТУЛАЦИЈА ПРИХОДА	396
1.4. РЕКАПИТУЛАЦИЈА ПРИХОДА И РАСХОДА ПО ГОДИНАМА ЗА ПРЕДХОДНИ УРЕЂАЈНИ ПЕРИОД...	397
2. ТРОШКОВИ ПОСЛОВАЊА (РАСХОДИ)	398
3. БИЛАНСА ПОСЛОВАЊА	398
4. Вриједност ШУМА и шумског земљишта	399

I. УВОД

Шумскопривредна основа је план за дугорочно газдовање шумама којим се утврђује еколошка, привредна и социолошка основа за биолошко унапређење шумских ресурса и остваривање општег интереса. Шумскопривредна основа је основни оквир регулисања газдовања шумама и шумским земљиштем на принципу потрајности производње и прихода уз очување и побољшање диверзитета и осталих општекорисних функција шума.

Дуго времена од свог постанка, човјек је у шуми налазио све што му је потребно за опстанак, односно живот. Временом, развојем пољопривреде, порастом броја становника и уопште напретком цивилизације, расту потребе људи за разним производима од дрвета, шуме се све више сијеку, крче и уништавају све док се нису појавиле посљедице таквог односа према шуми у виду климатских непогода, пожара, ерозије земљишта и несташице дрвета. Тек тада се долази до сазнања да се шуме морају чувати, обнављати, па и нове подизати. Проучавају се законитости опстанка и гајења шума, постављају се научне поставке, долази до развоја науке о шумама и законодавства о начину управљања и газдовања шумама.

У преамбули извјештаја конференције Уједињених Нација о човјековој околини и одрживом развоју (Rio Agende 1992.) стоји: „Сви типови шума укључени су у јединствени комплекс еколошких процеса, као основе њиховог постојања и чине потенцијални ресурсни капацитет за задовољавање људских потреба као и околинских вриједности. Њихово умјерено газдовање и чување је у интересу Влада земаља којима припадају, као и њихових локалних заједница и околинског амбијента у цјелини“. Један од принципа међународног права је суверено право земаља на искоришћавање властитих ресурса у складу са властитим околинским прописима али уз одговорност властите јурисдикције да не направи штету по околину других земаља или простора изван својих граница. Из тога разлога многе организације и државне агенције усвојиле су нови приступ управљању природним богатствима, која имају економске или културне вриједности са циљем заустављања њиховог тоталног исцрпљења. Ова стратегија позната на међународном плану као менаџмент екосистема који третира ресурсе као међузависне екосистеме, а не појединачно.

Газдовање шумама на принципу потрајности свих њених функција познатих као принцип континуитета газдовања укључује предности студија екологије са циљем заштите биодиверзитета екосистема, чиме се човјеку омогућава коришћење неопходних ресурса примјеном метода које штите цјеловит екосистем.

Суштинске активности у области газдовања шумама планирају се и проводе шумскопривредним основама које се доносе за шумскопривредна подручја*. Овим документом не могу се рјешавати проблеми на регионалном нивоу, јер се исти морају рјешавати дугорочним програмима развоја шумарства и газдовања шумама на научним поставкама.

Напомена* - у даљњем тексту документа поред пуних назива термина и појмова кориштене су и скраћенице уобичајене у шумарској терминологији: ШПО-шумскопривредна основа, ШПП-шумскопривредно подручје, ПЈ-привредна јединица, ГК- газдинска класа, УКШ-вјска категорија шума, ШКШ-шира категорија шума, УТК-узгојнотехничка класа, ТК-техничка класа и сл.

Реализацију планова ШПО треба проводити до најниже уређајне јединице путем извођачких пројеката који се доносе за конкретне објекте - одјељења и одсјеке.

Из разлога што је регионални економски просперитет везан уз очуваност екосистема, потребна је одговарајућа брига друштвене заједнице на томе плану.

Шумски екосистеми у Републици Српској и БиХ спадају у најбогатије у цијелој Европи у погледу ресурса, обима и разноликости у корелацији са површином. Измјенама и допунама просторног плана Републике Српске до 2025. године, као основни циљ планирано је одрживо (трајно) газдовање, што подразумијева управљање и коришћење шума, шумског земљишта и популација дивљачи на такав начин и у таквом степену да сачува биодиверзитет, а продуктивност, обнављање, виталност и потенцијал доведу на ниво којим би се задовољиле одговарајуће еколошке, економске и социјалне потребе како на локалном, тако и на републичком нивоу, водећи рачуна да се притом не угрозе неки други екосистеми, као и оперативни циљ утврђивање простора који трајно остају шумска подручја – заштитне шуме и шуме посебне намјене (заштићене шуме, шумски резервати, сјеменске састојине и сл.)

У развијеном свијету постоји велики број примјера гдје су површине од посебног значаја и изгледа издвојене у неку од форми заштите, и као таквима се газдује по прописаним постулатима и дозволама.

Одређивање намјене шума и шумских површина, у зависности од међусобног односа опште корисних функција шума, биодиверзитета, заштите и коришћења животне средине и потреба становништва, у будућности је један од приоритета при будућем планирању и газдовању шумама.

Шуме као екосистеми остварују благотворан утицај на човјеково здравље, редукују атмосферске загађиваче, неутралишу отровне материје, смањује температурне екстреме. Шуме доносе најчистији ваздух за човјекова плућа и представљају фабрику кисеоника, те има широк спектар благородног дејства на човјеково здравље.

Имајући све то у виду, произашла је потреба за издвајањем већих или мањих површина које би се изузимале од режима искоришћавања само дрвне масе, а на којим би се кроз мјеста за одмор и рекреацију ублажавао стрес људи од свакодневних напора.

1. РАЗЛОЗИ ЗА ИЗРАДУ ШПО

Законом о шумама („Службени гласник Републике Српске”, бр. 75/08, 60/13 и 70/20) и Правилником о елементима и садржају шумскопривредних основа („Службени гласник Републике Српске”, бр. 52/09 и 43/11), постављени су законски основи за газдовање и очување вриједности шума, како у својини Републике Српске, тако и у приватној својини. Шумскопривредном основом се доносе планови газдовања и обезбјеђују општи интереси у складу са усвојеном политиком, која полази са становишта да се садашње стање шума треба сачувати и унаприједити.

Чланом 17. ст. 1., 2., 3. и 4. Закона о шумама је прописано да:

„(1) Шумама се газдује на основу шумскопривредне основе и извођачких пројеката.

(2) Основ је план за дугорочно газдовање шумама у коме мора бити утврђена еколошка, привредна и социолошка подлога за биолошко побољшање шумских ресурса и остваривање општег интереса у складу са Стратегијом развоја шумарства и Шумарским програмом Републике.

(3) Основ се доноси за период од десет година.

(4) Нова Основа доноси се прије истека рока за који је донесена постојећа Основа.“

Такође, чланом 18. став 5. Закона о шумама је прописано да се шумскопривредном основном одређују основне смјернице и циљеви газдовања шумама, мјере за унапређивање шума, очување и јачање општекорисних функција шума и заштита шума, а Основа садржи и анализу досадашњег газдовања шумама, приказ стања шума, циљеве газдовања шумама, врсту и обим радова.

Чланом 2. Закона о шумама („Службени гласник Републике Српске“,бр. 75/08, 60/13 и 70/20) прописано је да су шуме и шумско земљиште природна добра од општег интереса и уживају посебну бригу и заштиту Републике Српске. Посебно је наглашено да се шуме морају одржавати и обнављати тако да се очува и повећа њихова вриједност и општекорисна функција, обезбиједи трајност продукције, заштита и стално повећање прираста и приноса. Такође, ЗОШ дефинише да је шума земљиште обрасло шумским дрвећем, као шумски екосистем изграђен од биотопа - (животно станиште или простор - шумско земљиште, вода, ваздух, клима), и биоценозе (животна заједница - шумско дрвеће и други биљни и животињски шумски организми). Посебно је изражена законска дефиниција општекорисних функција шума и њен утицај на животну средину, а нарочито кроз њене функције у које спадају општекорисне функције шума:

а) еколошке функције шума, које подразумевају очување биодиверзитета и заштиту земљишта, вода и климе, укључујући и позитивну улогу у везивању угљеника из атмосфере, односно производњи кисеоника и

б) социјалне функције шума које подразумевају рекреацију, туризам, естетску улогу шума, повољан утицај на здравље људи, образовање, истраживање, одбрану земље и заштиту грађевина и инфраструктуре.

Законом су посебно истакнуте врсте шума, и то: заштитне шуме, које првенствено служе заштити земљишта и вода, насеља, инфраструктурних и других објеката и остале имовине и шуме посебних намјена којима се обезбјеђује, заштита билошке разноврсности и осталих природних вриједности шума, заштита генофонда, производња шумског сјемена и садног материјала, образовна, научноистраживачка, културно-историјска и естетска функција и здравствено-рекреативна и туристичка функција.

Шума, као биогеоценоза, врло је сложен природни систем (екосистем), настао у дуготрајном процесу заједничког дјеловања биљног и животињског свијета у одређеним условима средине. Шума и шумска земљишта задовољавају низ функција:

а) привредна (економска) функција која подразумева производњу дрвета и других шумских производа, укључујући и ловну дивљач ради остваривања прихода и

б) општекорисне функције шума.

Према утврђеним функцијама и мјерама газдовања, шуме могу бити:

а) привредне шуме, које поред очувања општекорисних функција шума првенствено служе обезбјеђивању шумских производа и услуга,

б) заштитне шуме, које првенствено служе заштити земљишта и вода, насеља, инфраструктурних и других објеката и остале имовине и

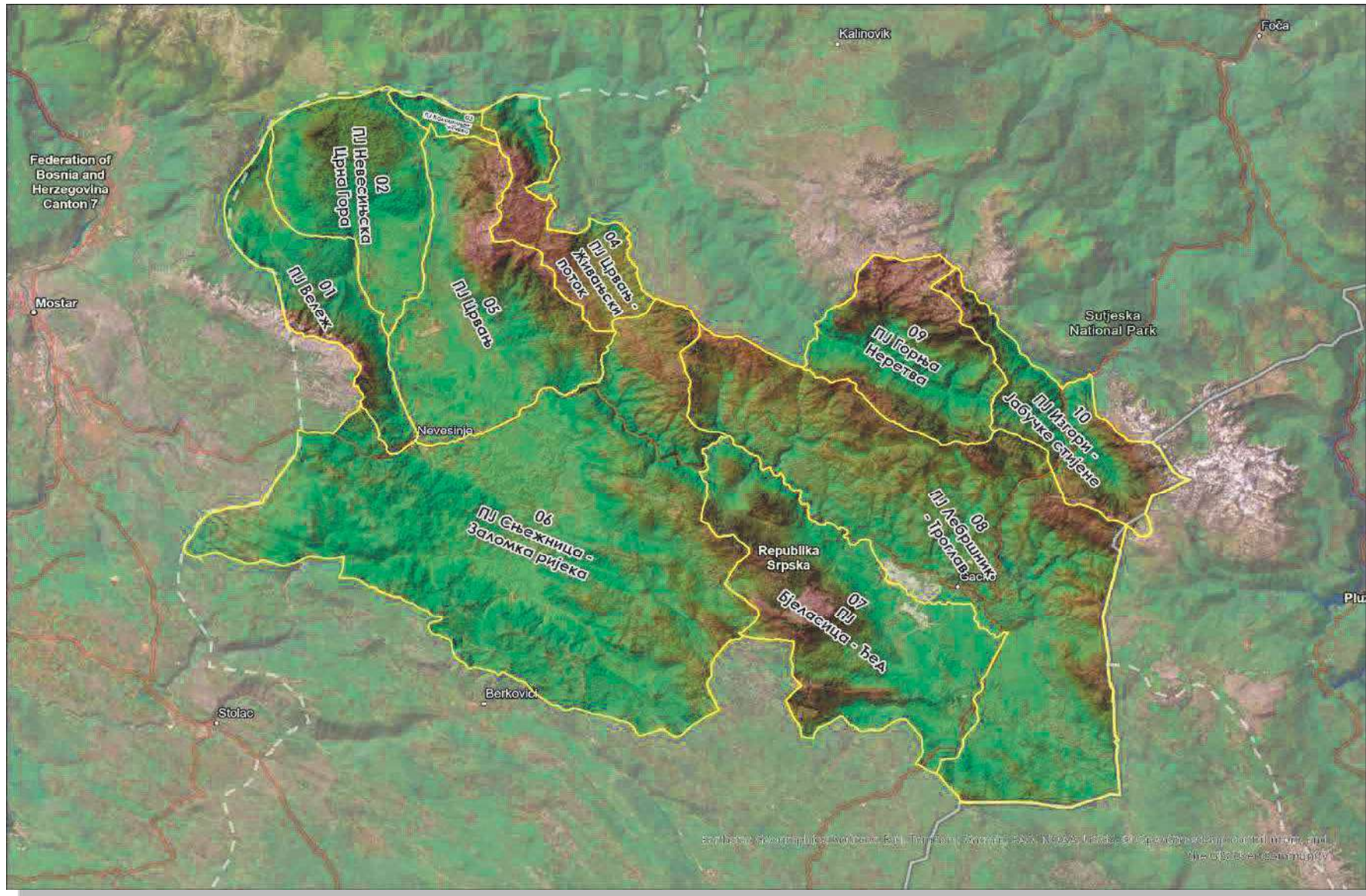
в) шуме посебних намјена којима се обезбјеђује:

- заштита биолошке разноврсности и осталих природних вриједности шума,
- заштита генофонда, производња шумског сјемена и садног материјала,
- образовна, научноистраживачка, културно-историјска и естетска функција и
- здравствено-рекреативна и туристичка функција.

Одлуком Владе Републике Српске о формирању шумскопривредних подручја у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 101/05, 10/07, 107/12, 23/16 и 24/21) формирано је „Невесињско-гатачко“ ШПП, чији је корисник Шумско газдинство „Ботин“ са сједиштем у Невесињу и шумском управом у Гацку. Садашње Невесињско-гатачко ШПП настало је спајењем бившег Невесињског и бившег Гатачког ШПП-а. Према просторној подјели ШПП Невесињско - гатачко обухвата просторне јединице:

- 01 ПЈ „Вележ“,
- 02 ПЈ „Невесињска Црна Гора“,
- 03 ПЈ „Кокошињак - Чичево“,
- 04 ПЈ „Црвањ – Живањски поток“,
- 05 ПЈ „Црвањ“,
- 06 ПЈ „Сњежница – Заломка ријека“,
- 07 ПЈ „Бијеласица - Ђед“,
- 08 ПЈ „Лебршник - Троглав“,
- 09 ПЈ „Горња Неретва“,
- 10 ПЈ „Изгори – Јабучке стијене“.

Претходна шумскопривредна основа има рок важења од 01.01.2016. до 31.12.2025.

Слика 1. Приказ положаја привредних јединица у ШПП

2. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ШПП НЕВЕСИЊСКО - ГАТАЧКО

У оквиру уводнога дијела ШПО у складу са чланом 3. Правилника о елементима и садржају шумскопривредних основа приказане су основне карактеристике шумскопривредног подручја:

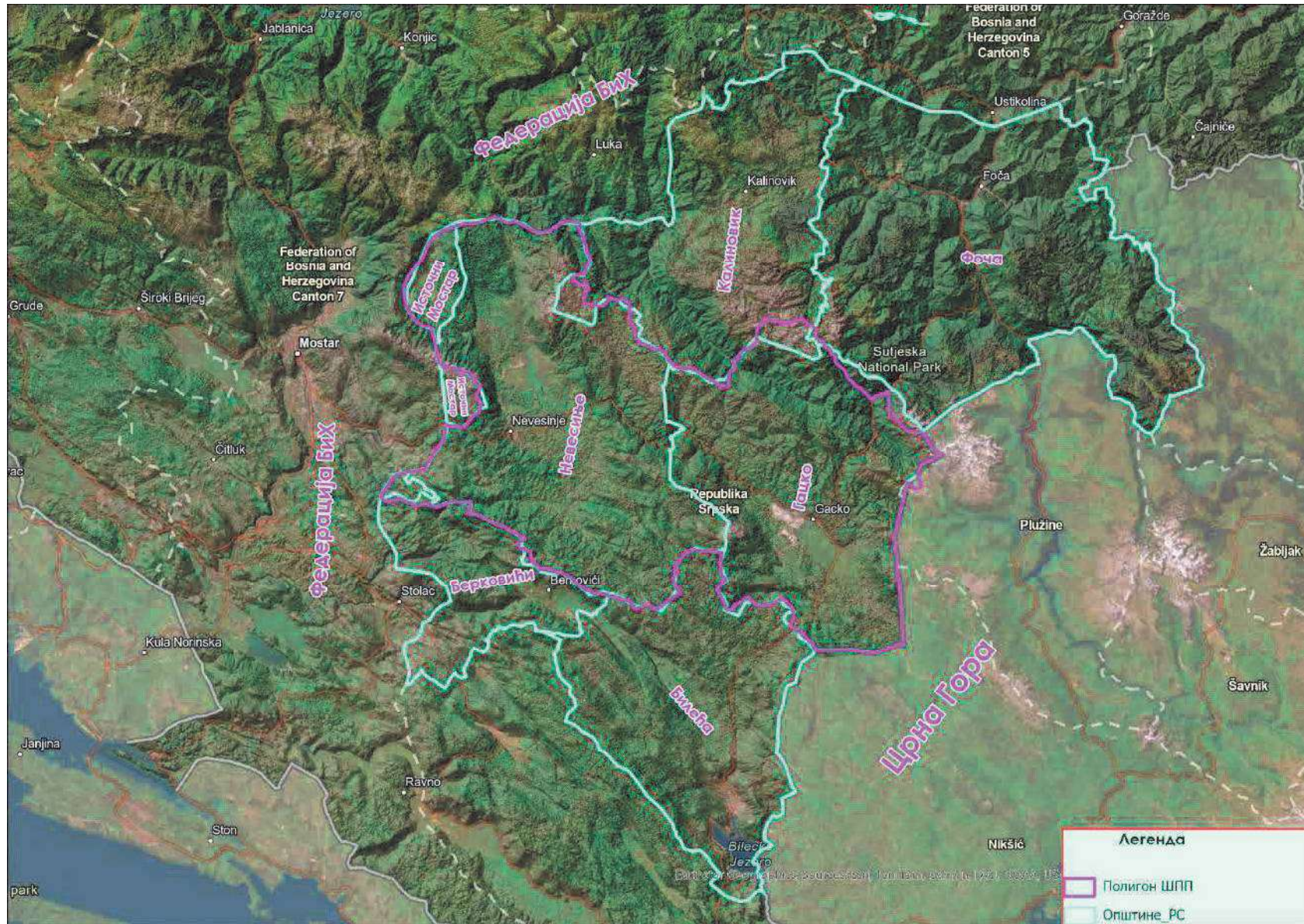
1. географски положај шумскопривредног подручја,
2. границе шумскопривредног подручја,
3. имовинско-правно стање шумскопривредног подручја,
4. биолошке, климатске, орографске, геолошке и педолошке карактеристике шумскопривредног подручја,
5. општекорисне функције,
6. угроженост шума од биљних болести, штеточина, имисије штетних гасова и шумских пожара,
7. организација управљања у шумарству,
8. број и структура запослених у шумарству,
9. економске и саобраћајне услове,
10. развијеност осталих индустријских капацитета и пољопривреде.

2.1. ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА

ШПП Невесињско – гатачко обухвата Општину Невесиње, Гацко и Источни Мостар. ШПП се налази на југоисточном дијелу Републике Српске, односно Босне и Херцеговине, источна граница уједно је и државна граница са државом Црном Гором.

ШПП Невесињско - гатачко налази се између $43^{\circ} 28' 41''$ и $43^{\circ} 01' 04''$ сјеверне географске ширине и $17^{\circ} 56' 18''$ и $18^{\circ} 43' 20''$ источне географске дужине.

Са сјеверне стране, ШПП граничи са ШПП „Горњедринским“ и ШПП „Калиновичко“, са сјевероисточне стране, ШПП граничи са Националним парком „Сутеска“ чије су границе дефинисане Законом о Националном парку „Сутјеска“ (*“Службени гласник Републике Српске” бр. 121/12*), са западне стране Федерацијом Босне и Херцеговине, са јужне стране Центром за газдовање кршом. Такође, дио подручја Центра за газдовање кршом налази се у виду енклава унутар обухвата ШПП Невесињско – Гатачко.

Слика 2. Обухват ШПП у односу на Општине РС

Општина Невесиње смјештена је у југоисточном дијелу Републике Српске и заузима дио источне Херцеговине, на географском положају источно од Мостара и јужно од Сарајева. Општина се налази између 17°58' и 18°25' источне географске дужине и 43°04' и 43°29' сјеверне географске ширине. Припада брдско - планинском рејону високе Херцеговине са просјечном надморском висином од 860 метара. Надвисују је планине: Вележ, Црвањ, Црна Гора, Сњијежница и Бјеласица. Као и све крашке предјеле, карактерише је велико крашко поље површине од 18.000 ха, кроз које протиче ријека понорница Заломка.

Административна граница општине Невесиње простире се и граничи са источне стране општинама Калиновик и Гацко, са југоисточне општином Билећа, са јужне стране општином Берковићи, са западне стране општином Источни Мостар и Мостар, са сјеверне и сјеверозападне стране општином Коњиц.

Централни дио општине чини крашко Невесињско поље. Према сјеверу је отворено у правцу коњичке жупе, а у југоисточном дијелу, преко трусинске површи одвојено је од Дабарског поља. Заједно са Невесињским пољем, Лукавачко и Трусинско чине једну геоморфолошку цјелину.

Општина је организована у 17 мјесних заједница са 56 насељених мјеста. Главни административни, економски, политички, културни и др. центар општине је насеље Невесиње смјештено на њеном западном дијелу.

Општина Гацко се налази на југоистоку Републике Српске и БиХ, заједно са општинама Невесиње, Берковићи, Љубиње, Требиње и Билећа чини регију Источна Херцеговина. С обзиром на то да је смјештено у самом центру Херцеговине, Гацко има повољан географски, стратешки положај у оквирима Републике Српске. Општина обухвата простор тзв. Високе Херцеговине, а на територији између планинских масива је смјештено Гатачко поље. Гацко, као просторна и територијална јединица смјештено од 43°01' до 43°23' сјеверне географске ширине и од 18°20' до 18°42' источне географске дужине. По надморској висини је најуздигнутији горски дио Херцеговине, с просјечном надморском висином изнад 1000 м. Надморска висина насеља Гацко је 956 м. Висинска разлика између највише (Волујак 2336 м) и најниже тачке (Вратар 710 м) је 1626 м. На југо-истоку Републике Српске и истоку Херцеговине, Гацко је погранична општина према Црној Гори и с дијелом Пиве и Никшића (Оногшта) једно вријеме је чинило административно-територијалну јединицу окружног значаја са сједиштем у Гацку. Нестанком тзв. „Старе Херцеговине“ гатачка жупа је изгубила већи дио територије и свој простор сузила на међупланинску област данашње општине са 736 km² површине. Општина Гацко са површином од 736 km² или 73.600 ха, заузима 1,3% Босне и Херцеговине, односно 3% површине Републике Српске. Општински центар градско насеље Гацко удаљен је од Дубровника и Јадранског мора 108 km, Требиња 72 km, Мостара 94 km, Фоче 69 km, Сарајева 146 km, Никшића 62 km, а само 38 km од националног парка „Сутјеска“ члана уније националних паркова Европе. Уколико се има у виду окружење у којем је смјештена и чињеница да се налази на раскрсници путева, за општину Гацко се може рећи да има релативно повољан географски положај. Због ове чињенице положај Гатачке општине може се прихватити као значајна детермината у правцима будућег развоја Републике Српске и БиХ.

Општина Источни Мостар је настала 1992. године из дијела општине Мостар који је ушао у састав Републике Српске, налази се на југоистоку Републике Српске у дијелу Источне Херцеговине. Површина општине обухвата простор од 88 km². Са истока се граничи са општином

Невесиње, са југа и запада са општином Мостар (Федерација БиХ), и на сјеверу са општином Коњиц (Федерација БиХ).

Подручје општине Источни Мостар чине насељена мјеста: Камена, Кокорина и Зијемље. Сједиште општине се налази у насељеном мјесту Зијемље.

На подручју општине нема привредних капацитета, ради се о изразито неразвијеној општини, становништво се бави пољопривредом и сточарством. Источни Мостар је једна од најмање развијених општина Републике Српске и финансира се из донација Владе Републике Српске. Према попису становништва из 2013. године на подручју општине живи 257 становника.

Подручје општине Источни Мостар припада брдско-планинском региону Републике Српске, просјечна надморска висина је 900 m, са великим Зијемљанским крашким пољем површине око 300 ha, оивиченим планинским врховима Вележа и планинским пашњацима Кокорине, који се протежу све до врхова Мали Вележ (1469 m) и Вележ (1968 m).

Саобраћајна инфраструктура општине је неуређена, сједиште општине удаљено је 70 km од Невесиња и 60 km од Мостара. Насељена мјеста општине, једна од других, су удаљена и до 50 km.

2.2. ГРАНИЦЕ ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА

Граница ШПП почиње од коте 1305 (Раткамен) и протеже се у правцу југо-исток, преко Ивановог брда гребеном Дјевојачког кука на коту 1062. Од коте 1062 продужава у правцу истока, пролази сјеверно 300 метара од коте 1030 (Равно). Од коте 1030 пролази даље у правцу југо-исток, сјеверно 150 метара од тригометра 638, продужава и пресијеца Црвањски поток, Голу косу гдје, са правца југо-исток скреће у правцу истока пресијеца пут Сељани - Кокошињак. На удаљености 100 метара од пута граница подручја скреће у правцу сјеверо-исток и пролази око 75 метара сјеверно од коте 946 (Кулина), гдје продужава, сијече поток Живашњица и продужава у правцу југо-исток до мјеста (Вилишта). Из Вилишта се пење на коту 1153 (Чакле), затим на коту 1514 (Плања). Са коте Плања продужава даље у правцу југо-исток, излази на коту 1570 (Развршје) потом даље гребеном Пјевчева глава на коту 1586.

Од коте 1586 граница подручја мијења правац и са југо-истока скреће на југо-запад излазећи на врх (Црни кук 1519). Од Црног кука иде више западније у дужини око 1250 метара да би затим промијенила правац и кренула јужно у дужини око 500 метара, а потом у правцу југо-исток изишла на коту 1581. Са коте 1581 својом дужином од око 1000 метара иде у правцу југо-исток да би потом нагло скренула у правцу сјеверо-исток и изишла у благом завоју на тригометар 1537. Од тригометра 1537 граница “Невесињско-Гатачког” подручја скреће у правцу југоистока и излази на коту 1601. Са коте 1601 у дужини од око 2000 метара граница подручја, преко Јагодњака, пролази кроз мјесто Кутловићи и са правца југа скреће на сјеверо-исток на коту 1611 (Лонац). Од коте 1611 са дужином око 1500 метара граница и даље продужава у правцу сјеверо-исток, да би након те дужине кренула сјеверно, сишла у поток Гвоздница, а затим кренула у правцу југо-исток на крају пресјекла пут Плужине - Обрња и у правцу југа наставља путем у дужини од око 1250 m прелази Оштрикове долове, силази са пута у правцу истока и излази на коту 1285. Са коте 1285 граница подручја пролази преко мјеста Вукава и у правцу југозапад на Камена врата.

Од Камених врата граница скреће у правцу југо-исток стазом Велача, Раданов гроб на коту 1422 Вигњиште, а затим источно на пут Плужине-Обрња у мјесту Височице. Одавде иде путем у правцу сјеверо-запад пролази коту 1212 прати пут од коте у дужини 500 метара, а затим скреће на исток прелази пут и након дужине од око 1000 метара скреће у правцу сјеверо-исток преко Јабуре на коту 1430 (Јакомир). Са коте 1430 у правцу југо-истока граница долази на коту 1535 (Брана) затим у истом правцу на коту 1508 (Виловица). Са Виловице продужава у правцу југо-исток на коту 1526, а затим на коту 1522 Лисичина, одакле продужава у правцу југоистока преко Трештене љути до Касарне, гдје скреће сјевероисточно у дужини око 400 м, преко Брњачког осоја силази у поток и иде сјеверно преко Космача, Гребка силази у Неретву и након 400 м напушта ток Неретве и долази на коту 789 (Крупца). Од Крупца граница продужава у правцу сјевероисток, на коту 1260, затим коту 1882 (Думош) да би се даље у истом правцу спустила на коту 1742. Од коте 1742 граница подручја мијења правац, скреће на југо-исток преко (В.Зимомор 1815), а затим поново на сјеверо-исток гдје излази на коту 1849, потом и на коту 1977 (Калелија).

Од Калелије граница обара на југо-исток преко Скала, Боровног брда на коту 1611, а потом у истом правцу на тригонометар 1297 да би се и даље спустила и дошла на тригонометар 1017.

Од тригонометра 1017 граница подручја пролази и даље у правцу југо-исток на (Јабучко врело) и потоком Јабушница излази на пут Тјентиште-Гацко. На овом дијелу граница подручја прати пут и иде у правцу сјеверо-исток до тригонометра 718, гдје се одваја од пута и са правца сјеверо-исток скреће на југ преко Ставигора до Кузманске колибе. Од Кузманских колиба скреће у правцу југо-исток преко Кузманских ступа, Округлице излази на коту 2294, а затим преко Студенца у Рудинског кома на коту 2335 (Волујак). Од

Волујака граница ШПП продужава у правцу југо-исток да би након својих 600 метара скренуло у правцу југо-запад, спустила се на коту 1958, затим преко Брстевца изишла на коту 1985 (Орловац).

Од Орловца граница мијења правац на југо-исток преко Кнеж-Страна, Свињарица пролази западно од коте (Лисина) затим у правцу југо-запад иде стазом до коте 1576 (Трештеник). Од Трештеника скреће више западно до коте 1511 (Орљача), а потом на југ на коту 1517. Са коте 1517 граница мијења правац иде на југо-исток до Јаблан дола, а потом поново у правцу југо-запад на коту 1632. Од коте 1632 граница иде на југ, на коту 1647 (Косови врх) потом на коту 1408 (Букова грд.) и даље на југ преко Присоја, источно од коте 976 на Казанце гдје сијече пут Заграђе-Сеничишта. Од овог пута граница мијења правац са југа на југо-запад пресијеца пут за Автовац 4М5 долази на коту 1106, а затим на коту 1279 (Врх). Од коте 1279 граница иде више јужно у дужини 1000 метара да би затим скренула у правцу запада на тригонометар 1374 (Оштри крш), затим на југо-запад кота 1598 (Капа). Са коте 1598 (Капа) граница заузима правац сјеверо-запад излази на коту 1529 да би у истом правцу изишла на коту 1554 (Бобија), потом на коту 1109 (Кобиља глава). Од коте 1109 граница мијења правац на сјеверо-исток у дужини око 800 метара, а потом поново на сјеверо-запад кота 1042 (Кита). Од ове коте продужава даље на коту 1050, а од ње на запад гдје пресијеца стазу Немањице-Зечји до и скреће у правцу југо-запад на коту 1112. Од коте 1112 поново мијења правац и иде на сјеверо-запад и коту 1107 (Јелово Осоје), продужава у истом правцу дужине 600 метара, потом поново скреће југо-западно преко Јастребуше, Брезова дола, гдје са узвишења иде и даље у правцу југо-запад дужина 400 метара, а затим на сјеверо-запад, источно 100 метара од тригонометра 1317. Од тригонометра 1317 граница иде и даље у истом

правцу дужином 850 метара, а потом на сјеверо-исток коту 1735 (Ђед). Од коте 1735 граница подручја мијења правац са југо-исток на југо-запад у дужини 1000 метара. На коту Сиљевико 1456. Са Сиљевике преко Јеловине у дужини 700 метара преко Брезова дола у правцу сјевера гдје потом скреће на запад на коту 1432 Жути лом. Од коте 1432 граница иде и даље у правцу запад на коту 1273 Чисто Присоје гдје даље продужава у правцу запада у дужини од око 1500 м, а затим благо се спуштајући на југо-запад до коте 1428. Од коте 1428 граница подручја скреће у правцу југо-запад прелази преко Вукодлачице, источно од Велике градине, а затим југо-источно према коту 1331 (Јавић), гдје граница 75 метара западније пролази од ове коте.

Са коте 1331 граница даље скреће у правцу југо-запад на тригонометар 1040 преко Лисца на коту 1260 затим око 1000 м у правцу сјеверозапада да би потом поново кренула у правцу југо-запад на Облу Главу. Са Обле главе граница иде сјеверозападно и долази на 75 метара јужно од коте 1124 (Кнеж-Врх) и наставља истим правцем и долази на око 400 м јужно од коте 1106 (Крстац), а потом на југо-запад и изишла на коту 1082 (Штрбина). Од коте 1082 креће у правцу сјеверо-запад преко коте 1053 (Жиревац) и Толановим брдом на коту 1091 у правцу Стражевице. Одатле мијења правац на југо-запад, а затим поново на сјеверо-запад испод цементаре сјекући пут Берковићи- Оцак и излази на коту 1015 (Кучајнице).

Са коте 1015 прелази на коту 1055 (Орлосјед) да би у истом правцу продужила и дошла на коту 1181 (Варда). Од коте 1181 мијења смјер и иде у правцу сјеверо-исток, излази на Врањ кук 1191 и иде са њим у правцу сјеверо-запад на тригонометар 1029 (Кишевац), гдје даље продужава у истом смјеру на коту 1263 (Комољ), а потом на коту 1216 (Крива љеска) својом дужином од око 750 метара продужава са коте 1216 у правцу сјеверо-запад да би потом у правцу сјевера ишла до Крушевачког потока и скренула лијево у правцу запада преко Руњеве главе, изишла на коту 959 (Црни врх). Од коте 959 (Црни врх) граница скреће у правцу сјеверо-запад на коту Дебели бријег 854, а потом поново скренула у правцу југозапада и изишла на коту 804 са које поново иде у правцу сјеверо-запад до Марића. Од Марића у правцу југо-запад и спушта се на коту 620 Драгонос.

Од коте 620 у дужини око 750 метара граница се спушта у правцу југо-запад да би одатле поново кренула на сјеверо-запад и изишла 575 метара сјеверно од коте 690 (Градина). Од коте 690 граница подручја нагло скреће у правцу сјеверо-исток прелази преко (Долова), затим 500 метара источно од коте 568 (Бован), продужава на гребен (Доње брдо). Од Доњег брда скреће више у правцу сјеверо-исток и излази на коту 746 и од ње у дужини 2500 метара продужава у истом правцу до гробља. Од гробља граница мијења правац и скреће сјеверније, пролази преко Цероваца пресијеца пут Рабина_Беговача и излази на коту 843. Од коте 843 продужава и даље у правцу сјеверо-исток идући границом Дејтона. Својим проласком пресијеца пут Горња Рабина-Доња Рабина гдје од њега у дужини од 1250 метара мијења правац и са правца сјеверо-исток иде у правцу сјевера преко Пријечких страна и излази на пут 6А8 (Невесиње-Рабина).

Од пута 6А8 иде и даље у правцу сјевера према Кокорини, затим иде у правцу сјеверозапад пролазећи 100 метара источно од коте 1152 (Галин до). Са коте 1152 иде и даље у правцу сјеверо-запад на коту 1965 преко Ботина и даље у истом правцу и излази на тригонометар 1364, од које продужава даље преко Јеловина, В.Пољица, Малог Пољичког гвозда пратећи Дејтонску границу на коту 931. Од коте 931 иде и даље у правцу сјеверозапад пратећи и даље границу Дејтона преко Миљановића, сјече пут преко Лица и Буковца излази на коту 1703 (Орлинка). Од коте Орлинка граница подручја и даље прати

Дејтонску границу али са правца сјеверо-запад скреће у правцу сјеверо-исток преко Великог Рујишта, Мољевина на Г.Зијемље преко Дабића пољана јужно 100 метара код тригонометра 1034. Од тригонометра 1034 граница подручја и даље продужава у правцу сјеверо-исток пресијеца пут, Тесим-Заборани јужно 75 метара од извора Борисавци, гдје са правца сјеверо-исток иде у правцу југо-исток на коту 1305 (Раткамен) одакле је и почео опис границе ШПТ.

2.3. ИМОВИНСКО-ПРАВНО СТАЊЕ ПОДРУЧЈА

Прије почетка прикупљања таксационих података, за утврђивање стања шума и шумског земљишта утврђено је имовинско правно стање и површине шума и шумског земљишта у посједу Републике Српске.

На подручју општине Невесиње на снази је Аустро-Угарски премјер у 18 катастарских општина, док је у 10 катастарских општина (Биоград 1, Биоград 2, Бојишта, Братач, Будисавље, Кифино Село, Миљевац, Невесиње, Оцак и Жиљево) на снази катастар земљишта заснован на новом премјеру.

На подручју општине Гацко на снази је Аустро-Угарски премјер у 16 катастарских општина, док је у 3 катастарске општине (Гацко, Автовац и Рудо Поље) на снази катастар земљишта заснован на новом премјеру.

Општина Источни Мостар је једна од општина у Републици Српској у којима је на снази катастар земљишта заснован на Аустро-Угарском премјеру и старим аналогним плановима размјере 1:6250.

Постојање два катастра непокретности изузетно отежава нормално газдовање овим шумама због потребе усаглашавања стања старог и новог премјера.

Због тога је неопходна успостава Катастара непокретности као јединствене евиденције о непокретностима у Републици Српској (који је уведен на основу Закона о премјеру и катастру некретнина, „Службени лист СР БиХ“, број 55/84) од 1984. до 2005. године, а касније настављен са успоставом, такође као катастар непокретности, али без евиденције о праву својине и другим стварним правима.

Поред овог, на подручју Општина Невесиње, Гацко и Источни Мостар, као и у другим општинама у Републици Српској, велики проблем у газдовању шумама представља неријешено имовинско-правно стање: катастарски подаци нису потпуно усклађени, процес преноса власништва није увијек ажуран, не провођење оставинских расправа, није увијек јасно ко је власник 1/1, односно чест је случај тзв. „колективног власништва“.

Свака катастарска општина гдје је на снази нови премјер је подијелена на катастарске честице (парцеле) које су у оквиру сваке катастарске општине нумерисане од 1 до n, са јасно дефинисаним границама на катастарским плановима, међним граничним знацима и координатама преломних тачака, које је на терену, такође, веома лако пронаћи и идентификовати.

Списак парцела који је кориштен за израду ове ШПО је преузет из званичног катастра, РГУРС за КО гдје је на снази катастар земљишта заснован на новом премјеру, док су подаци по КО за стари премјер достављени од стране ШГ „Ботин“.

I Табела 1. Потис парцела по катастарским општинама које обухвата ШПП Невесињско - атачко

Назив КО	Број катастарске парцеле
Општина Невесиње	
Бијења	57/1, 57/42, 57/46, 57/49, 57/53, 57/58, 57/83, 57/84, 62/2, 62/4, 62/5, 63, 69/3, 70, 71, 72/1, 72/19, 72/22, 72/23, 72/31, 72/33, 75, 86, 129/1, 129/3, 129/9, 129/10, 134, 182/8, 712, 795/1, 795/10, 795/11, 795/13, 795/14, 795/23, 795/25, 795/26, 795/27, 795/28, 795/32, 795/45, 795/46, 930/12, 930/13, 930/14, 1337/3, 1337/60, 1796/10, 1796/23, 1935/1, 1935/13, 1958, 2065/1, 2065/2, 2065/4, 2065/7, 2065/14, 2065/15, 2065/17, 2065/28, 2065/29, 2083/3, 2130/1, 2130/8, 3092/1, 3187, 3009/10, 3009/11, 3009/14, 3009/15, 3009/16, 3009/17, 3009/18, 3090/1, 3090/5, 3090/11, 3090/12, 3090/14, 3090/16, 3090/18, 3090/19, 3090/21, 3090/22, 3090/23, 3090/24, 3090/25, 3090/27, 3090/28, 3090/29, 3090/31, 3090/32, 3090/33, 3090/35, 3090/38, 3090/39, 3090/40,
Биоград 1	7, 189, 325, 327/2, 425, 1615, 1930, 1935, 1937, 1944, 1963, 1988, 1988, 2000, 2005, 2319, 2324, 3350/1, 3350/2, 3357/1, 3357/1, 3357/5, 3357/6, 3357/7, 3357/8, 3357/9, 3426/2, 2980, 2981, 2988, 3066/2, 3069/1, 3421, 3425, 3429/1,
Биоград 2	587/1, 653/1, 653/4, 653/24, 702, 871, 1135, 1765/1, 1765/2, 1765/4, 98, 230, 325/1, 555/1, 555/2, 556/2, 561/2, 570, 571, 574, 653/23, 653/25, 653/26, 653/27, 653/28, 653/29, 1140, 1149, 1150/3, 1161/4, 1269/4, 1270/2, 1270/3, 1286/2, 1287/3, 1288/2, 1288/4, 1312/2, 1323/1, 1323/2, 1329, 1330, 1370/2, 1370/4, 1420, 1428, 1429, 1435, 1508, 1510, 1514/1, 1531, 1532, 1553, 1557/1, 1614/2, 1615, 1689, 1695, 1701, 1702, 1706, 1748, 1756, 1765/3, 1765/5, 1765/6, 1880/2, 2056/2, 2712/2, 3019/4, 3019/6, 3098/2, 3099/1, 3099/2, 3109/2, 3143/2, 3288/2, 3291/2,
Бојишта	83, 84, 87, 93, 94, 118, 119, 120, 121, 128, 130, 133, 138, 139, 140, 141, 142, 181, 185, 186, 370, 371, 372, 380, 535, 699, 703, 706, 707, 710, 712, 918, 919, 1/1, 1013, 103/9, 1117, 1192, 122, 125, 129, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 1417, 1584, 1606, 1608, 1643/1, 1643/1, 173, 175, 178, 178, 180/1, 184/1, 184/2, 184/3, 184/4, 184/5, 184/6, 218/1, 218/2, 296, 340, 341, 344, 370, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 381, 42, 458, 460, 481, 51/1, 536/4, 557, 561, 569, 577, 581/1, 581/2, 581/3, 583/1, 583/2, 60, 618/2, 640, 690/2, 698, 701, 704, 708/3, 708/4, 708/5, 708/6, 709, 711, 713, 88, 90, 92, 95, 99,
Братач	152, 442/1, 442/5, 2714,
Грабовица	136/75, 136/77, 136/192, 136/289, 944, 1215/1, 1327/98, 1687/1, 2069, 2073/1, 2244/1, 2245/1, 2247, 2280/1, 2343/25, 2343, 2385,
Жиљево	118, 166, 167, 1708/1, 1708/1, 1708/1, 1709, 1719, 1721, 1731, 19, 193, 194, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 332, 333, 389, 391, 52, 54, 60, 807, 830, 831/1, 831/2, 834, 835, 840, 841, 842/1, 842/2, 843, 854/2, 854/3,
Залом	165/1, 165/7, 181/1, 181/18, 181/27, 181/31, 181/35, 187/1, 187/2, 190/1, 335/1, 346/1,
Зови До	197/123, 197/125, 197/126, 197/127, 197/128, 197/129, 197/27, 450/1, 450/209, 450/48, 450/579, 450/580, 450/582, 450/584, 450/585, 450/586, 450/588, 450/592, 450/594, 450/595, 450/596, 450/597, 450/598, 450/599, 450/602, 450/603, 450/604, 450/605, 450/606, 450/607, 450/608, 450/609, 450/610, 450/611, 450/70, 450/72, 451/1, 451/102, 451/30, 451/82, 451/83, 451/84, 451/85, 451/90, 451/93, 451/95, 451/96, 454/5, 454/8, 54/1, 54/116, 54/17, 54/50, 54/51, 69/1, 690/108, 690/109, 690/110, 690/111, 690/112, 690/113, 690/114, 690/2,

Назив КО	Број катастарске парцеле
Општина Невесиње	
	690/38, 71, 768/1, 768/10, 768/11, 768/12, 768/13, 768/14, 768/15, 768/16, 768/17, 768/8, 853/1, 853/10, 853/11, 853/12, 853/14, 853/15, 853/16, 853/17, 853/18, 853/19, 853/19, 853/20, 853/21, 853/22, 853/24, 853/3, 853/4, 853/5, 853/6, 853/7, 853/8, 853/9,
Кифини Село	150, 152, 167, 270, 274, 276, 279, 286, 308, 312, 315, 906, 907, 945, 950, 954, 1141, 1146/3, 1146/4, 1166,
Кљуна	52/1, 263, 341/1, 341/2, 341/2, 341/3, 615/14, 1407/12, 1412, 1419, 1438/1, 1452,
Колешко	1, 3, 4, 21, 23, 25, 42, 44, 120, 124, 221, 422, 423/1, 423/2, 437, 483/1, 483/10, 483/19, 487/4, 499/1, 499/61, 597, 678/1, 688, 755/2, 808/1, 916/1, 916/40, 917/1, 917/28, 928/1, 1073/1, 1074, 1076, 1077/1, 1077/15, 1078, 1081/2, 1081/4, 1083/1, 1084, 1085/1, 1085/2, 1219/1, 1267/1, 1315/1, 1344/1, 1365/2, 1367, 1375, 1394, 1500/1, 1503, 1563/53, 1565/2, 1571/1, 1572/9, 1790/1, 1845/1, 1913/1, 1921/2, 2044/1,
Крекови	4/9, 25, 31/1, 31/14, 32/1, 1209/2, 1293, 1317, 1321,
Крушевљани	164, 236/53, 236/54, 236/55, 267, 547/1, 569, 570/1, 653/1, 658/2, 659/1, 2067/1, 2502, 2524, 2550/1, 2628, 2669/1, 2670/1, 2712/1, 2818/1, 2818/3, 2862/1, 2998/1, 3076/1,
Лукавац	1341/84, 1341/85, 1341/86, 1341/91, 1341/92, 1342/14, 1342/15, 1447/1, 1447/11, 1447/12, 1447/15, 1447/17, 1447/18, 1447/22, 1452/1, 1452/14, 1452/15, 1464/121, 1464/122, 1464/127, 1464/128, 1464/129, 1464/139, 1464/141, 1464/173, 1464/174, 1464/175, 1464/176, 1786/1, 2030/128, 2030/134, 2030/169, 2030/225, 2030/226, 2030/227, 2071, 2072/1, 2188/115, 2188/167, 2188/169, 2188/170, 2188/171, 2188/172, 2188/176, 2188/178, 2188/180, 2188/186, 2188/193, 2189/1, 2189/213, 2189/214, 2189/215, 2189/216, 2189/224, 2189/228, 2189/229, 2189/230, 2189/231, 2189/232, 2189/233, 2189/234, 2189/236, 2189/242, 2189/243, 2189/244, 2189/245, 2189/246, 2189/247, 2189/248, 2189/249, 2189/261, 2190/65, 2190/66, 2191/1, 2192/1, 2192/113, 2192/115, 2192/120, 2193/1, 2193/211, 2193/217, 2193/225, 2193/227, 2193/240, 2193/242, 2193/248, 2193/249, 2193/251, 2193/254, 2193/255, 2193/256,
Миљевац	1, 1091, 1093, 1100, 1102, 1106, 1108/1, 1108/1, 111/3, 111/4, 111/5, 1113, 1114, 1115, 1123/1, 125, 132, 134/2, 134/3, 143, 1452, 1453/2, 1453/3, 1458, 149, 153/10, 153/3, 153/4, 153/4, 153/5, 153/6, 153/9, 156/1, 156/10, 156/5, 1564, 1568/1, 1568/2, 1568/3, 1568/4, 1569, 1570, 1572, 1576/13, 1576/14, 1576/15, 1576/16, 1576/3, 1576/4, 1576/5, 1576/7, 1588/2, 167, 169, 1693, 1699, 191/2, 191/3, 191/4, 1958, 1959/1, 1966/38, 1985/1, 1988, 1989, 1990/32, 1990/33, 236, 236, 282, 43/1, 43/3, 43/4, 43/5, 43/6, 43/7, 43/7, 44/3, 44/4, 44/6, 49, 51, 52, 61, 63, 66, 66, 69, 72, 76, 78, 79, 909/1, 909/1, 909/3,
Морине	2, 291, 300, 353, 492, 654,
Невесиње	1116, 1119, 1164, 1184, 1377/1, 1377/4, 1377/5, 1404, 1405, 1416, 1417, 1639/1, 1826/1, 1826/10, 1826/12, 1826/16, 1826/19, 1826/22, 1826/3, 1826/9, 1829/1, 1829/2, 1871, 1885/1, 1904, 1905, 1911, 1928/1, 1928/11, 1928/14, 1928/3, 1928/5, 1928/8, 1928/9, 1952/1, 1952/10, 1952/13, 1952/14, 1952/16, 1952/17, 1952/18, 1952/21, 1952/23, 1952/24, 1952/25, 1952/28, 1952/8, 1966, 454/1, 869, 893, 895, 952, 992, 995/1, 995/3,
Оцак	9, 233, 557, 814, 963, 967, 1008/1, 1163, 1164/1, 1164/5, 1173, 1181, 1274, 3530,
Постољани	2/1, 23, 34/1, 50/1, 50/2, 50/4, 50/6, 50/7, 56/1, 56/4, 56/5, 56/9, 56/10, 56/11, 78/1, 145/1, 145/5, 145/6, 145/10, 145/15, 663/2, 665/1, 891/1, 891/6, 891/7, 897, 898/1, 898/3, 898/4, 898/5, 898/6, 1001, 1019/1, 1019/2, 1019/3, 1027, 1028,

Назив КО	Број катастарске парцеле
Општина Невесиње	
Рабина	220, 418/1, 506/1, 517/2, 520/1, 611/1, 611/2, 611/9, 612/1, 661/1, 661/17, 664/1, 665/1, 665/4, 665/7, 681/1, 681/2, 681/3, 830/1, 855/1, 856/1, 856/2, 857/1, 921/3, 1049/4, 1133, 1139/1,
Сопиља	15/10, 15/11, 15/24, 15/25, 15/26, 15/28, 15/29, 15/30, 15/31, 15/32, 15/33, 15/35, 15/36, 15/37, 15/39, 15/40, 15/48, 15/49, 15/50, 15/51, 15/54, 15/55, 15/56, 15/57, 91/1, 91/54, 91/55, 91/86, 91/87, 91/88, 91/89, 91/90, 91/91, 91/92, 91/93, 91/94, 91/95, 91/96, 91/97, 91/100, 91/101, 91/102, 91/103, 147, 258/1, 259/1, 259/14, 259/15, 259/16, 259/17, 259/19, 259/21, 259/22, 259/23, 259/24, 259/25, 259/26, 259/27, 259/28, 259/29, 259/30, 259/31, 259/32, 259/33, 259/34, 259/36, 259/37, 259/38, 259/39, 259/40, 259/41, 259/42, 259/43, 315, 919/98, 919/207, 919/276, 1236/36, 1685/19, 1759/1, 1822/1, 1822/38, 1881/2, 2550/1, 2552/3, 2615/13, 2662/1, 2662/8, 2662/8, 2662/9, 2662/11, 2662/12, 2662/13, 2662/14, 2662/15, 2662/16, 2662/17, 2662/18, 2662/19, 2662/20, 2662/21, 2662/24, 2685, 2686, 2714, 2721, 2722/2, 2723, 2724, 2727, 2728/2, 2729/2, 2154, 2481, 2629/3, 2630/1, 2655, 2656/1, 2658/3, 2658/7, 2658/23, 2136/2, 2185/1, 2362/13, 2362/14, 2439, 2468/1, 2471/2, 2471/3, 2478/2, 2624, 2658/24,
Трусина	95/1, 95/58, 95/59, 95/60, 95/61, 95/62, 95/63, 95/64, 103/9, 108/1, 197, 198/1, 198/52, 198/60, 198/64, 198/65, 198/66, 198/67, 198/68, 198/69, 198/70, 198/71, 198/72, 198/80, 198/88, 198/90, 198/91, 198/93, 198/94, 198/95, 198/96, 198/98, 198/99, 198/104, 198/107, 198/108, 341/1, 341/41, 341/59, 341/100, 341/101, 341/103, 341/104, 341/107, 341/108, 341/109, 341/113, 341/116, 341/121, 341/122, 341/125, 341/128, 520/2, 520/21, 520/22, 120/18, 122/2, 126/3, 131/7, 131/8, 131/9, 131/11, 131/13, 133/8, 190/16, 194/18, 194/19, 195/20, 195/21, 195/22, 195/23, 195/24, 198/77, 198/78, 198/79, 198/81, 198/82, 198/83, 198/84, 198/85, 198/86, 198/87, 198/89, 198/92, 198/97, 198/100, 198/101, 198/102, 198/103, 198/105, 198/106, 260/15, 260/17, 260/18, 264/2, 265/3, 265/5, 268/2, 285/2, 316/3, 338/2, 338/3, 341/110, 341/111, 341/112, 341/114, 341/115, 341/117, 341/118, 341/119, 341/120, 341/123, 341/124, 341/126, 341/127, 341/129, 341/134, 466/3, 466/4, 466/5,
Удрежње	40/4, 116/1, 116/2, 116/8, 116/19, 116/34, 147/13, 156/1, 156/9, 166/1, 167/6, 179, 399/1, 399/9, 501/1, 596/27, 596/40, 596/62, 596/70, 596/71, 658/1, 672/2, 672/4, 674/1, 674/2, 674/3, 674/5, 674/7, 680/2, 680/3, 681, 786/1, 786/5, 791/1, 792, 795/1, 829, 956/1, 957/1, 1042, 1051, 1074/1, 1163/1, 1191, 1360/1, 1367, 1378, 1379, 1380, 1381,
Шипчано	1/816, 41/1, 42, 43, 44, 49, 50, 112, 126, 130, 225/1, 225/45, 571, 572,
Општина Гацко	
Автовац	414, 415, 464, 1107, 1121, 1182, 1610/4, 1614/3, 1615, 1616, 1617, 1618, 1619, 1620, 1621, 1622, 1623, 1624, 1637, 1638, 1696/1, 1728, 1913, 1915, 1916, 2026, 2029, 2034, 2047, 2048, 2067, 2075/3, 2107/1, 2118, 2119, 2120, 2127, 2275/2, 2289/2, 2924, 2925, 2926, 2927, 2931, 2932, 2963/1, 2963/3, 2963/5, 2985/1, 3011, 3023, 3028, 3032/1, 3032/3, 3032/4, 3033,
Бодежишта	28/2, 30/1, 30/2, 30/3, 93/1, 110/1, 110/3, 110/4, 416/2, 455, 682/4, 682/8, 684/3, 685/9, 697/1, 697/2, 697/3, 719/2, 720/2, 729/3, 763/3, 786/2, 28/1, 30/1, 453, 546/2, 561/1, 561/6, 599/7, 607/3, 607/4, 607/6, 607/7, 607/8, 607/9, 607/12, 607/16, 607/18, 607/19, 658/1, 679/1, 679/2, 679/3, 680/5, 681/14, 683/6, 683/8, 683/15, 684/2, 697/2, 754, 757, 762/1, 769, 771/3, 775/1, 786/2, 93, 416/2, 416/5, 457, 674, 680/1, 681/10, 681/11, 683/12, 686/1,

Назив КО	Број катастарске парцеле
	Општина Невесиње
Борач	103, 104/1, 119, 120, 154/1, 195/1, 196/3, 206/1, 208/1, 208/5, 208/6, 209/1, 209/6, 209/6, 209/7, 209/10, 209/12, 209/14, 209/16, 209/17, 209/17, 215/2, 216/4, 217/2, 233/3, 234/4, 234/5, 235, 240, 246, 256, 269, 300, 309/1, 317, 320, 389/1, 433, 452/4, 492/2, 518, 633, 636, 674/1, 674/2, 674/15, 674/22, 674/23, 674/24, 809/1, 933, 1039/6, 1043/1, 1056/3, 1058, 1154/1, 1198/1, 1208, 1214, 1269/1, 1280/1, 1280/61, 1280/64, 1285/7, 1286/2, 1287/2, 1287/5, 1287/7, 1287/9, 1288/2, 1338/8, 1346/1, 1435, 1436, 1448, 1457/2, 1463/3, 1465/2, 1465/3, 1472/1, 1510/1, 1510/4, 1510/6, 1510/10, 1510/11, 1561, 1573/17, 1582, 1770/15, 1770/23, 1790/7, 1790/8, 1790/13, 1870, 1919/5, 1919/9, 1926, 1937/1, 1937/2, 2052, 2053, 2054/1, 2057, 2058/3, 2058/4, 2060, 2061, 2063/3, 2065/2, 2066/2, 2070/3, 2071/2, 2075, 2303/2, 2312/5, 2314, 2317, 2326/3, 2327, 2339, 2433, 2435/3, 2437, 2446/4, 2446/7, 2446/9, 2460/5, 2463, 2480, 2489/4, 2489/5, 2552/81, 2552/87, 2552/89, 2552/138, 2552/169, 2552/170, 2552/179, 2552/186, 2552/198, 2552/201, 2552/217, 2552/226, 2552/227, 2562/5, 2562/10, 2562/10, 2563/2, 2573/1, 2637, 2734, 2763/1, 765/1, 2778/1, 2778/2, 16/1, 97/1, 105, 204, 225/1, 228, 229, 297, 315, 496/2, 674/1, 674/34, 738/1, 809/1, 1005, 1017, 1018, 1031, 1073/1, 1100/1, 1154/1, 1181, 1194, 1280/1, 1280/64, 1285/6, 1335, 1340/1, 1342/7, 1487, 1502/1, 1601/2, 1790/6, 1830/1, 1877/1, 1922, 2043, 2167/1, 2167/7, 2292/1, 2297/1, 2309, 2465, 2490/7, 2552/84, 2649/1, 2649/7, 2649/15, 2649/16, 2649/18, 2649/19, 2649/25, 2649/26, 2649/27, 2649/34, 2651/1, 2651/57, 2651/64, 2738/1, 2738/3, 2738/5, 2738/10, 2739, 2750, 2755, 2761, 2778/1, 209/10, 209/12, 209/17, 238, 284, 442/1, 442/2, 516/1, 516/2, 674/2, 674/22, 674/23, 674/24, 442/3, 492/4, 496/4, 516/3, 516/4, 674/35, 2649/17, 2649/20, 2649/21, 2649/22, 2649/23, 2649/24, 2649/28, 2649/29, 2649/30, 2649/31, 2649/32, 2649/33, 2649/35, 2651/56, 2651/58, 2651/59, 2651/60, 2651/61, 2651/62,
Гацко	381, 401, 474/2, 532/3, 787/2, 863, 865, 867/2, 879/1, 912/3, 912/31, 1578, 1579, 1598, 1599, 1600, 1601, 1602, 1603, 1604, 1716, 1812, 1813, 1814, 1815, 1816, 1817, 1818, 1819, 1820, 1821, 1822, 1823, 1825, 2203, 2214, 2332, 2348/1, 2348/4, 2349/2, 2349/3, 2353, 2442, 2443, 2444, 2451, 2465, 2471, 2478, 2484, 2490, 2492, 2493, 2495, 2496, 2497, 2501, 2507, 2511, 2512, 2513, 2521, 2525, 2532, 2533, 2536, 2538, 2539, 2541/1, 2541/2, 2541/3, 2543, 2549, 2550/2, 2551/2, 2553/1, 2553/3, 2556, 2558, 2559, 2560,
Дражљево 1	53/4, 53/5, 83/9, 88/39, 89/1, 99/11, 248/9, 248/24, 256/32, 256/38, 256/113, 267, 268, 270, 542/67, 850/21, 850/42, 850/43, 850/53, 865/17, 906/1, 1085/7, 1096/12, 1099/24, 1141/15, 1290, 1302/31, 1340/3, 1356/3, 1356/7, 1360/2, 1369/3, 1374/2, 1374/4, 1381/2, 1382, 1389/2, 1390/1, 1390/2, 1391/3, 1395/1, 1574/3, 1575/2, 1579/4, 1615, 1618, 1623, 1657/1, 1657/2, 1669, 1683/22, 1718/6, 1787/2, 1949/4, 1953/2, 1966/3, 1987/6, 1989/1, 2006, 2125/2, 2125/5, 2125/6, 2130/1, 2130/12, 2279/1, 2342/2, 2362/1, 2417/4, 2444/1, 2444/6, 2444/7, 2452/2, 2453/5, 2459/4, 2488/3, 2498/5, 2517/1, 2530/9, 2530/12, 2530/13, 2530/17, 2535/1, 2535/2, 2535/3, 2557, 2567/3, 2850/2, 2855, 2856, 38, 83/1, 83/19, 83/33, 83/147, 88/40, 88/79, 88/83, 88/84, 88/85, 88/86, 88/91, 97/1, 97/2, 100/10, 100/11, 180/2, 247/1, 247/2, 247/3, 248/1, 248/2, 254/2, 256/118, 256/150, 256/163, 261/3, 262/2, 263, 574/11, 904, 906/2, 907, 955, 991/1, 1041, 1049, 1113/8, 1141/13, 1275/8, 1275/21, 1275/24, 1312/4, 1312/23, 1312/26, 1315/10, 1324, 1364/2, 1372/4, 1372/11, 1372/15, 1372/16, 1372/17, 10372/20, 1372/21, 1372/22, 1391/4, 1456/4, 1465/13, 1476/5, 1476/9, 1476/10, 1497/32, 1506, 1566/10, 1584, 1586/2, 1588, 1601/1, 1628/5, 1683/15,

Назив КО	Број катастарске парцеле
	Општина Невесиње
	1683/20, 1719, 1768, 1809, 1815/1, 1828/6, 1828/1, 1840/1, 1840/2, 1848/3, 1859/5, 1864/2, 1864/5, 1864/6, 1864/7, 1872, 1873, 1874, 1879, 1953/2, 1966/1, 1966/4, 1966/5, 1967/1, 1967/2, 1967/3, 1967/4, 1973/8, 1973/11, 1988, 2002, 2003, 2004, 2007, 2020, 2021, 2096/6, 2096/11, 2096/12, 2116/3, 2116/4, 2116/8, 2165, 2226/5, 2226/6, 2226/7, 2411/2, 2411/4, 2412/1, 2412/4, 2414/6, 2414/8, 2414/17, 2418/3, 2418/14, 2425/11, 2426/14, 2443/9, 2445/9, 2459/3, 2481/10, 2513/1, 2513/6, 2531/6, 2541, 2574/2, 2574/6, 2586/3, 2590/8, 2590/9, 2594/2, 2594/3, 2594/4, 2594/11, 2594/13, 2594/26, 2594/27, 2594/28, 2594/33, 2594/50, 2594/51, 2594/55, 2594/56, 2594/59, 2594/64, 2594/68, 2594/69, 2594/70, 2594/71, 2594/72, 2594/73, 2594/74, 2594/77, 2594/78, 2594/79, 2594/80, 2594/81, 2594/82, 2594/83, 2594/84, 2594/89, 2594/91, 2594/93, 2594/96, 2603, 2853, 2858, 2861, 83/146, 88/92, 1337/5, 1348/28, 1348/29, 1348/31, 1348/32, 1437/4, 1441/3, 1472/5, 1473/15, 1828/12, 1828/13, 1851/4, 1860/9, 1977/7, 1980/11, 1986/23, 2092/11, 2096/9, 2096/10, 2099/6, 2226/7, 2364/5, 2513/7, 2543/2, 2543/4, 2544/2, 2545/4, 2545/5, 2545/6, 2546/3, 2548/2, 2590/3, 2590/5, 2590/10, 2591/2, 2591/3, 2592/4, 2593/11, 2593/12, 2593/13, 2594/76, 2595/6, 2595/7, 2595/14, 2595/15, 2595/16, 2595/17, 2595/18, 2595/19, 2595/20, 2595/21, 2595/22, 2597/1, 2597/2, 2597/3, 2598/1, 2606/1, 2606/4, 2606/5, 2606/6, 2606/7, 2614/5, 2648/13, 2791/3, 2795/2, 2806, 2807/1, 2808/1, 2808/2, 2808/3, 2809/1, 2809/2, 2810/1, 2810/2, 2821/3, 2594/63,
Дражљево 2	2625/18, 2630/30, 2630/31, 2651/2, 2668/5, 2672/2, 2693/16, 2696/4, 2700/4, 2750/1, 2755, 2756, 2766/2, 2766/3, 2766/4, 2769/1, 2769/2, 2769/3, 2769/4, 2769/5, 2769/11, 2770, 2594/6, 2594/30, 2594/31, 2594/32, 2594/49, 2594/67, 2594/88, 2627/14, 2772/5, 2594/86,
Јасеник 1	1/212, 1/236, 1/254, 1/274, 1/294, 358/5, 360/2, 360/4, 360/5, 360/24, 360/26, 678/61, 678/69, 690/4, 1043/2, 1213/2, 1225/9, 1364/6, 1364/6, 1386, 1409/1, 1473/1, 1479, 1503/41, 1503/47, 1503/71, 1503/77, 1503/78, 1558/1, 1571, 1603/6, 1617/2, 1617/5, 1617/14, 1617/17, 1617/19, 1617/33, 1617/33, 1617/35, 1617/36, 1617/39, 1617/42, 1621/1, 1632/2, 1632/3, 1633/4, 1638/4, 1639/2, 1639/4, 1648/4, 1648/8, 1648/9, 1648/13, 1648/14, 1648/18, 1648/19, 1648/47, 1648/49, 1648/50, 1648/51, 1648/52, 1686/4, 1688/15, 1688/16, 1688/27, 1797/33, 84/309, 358/5, 360/4, 360/25, 360/27, 620/1, 640/1, 678/1, 678/2, 678/5, 678/8, 678/9, 678/38, 678/60, 678/61, 678/65, 678/89, 684/31, 684/299, 684/308, 761/2, 1170/6, 1183, 1184, 1211/7, 1211/10, 1214/3, 1214/15, 1214/16, 1225/4, 1225/14, 1227/2, 1251/8, 1364/1, 1364/6, 1364/21, 1372, 1406/1, 1406/15, 1503/58, 1617/31, 1648/37, 1768/1, 1866/4, 1867/2, 1870, 1873/2,
Јасеник 2	415/2, 439/2, 325/1, 435/3, 439/1, 439/2, 617, 676/2, 1410,
Казанци	1197/1,
Кокорина	159/8, 250/63,
Кула 1	621/1, 621/5, 621/9, 621/10, 621/20, 621/21, 621/22, 622/1, 622/3, 626/2, 627/3,
Кула 2	621/1, 1194,
Љесков Дуб	8/54, 105, 228/182, 228/207, 321/10, 333/2, 5/1, 8/1, 8/52, 16/1, 18/1, 93/1, 93/41, 93/42, 93/43, 93/44, 93/45, 93/46, 93/47, 321/1, 333/7,
Наданићи 1	2/7, 646/4, 2/1, 7/1, 18/1, 18/35, 260/151, 325/1, 325/4, 1124/7, 1158/5, 2184/12, 2184/24, 2184/25, 2184/26, 64/32, 2182/5,
Наданићи 2	2/1, 7/1, 1199/1, 1199/2, 1322/8, 1417/1, 1439/22, 1444/5, 1444/6, 1586/42, 1838/34, 1838/35, 1838/36, 1838/37, 1838/38, 2191/13, 2191/13, 2347/3, 2350/1, 2364/3, 1467/6, 2348/1, 2350/2, 2383/11,

Назив КО	Број катастарске парцеле
Општина Невесиње	
Рудо Поље	9, 179, 183, 185, 195, 252/1, 252/2, 252/4, 252/5, 252/6, 258, 259, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 286, 288, 289, 296, 299, 311, 313, 317, 318/1, 324, 327, 330, 331, 335, 338, 340, 347, 349, 357, 362, 367, 372, 379, 391, 396, 398, 399, 410/1, 410/8, 410/9, 410/15, 473, 493, 504, 756, 760, 761, 805, 806, 807, 819, 823, 826, 988, 1146, 1148, 1196, 1226, 1232/1, 1234/1, 1240, 1243, 1244/2, 1245, 1248, 1252, 1259, 1352/1, 1416, 1489, 1556, 1561, 1562, 1565, 1587/2, 1587/3, 1726/2, 1741, 1748, 1884, 1887, 1888, 1894, 1898, 1903, 1905, 1907, 1924, 1927, 1931, 1939, 2007, 2154, 2156, 2160, 2164, 2165, 2166, 2171, 2200, 2201, 2239, 2247, 2328, 2343, 2361, 2365, 2367, 2368, 2401/1, 2451, 2534, 2536, 2539, 2619, 2620, 2623, 2624, 2627, 2650, 2651, 2652, 2655, 2657, 2794, 2811, 2813, 2814/1, 2815, 2816, 2817, 2818, 2819, 2820/1, 2833, 2838, 2839, 2842, 2846, 2851/1, 2851/2, 2851/3, 2851/4, 2851/5, 2851/10, 2851/13, 2851/14, 2851/15, 2851/17, 2851/19, 2851/23, 2851/24, 2851/25, 2851/27, 2851/29, 2851/48, 2851/56, 2851/59, 2851/63, 2887, 2894, 2923, 2939, 2940, 2942, 2949, 2950, 2956, 2959, 2962, 2972, 3007, 3008, 3011, 3016, 3018, 3021, 3026, 3044, 3050, 3052, 3053, 3057, 3058, 3079, 3081, 3082, 3087, 3090, 3092, 3093, 3094/1, 3096/2, 3096/4, 3099, 3101, 3102, 3108, 3111, 3113, 3116, 3121, 3130/1, 3130/2, 3130/3, 3130/4, 3132, 3134, 3136, 3140, 3150, 3152, 3158, 3165/1, 3165/2, 3165/3, 3169/1, 3169/2, 3169/3, 3174, 3175/1, 3204, 3206, 3207, 3218, 3219, 3221, 3222, 3227, 3228/1, 3228/2, 3228/3, 3228/4, 3228/10, 3228/11, 3229, 3234, 187, 188, 323, 346, 351, 364, 366, 371, 384, 520, 1207, 1255, 1258, 1285, 1287, 1929, 2043, 2178, 2210, 2849, 2851/20, 2851/21, 2851/28, 2851/53, 2909, 2993, 3085, 3095, 3097/2, 3145, 3176, 3180, 3197,
Самобор	43/529, 674, 696/1, 1955, 1957/1, 2171/1, 2173/1, 669,
Сливља	1/376, 1/528, 1/555, 1/557, 1/803, 8, 14/1, 18/14, 47/1, 405/4, 629, 636, 638, 643/1, 643/2, 643/7, 834, 1822/24, 2062, 1/377, 1/383, 1/531, 1/537, 1/601, 3/1, 4, 6/3, 10/1, 14/1, 42, 47/1, 405/1, 405/2, 406, 410, 631/1, 635/2, 643/1, 643/7, 647/1, 649/1, 650, 1583/9, 1822/1, 1822/16, 1929/3, 2074/1, 2075, 2089/1, 2133/1, 2133/4, 2136/1, 14/1, 412/10, 1493/18, 1493/19, 1792/4, 1830/3,
Церница	414/18, 414/23, 414/24, 477/1, 478/1, 538, 563/1, 563/2, 576/26, 576/31, 576/32, 576/33, 576/37, 647/8, 677/2, 711/1, 712/3, 720/1, 722/1, 738/18, 738/18, 738/19, 813/1, 820/5, 844/1, 1075/11, 1075/14, 1079/9, 1097/9, 1097/10, 1150/1, 1153, 1160/16, 273/1, 414/10, 414/11, 414/23, 414/39, 414/103, 414/118, 414/176, 414/179, 414/181, 414/191, 414/193, 414/195, 553/6, 576/36, 675/2, 738/1, 1075/1, 1161, 1162/1, 1170, 1182, 563/3, 576/33, 576/77.

У предходној табели дат је испис катастарских парцела у циљу утврђивања посједовног стања шума и шумског земљишта. Успостављањем катастарског оператa и примјеном доступних GIS алата и уређаја у многоме је олакшан поступак, кориснику шума, евидентирања површина које користи, што му је и обавеза према Члану 34. став (1) л) и 85. став (1) ЗОШ.

За потребе израде шумскопривредне основе извршена је просторна идентификација, дигитализација и консолидовање површина државних шума на основу доступних катастарских планова. Процес је реализован у GIS окружењу користећи софтвер ArcGIS Pro, који омогућава прецизну геопросторну анализу, тополошку контролу и интеграцију атрибутних података.

Формирање слоја површина под шумом у власништву Владе Републике Српске извршено је путем интеграције дигитализованих катастарских планова у GIS окружењу, уз прецизну просторну селекцију парцела у државном власништву, њихову конверзију у тополошки исправне

полигоне и верификацију геометрије и атрибута у оквиру ArcGIS Pro платформе, чиме је добијена поуздана и једнообразна картографска основа за даљи уређајни рад.

Узурпације је потребно рјешавати у складу са Законом о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске”, 8/20), Законом о шумама и Законом о стварним правима („Службени гласник Републике Српске”, број 124/08, 3/09 - испр., 58/09, 95/11, 60/15, 107/19).

За утврђено стање површине шума и шумског земљишта извршена је подјела на просторне јединице, односно припадност шумских одјељења по Привредним јединицама како слиједи:

1. 01 ПЈ „Вележ“ (одјељења: 1-43, 49-50, 56-61, 74, 78, 81-83, 90-105);
2. 02 ПЈ „Невесињска Црна Гора“ (одјељења: 25/1-26, 28/1-41, 43-59, 61-130);
3. 03 ПЈ „Кокошињак - Чичево“ (одјељења: 9-10, 17-24);
4. 04 ПЈ „Црвањ – Живањски поток“ (одјељења: 4-5, 50-51, 66-73, 77/2-87, 90);
5. 05 ПЈ „Црвањ“ (одјељења: 1-83);
6. 06 ПЈ „Сњежница – Заломка ријека“ (одјељења: 1-221);
7. 07 ПЈ „Бијеласица - Ђед“ (одјељења: 1-143);
8. 08 ПЈ „Лебршник - Троглав“ (одјељења: 1-2, 4-5, 7-14, 22-23, 31-33, 39, 68-69, 82, 92-100, 103, 109-110, 119, 129/1, 134-136, 138-143, 145-151, 153-157, 160-161, 163-171, 174-179/1, 181-195, 200, 202-205, 209-229, 232, 234-237, 239-240, 242-245, 250-255, 264, 268-271, 278-284, 286, 293, 295-299, 313-315, 335-339, 342, 344-355, 359-364);
9. 09 ПЈ „Горња Неретва“ (одјељења: 44-53, 55-70, 72-99);
10. 10 ПЈ „Изгори – Јабучке стијене“ (одјељења: 4-48, 50-62);

2.4. БИОЛОШКЕ, КЛИМАТСКЕ, ОРОГРАФСКЕ, ГЕОЛОШКЕ И ПЕДОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ ШПП

2.4.1. Биолошке карактеристике

Са становишта услова за газдовање шумама значајно је и ком рејону ово подручје припада по Еколошко-вегетацијској рејонизацији БиХ (*Стефановић В., Беус В., Бурлица Ч., Диздаревић Х., Вукореп И., Шумарски факултет Сарајево, 1983. године*), јер су ту по рејонима обрађени станишни услови за биљне заједнице доминантних врста дрвећа. Анализе шумске вегетације у Босни и Херцеговини темеље се на фундаменталним основама познавања вегетације истраженим од стране Фабијанића и сар. (1967), Бурлице и Фабијанића (1969), Тирића и сар. (1961) и др.

По Еколошко-вегетацијској рејонизацији подручје припада Медитеранској - Динарској области, Субмедитеранско - планинско подручје (највећи дио) и Субмедитеранско - монتانско подручје (мали дио). Због изузетно хетерогених станишних прилика заступљене су различите шумске фитоценозе.

Субмедитеранско - планинско подручје простире се у вишим дијеловима медитеранско-динарске области, углавном изнад 800 м па до највиших предјела, који прелазе 2.000 м надморске висине (гранични појас медитеранско-динарске и унутрашњодинарске области). Према

орографским карактеристикама представља изразито планинско подручје са широко заступљеним субалпинским појасом. Реална шумска вегетација је мозаичног распореда са заједницама шума букве и јеле без смрче (*Abieti-Fagetum*), секундарне шуме букве (*Fagetum montanum illyricum*), док је ацидофилна варијанта ових шума распрострањена, највећим дијелом, у изворишном дијелу Неретве и на подручју Трусине код Невесиња. За станишта у клисурама и кањонима карактеристичне су термофилне шуме букве (*Seslerio - Fagetum*, *Aceri obtusati - Fagetum*) и шуме црног граба (*Seslerio - Ostryetum*). За површине експониране југу и западу карактеристичне су храстове фитоценозе: цера и китњака (*Quercetum petraeae - cerris*) и цера (*Orno - Ouercetum cerris*). Субалпински појас се одликује по заступљености субалпинских шума букве (*Fagetum subalpinum*) са којим, на неким планинским масивима (Прењ, Чврсница, Чабуља, Височица, Орјен) алтернира заједница мунике (*Pinetum heldreichii*). Највиши појас чини клековина бора (*Pinetum mugii*).

Субмедитеранско - монتانско подручје налази се претежно у југоисточној Херцеговини протежући се према сјеверозападу на ужем и ширем потезу до изнад Ливањског поља. Висински се простире углавном између 750 и 1200 м надморске висине. Орографски припада брдско - планинском појасу. Реална шумска вегетација састоји се из доминантних шума храстова и црног граба (*Quercus - Ostryetum carpinifoliae*, *Seslerio - Ostryetum*) у којима се, у неким дијеловима источне Херцеговине јавља и македонски храст (*Quercus trojana*). У виду већих или мањих енклава распрострањене су термофилне шуме букве (*Seslerio - Fagetum*, *Aceri obtusati - Fagetum*), као и мезофилне шуме букве (*Fagetum montanum illyricum*). Око Ластве код Требиња распрострањене су и шуме црног бора на доломиту специфичног флористичког састава (*Erico verticillatae - Pinetum nigrae*).

2.4.2. Климатске карактеристике

На распрострањеност и изглед биљног свијета битно утиче клима. Долазак, развој и опстанак појединих природних заједница зависи од еколошких услова (првенствено климе и земљишта). Узајамно је дјеловање климе и биљног свијета, као што клима утиче на распрострањеност биљног свијета, тако и биљни свијет учествује у стварању климе.

Основни фактори који утичу на климу овог подручја су географска ширина, надморска висина и удаљеност од мора, географски положај, рељеф, геолошки састав, вегетацијски покривач и други фактори.

Подручје Невесиња и Гацка одликује се прелазном климом између умјерено континенталне и планинске, са јасно израженим утицајем медитеранске климе која долази са југа преко Херцеговине. Овај положај између приморја и високих планинских масива условио је да клима буде специфична, са хладним и дугим зимама, богатим падавинама, као и релативно топлим, али не сувим љетима.

Зиме су дуге, хладне и влажне, уз честе снијежне падавине и формирање стабилног снијежног покривача. Највећа количина падавина јавља се у зимском и раном прољећном периоду, под утицајем влажних ваздушних маса са Јадрана. Снијег се задржава дуже на већим надморским висинама, што погодује планинским шумским екосистемима. Прољеће је прохладно и влажно, са спорим преласком у љетни режим, што обезбјеђује добру залиху влаге у земљишту и добру динамику регенерације шумских врста.

Љета су топла, али без екстремних температура и дугих сушних периода карактеристичних за медитерански појас. Иако долази до пада у количини падавина, изражена суша није доминантан климатски фактор, али се у појединим годинама може јавити краткотрајни дефицит влаге, нарочито на плитким или едафски неповољним стаништима. Јесењи период је углавном влажан и облачан, са поновним порастом количине падавина и постепеним захлађењем које постепено уводи зимски климатски режим.

Оваква клима је веома повољна за развој разноврсних шумских заједница, при чему комбинација ниских температура, великих падавина и дуге хладне сезоне условљава доминацију врста отпорних на снијег, мраз и кратку вегетациону сезону. Иста климатска структура такође обезбјеђује добру хидролошку стабилност и нема изражених ризика од дугорочног сушења екосистема, али у појединим годинама, нарочито током љета и на јужним експозицијама, постоји могућност појаве повремених водних стреса.

Укупно гледано, климатске одлике овог подручја су јасно планинско-континенталне са благим медитеранским утицајем, што чини посебан и препознатљив климатски амбијент Херцеговачког крша и планинских висоравни.

Увидом у мрежу метеоролошких станица Републике Српске, добијамо информацију да је најближа метеоролошка станица подручју општине Невесиње и Гацко, станица Чемерно, која се налази на 1336 m^{n.v.} и станица Гацко 960 m^{n.v.}. Подаци из метеоролошке станице Чемерно не би били прави показатељ и репрезентант климатских елемената подручја, па смо се послужили доступним подацима за метеоролошку станицу Гацко (960 m^{n.v.}) за период 2006.-2018. година. Обзиром да од 2019. године нема доступних података за поменути метеоролошку станицу за период 2019.-2023. година узети су подаци за метеоролошку станицу Чемерно.

У циљу детаљнијег испитивања климатских услова анализирано је шире подручје, узети су подаци са најближе метеоролошке станице Гацко и анализирани су расположиви подаци метеоролошких мерења и осматрања за период 2006-2018. година, те подаци са метеоролошке станице Чемерно за период 2019.-2023. године.

Температура ваздуха

Температура ваздуха има непроцјењив значај за педогенетске и друге процесе, а на површину земљишта долази од сунца као главног извора топлотне енергије, директним сунчевим зрацима и посредством атмосфере као температура зрака. Ради тога су њене средње мјесечне и годишње вриједности пресудне за генезу земљишта и појаву вегетације на овом подручју.

Температура ваздуха има физиолошки и еколошки значај. Физиолошки значај је у томе што се при одређеној температури одвијају животне појаве као што су клијање и ницање сјемена, дисање, фотосинтеза и др., а еколошки значај је у томе што температура ваздуха условљава географски распоред шумске вегетације на Земљи. Због тога се температура ваздуха сматра примарним еколошким, односно климатским чиниоцем. Температура утиче како на хоризонтално, тако и на вертикално распрострањење шумске вегетације.

Средње годишње температуре крећу се углавном између 6 и 9°C, с тим да у јануару честе негативне вриједности, а у јулу просјек достиже 17–19°C. Значајни ноћни падови температура

током љета, као и продужена зима са честим појавама мрза, одражавају се на вегетациони период, који је краћи у односу на ниже зоне.

I Табела 2. Просјечне вриједности температуре ваздуха (°C)

Период год.	мјесец												просјек
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Климатограм Гацко – период 2006.-2018. год													
2006-2018	-0,9	2,1	4,2	8,5	12,5	17,0	19,4	18,6	13,0	9,2	2,3	0,0	8,8
Климатограм Чемерно – период 2019.-2023. год													
2019-2023	-2,3	-0,5	1,3	4,7	9,7	15,0	17,4	17,1	12,8	9,1	4,6	1,2	7,5

Најхладнији мјесеци су јануар за период 2006-2018. год. са средњом температуром $-0,9^{\circ}\text{C}$ и децембар $0,0^{\circ}\text{C}$, а најтоплији мјесеци су јул са $19,4^{\circ}\text{C}$ и август са $18,6^{\circ}\text{C}$. Током дијела године (мај-септембар) средње мјесечне температуре ваздуха су веће од 10°C , док су остали мјесеци хладни са знатно нижим температурама. За период 2019.-2023. године најхладнији мјесеци били су јануар са $-2,3^{\circ}\text{C}$ и фебруар са $-0,5^{\circ}\text{C}$.

Велика учесталост појаве мразева (дани са минималном температуром ваздуха испод 0°C) и магле представља такође значајну карактеристику климе ширег подручја. Годишње се јавља у просјеку од 112,2 дана са мразом, и то претежно од октобра до априла за период 2019.2023. година.

Падавине

Релативна влажност ваздуха непосредно зависи од температуре ваздуха, апсолутне влажности и количине падавина. Код раста температуре ваздуха његова релативна влажност опада и обрнуто. Врло је колебљива што се посебно испољава у дневним промјенама релативне влажности, поготово љети. Са порастом температуре ваздуха смањује се релативна влажност и има минималну вриједност у поподневним часовима. Затим расте при опадању температуре, а највећу вриједност добија ноћу. Расподјела падавина у току вегетационог периода има пресудан значај за раст и развој шумске и остале вегетације. Падавине и њихова учесталост у току љетног периода имају посебан значај, јер се у том периоду одвијају најинтезивнији природни процеси на шумском земљишту и биљном покривачу.

Из података приказаних у табели 3. уочљиво је да током године нема сушних раздобља. Количине падавина у овом крају су доста велике и крећу се у интервалу од 1200 до 2000 mm годишње. Падавине су током године углавном добро распоређене, али се догађа да буде и суше по неколико мјесеци. Минимум падавина је у јулу, а максимум је у мјесецу новембру. У осталим мјесецима има довољно падавина, што је последица утицаја околних планинских масива. Честа је и појава изненадних плускова током свих годишњих доба. На основу података може се закључити слиједиће: да у току вегетационог периода има довољно падавина, односно у мјесецима априли - јул када су најпотребније за раст и развој шумског дрвећа и остале шумске вегетације.

I Табела 3. Просјечне вриједности количине падавина (mm)

Период год.	мјесец												Укупно годишње
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
Средња мјесечна и годишња количина падавина у mm станица Гацко- период 2006.-2018. год													

2006-2018	129,5	200,0	203,5	99,7	119,0	69,5	38,3	42,7	102,9	143,9	301,0	198,6	1648,6
Средња мјесечна и годишња количина падавина у mm станица Чемерно- период 2019.-2023. год													
2019-2023	174,4	143,3	61,9	134,4	123,6	87,0	60,8	75,8	142,5	84,5	351,7	264,4	1.704,4

Релативна влажност је умејрена до висока, с највлажнијим мјесецима у прољеће. Просјечна годишња релативна влажност ваздуха износи 76,0 %.

Према подацима са метеоролошке станице Чемерно просјечна годишња облачност има вриједност 5,5 (максимално 10), док се појава магле просјечно годишње региструје током 28,4 дана (највише током јесењих и зимских мјесеци). Појава грмљавина у току године је 22,2 дана, сњежних падавина 93,8 дана, мраза 112,2 дана и кишних дана 149,8.

Шумски комплекси овог подручја су један од главних регулатора климатских фактора, њен утицај се нарочито одражава на микроклиму неког станишта или подручја, кроз смањивање екстремних вриједности климатских елемената, размјену топлоте и влаге у атмосфери. Шуме ублажавају знатно дејство сунчевог зрачења, тако да површине под шумом имају мања температурна колебања, а тиме и смањену могућност појаве мразева и укупно повољнију климу. Шуме регулишу падавине и брзину вјетра, чиме повољно утичу на микроклиматске услове подручја.

2.4.3. Орографске карактеристике подручја

Релјеф

Шумско привредно подручје Невесињско – Гатачко простире се на искључиво планинским теренима сјевероисточне Херцеговине. Источну границу подручја чини републичка граница између Црне Горе и БиХ. На југу ово подручје граничи са Билећом и Стоцем, а затим са Средње - неретвањским шумско привредним подручјем. На западу ово подручје такође граничи са Средње неретвањским подручјем. На сјеверу граничи са подручјем Фоче, Коњица и Калиновика и коначно на сјевероистоку граничи са Националном парком „Сутјеска“.

Најзначајнија карактеристика овог подручја је свакако његова велика надморска висина. Све значајније шумске површине налазе се практично на надморским висинама преко 1.000 mnnv. Само мали део шумских површина налази се на висини 800 – 1.000 m, а испод 800 m практично и нема шума, изузев уског и стрмог појаса у привредној јединици „Црвањ – Живањски поток“ гдје се подручје у једном ужем појасу спушта до Неретве, на око 450 m надморске висине. У осталим привредним јединицама најниже тачке ријетко силазе испод 800 m, а главни шумски комплекси су на знатно већим висинама. Значајан дио шума налази се на јако великим надморским висинама до саме границе природног простирања шумске вегетације. Планинске шуме јеле и букве распростиру се овдје и до 1.600 m надморске висине (планина Бијеласица). Планински вијенци су често на овом простору још знатно виши, а прекривају их травнате планинске биљне формације. На граници према Црној Гори налази се највиши врх овог подручја, уствари врх планине Вучјак звани Власуља са котом 2.239 m. Овај врх налази се у привредној јединици „Изгори-Јабучке стијене“. У истој привредној јединици налазе се такође врхови са великим надморским висинама као што су Лебршник 1.859 m и Врњачка 1.867 m и други. Изразито високе коте налазе се у привредној јединици „Бијеласица-Ћед“ са врховима: Велика Бијеласица (1.857 m), Мала Бијеласица (1.750 m)

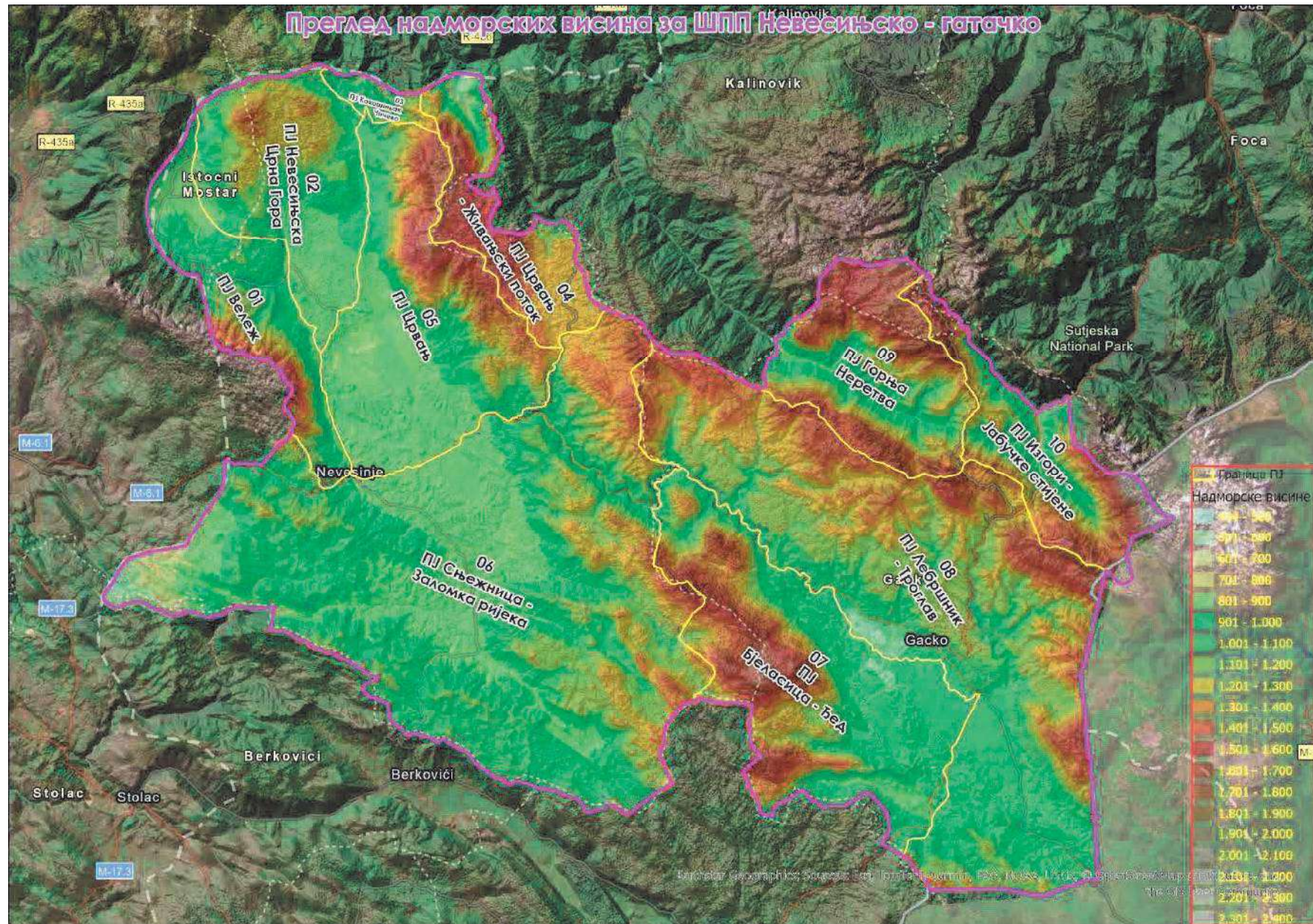

и Бед (1.737 m). Најмаркантнија планина на овом подручју је Вележ са највишим врхом од 1.969 m. Маркантност ове планине огледа се у њеној изванредној љепоти због стјеновитих врхова и због дивних шума у њеном подножју према селу Лакат. Висином се истиче такође планина Црвањ са врховима Зимомор (1.921 m), Велика Градина (1.897 m) и Леденица (1.827 m). На сјеверној граници подручја у вјенцу Зеленгоре налазе се такође веома високи врхови Тодорац (1.892 m) и Думош (1.879 m). Оба ова врха налазе се у привредној јединици „Горња Неретва“ као и Муњар Брдо (1.892 m) који се налази на граници привредних јединица „Горња Неретва“ и „Изгори-Јабучке стијене“. Једино привредна јединица „Снијежница-Заломка Ријека“ и „Невесињска Црна Гора“ немају изразито високих планинских врхова. У Невесињској Црној Гори највиши је уствари врх Лисац са 1.497 m, а у привредној јединици „Снијежница-Заломка Ријека“ то је врх Менгроп (1.668 m). Шуме овог подручја распростиру се углавном на планинама које окружују веома висока крашка поља Невесињско и Гатачко. Све ове планине представљају сурове терене за газдовање шумама због њихових крашких феномена (вртача, шкрапа, пећина) у подручју чистог карста, каква је Невесињска Црна Гора, Вележ и Бјеласица или због изразито стрмих падина какве се јављају у подручју флиша, односно у привредним јединицама „Изгори-Јабучке стијене“ и „Горња Неретва“. У условима љутог херцеговачког крша, под утицајем планинске климе смјештена су крашка поља горње источне Херцеговине (Гатачко на истоку и Невесињско на западу). Оба поља су окружена високим динарским планинама (Бјелашница, Зеленгора, Црвањ и Вележ), што условљава њихову геоморфолошку и еколошку уникатност. Диверзитет климе, геоморфолошких феномена и типова земљишта, дјеловао је као еколошки фактор у настанку богатог и разноврсног биљног и животињског свијета. Бројни ендеми и реликти са стаништем на овим крашким пољима улазе у структуру специфичних екосистема овог подручја.

Хидрографске карактеристике

Кречњачки дио подручја карактерише недостатак водотока и уопште оскудица у водама. Поред веома високих сума падавина у овом подручју кречњачки дио је готово безводан. Тако привредна јединица „Вележ“ има само три мања врела, а привредна јединица „Невесињска Црна Гора“ само два. Дио подручја гдје преовлађују лапорци, конгломерати и пјешчари богат је водотоцима са обилатим количинама воде. Тако у привредној јединици „Изгори-Јабучке стијене“ извире ријека Сутјеска, а богати су водом и потоци Клобушница, Уловски, Јабушница и Слобигорски поток. У привредној јединици „Горња Неретва“ извире ријека Неретва. У тој јединици има знатан број бујичних токова као што су Придворачка ријека, Крупац и Клиштица поток. На овом подручју има и неколико понорница као што су Фојница, Мушница и Заломка ријека.

Сурови планински услови вртаче, шкрапе, стијене, стрме падине и неприступачни потоци као и акутни недостатак вода у већем дијелу подручја карактеришу орографске прилике овог подручја.

Слика 3: Преглед надморских висина (груписаних по висинама од 100 m) ШПП Невесињско-гатачко, GIS анализа дигиталног модела терена

2.4.4. Геолошке и педолошке карактеристике

Геолошке карактеристике

Шумско привредно подручје „Невесињско-Гатачко“ изграђено је, углавном, од кречњака различите старости. На једном дијелу подручја геолошку подлогу чине доломити (мањи дио привредне јединице „Бјеласица-Ђед“), флишне насlage лапора, кречњака, лапоровитог кречњака, пјешчара и конгломерата (привредна јединица „Горња Неретва“, „Лебршник-Троглав“ и дио привредне јединице „Бјеласица-Ђед“). На мањим локалитетима (уске долине које се протежу од врхова планина Вележ и Црвањ) срећу се моренски наноси који леже изнад кречњака.

а) Кречњаци

Најзаступљенији су кречњаци кредне и јурске старости. Карактеристика кречњака као супстрата је доминирајући процес хемијског распадања уз растварање CaCO_3 и његово испарење из педосфере. Последица овог процеса је акумулација нерастворног остатка, којег сваки кречњак има у мањој или већој количини. Тај нерастворни остатак је извор минералног дијела кречњачког земљишта.

Иако су кречњаци по минералошком саставу прилично уједначена група супстрата (доминира CaCO_3), они се у педогенези могу понашати сасвим различито, уколико се разликују по количини и минеролошко-хемијском саставу нерастворног остатка. Основне карактеристике земљишта образованих на кречњацима су:

1. Обзиром на количину нерастворног остатка процес образовања земљишта на кречњаку је врло дуготрајан.
2. Специфичан десцедентни тип водног режима, који је условљен стабилном структуром и карстним хидролошким условима.
3. образовање (Б) хоризонта настаје оглињавањем (агрилоакумулација) за разлику од силикатних супстрата гдје (Б) хоризонт настаје агрилосинтезом (агрилогенеза).

б) Доломити

На овом подручју су заступљени доломити средње тријаске старости.

Обзиром да се овде јављају, углавном, кристаласти доломити главна карактеристика је:

4. Интензивно механичко распадање које претходи хемијском (а које је дуготрајно код кречњака).
5. Карбонатан растресити продукт распадања.
6. Најмлађе развојне стадијуме земљишта карбонатне.
7. Брзина процеса образовања земљишта доста брза (сироземи).
8. Карстни процеси слабо изражени.

в) Флишне насlage

На овом подручју заступљен је флиш терцијарне и кредне старости.

У кредном флишу срећу се пјешчар, лапорац, кречњак са рожњаком и конгломератом, а у терцијарном (еоцен флиш) пјешчар, глинац, лапорац, пјесковити кречњак и конгломерат.

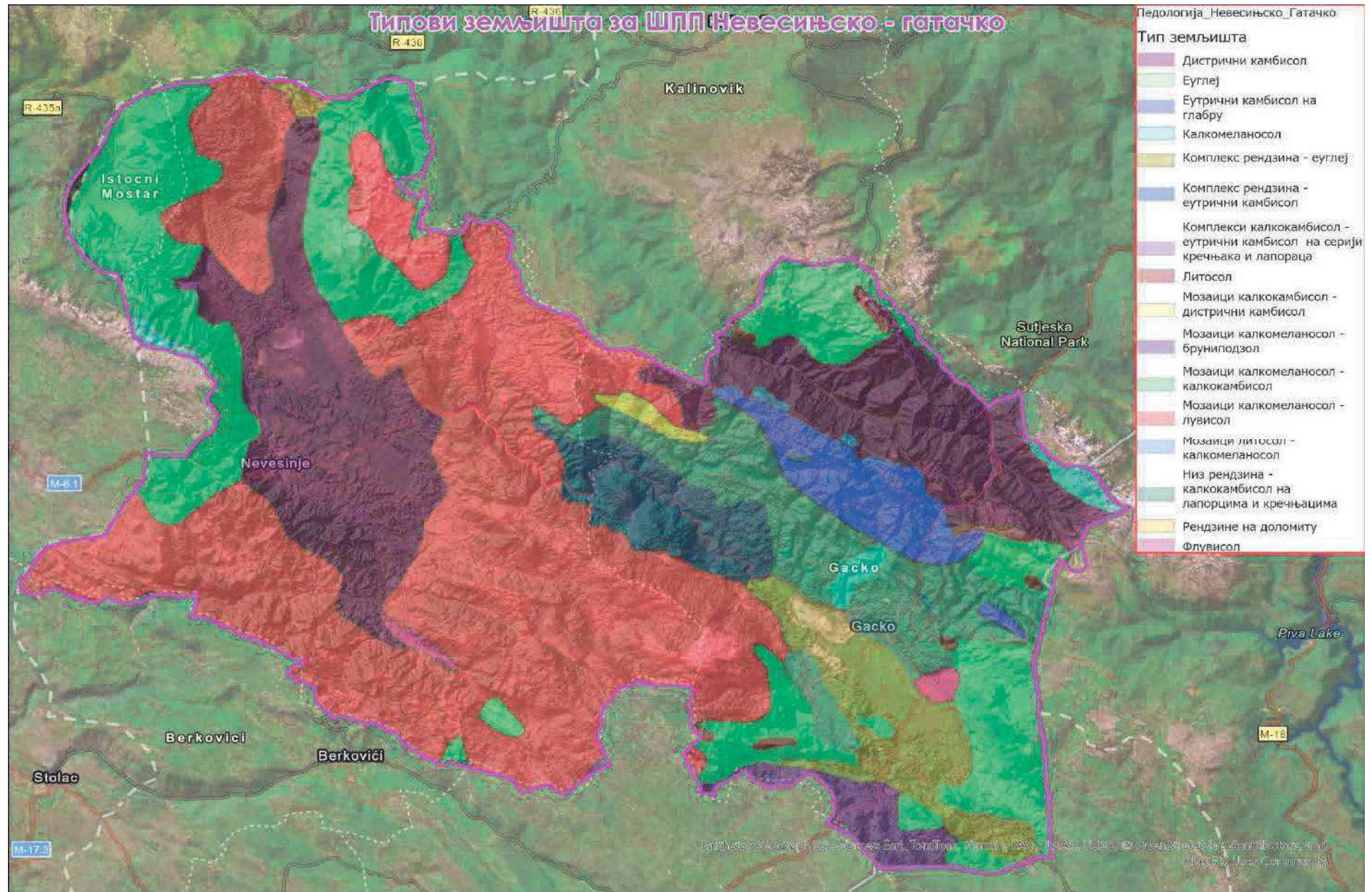

г) Моренски наноси

На овом подручју су моренски наноси састављени од кречњачког материјала (облутака разне величине до најситнијих честица). Обзиром на карактер супстрата земљишта образована на моренама имају одлике које се битно разликују од земљишта образованог на кречњацима.

Педолошке карактеристике

У брдским и планинским предјелима особине земљишта највише зависе од врсте матичног супстрата, па се он зато најчешће узима као основа за подјелу земљишта. Геолошки супстрат представља основни фактор формирања земљишног покривача. Осим геолошког супстрата, на формирање земљишта знатан утицај има морфологија терена и микроклима. Хетерогеност у геолошкој грађи подручја утицала је на појаву броја типова земљишта. За распрострањеност и опис по типовима земљишта на шумскопривредном подручју, коришћени су подаци, *Земљишта Републике Српске, Универзитет у Бањој Луци, Шумарски факултет, Маријана Каповић Соломун и Михаило Марковић.*

Слика 4: Типови земљишта на подручју ШПП Невесињско - гатачко

Најзаступљенији типови аутоморфних земљишта су:

- Дистрични камбисол
- Еутрични камбисол
- Калкомеланосол
- Калкокамбисол
- Рендзина
- Литосол
- Лувисол
- Бруниподзол

Најзаступљенији типови хидроморфних земљишта су:

- Еуглеј
- Флувисол

Аутоморфна земљишта

Аутоморфна земљишта карактерише влажење атмосферским падавинама, немају допунског влажења, перколација воде је слободна и нема дужег задржавања воде на непропусном хоризонту. Земљишта која припадају овом раздјелу немају суфицит воде, а самим тим ни појаву редукционих процеса, па се због тога називају још и копнена земљишта.

Камбична земљишта (еутрични камбисол и дистрични камбисол), обухвата типове земљишта настале из класе хумусноакумулативних земљишта код којих се током педогенезе формирао нови педогенетички (В) хоризонт испод А хоризонта у профилу. Зависно од тога да ли камбични хоризонт налијеже на чврсту или растреситу стијену, типови земљишта могу имати А-(В)-R или А-(В)-С-R склоп профила. Ради се о развијеним и углавном дубљим земљиштима гдје је камбични хоризонт централни дијагностички за цијелу класу. Да би настао (В) хоризонт, основни предуслов јесте да земљиште достигне одређену дубину, гдје су дубље партије ван зоне акумулације хумуса, са потребним условима за хидротермичку трансформацију минералне компоненте.

Суштина ових процеса јесте распадање примарних минерала и синтеза секундарних минерала глине, при чему се ослобађају оксиди гвожђа на површини новоформираних минерала глине. Оксиди гвожђа дају ту карактеристичну смеђу боју камбисола, па се цијели процес назива процес посмеђивања или аргилогенезе.

Ток развоја и основна обиљежја камбисола зависе од присуства базичних катјона, јер дати фактор утиче на рН вриједност средине и мобилност једињења гвожђа, на тип акумулације хумуса, на општу трофичност, што представља критеријум за подјелу на типове земљишта унутар класе. У складу са тим, на силикатним и карбонатним супстратима (осим кречњака и доломита) камбисоли се дијеле прво на еутрични и дистрични камбисол.

Еутрично смеђе земљиште (еутрични камбисол), назив му потиче од добре обезбијеђености храњивима, гдје ријеч еутрично указује на добру плодност. Народни назив је „гајњача“, а употребљава се и назив „базама засићено смеђе земљиште“. На њима су често распрострањене листопадне шуме, у народу познате као гајеви.

Еутрични камбисол има највећу распрострањеност у семихумидним областима, гдје просјечна годишња количина падавина износи 600–700 mm, а љетни период се карактерише високим просјечним температурама. На нешто већим надморским висинама у планинским регионима јавља се као прелазни стадијум на базичним и ултрабазичним супстратима услед утицаја влажније и хладније климе. У Републици Српској их налазимо у брдском подручју на лесним и језерским терасама и благо таласастим брежуљкастим теренима до 700 метара надморске висине, док се на ултрабазичним супстратима јављају и до 1000 метара, али на јужним и топлијим експозицијама израженог нагиба. Везани су за иловасте супстрате богате минералима као што су лес, иловести језерски и ријечни седименти, неутралне и базичне магматске стијене (дијабаз, габро, габродолерит и др.), те ултрабазичне стијене офиолитске зоне. Нема га на веома пјесковитим и киселим матичним супстратима, а ни на веома глиновитим подлогама на којима се формирају земљишта лошег ваздушног режима. У вегетацијском смислу, еутрични камбисоли пружају добре услове за ксеротермне храстове шуме и травну вегетацију у условима сувље и топлије климе. Под хумидном климом ово су станишта мезофилних брдских шума букве. На топлијим експозицијама и често ултрабазичним стијенама ово су станишта борових шума. Педогенезом прелази у илимеризовано земљиште.

Хумусноакумулативни хоризонт је углавном моличан (Amo), који постепено и дифузно прелази у камбични (B)v хоризонт који је глиновитији, смеђе до црвеносмеђе боје (зависно од количине и степена хидратације ослобођеног гвожђа). Литични варијетет карактерише склоп A-(B)v-R и има мању дубину (до 70 cm), а реголитични има A-(B)v-C-R склоп и дубину до 100 cm и више. Структура је сфероидног облика, зрнаста и грашкаста у хумусноакумулативном, односно орашаста у камбичном хоризонту. Углавном су иловасте текстуре у површинским до глиновито иловасте у дубљим дијеловима, тј. камбичном хоризонту.

Дистрично смеђе земљиште (дистрични камбисол), назив му потиче од слабе обезбијеђености храњивима, гдје ријеч „дистричан“ указује на лошу плодност. Осим наведеног, употребљавају се и сљедећи називи: кисело смеђе земљиште, смеђе земљиште незасићено базама, шумско смеђе земљиште и друго.

У зависности од педогенетичких процеса, могу се појавити зачеци различитих педогенетичких процеса, гдје даљи развој дистричног камбисола на глиновитијим стијенама иде у правцу илимеризације или оглејавања зависно од влажења, на пјесковитим супстратима под четинарском вегетацијом долази до оподзољавања итд. Стандардни подтип карактерише присуство охричног хумуса. Хумусни се простире најчешће у вишим планинарским зонама и карактерише га умбрична форма хумуса. Код илимеризованог подтипа примјећује се појава колоидних опни у (B) хоризонту, без довољно израженог E хоризонта, код оподзољеног почетак формирања E и Bh односно Vfe потхоризоната. Зависно од минералног састава и гранулометрије супстрата, јављају се разлике у продуктивности различитих варијетета које су нарочито условљене дубином земљишта, што је критеријум за издвајање форми.

Кисело смеђе земљиште је везано за кварцносиликатне супстрате сиромашне базама као што су пјешчари, глинци, рожњаци и серије ових стијена, кристаласти шкриљци и киселе магматске стијене. Налазимо их у хумиднијим подручјима, у којима се под утицајем нешто веће количине падавина испирају базични катјони, али и у ариднијим зонама, гдје такође имају низак степен засићености базама упркос смањеном испирању. То су брдско-планинска земљишта која

углавном заузимају сјеверне експозиције и падине различитог нагиба. Природну вегетацију чине разноврсне шуме, дакле, ради се о типичном шумском земљишту.

Дистрични камбисол је кисело силикатно земљиште које достиже дубину и до 100 cm, а просјечно 50–80 cm. Зависно од врсте матичног супстрата, може имати литични контакт и склоп типа А-(В)-С-Р, односно реголитични са склопом А-(В)-С-Р. Хумусноакумулативни хоризонт углавном има моћност 10 cm, и јавља се у форми полусировог модер хумуса, или охричног зрелог. Моћност камбичног хоризонта зависи од степена развоја и врсте стијене, а најчешће је 30–60 cm. Боја је смеђи окер до жутосмеђа. Прелази између хоризоната су постепени, некада и нејасни. Механички састав је најчешће пјесковито-иловаст до иловаст. На глиновитијим супстратима може бити нешто тежи, а захваљујући присуству скелета нема сувишног застоја воде, чак ни у периоду обилнијих падавина. Водно-ваздушни режим је веома повољан, захваљујући доброј структурисаности и повољној текстури.

Највећу фреквенцију појављивања имају дистрични камбисоли под шумама букве, затим шуме букве, јеле и смрче, док их најмање има под боровим и храстовим шумама.

Црница (калкомеланосол), у ранијим класификацијама, црница се заједно са ранкерима називала „планинска црница”, због изражене тамне боје и распрострањености у планинским регионима. Актуелна класификација (*Шкорић и сар., 1985*) дефинише овај тип земљишта као кречњачко-доломитну црницу управо због чињенице да се веже и за кречњаке али и доломите, а предложени међународни назив јесте калкомеланосол (*kalk* – кречњак; *melanos* – таман). У неким класификацијама се црнице сврставају у рендзине.

С обзиром на то да је степен развоја црница основни критеријум диференцијације и подјеле на ниже развојне степене, управо то обиљежје је узето као основ за издвајање подтипова, гдје постоје органогена, органоминерална, посмеђена и оцрвеничена црница. Варијетети се издвајају на основу дубине, која се сматра главним фактором који ограничава продуктивност црница. Издвојени су литични и колувијални варијетети који карактеришу органогени и органоминерални подтип.

Црница се образује на кречњацима и доломитима који имају више од 98% CaCO₃ (MgCO₃), мезозојске и палеозојске старости који су истраживани од стране: *Бурић и сар., 1970*; *Миладиновић 1972*; *Памић и сар., 1970*. Представља хумусноакумулативно земљиште које је примарни стадијум развоја на кречњацима у свим климатским зонама Републике Српске, али је најчешћа у високопланинским регионима. Карактеристична је за све планине кречњачко-доломитног појаса Републике Српске, има широко распрострањење и сврстава се у типична шумска земљишта са типичним склопом профила А-Р или А-С-Р. Често се образује на мјестима гдје долази до огољавања стијена услед дејства ерозије, уз садејство екстремних климатских услова који погодују њеном одржавању. Најчешће се веже за падине израженог нагиба и изломљеног рељефа у високим планинским појасевима огољеним глечерском ерозијом током плеистоцена, уз садејство еолске ерозије. Са друге стране, карстна хидрологија и могућност спирања земљишта у дубље дијелове такође доводи до огољавања стијена, што опет представља услов за формирање црница и на карстним заравнима. Њихов развој почиње од голе стијене, иницијалним развојем нижих биљака (маховине и лишајеви), које створе потребне предуслове за насељавање травне вегетације, појаву планинских ливада и пашњака. Као посљедњи развојни стадијум долази шумска вегетација која може бити веома разноврсна, почев од шума бора и

храстова као ксерофилније вегетације на нижим надморским висинама, до мезофилних шума букве, јеле и смрче и чистих шума смрче у вишим подручјима.

Налазе се на свим вишим кречњачко доломитним планинама Републике Српске, као што су Мањача, Јахорина, Романија, Јавор; и нижим подручјима, карстним заравнима (Петровац, Дринић и други), те стрмим падинама.

Генерално, водно-ваздушни режим овог типа земљишта карактерише висока водопропустљивост и добра аерисаност, што их, уз малу дубину, чини сувим земљиштима са малим садржајем биљкама приступачне воде. Водни режим органоминералног и посмеђеног подтипа нешто је повољнији усљед веће дубине и израженије биолошке активности педофауне. Утицај планинске климе може донекле компензовати педоклиматску сувоћу црница, чиме расте и њихова производна вриједност. Обезбијеђеност хумусом је веома висока и креће се 25–40% код органогеног, 10–25% код органоминералног и 10–20% код посмеђеног подтипа.

Степен развоја рефлектован кроз дубину црница утиче на њихову способност задржавања воде. Ради се о земљиштима која су најчешће дефицитарна водом приступачном биљкама. Са друге стране, географско распрострањење црница у високопланинским регионима компензује природну педоклиматску сувоћу повећаном количином падавина и нижим температурама током године, чиме се повећава њихова мезофилност. У нижим регионима могу бити изразито ксеротермофилна станишта, нарочито на јужним експозицијама, гдје налазимо шуме храста медунца са црним грабом, црним јасеном и бијелим грабом. У вишим регионима природну вегетацију црница чине шуме букве, шуме букве и јеле, шуме букве, јеле и смрче, субалпијске шуме букве и смрче, те шуме клековине бора кривуља. Такође, ово су станишта планинских пашњака и ливада, гдје доминира травна вегетација

Еколошко-производна вриједност црница (посматрајући хемијске особине и већину физичких) изузетно је висока, али када се узме у обзир дубина, продуктивност није висока, нарочито у нижим регионима.

Смеђе земљиште на кречњаку (калкокамбисол), калкокамбисол је добио назив на основу врсте матичног супстрата на којем се развија, а то су наши чисти и једри кречњаци и доломити, те на основу припадности класи камбичних земљишта. У међународном називу ознака за кречњак потиче од латинске ријечи *calis* – креч и *cambio* – мијењати. За ова земљишта употребљава се и назив „*terra fusca*“, иако се односи на посебну варијанту камбичних земљишта на кречњаку у којој је минерални дио земљишта пластичан, мобилан и беструктуран, што није типична карактеристика калкокамбисола Републике Српске. Класификација се заснива на степену њиховог даљег развоја, дубини и механичко-гранулометријском саставу. Неријетко су подложна процесу илимеризације, који доводи до текстурне диференцијације профила, па су по том основу издвојена два подтипа: типично (нема знакова других процеса осим карактеристичних за тип) и илимеризовано (почетак формирања елувијалног Е хоризонта). Знајући да је дубина калкокамбисола веома варијабилно обиљежје које многоструко утиче на њихов производни потенцијал, то је била основа за издвајање варијетета: плитко (до 35 cm), средње дубоко (35–50 cm) и дубоко (преко 50 cm). Механичко-гранулометријски састав је истакнут као критеријум за издвајање форми јер прашкасти еолски нанос у односу на глиновити резидуум кречњака може узроковати изражену текстурну модификацију калкокамбисола. Издвојене су сљедеће форме:

иловасто (закључно с категоријом иловача) и глиновито (глиновита иловача и тежи механички састав).

Смеђе земљиште се образује искључиво на тврдим мезозојским кречњацима или доломитима, са мање од 1% нерастворног остатка. Захваљујући таквом супстрату, калкокамбисол има одређене специфичности на основу којих је издвојен у посебан тип камбичних земљишта. Значајан дио смеђих земљишта је реликтан, и у свом настанку била су везана за палеоклиматске услове. Данас се простиру у различитим климатским регионима, почев од медитеранског дијела Херцеговине, па до високопланинског подручја Републике Српске. Карстификованост је типично обиљежје једрих кречњака, док ова особина изостаје код доломита. Станишта су најразличитије вегетације захваљујући широком висинском дијапазону. У планинским зонама заузима најчешће средње висинске појасеве и падине блажег нагиба. На карстним заравнима са израженим карстним микрорељефом ово земљиште је везано за дубље пукотине, шкарпе и вртаче (Тирић, 1990).

Овај тип земљишта се простира на свим кречњачко-доломитним планинама Републике Српске, у средњим висинским појасевима и блажим падинама. Главни рејон распрострањења јесу централни и спољашњи Динариди, те остале кречњачко-доломитне планине. Представља један од најраспрострањенијих типова шумских земљишта у Републици Српској, гдје заузима готово 38% укупног фонда.

Способност задржавања воде је релативно ниска упркос механичком саставу који имају, услед чега је водни режим смеђег земљишта зависан од климатских услова и услова станишта у којем се развијају. У нижим подручјима, на јужним експозицијама и под вегетацијом рјеђег склопа (ксеротермофилне шуме храста, храста и граба, шуме букве са храстом китњаком, те шуме китњака и црног граба), плићи варијетети представљају сува и топла станишта ниског еколошко-производног потенцијала. У таквим условима се врло често налазе необрасле шумске голети, којих у Републици Српској има близу 25% на плитком калкокамбисолу. Виши појасеви са већом количином падавина и нижим температурама пружају повољније услове, па су калкокамбисоли мезофитна станишта шума букве, јеле и смрче доброг квалитета. Код нас преовладава мезофилна варијанта калкокамбисола, јер се више од 70% налази изнад 600 m надморске висине. Ово су углавном еутрофна земљишта уз евидентан дефицит фосфора.

Рендзине, име потиче од пољске ријечи *rzedic*, којом се истиче шум оруђа приликом орања овог најчешће плитког и каменитог земљишта. Назива се и „хумусно-карбонатно земљиште” и „парарендзина”. Класификација рендзина на ниже класификационе јединице показује да најкрупније разлике унутар подтипова настају у зависности од карактера матичног супстрата, па је то узето као критеријум за издвајање подтипова, гдје имамо рендзину на лапорцу и лапоровитим кречњацима, рендзину на лесу и лесоликим седиментима, рендзину на морени, рендзину на доломитном пијеску, рендзину на карбонатном пијеску и на карбонатном шљунку. Подјела на варијетете је базирана на степену развоја и дубини хумусноакумулативног хоризонта, гдје имамо карбонатну рендзину, са присутним активним карбонатима у А хоризонту; испрану, код које су карбонати премјештени у дубље слојеве; посмеђену, уколико се појављује камбични хоризонт чија је дебљина мања у односу на А хоризонт; и колувијалну рендзину, чији је А хоризонт колувијалног карактера и дубљи од 40 cm. Форме се дијеле на основу текстуре и садржаја скелета, те на основу дубине. Услови образовања: Рендзина се формира на матичним супстра чија је основна карактеристика садржај CaCO_3 већи од 10%. Неки супстрати сами по себи представљају

карбонатни растресити седимент без педогенетског распадања (лес, карбонатни моренски нанос и карбонатни пијесак), док други механичком дезинтеграцијом дају велику количину карбонатног реголита (лапорци, лапоровити кречњаци, карбонатни пјешчари и сахароидни доломити). Доломитне рендзине углавном се распростиру изнад 700 метара и везане су за падине изржених нагиба. Такође, могу се наћи и на заравњенијим и заобљенијим рељефским формама брдског подручја и заравнима Републике Српске. Формирају се под различитим шумским фитоценозама (шуме црног бора, ксеротермофилни хрстови, јасен, јавор глувач, итд.), а нарочито су погодна станишта травних заједница због типа акумулације хумуса. Под утицајем хумидније климе еволуирају у смеђа земљишта, док у ариднијим климатима трајно или веома дуго остају у овом стадијуму.

У Републици Српској рендзине се распростиру по рубу Панонског базена, флишним серијама сјеверног дијела земље. Такође, налазе се на кречњачко-доломитним супстратима у сливном подручју ријеке Дрине и Врбаса, односно планинама које припадају овим сливовима (Мањача, Лисина, Чемерница, итд.), затим планинама високе Херцеговине и крашког подручја (Зеленгора и друге). У високим кречњачким планинама изнад 1500 метара, у зони реликтних глечера налазе се моренски наноси са рендзинама. Лесолике рендзине имају локално распрострањење и везане су за нижа подручја Панонске низије.

Рендзине се образују као сљедећи развојни стадијум карбонатних регосола гдје, поред механичког распадања матичних стијена, основни педогенетички процес јесте акумулација зрелог и добро формираног хумуса са органоминералним комплексом и израженим и стабилним зрнастим структурним агрегатима. Развојем долази до испирања карбоната (нарочито у условима хумидније климе), услед чега настају бескарбонатне рендзине. Након тога се формира иницијални камбични хоризонт, који представља знак процеса посмеђивања и прелазак рендзине у смеђе земљиште.

Постоје значајне разлике у погледу еколошко-производних вриједности подтипова рендзина у зависности и од начина коришћења. На лапорцу и лесу могу се користити у пољопривредној производњи, јер се ради о еутрофним земљиштима, повољног водног режима, те са довољним садржајем хранива. Поред тога, карактерише их већа дубина профила који је физиолошки активан и у прелазном хоризонту, што омогућава дубоко закорјењавање и шумских врста дрвећа. Плитке форме рендзина су везане за јужне падине израженог нагиба и као такве погодују црноборовим шумама и ксеротермофилним хрстовима. Доломитне рендзине карактерише изузетно развијен хумусноакумулативни хоризонт (и до 70 cm), са високим садржајем зрелог хумуса, што обезбјеђује и довољно хранивих елемената. Услед лакшег механичког састава, доломитне рендзине немају способност задржавања воде, што је донекле компензовано утицајем планинске климе у вишим појасевима и повећаном количином падавина. Растрошеност супстрата и текстура погодују и развоју ерозије. Моренске рендзине заузимају више појасеве и подручја хумидније климе, гдје погодују развоју високопродуктивних шума букве, јеле и смрче, гдје су, без обзира на скелетност, ово влажна и еутрофна земљишта. Генерално, природну шумску вегетацију доломитних рендзина чине ксеротермне варијанте фитоценоза, чијом деградацијом долази до додатне ксеротермизације и насељавања борових шума. Шуме црног и бијелог бора, са друге стране, утичу неповољно на обиљежја рендзина тако што смањују биолошку активност и доприносе појави слабо разложеног хумуса, исушивања земљишта услед ријетког склопа, те смањења квалитета органске простирке (Манушева и сар., 1972). Рендзине су угрожене од

закоровљавања и ерозије, због чега се, као мелиорациона мјера очувања и унапређења водног режима, приликом газдовања шумама обраћа пажња на степен склопа састојина које се ту налазе.

Литосол, ради се о младим и неразвијеним земљиштима чији је назив интернационално прихваћен и настао је од ријечи *litos* – камен и *solum* – земљиште, што значи да је то земљиште у којем преовладава фракција камена. У Републици Српској су најчешће повезана са регионима са израженим климатским колебањем. Класификација: Једину основу за издвајање нижих систематских јединица представља матични супстрат, односно његова петрографско-минеролошка грађа. Физичке особине стијене (величина одломака, подложност механичком распадању, водопропустљивост и др.) веома су значајне за литосоле, док се хемијске особине налазе у другом плану. Услови образовања: Литосоли се углавном формирају у подручјима са израженим колебањем температуре и падавина током године. Ради се о релативно екстремним условима у којима је омогућено мразно или температурно механичко распадање стијена на којима се формирају литосоли. Литосоли се најчешће јављају на литицама које су карактеристичне за расједе, кањоне и клисуре. Овај тип земљишта се јавља и на блажим теренима, нарочито у кршу, а њихово појављивање у Републици Српској је посљедица недостатка вегетације и дјеловања ерозије изазване вјетром и водом. Литосоли су јако сиромашна, ксеротермофилна станишта, готово без хранљивих материја приступачних биљкама. На литосолима опстају биљке минималних захтјева, као што су неке врсте трава, црни бор и бор кривуљ, односно вегетација камењара у изолованим жбунастим формацијама. Шумска вегетација има значајну мелиорациону улогу у везивању сипара, при чему у обзир долазе само олиготрофне биљне врсте које подносе хроничан дефицит воде. Еколошко-производни потенцијал сипара је минималан и немају велики шумско-привредни значај у Републици Српској.

Елувијално-илувијална земљишта (лувисол), заједничка карактеристика типова земљишта који припадају овој класи јесу процеси елувијације и илувијације који захватају базичне катјоне, али и минерале глине, честице хумуса и конститутивне елементе алумосилицијумског језгра. Као резултат тога, профили земљишта имају два повезана дијагностичка хоризонта, елувијални хоризонт Е (који лежи испод хумусноакумулативног хоризонта и из којег се испирају честице) и илувијални хоризонт В (који лежи испод елувијалног хоризонта и у којем се накупљају испране материје). Ова класа представља класу најразвијенијих аутоморфних земљишта са најсложенијим типом профила А-Е-В-С.

Подтипови илимеризованог земљишта су издвојени на основу врсте матичног супстрата на којем се образују, јер постоје јасне разлике у особинама између силикатних супстрата и чистих кречњака и доломита.

Генеза илимеризованих земљишта је прилично комплексна, с обзиром на то да се ради о напреднијем стадијуму развоја земљишта. На иловастим супстратима или стијенама које су подложне механичком распадању имају већу дубину. Најчешћи супстрат је лес, стари алувијални, језерски и глечерски наноси. Поред тога, развијају се на рожњацима, пјешчарима, глинцима, и другим силикатима, али их не налазимо на веома пјесковитим супстратима који су богати кварцом, односно сиромашни глином потребном за процес илимеризације. У таквим условима, развој земљишта иде у правцу оподзољавања усљед високе киселости и процеса испирања. Настаје из дистричног камбисола на силикатима. Педогенеза лувисола захтијева релативно дуг временски период. Даљи развој илимеризованог земљишта може ићи у правцу оподзољавања, што је

карактеристично за хладнија планинска подручја, силикатне супstrate са лакшом текстуром и мањим удјелом глине, уз садејство четинарске вегетације.

Ради се о широко распрострањеним земљиштима, налазимо их на старим језерским терасама, лесним платоима, при дну падина, те на заравнима гдје рељефски услови погодују њиховом образовању. Такође, везани су за кречњачке масиве гдје заузимају карстне заравни, увале и вртаче.

Бруниподзол (Акрисол стари назив), Бруниподзол је сродан подзолу и просторно је везан за његове ареале, али одсуство елувијалног хоризонта и доминација смеђе боје профила су карактеристике смеђег подзолостаг земљишта. Бруниподзол је међународни назив, док је у оквиру наше класификације предложен термин смеђе подзолостаг земљиште. Према актуелној класификацији, подтипови смеђег подзолостаг земљишта се издвајају на основу врсте матичног супстрата на којем се развијају: на кварцном пјешчару, на кварциту, на киселим магматским стијенама, на филиту и на пијесковима. Варијетети су издвојени на основу врсте контакта са стијеном, од чега зависи и дубина бруниподзола, која је важан фактор његовог производног потенцијала. Издвојени су литични (литични контакт на доњој граници В хоризонта) и реголитични варијетет (лежи на реголиту). Као и подзол, има локално распрострањење и често је и просторно повезано са подзолом, али у условима слабијег оподзољавања, топлијих експозиција, те учешћем лишћара у структури вегетације. Развија се такође на силикатним супстратима, са доминацијом кварца, али овдје се ради о стијенама у чијој грађи налазимо веће учешће силикатних минерала. Захваљујући мало блажим условима у којима се формира бруниподзол, процес разлагања органских материја је нешто интензивнији, услед чега се формира прелазни или полусирови хумус. Процес оподзољавања има слабији интензитет, због чега се не формира типични Е хоризонт, него се испирање врши директно из хумусноакумулативног хоризонта који у овом случају има карактер мјешовитог А/Е хоризонта. Бруниподзол настаје еволуцијом из дистричног ранкера или дистричног камбисола. Даљим развојем може да пређе у подзол.

Заузимају мање комплексе у зони подзола Републике Српске, у вишим планинским регионима, изнад 900 метара надморске висине. Немају велики ареал распрострањења, а како је већ речено, налазишта су им везана за налазишта подзола. Веома су значајни са аспекта станишног диверзитета, али немају велики шумскопривредни значај.

Бруниподзоли су врло дубока земљишта која карактерише присуство полусировог хумуса, чија дебљина варира од 4–8 cm. У склопу профила, на органогени хоризонт се неправилно и постепено надовезује мјешовити А/Е хоризонт који представља зону елувијације. Припада класи пјесковитих иловача, водопропустљив је и добро аерисан. Ради се о најкиселијем хоризонту у профилу, чија се реакција креће у интервалу 4,3–4,6 рН јединица. Специфичност бруниподзола огледа се и у богатству хумусом цијелог профила, па се до 2% може наћи чак и у илувијалном хоризонту. Органогени хоризонт има 30–40% хумуса, а мјешовити 8–10%. Упркос чињеници да се ради о хумусу неповољног састава, који представља извор киселости за земљиште, ипак он омогућава одређену обезбијеђеност фосфором и калијумом, те побољшава адсорптивни комплекс бруниподзола.

Илувијални хоризонт достиже дубину 50–70 cm. Механички састав му је нешто глиновитији. Бруниподзоли су земљишта високе аерисаности и ниског пољског водног капацитета, што се ублажава дејством планинске климе.

Бруниподзол је типично шумско земљиште слабијег производног потенцијала. Захваљујући нешто блажем оподзољавању и другачијем карактеру вегетације гдје се поред четинарских јављају и лишћарске врсте, смеђе подзоласто земљиште има бољу обе збијећеност хранливима (иако су генерално у дефициту), повољан ваздушни режим, гдје је водни дефицит компензован падавинама и повећаном влажношћу ваздуха. Дакле, може се рећи да имају нешто виши ниво трофичности у односу на подзоле, а тиме и већу еколошкопрои зводну вриједност.

Хидроморфна земљишта

Класу псеудоглејних земљишта карактерише стагнација или задржавање воде у горњем дијелу профила, изнад слабо пропусног или водонепропусног хоризонта или слоја, који се у зависности од начина формирања означава као Вtg или Vg, односно g2 или Пg. У првом случају, слабо пропусни хоризонт настаје еволуцијом аутоморфног или меризованог земљишта (лувисола), када се глина која се испира из горњих хоризоната значајно акумулирала у Вt хоризонту.

Флувисол, назив „флувисол“ потиче од латинске ријечи *fluvius* – ријека, јер се углавном јавља на седиментима који се преносе и таложе ријечном водом, на обалама дуж корита. У литератури су домаћи називи: алувијални нанос, алувијално земљиште или алувијум. Ово земљиште нема развијен А хоризонт, али се задржава у почетној фази (А), а процеси редукције у њему су слабо изражени или уопште нису присутни. У Републици Српској флувисоли се налазе у долинама свих ријека у различитим варијантама. Нарочито значајно пространство заузимају у долинама већих ријека (ријеке Саве и њених притока: Уне, Врбаса, Босне и Дрине), те на југу у Херцеговини, уз Требишњицу и њене притоке. Заузимају знатне површине и у крашким пољима (нпр. Попово поље, Гламочко поље и др.). Флувисол се углавном образује у приобалском дијелу ријечне долине, гдје се углавном таложи материјал релативно грубљег механичког састава. Текстура водом донесеног наноса се мијења, јер интензитет појединих поплава варира. У природи се често дешава (нарочито у доњим дијеловима ријечног слива) да се ријечно корито помјера и тиме се знатно мијењају услови таложења, као и зоне таложења. Некада се таложи пијесак преко шљунка, некада иловасте материјали, некада се глиновити материјали таложе преко пијеска, што узрокује веома изражену хетерогеност флувисола како по текстури тако и свим другим својствима (физичко-хемијским, биолошким, минералешком саставу и др.), а то може варирати у знатној мјери и на малом простору. У неким случајевима може се нови нанос, донесен ријечном водом, наталожити преко раније насталих земљишта са већ формираним хумусним хоризонтом. Изражена хетерогеност флувисола утиче и на различитост производних својстава овог типа земљишта. Без обзира на слојевитост и хетерогеност, то су у просјеку продуктивна земљишта, што се може најбоље видјети по бујној природној, шумској или пољопривредној вегетацији, али и по вјештачки засађеним брзорастућим плантажама топола или другог шумског дрвећа.

Еуглеј, или мочварно глејно земљиште је тип земљишта који карактерише то да је у цијелом профилу, тј. до површине, краће или дуже прекомјерно влажен допунском водом. Топографско-хидролошка констелација за овај тип условљава специфично задржавање подземне или поплавне воде високо у профилу, што омогућава врло интензивне процесе хидрогенизације. Даља карактеристика је и релативно слабо колебање те воде, њен ниво не осцилира као у хумоглеју, па се зато при дубини од 1 m константно налази мокра зона прекомјерног навлаживања. Изнад ове је, дакле, могућ само један плићи слој, који је дијелом године суфицилно влажен, а дијелом су

водом попуњене само капиларне поре. Слабије кретање воде и задржавање средњег нивоа подземне воде до око 80 cm један је од разлога смањења количине кисеоника у њему, па је осиромашење кисеоником још једна одлика еуглеја. Еуглеј због тога има хумусни хоризонт који показује знакове хидроморфизма, означен са Аа, мање је дебљине од 50 cm, некада се појављује и тресетни, Т хоризонт, мање дебљине од 30 cm, иза којег слиједи глејни хоризонт G, прво G_{so} затим G_t потхоризонти.

Еуглеј је углавном глиновито земљиште, а с обзиром на то да се у процесу оглејавања стварају нови минерали глине, G хоризонт је глиновитији него А. Хидроморфизам је карактеристика овог типа земљишта. Али, у неким периодима године врло висок и стапан ниво подземне воде може и да изостане. У зависности од висине подземне воде, тип хумуса може бити хидромул и анмор. Код хидромула је боља аерација у горњим дијеловима, док се у доњем дијелу задржава анмор хумус. С обзиром на чињеницу да се највећи дио ових земљишта формира својстава еуглеја. Већина еуглеја су тежег механичког састава (текстурно тешка земљишта). С порастом глиниовите фракције, а опет у зависности од врсте минерала глине, расту збијеност, љепљивост, пластичност и контракција земљишта, дакле неповољна физичка својства. Код хемијских својстава може бити још више изражена различитост него код физичких. Дубина хумусног хоризонта износи од неколико центиметара до неколико дециметара и може да садржи од 1 до 30% хумуса, најчешће око 10% (под природном вегетацијом). Еуглеји у Републици Српској су претежно некарбонатни, међутим некада могу бити и карбонатни, а у вези с тим су велике разлике у реакцији земљишта, као и у својствима на која она утиче. Реакција је најчешће неутрална до слабо алкална, а може бити кисела. Укупне количине азота су у вези с различитим количинама хумуса, али нитратног облика има мало. Приступачног фосфора има такође мало. Фосфор је везан са Fe и Al у неприступачна једињења. Калијума има нешто више. Садржај N, P и K зависи од степена и брзине минерализације хумуса и њихове мобилизације. Мобилизација Na и других елемената у анаеробним условима

Еуглеј је трајно влажно земљиште у којем биљкама недостаје кисеоника, тако да је у природним условима ово земљиште ниске продуктивне способности.

2.5. ОПШТЕКОРИСНЕ ФУНКЦИЈЕ ШУМА

Шуму, као дио природе и несумљиво најкомплекснији систем на земљи, карактеришу веома бројна својства, која имају трајан значај за људско друштво. Својства шума имају велики непосредан и посредан значај у подмирењу текућих друштвених потреба. Све функције шума можемо грубо разврстати у двије групе и то производне и еколошке функције.

Значај шума не одликује се само у производњи дрвне масе. Он је далеко шири него што то произилази из података о богатству шумског фонда, производњи шумских дрвних сортимената, оствареном шумском производу, броју запослених и др. Шуме ублажавају и спречавају водену и еолску ерозију, дјелују на режим вода, служе за одмор и рекреацију становништва, доприносе развоју туризма, шуме утичу на климу и плодност земљишта.

У члану 6. у ст. (1) и (2) Закона о шумама је прописано:

„(1) Функције шума су:

- а) привредна (економска) функција која подразумијева производњу дрвета и других шумских производа, укључујући и ловну дивљач ради остваривања прихода и
- б) општекорисне функције шума у које спадају:
  - 1) еколошке функције шума, које подразумијевају очување биодиверзитета и заштиту земљишта, вода и климе, укључујући и позитивну улогу у везивању угљеника из атмосфере, односно производњи кисеоника и
  - 2) социјалне функције шума које подразумијевају рекреацију, туризам, естетску улогу шума, повољан утицај на здравље људи, образовање, истраживање, одбрану земље и заштиту грађевина и инфраструктуре.
- (2) Према утврђеним функцијама и мјерама газдовања, шуме могу бити:
  - а) привредне шуме, које поред очувања општекорисних функција шума првенствено служе обезбјеђивању шумских производа и услуга,
  - б) заштитне шуме, које првенствено служе заштити земљишта и вода, насеља, инфраструктурних и других објеката и остале имовине и
  - в) шуме посебних намјена којима се обезбјеђује:
    - 1) заштита биолошке разноврсности и осталих природних вриједности шума,
    - 2) заштита генофонда, производња шумског сјемена и садног материјала,
    - 3) образовна, научноистраживачка, културно-историјска и естетска функција и
    - 4) здравствено-рекреативна и туристичка функција.“

Општекорисне функције шума као што су обогаћивање ваздуха кисеоником и пречишћавање ваздуха од штетних гасова, честица, те радиоактивних материја, затим регулисање климатских појава и водног режима, заштита земљишта од бујица и ерозије, тек свеукупно испуњавају животни простор човјека, свим условима за задовољење његових животних потреба.

На подручју ШПП Невесињско - гатачко шумски покривач је посебно важан због заштите од ерозије на појединим стаништима и смањена ерозија на околном пољопривредном земљишту и насељима. Важност шуме је значајна и за заштиту земљишта од поплава у сливовима водних токова на овом подручју. Само у очуваним шумама, стабилним шумама, постоје могућности да општекорисне функције дођу до пуног изражаја, што значи да у том смислу морају бити постављени и планови газдовања шумама, односно смјернице шумскопривредне основе.

На подручју општина Невесиње, Гацко и Источни Мостар предстоји интензивнији развој привредних активности, као и у свијету, што доводи до брзих технолошких промјена које захтјевају додатне напоре радних људи, а тиме и потреба за активним одмором у природи, за духовним потребама и здравственом рекреацијом. С тога ће бити неопходно сачувати и још обогатити садашњу разноврсност биљног и животињског свијета шума.

С обзиром на географски положај (раскршће путева сјевер-југ, исток-запад, Јадранско море-Дубровник-Мостар-Никшић), изузетно сачуване природне љепоте и културноисторијско наслеђе, херцеговачки регион може представљати занимљиву и дугорочно гледано атрактивну туристичку дестинацију.

Општина Невесиње има природних потенцијала за развој туризма и могућности за развој специфичне туристичке понуде, али осим организације Невесињске олимпијаде није било других догађаја којим би се Невесиње промовирало као мјесто за дуже посјете.

Када се сагледају природне вриједности општине Гацко, потребно је издвојити Језеро Клиње које је прави драгуљ у овоме дијелу високе Херцеговине, на коме се налази најстарија лучна брана на Балкану. Она је културно - историјски споменик и под заштитом је државе, грађена је од гатачког камена и пепела лаве са Везува као везивног материјала. Језеро Клиње, Десивоје и Врба представљају мјесто за рекреацију и купалишни туризам. Овдје се може уживати у тишини и чистоћи ледничких језера Волујака и Зеленгоре, као и изузетној љепоти и разноврсности биљног и животињског свијета крашке љепотице Бјелашнице. Планина Зеленгора представља прави драгуљ међу планинама бивше Југославије гдје се у нетакнутој природи можете купати, а у исто вријеме на обронцима околних планина грудвати на снијегу. Врелска пећина на Лебршнику, извориште ријеке Мушнице и Ђатло спадају међу десет најдужих, а Радошева јама и јама на Јефтовој коси међу десет најдубљих спелеолошких објеката РС. Чемерно је природна вододјелница: са једне стране крова куће, вода се слива ка Јадранском, а са друге ка Црном мору.

2.6. УГРОЖЕНОСТ ШУМА ОД БИЉНИХ БОЛЕСТИ, ШТЕТОЧИНА, ИМИСИЈЕ ШТЕТНИХ ГАСОВА И ШУМСКИХ ПОЖАРА

Шуме, имају своје „непријатеље“, како природне, тако и оне друге, у које на прво мјесто долази човјек. Природни фактори, као саставни дио екосистема, дјелују непрестано и утичу на равнотежу живљења, док човјек, и поред свог труда да помогне шуми, чини и грешке које понекад имају и катастрофалне посљедице по шуму.

Процеси деградације и нарушавања животне средине одвијају се стално и у континуитету, интезитет им зависи од неповољних природних процеса и појава (елементарне непогоде, каламитети и др.), људских активности и техничко-технолошког развоја. Проблематика заштите шумских екосистема, јесте актуелна и глобална тема у свим земљама свијета, па и у Босни и Херцеговини, односно у Републици Српској. Узроци угрожености шумских екосистема су многобројни и разноврсни, а своде се на двије основне групе: биотске и абиотске чиниоце. Биотски чиниоци, представљају, велику групу фактора који значајно угрожавају шумске екосистеме. Међу најзначајнијим биотским факторима, свакако издвајамо: фитопатогене (гљиве, паразитне цвјетнице и сл.), ентомолошке (инсекти), штете од животиња и дивљачи и антропогене. Биотски чиниоци, слично као и абиотски, свој негативан утицај испољавају кроз директна механичка оштећења стабла или кроз краткотрајне или дуготрајне процесе којим се физиолошки слаби и изнурује биљка, што има као крајни резултат њено угинуће.

Абиотске чиниоце чини читав низ поремећаја изазваних природним процесима и појавама (елементарне непогоде), као и техничко-технолошки развој друштва. Најзначајнији чиниоци су:

- посљедице јаких вјетрова (вјетроломи и вјетроизвале)
- посљедице великих сњежних падавина (сњеголоми и сњегоизвале)
- посљедице пожара
- посљедице аерозагађења (киселе кише), загађење земљишта и др.

Најчешћи и „најактивнији“ штетни инсект на ШПП-у је губар (*Lymantria dispar*) и жутогубар (*Euproctis chrysorrhoea*). Најзначајније врсте сипаца на бијелом и црном бору су: *Ips sexdentatus* Boern., *Ips acuminatus* Gyll., *Blastophagus minor* Htg., *B. Piniperda*, *Pytiogenes bidentatus* Fbr., ове врсте подједнако су штетне за природне борове састојине и за борове културе. Такође на

овом подручју постоји и присутност неких врста имеле (*Viscum sp.*), која као полупаразитска биљка слаби виталност домаћина и ствара услове за напад других патогена.

Антропоген утицај на шуму и шумско земљиште огледа се кроз:

- отуђења шумског земљишта и шума, гдје локално становништво незаконито дјелује причињавајући еколошке и материјалне штете. Главни узрок оваквим појавама је и поред ажурности стручних служби у газдинству, нефункционалност инспекцијских и правосудних институција, као и економско стање локалног становништва. У периоду 2016.-2025. године, на подручју ШПП Невесињско - гатачко поднесено је 207 пријава за бесправну сјечу, при чему је направљена материјална штета од 2.581,61 m³ или 210.530,92 КМ.;
- настанак дивљих депонија смећа на шумским површинама, које су последица немарности становништва, угоститељских објеката и дрвопрерађивачких капацитета.;
- појава шумских пожара, који су углавном последица људске непажње или намјере. Чињеница је да се већина пожара најчешће дешава приликом чишћења приватних имања, па је веома важан појачан надзор одговарајућих служби у том периоду. Један од главних узрока је и еколошка неедукованост становништва о опасностима и катастрофама које доносе шумски пожари. У периоду 2016.-2025. године, на подручју ШГ евидентирано је 125 пожара, на површини од 3397 ha, при чему је начињена штета од 83.860 КМ, а трошкови гашења пожара износили су 8.640 КМ.

У циљу спречавања бесправних сјеча од стране становништва, вршити надзор од стране чувара шума. Исто тако потребно је остварити добру сарадњу са правосудним органима у циљу бржег рјешавања поднесених пријава о бесправној сјечи.

Изградњом ТЕ Гацко, постоје реалне основе о загађености, које могу бити вешеструке. Наравно, увијек се прво мисли на загађење ваздуха и болести респираторног и кардиоваскуларног тракта које оно узрокује. Пепео из РиТе „Гацко“ има јединственост што задржи СаО, у комбинацији са водом даје бурне хемијске реакције. Загађење ваздуха сматра се једним од узрочника канцерогених болести, а у диму се налазе и тешки метали који погубно дјелују на нервни систем. Такође, долази до појаве киселих киша, а угаљ је међу првим и најзначајнијим узроцима климатских промјена. Последице укупног циклуса кориштења угља - рударење, спаљивање и одлагање су уништавање плодног земљишта, станишта дивљих животиња и пејзажа, загађења воде и мијењања нивоа подземних вода. Један од највећих замајаца економског и привредног развоја регије је рудник и ТЕ Гацко уједно имају и највећи утицај на животну средину овог дијела регије. Како се овај термоенергетски извор налази на самом врху сливног подручја ријеке Требишњице, праћење и санација негативних утицаја на околину је трајан процес о чему ће се сасвим сигурно водити рачуна и предузимати потребне активности.

Штете од дивљачи на овом подручју нису значајније изражене, али у циљу превентивног дјеловања, потребно је у зимском периоду обезбједити довољно хране за прихрањивање дивљачи, у сарадњи са ловачком организацијом на овом подручју.

2.7. ОРГАНИЗАЦИЈА УПРАВЉАЊА У ШУМАРСТВУ

Начин организовања шумарства Републике Српске регулисан је чланом 4. став 1. Закона о шумама, према којем шумама и шумским земљиштем у својини Републике Српске, управља и газдује Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде. Према члану 33. став 1., истог Закона, дио послова газдовања шумама и шумским земљиштем (коришћење шуме и шумског земљишта у својини Републике, укључујући и обавезу одржавања), ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, обавља на основу посебног уговора који закључује са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде уз претходну сагласност Владе.

Ставом 2. истог члана прописано је да ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац дио послова газдовања шумама и шумским земљиштем у својини Републике који су у саставу шумскопривредних подручја и подручја крша обавља преко организационих дијелова које оно оснива и који су у његовом саставу.

Шумско газдинство „Ботин“ процес рада организује преко службе општих, имовинско-правних и кадровских послова, службе за финансијско-рачуноводствене послове, службе за комерцијалне послове, службе за припрему, планирање и сертификацију шума, служби транспорта, градње, експлоатације и одржавања.

Процес производње ШДС и чувања шума на територији ШПП Невесињско – гатачко функционише преко дирекције газдинства у Невесињу, шумске управе у Гацку и шумарских рејона.

На подручју ШПП регистровано је ловиште „Вележ“ површине 19.636 ha. Привредним ловиштем „Вележ“ газдује ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац, Шумско газдинство „Ботин“ Невесиње. Према степену заштите у овом ловишту се налазе следеће врсте дивљачи:

- Стално заштићена (видра, вјеверица, орлови, соколови, сове, ћубасти гњурац и гавран),
- Остала ловостајем заштићена дивљач (зец),
- Миграторна дивљач (дивља патка, дивљи голуб, грлица, шљука, црна лиска, сива чапља, дивља гуска, препелица),
- Дивљач ван режима (дивља свиња, вук, лисица, дивља мачка, јазавац, куна златица, куна бјелица, велика ласица, мала ласица, твор, јастреб, врана сива, сврака и креја).

2.8. БРОЈ И СТРУКТУРА ЗАПОСЛЕНИХ У ШУМАРСТВУ

Послове коришћења шума и шумског земљишта на Невесињско - гатачком шумскопривредном подручју обавља ШГ „Ботин“ са 57 стално запослених радника, од којих је 19 са високом стручном спремом и 2 запослена са звањем мастера. Од укупног броја запослених, 45 запослених је шумарске струке, 9 инжењера шумарства, 1 мастер шумарства и 35 са средњом шумарском школом.

Структура запослених приказана је у наредној табели:

I Табела 4. Структура и број запослених по полној структури

Назив квалификације	Број запослених		Укупно
	мушки пол	женски пол	
Неквалификован (НК)	2	-	2
Квалификован (КВ)	1	2	3
Средња стручна спрема (ССС)	35	5	40
Висока стручна спрема (ВСС)	13	5	18
Мастер	1	1	2
УКУПНО	52	13	65

2.9. ЕКОНОМСКИ И САОБРАЋАЈНИ УСЛОВИ

Општина Невесиње смјештена је у југоисточном дијелу Републике Српске и заузима дио источне Херцеговине, на географском положају источно од Мостара и јужно од Сарајева. Општина се налази између $17^{\circ}58'$ и $18^{\circ}25'$ источне географске дужине и $43^{\circ}04'$ и $43^{\circ}29'$ сјеверне географске ширине. Припада брдско-планинском рејону високе Херцеговине са просјечном надморском висином од 860 метара. Надвисују је планине: Вележ, Црвањ, Црна Гора, Сњијежница и Бјеласица. Као и све крашке предјеле, карактерише је велико крашко поље површине од 18.000 ha. Надамак Невесиња, из живописног пејзажа камена и херцеговачког крша израња висораван Морине. Подземна и површинска хидрографија подарила је понорницу Заломку као такву јединствену у Европи, планинска језера на Вележу и Моринама и још неоткривени крашки свијет пећина Шњетице и Новакуше. Подручје општине је изразито рурално. Главне привредне гране су ратарство и сточарство, гдје се још на сасвим природан и традиционалан начин производи здрава органска храна. То је, уз нетакнуту и незагађену природу, прелијепе пејзаже, богату флору и фауну, један од предуслова за развој туризма (еко, сеоског, зимског, ловног, риболовног, спорстко-рекреативног). Могућности развоја еко туризма препознате су и од међународних донатора. НВО „Омладинска иницијатива Невесиња“ реализује од 2003. године Пројекат развоја еко туризма који је подржан од стране Јапанске агенције за међународну сарадњу (ЈИЦА). Резултат је поред профилисане туристичке понуде региона, и нови смјештајни капацитети у приватном сектору који су у 2005. години угостили прве туристе. Овај пројекат успјешно прати и надопуњује „Планидо“ својим туристичким понудама и садржајима на Моринама и Ковачицама.

Невесиње пружа изванредне могућности за развој ловног туризма. На ловном подручју општине Невесиње лове се: лисица, зец, куна, срна, јазавац, дивља свиња, вук, медвјед, затим птице: фазан, орао, сова, јастреб, јаребица камењарка и друге птице. Брзи планински потоци, ријеке и језера богати су разноврсном и квалитетном рибом: пастрмка, младица, шаран, сом, мрена, што чини прави рај за риболовце.

Општина Невесиње се налази на повољном геопрометном положају. Једна од основних саобраћајница је магистрални пут Мостар-Невесиње-Гацко, јер повезује магистралне правце Сарајево - Мостар и Сарајево - Фоча - Требиње - Дубровник, односно повезује централну са источном Херцеговином. Такође се налази и на најповољнијем правцу везе западне Херцеговине и југозападне Хрватске са централном Србијом. Општински центар удаљен је од Мостара 35 km, гдје се налази аеродром, жељезница и сва остала инфраструктура којом је повезан овај дио Херцеговине са осталим регионима. Такође, Невесиње је удаљено од Сарајева 110 km, па би

изградњом савременог путног правца преко Морина и Калиновика било повезано са главним центром Босне и Херцеговине и то би била најкраћа путна веза са Сарајевом. Изградњом коридора V Ц Невесиње ће бити свега 30-ак km удаљено од најсавременије путне комуникације којом ће бити повезана Централна са Југоисточном Европом. Удаљеност општинског центра од Јадранског мора и луке Плоче је 110 km. Регионални путни правци општину Невесиње повезују са општином Берковићи преко Зовог Дола, општином Билећа преко Лукавца, општином Калиновик преко Морина, општином Коњиц преко Луке, општином Мостар преко Бишине и Зијемаља. Осим тога на територији општине има око 246 km категорисаних и некатегорисаних локалних путева.

Гацко, као општинска територијална јединица Републике Српске и Босне и Херцеговине, налази се на Југоисточном дијелу. Заједно са општинама: Невесиње, Берковићи, Љубиње, Требиње и Билећа чине Српску Источну Херцеговину. Читав простор Источне Херцеговине дефинисан је географским положајем, функционалном повезаношћу и друштвено-историјским развојем. У самом центру Српске Херцеговине смјештено је Гацко па зато има изванредан географски, геополитички и геостратешки положај. Налази се на географском простору Високе Херцеговине, а између планинских масива смјештено је Гатачко поље. Гатачка општина захвата површину од 736 km², а Српска Источна Херцеговина око 3823 km². Општински центар градско насеље Гацко удаљен је од Дубровника и Јадранског мора 108km, Требиња 72 km, Мостара 94 km, Фоче 69 km, Сарајева 146 km, Никшића 62 km, а само 38 km од националног парка „Сутјеска“ члана уније националних паркова Европе. Уколико се има у виду окружење у којем је смјештена и чињеница да се налази на раскрсници путева, за општину Гацко се може рећи да има релативно повољан географски положај.

На сјеверу граничи с општинама Фоча и Калиновик. На западу са општином Невесиње, на југу са општином Билећа, а на истоку са општинама Никшић и Плујине (Црна Гора).

Културно-историјске вриједности свједоче о дугој и бурној прошлости овог краја. На простору општине постоји велики број сакралних објеката, међу којима је најзначајнија средњовјековна **црква Св. Николе** у селу Срђевићи подигнута је у XIV вијеку и представља важан културно-историјски споменик. **Црква Св. Димитрија** у Домркама је једна од најстаријих цркава на територији Гацка. Народно предање је везује за XIII вијек. Археолошка истраживања су показала да је црква обновљена 1883. године. У центру града се налази нови саборни **храм Св. Тројице**, као и саборни храм Св. Тројице (Силаска Св. Духа на Апостоле), подигнут 1884. године. Обновљан 1962- 1965. и 2004. године. **Средњовјековни град Кључ** се налази недалеко од Гацка, кога је саградио господар Захумља Сандаљ Хранић у XV вијеку, његовог најважнијег града у коме је издао највише повеља. Његова жена Јелена, ћерка кнеза Лазара и удовица Балшића, изградила је цркву пред градом. Кључ је био у реду најважнијих градова Херцеговине. Два топа са овог утврђења пренешена су у „Земаљски музеј“ у Сарајеву.

Стећци у општини Гацко, простиру се на 114 локалитета, гдје има око 2200 стећака (камених плоча, сандука, крстача) са 38 сачуваних натписа, смјештених уз средњовјековне православне богомоље. **Етно музеј у селу Данићи** постоји од 2010. године као значајна етнологска установа која темељно проучава традиционалну културу. Стална поставка етнографског музеја Гацка нам дочарава стил иначин живљења краја XVIII до почетка XX вијека. Ту се могу видјети примјери старих предмета као нпр. традиционалне народне ношње Херцеговине, стара оруђа за рад, примјер старе колибе са огњиштем и др.

На простору општине Гацко развијен је само друмски саобраћај. Најближа жељезничка станица је у Никшићу око 60 km, најближи аеродром у Мостару око 90 km, најближа морска лука је Дубровник 106 km. Постоје два магистрална правца М-20 и М-6. Магистрални правац М-20 је Дубровачки туристички правац, који води од Републике Србије (Београда) преко Вишеграда, долине ријеке Сутјеске, Гацка, Билеће и Требиња ка Јадранском мору. Магистрални правац М-6 Мостар-Невесиње-Гацко повезује општину са долином Неретве и Западном Херцеговином. Регионални путеви, који пролазе кроз територију ове општине, и њихова дужина су: Р 432-15,06 km (асфалтиран), Р 432 А-9,05 km (асфалтиран) и Р434 Чемерно-Зеленгора-24 km (макадам).

2.10. РАЗВИЈЕНОСТ ОСТАЛИХ ИНДУСТРИЈСКИХ КАПАЦИТЕТА И ПОЉОПРИВРЕДЕ

Структуру локалне економије на подручју општина Невесиње, Гацко и Источни Мостар карактерише доминантно учешће микро и малих предузећа, претежно у дјелатностима трговине, услуга и прерађивачке индустрије. Према броју запослених и оствареним годишњем приходу највеће предузеће у поменутих општинама је „Рудник и Термоелектрана“ Гацко. Пријератни привредни капацитети након спроведене приватизације углавном нису у функцији. Изражени пад обима економских активности у протеклом периоду, као и сталан спољнотрговински дефицит намећу потребу снажнијег приступа активирању инвестиционих потенцијала општина и промоцију извозно оријентисаних дјелатности. Потребно је увести системски приступ подршке постојећим предузетницима и предузећима, привлачењу инвестиција и унапређењу знања и вјештина радне снаге. Подршка се треба посебно усмјерити на МСП које се баве производњом или пружају квалитетне, софистициране и иновативне услуге.

Пољопривредно земљиште је примарни ресурс за пољопривредну производњу у општини Невесиње. Оно што карактерише пољопривреду у општини Невесиње је то да се највећи приходи у пољопривреди остварују од сточарске производње. Континуиран приход од сточарске производње највише је изражен кроз пласман сировог крављег млијека. Процјене су да се у општини Невесиње на годишњем нивоу произведе око 7.000.000 литара сировог крављег млијека. Остатак млијека мимо пласмана сировог млијека, задовољава властите потребе становништва, а тржни вишкови, кроз различите млијечне производе, пласирају се на тржишта у окружењу чиме се остварује значајан приход.

Ратарска производња је заступљена кроз производњу различитих врста житарица. Због уситњености посједа и велике надморске висине производња житарица у Невесињу не може бити конкурентна великим житородним подручјима, па се у највећем дијелу користе за властите потребе. У повртларској производњи најзаступљенија је производња кромпира, лука, купуса и мркве. С обзиром да је невесињски кромпир квалитетом препознат у окружењу и шире, општина Невесиње је покренула пројекат заштите географског поријекла невесињског кромпира.

Општина Невесиње има значајне површине под шумама четинара и лишћара. Површина општине под шумама износи 28.322 хектара. У 2018. години отворила су се два мања погона за прераду обловине и припрему огревног дрвета. Њихова производња креће се укупно око 10.000 м³ дрвета за огрев и 5.000 м³ резане грађе годишње. Значајнији прерађивачки капацитети на ШПП

везаних за шумарство су З.Т.Р. АС ДУШКО Иконић Невесиње; С.П. Р2 Слободан Ристић Невесиње; Ацер ДОО Невесиње; Лана ДОО Невесиње и Легно с.п. Лазар Савић Невесиње.

На подручју општине Гацко поред “Рудника и Термоелектране” Гацко, најзначајнија предузећа су: из области снабдијевања водом и управљања отпадом - Јавна предузећа “Водовод” и “Комус”; из области грађевинарства – д.о.о. “Термоградинг”, које је по величини друго предузеће у општини, д.о.о. “Сафир”, д.о.о. “Антикорозија” и д.о.о. “Градња”; из области трговине – д.о.о. “Липник” и из области саобраћаја а.д. “Југопревоз” Гацко. Поред привредних друштава регистрованих у на подручју општине Гацка послује велики број пословних субјеката који имају сједиште у другим општинама, а који путем својих пословних јединица унапређују привредну активност, запошљавају знатан број локалне радне снаге и употпуњују понуду робе и услуга из различитих области као што су: дјелатности државних органа и државне управе, електродистрибуције, телекомуникација, ПТТ услуга, новчаног пословања и осигурања, приређивања игара на срећу, трговине нафтом и нафтним дериватима, обућом, робом широке потрошње и основним животним намирницама. Од посебног значаја су: ЈП “Шуме Српске”- Шумско газдинство “Ботин” Невесиње, Шумска управа Гацко; два државна предузећа из области дистрибуције електричне енергије З.Д.П. „Електро-Херцеговина” и “Електропренос” БиХ; Предузеће за поштански саобраћај РС “Поште Српске”; “Телекомуникације Републике Српске” и трговинско предузеће маркет “Тропик”.

Укупна површина пољопривредног земљишта на територији Општине Гацко износи 49.521 ha или 67% укупне површине. Од тога, обрадиво земљиште (оранице и баште, воћњаци, виногради и ливаде) заузима 9.272 ha, пашњаци су на 34.667 ha. Највећи приходи у пољопривреди остварују се од сточарске производње, а посебан значај у структури сточарства, па и укупне пољопривредне производње имају говедарство и овчарство. Говедарство је најзначајнија грана сточарства прије свега за мала и средња породична пољопривредна газдинства. Захваљујући првенствено раду млекаре „Пађени“ д.о.о. Билећа, број крава се задржао уз мање осцилације, а домаћинства од којих млекара откупљује млијеко, имају редован и сигуран извор прихода. У говедарској производњи преовлађује домаће Сиво гатачко говече, док су знатно мање заступљена грла Сименталске и Холштајн расе. Сиво гатачко говече се показало као најпогодније за узгој из разлога што је отпорно на екстремне климатске услове добрих је репродуктивних особина са великим бројем лактација, релативно је скромно у погледу исхране и погодно за стајско - пашњачки систем гајења. По економском значају у грани сточарске производње на подручју општине Гацко, овчарство је на другом мјесту. Укупан број оваца задњих неколико година се смањује, па је у 2020. години број оваца био око 12.000, а у погледу разног састава доминира домаћа аутохтона праменка, као и разни крижанци праменке са племенитим пасминама оваца за месо. Овце се узгајају углавном за производњу меса за потребе домаћинства и за производњу јагњаци за сопствене потребе и за тржиште. Козарством се бави мали број газдинстава. Свињогојство и перадарство је заступљено у знатно мањој мјери и углавном се односи на подмиривање властитих потреба. Постоји регистрована само једна фарма кока носиља, која углавном своје производе пласира на локалном тржишту. Знатан број пољопривредних произвођача, уз узгој крава и оваца, бави се и пчеларством јер села око Гацка обилују са квалитетним медоносним биљем.

Минералне сировине општине Гацко могу се посматрати у оквиру минерагенетске области Невесиње-Гацко-Требиње. Ова условна област заузима карстне површине планинских масива

југоисточне Херцеговине са површином око 1.000km². Од минералних сировина поред боксита и минерализације гвожђа (Зубци) код Требиња, те лежишта лигнита, ова област обилује сировинама за цементну и индустрију карбонатних сировина. Посебно треба нагласити да је потенцијал техничко-грађевинског камена-кречњака готово неисцрпан. Лежиште лигнита гатачког неогеног басена налази се испод претежно квартарних седимената Гатачког поља укупне површине од око 40 km². Укупно прорачунате резерве „ровног“ угља у лежишту „Гацко“ износе 295,277 мил. Т.

На пакету главног угљеног слоја лежи пакет лапораца у цијелом базену. Скоро редовна појава угља (0,5-1,5 м) на врху и конверзија у горњем дијелу јединице чине овај пакет веома добрим репером (маркером) код истраживања угља у базену. Процјене резерве ове минералне сировине износе више милиона тона. Ове творевине могу бити добра сировина за цементну индустрију.

Локалитети кречњака "Поникве" код Гацка налази се на удаљености 1-2 km од градског насеља према сјеверу. Терен на коме се налазе локалитети кречњака је слабо насељен. Кречњаци из лежишта "Поникве" до сада су углавном служили за израду путне мреже на површинским коповима у руднику угља "Гацко" и насипању локалне путне мреже.

У подручју Гацка регистрована су три налазишта манганске руде. То су Тисов до-Катуништа, Каменача и Мушница. Ова налазишта су слабо истражена.

Глина се јавља на простору од око 5 km², гдје је развијена повлатна угљена зона, дошло је до нагомилавања биљног материјала, од кога су касније настала три тракаста угљена нивоа, неогене старости у специфичним физичко - географским условима а уздјеловање биолошких, физичких, хемијских и геолошких фактора. У подини доњег тракастог угљеног нивоа, налази се туфитични ниво. Туф као минерална сировина могао би бити интересантан за производњу цемента: као компонента у смјеси сировинског брашна и као пуцолански додатак цемент-клинкеру. Слој квартарних пјесковитих и пластичних глина и иловаче који прекрива цијелу повлатну зону, интересантан је из сљедећих разлога: мјестимично су то врло чисте и јако пластичне, претежно монтморилонитске (бентонитске) глине, нарочито у дијеловима лежишта, више удаљеним од корита ријеке Мушнице, низводно.

3. ПОСЕБНА ОГРАНИЧЕЊА У ГАЗДОВАЊУ НА ДИЈЕЛОВИМА ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА

Све шуме имају глобалну, регионалну и локалну вриједност, али када се нека од тих вриједности сматра изузетно важном, шума се може дефинисати као шума високе заштитне вриједности. То подразумјева да се у таквим шумским подручјима треба вршити прикладно газдовање како би се сачувале и унаприједиле постојеће вриједности. Први кораци за издвајање шума високе заштитне вриједности подразумијевају прикупљање специфичне документације (међународне, државне и ентитетске легислативе, одлука локалних заједница, шумскопривредних основа, специјалистичких студија, карата, итд.) која представљају основ за селекцију подручја која требају бити истражена за ову намјену. За неке категорије високе заштитне вриједности некада је неопходно обавити више истраживања у различито доба године, што се посебно односи на ријетке и миграционе врсте организама.

Заштићена подручја су најчешћи начин на који се врши заштита природе. Једна од осовних идеја је укупно одржање затечених еколошких односа и ублажавање негативних антропогених утицаја како би се заштитили природни ресурси. На овај начин се директно штите биљне врсте, а заштитом природних станишта се стварају основни предуслови за заштиту животињских врста. Поред тога се осигурава и директна заштита одређених биљних и животињских врста. Заштићена подручја нуде заштитне, али и развојне могућности, али уз поштовање могуће користи, треба давати предност заштити.

ЛПШ „Шуме Републике Српске“ се определијелило на подручју свих шумскопривредних подручја, која користи, ускладити све активности газдовања шумским ресурсима са принципима и критеријима међународно признатог програма сертификарања FSC (Forest Stewardship Council или Вијеће за надзор шума).

FSC је глобална, непрофитна, невладина организација посвећена промовисати еколошки примјереног, друштвено корисног и економски исплативог газдовања свјетским шумама.

Приједлог за покретање поступка израде елабората за проглашавање заштитних шума и шума посебне намјене могу поднијети власник, корисник шума и шумског земљишта, образовно-научна установа, јединица локалне самоуправе, привредна друштва и друге организације.

Правилник о начину проглашења, обиљежавања, финансирања, начину газдовања заштитним шумама и шумама посебне намјене („Службени гласник Републике Српске“, број 57/09), прописује начин проглашавања, обиљежавања, финансирања и начин газдовања заштитним шумама и шумама посебне намјене.

Влада може да утврди приоритетне општекорисне функције појединих шума, као шуме високе заштитне вриједности, на приједлог Министарства, а на основу поднесеног захтјева заинтересованог правног лица, ако плановима и програмима газдовања шумама нису утврђене приоритетне општекорисне функције.

Прије утврђивања приоритетних функција шума Влада ће прибавити мишљење Министарства и јединица локалне самоуправе на чијој територији се налазе.

Утврђивање приоритетних општекорисних функција шума, ако су те шуме или њени дијелови мањи од 20 хектара, врши Министарство, по претходно прибављеном мишљењу власника приватних шума или корисника шума и шумског земљишта у својини Републике, као и правног лица које обавља стручне послове у шумама у приватној својини и локалне заједнице.

Шест општих високо заштитних вриједности (ВЗВ) који су дефинисани према критеријима ФСЦ са својим субјединицама су:

- ВЗВ – 1: Шумска подручја која садрже глобално, регионално или државно важне концентрације биодиверзитета,
- ВЗВ – 1а: Заштићена подручја,
- ВЗВ – 1б: Угрожене врсте и врсте у опасности,
- ВЗВ – 1ц: Ендемске врсте,
- ВЗВ – 1д: Важне повремене концентарције,
- ВЗВ – 2: Шумска подручја која садрже глобално, регионално или државно значајне простране шуме нивоа крајолика,
- ВЗВ – 3: Шумска подручја која садрже екосистеме који су ријетки, у опасности или угрожени,
- ВЗВ – 4: Шумска подручја која обезбјеђују основне природне услуге у критичним ситуацијама,
- ВЗВ – 4а: Шуме важне за водене токове,
- ВЗВ – 4б: Шуме важне за контролу ерозије,
- ВЗВ – 4ц: Шуме које представљају значајне препреке пожарима,

- ВЗВ – 5: Шумска подручја фундаментална за задовољавање основних потреба локалних заједница,
- ВЗВ – 6: Шумска подручја значајна за традиционални културни идентитет локалних заједница.

I Табела 5. Приједлог за издвајање површина шума високо заштитне вриједности

Шумско газдинство	Привредна јединица	Одјељење	Одсјек	Газдинска класа	Површина (ha)	Категорија шума HCVF	Напомена
ШП „Ботин“ Невесиње	Бјеласица-Ђед	17	a	4119	5,00	VZV-4a	Извориште
		5	c	4119	5,00	VZV-4a	Извориште
	Горња Неретва	96	a	4111	10,00	VZV-1b	
	Сњежница-Заломка ријека	32	a	3202	14,00	VZV-4b	
		32	b	4119	73,40	VZV-4b	
		33	a	3202	6,40	VZV-4b	
		33	b	4104	85,20	VZV-4b	
	Укупно				199,00	-	

На основу члана 6. став 2. тачка в) Закона о шумама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 75/08, 60/13, и 70/20), члана 7. Правилника о начину проглашавања, обиљежавања, финансирања, начину газдовања заштитним шумама и шумама посебне намјене („Службени гласник Републике Српске“, број 57/09), члана 76. став 2. Закона о републичкој управи Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, број 115/18, 111/21, 15/22, 56/22, 132/22 и 90/23) и члана 190. став 1. Закона о општем управном поступку („Службени гласник Републике Српске“, број 13/02, 87/07, 50/10 и 66/18), Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде издало је рјешење којим се „Брдо Гат“ на територији општине Гацко, у својини Републике Српске на површине 4,69 ha, које се према важећој уређајној подјели шума и шумског земљишта на ШПП „Невесињско – Гатачко“ припада привредној јединици Лебршник Троглав, Одјел 363, одсјек а и одсјек б, а према катастарској евиденцији налази се на дијелу парцеле означене као к.ч. бр. 250/392, КО Казанци, Општина Гацко којим се исто проглашава шумом посебне намјене са акцентом газдовања на очувању и побољшавању њених здравствених – рекреативних и туристичких функција.

3.1. ПОДРУЧЈА КАРАКТЕРИСТИЧНЕ ФЛОРЕ И ФАУНЕ

Флора, фауна и фунгија Републике Српске убрајају се у најразноликије у читавој Европи. Флора Републике Српске тренутно се састоји од 3697 таксона (2843 на нивоу врсте и 854 на нивоу подврсте). Биљне и животињске врсте су значајне за оптимално функционисање еко-система, као и за живот људи. Број биљних и животињских врста угрожен је различитим негативним утицајима, директним уништавањем путем претјеране експлоатације (неконтролисана сјеча шума, лов, неконтролисано сакупљање љековитих биљака и сл.), те загађивањем животне средине и екоцидом природних еко-система (станишта и биоценоза). Све ово намеће потребу да се приступи заштити и унапређењу природе на нов начин. Потребно је убрзати обнову природних екосистема антропогеном ревитализацијом, тј. планским и систематским дјеловањем човјека.

Издвајање подручја карактеристичне флоре и фауне засновано је на следећем:

- природно вриједни простори третирају се као потенцијали за развој,

- подручја у којима постоји карактеристична флора, фауна и подручја са изразитим биодиверзитетом треба да буду сачувана у затеченом стању или унапријеђена,
- за сваку заштићену, проређену и угрожену врсту, неопходно је утврдити подручје и режим заштите еко-система у коме се налази. Предвидјети режиме заштите у подручјима гдје се налазе заштићена природна добра,
- подручја посебних природних љепота и карактеристични регијски предјели треба да буду сачувани у изворном облику,
- посебну пажњу посветити заштити и очувању локалитета значајних ендемских врста, од којих је најзначајнија Панчићева оморика *Picea omorika* (Pančić),
- за сваку заштићену или угрожену врсту потребно је утврдити њено тренутно стање очуваности те предложити мјере очувања, ревитализације и унапређења стања кроз успостављање режима заштите и прописивања адекватних мјера заштите.

Поред Националних паркова Козара и Сутјеска, који су чланови EUROPARC федерације, прашума Јањ је крајем Јула 2021. године уврштена на UNESCO листу свјетске баштине. У протеклом периоду дат је приједлог еколошки значајних подручја за успостављање еколошке мреже Републике Српске кроз пројекат „Подршка имплементацији спровођења Директиве о птицама и Директиве о стаништима“.

Заштита природног наслеђа захтијева успостављање ефикаснијег система дугорочне заштите највреднијих и најзначајнијих природних подручја која се одликују високим степеном биолошке разноликости, а у складу са савременим еколошким критеријумима и стандардима Европске уније. Тренутно стање заштићених подручја је проблематично, будући да се налазе под веома наглашеним антропогеним утицајем.

Основни циљ заштите и очувања заштићених природних добара може се дефинисати као максимална заштита и очување природних добара и задржавање свих вриједности у циљу одрживог развоја – почев од квалитета ваздуха и вода, биљног покривача, фауне, до глобалне заштите предјела и области, те очување природних подручја кроз активности, програме и пројекте очувања биодиверзитета и заштићених природних добара.

Основна концепција заштите природних добара и биодиверзитета заснива се на повећању укупне површине под заштитом, њиховом сагледавању у оквиру еколошке мреже Републике Српске, идентификацији подручја за европске еколошке мреже „NATURA 2000“ и „EMERALD“ и изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама.

Према подацима Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске (www.nasljedje.org) на подручју општина Невесиње, Гацко и Источни Мостар евидентирано је неколико локалитета са природним и културно-историјским вриједностима које имају своје специфичности и визуелне љепоте. Такође измјенама и допунама Просторног плана Републике Српске до 2025. године потис подручја планираних за успостављање заштите у планском периоду по IUCN класификацији на подручју општина Невесиње, Гацко и Источни Мостар постоје заштићена природна подручја која обухватају одређене природне предјеле и објекте, или је њихова заштита планирана.

I Табела 6. - Потис заштићених и планираних подручја према просторном плану РС

ID	Назив и категорија	Категорија IUCN	Општина
NP202	Национални парк „Сутјеска“	II	Фоча, Гацко, Калиновик
SP307	Споменик природе „Пећина Ђатло“	III	Билећа, Гацко

ID	Назив и категорија	Категорија IUCN	Општина
PUS038	Подручје управљања стаништем „Гатачко поље-дио“	IV	Гацко
PUS039	Подручје управљања стаништем „Горњи ток Неретве“	IV	Гацко
PP078	Парк природе „Језеро Клиње-Мушница“	V	Гацко
PPP099	Парк природе „Бјеласица“	V	Билећа, Гацко, Невесиње
PPP110	Парк природе „Вележ“	V	Невесиње, Источни Мостар
	Шума посебне намјене „Брдо Гат“	V	Гацко

Како би се очувала највриједнија подручја, екосистеми и предјели/пејсажи, потребно је, у сарадњи са надлежним институцијама и стручњацима, провести истраживања с циљем успостављања формалне заштите подручја према наведеним категоријама.

Све шуме имају социјалне вриједности и вриједности значајне за животну средину, као што су станишта дивљих животиња, водени токови и археолошке локације. Тамо гдје се сматра да ове вриједности имају изузетан значај или важност, шуме се могу дефинисати као шуме високе заштитне вриједности (*HCVF – High Conservation Value Forests*).

Репрезентативни узорак подручја је означени дио у привредној јединици с примарним и искључивим циљем очувања или обнављања одрживог примјера екосистема који се природно појавио у тој географској регији. Репрезентативни узорци подручја чине дио Мреже заштићених подручја заједно са *HCVF*-ом и осталим категоријама заштићених подручја природе, по принципу б. индикатору 6.5.5 FSC стандарда за БиХ.

Циљ газдовања је очување изворног изгледа појединог екосистема, мјере активне заштите су: очување станишта дивљачи, очување ријетких биљних заједница, заштита од пожара, вјетра, буке, прашине и издувни гасова. Контролне активности планиране су планом управљања у облику мониторинга подручја у облику обавезног извјештаја о стању изворних екосистема.

3.2. СЈЕМЕНСКЕ САСТОЈИНЕ

Производња генетски квалитетнијег сјемена је примарни задатак модерног и напредног шумарства. Први корак у том правцу је производња сјемена у одабраним и уређеним сјеменским састојинама. Данас нам је свима потпуно јасно да квалитет сваке шумске културе зависи у првом реду од квалитета сјемена од којег је подигнута.

Издавање сјеменских састојина и њихово одржавање данас превазилази интересе шумарства. Много је шири њихов значај као модела заштите генетичког диверзитета. Данас треба истаћи да је издавање, регистровање и одржавање сјеменских објеката питање и шумарске етике (*Уићуплић, М., 2002*). Стога је и обавеза успостављања стабилних шумских екосистема и трајног одржавања њиховог биодиверзитета као примјер наше моралне одговорности.

С обзиром на циљеве и начин оплемењивања биљака, разликујемо два типа селекције: масовну и индивидуалну. Масовна селекција обухвата издавање фенотипски најбољих популација

или група биљака, у циљу производње квалитетног сјеменског и садног материјала, а индивидуална селекција обухвата издвајање фенотипски најбољих индивидуа, уз провјеру њихове генетичке конституције, у циљу њиховог коришћења за производњу висококвалитетног сјеменског и садног материјала. Оба вида селекције имају неколико својих варијанти, те је битно нагласити да постоје разлике у зависности од начина размножавања биљака (генеративно или вегетативно) и начина полинације (ксеногамно и аутогамно).

I Табела 7. - Потис сјеменски објеката подручја

Привредна јединица	Одјеље./ одсјек	Врста	Сјеменски објекат	Површина (ha)
Снијежница - Заломка Ријека	196/01	<i>Picea omorika</i> – Панчићева оморика	S.S.035.3101.20	0,6
Вележ	26/02	<i>Pseudotsuga menziesii</i> - дуглазија	G.S.0203.201.20	Група стабала
укупно				0,6

Регистровани сјеменски објекти захтјевају перманентан надзор, контролу, уређење, евиденцију о промјенама, анализе обилности уroda, односно, једном ријечи бригу. Са правом се може поставити питање оправданости постојања сјеменских објеката у којима се дужи временски период није сакупио ни један килограм сјемена. Треба под хитно напустити праксу по којој је: „послије регистрације најбоље ништа не радити у сјеменској састојини“. Слично шумама редовног система газдовања гдје се тежи „нормалном стању“ и овдје би требало путем генетских мелиорација тежити успостављању „оптималног“ стања у сјеменској састојини.

Уз сталну евиденцију фенолошких појава на нивоу сваког сјеменског објекта, потребно је стално тестирање и анализа генетичке структуре постављањем сталних огледа, праћењем генетичке сродности, односно удаљености анализираних популација или тест стабала (међу и унутарпопулациона варијабилност). На овај начин ће се доћи до резултата у правцу дефинисања индивидуалне и групне варијабилности, утицаја величине сјеменског објекта и броја сјеменских стабала на квалитет и генетичку структуру, категоризације и рејонирања сјеменских састојина и др.

Треба констатовати да су послови на издвајању, регистрацији и уређењу сјеменских објеката само једна степеница на путу ка савременој сјеменско-расадничкој производњи. Оснивањем сјеменских плантажа од сјемена родитељских стабала која воде поријекло истог региона провенијенције (или сјеменске зоне) може се очекивати значајнија добит.

3.3. МИНИРАНОСТ ПОДРУЧЈА

Миниране површине из протеклог рата утврђене су на основу података МАС-а (*Mine Action Centre*) и осталих извора (војске и полиције, ловаца, локалног становништва и радника запослених у шумарству), те су обиљежене на картама и прије почетка теренских радова. Ти су подаци дијелом измијењени и допуњени на основу нових сазнања у току теренског рада на прикупљању таксационих података.

Укупна минирана површина шума и шумског земљишта на подручју ШПП Невесињско-гатачко износи 2.327,38 ha и у прегледу површина исказана је по газдинским класама и категоријама шума на нивоу свих уређајних јединица, а у уређајним елаборатима привредних јединица на нивоу одјељења и одсјека.

Таксациони подаци у складу са важећим правилником одређени су као за изданачке шуме упоредбом са просјеком неминираних дијелова газдинских класа. На овај начин утврђени таксациони подаци оријентационог су карактера и не могу послужити у сврху планирања односно израду извођачких пројеката, јер миниране површине нису обухваћене плановима ове ШПО.

Ако током уређајног периода буду деминиране ове површине или њихови дијелови реализатор основе може проводити планирање према постојећим газдинским класама, те да евиденције о извршеним радовима на овим површинама евидентира одвојено. Заштиту шума на површинама које буду деминиране треба обавезно проводити без обзира на остале активности које нису обавезне.

4. ИНТЕГРАЛНО ГАЗДОВАЊЕ ШУМАМА

Газдовање шумама и шумским земљиштима на подручју обухваћеном овом шумскопривредном основом заснива се на начелима одрживог развоја, мултифункционалности шума и интегралног управљања природним ресурсима. Циљ је да се обезбиједи дугорочно очување стабилности и продуктивности шумских екосистема, њихова природна обновљивост и способност да истовремено испуњавају производне, заштитне и друштвене функције.

Полазећи од специфичних природних, економских и социјалних услова подручја Невесиња и Гацка, примјена наведених принципа усмјерава се ка рационалном и усклађеном коришћењу свих ресурса шумског земљишта, уз очување биолошке разноврсности и природних вриједности простора. Основни оквир за такав приступ представља концепт интегралног шумарства, који обезбјеђује повезивање свих функција и активности у шумском екосистему.

4.1. ИНТЕГРАЛНО ШУМАРСТВО

Интегрално шумарство представља свеобухватан приступ планирању и газдовању шумама и шумским земљиштима, заснован на принципима одрживог развоја и мултифункционалности шума. Основни циљ интегралног шумарства јесте усклађивање производних, заштитних и друштвених функција шума, ради обезбјеђивања њихове дугорочне стабилности, природне обновљивости и сталног испуњавања функција од општег интереса.

У оквиру интегралног управљања шумама, све активности које се спроводе на шумском земљишту сагледавају се као међусобно повезане и условљене. Поред класичних шумарских радова, овај приступ обухвата и друге облике коришћења шумског простора, као што су ловство, сточарство на шумским пашњацима, сакупљање недрвних шумских производа, пчеларство, рекреација и развој туризма, те мјере заштите тла, вода и биодиверзитета.

9. Матић, В. (1973): Просторно уређење шума јеле, смрче и букве на подручју Босне и Херцеговине, Сарајево,
10. Матић, В.(1977): Методика израде шумскопривредних основа за шуме у друштвеној својини на подручју СР БиХ, Сарајево,
11. Милетић, Ж. (1954): Уређивање шума, Београд,
12. Милосављевић, М. (1963): Климатологија. Научна књига. Београд,
13. Шкорић, А., Филиповски, Ђ., Тирић, М. (1985): Класификација земљишта Југославије. АНУ БиХ, Посебно издање, LXXVIII, књ.13, Сарајево,
14. Пинтарић, К. Узгајање шума II дио 1991. Шумарски факултет Сарајево,
15. Зоран, Г., Милун, К.: Гајење шума посебне намјене, Шумарски факултет Бања Лука, 2016.,
16. Радови Шумарског фак. и института за шум. Сарајево бр: 8, 1963. год,
17. Радови Шумарског фак. и института за шум. Сарајево бр: 3, 1966. год,
18. Стефановић, В., Беус, В., Бурлица Ч., Диздаревић Х., Вукореп И., 1983.: Еколошко-вегетацијска рејонизација Босне и Херцеговине, Шумарски факултет у Сарајево посебна издања бр. 17, Сарајево,
19. Шумарски факултет Сарајево ДПС за заштиту шума, 1987.; Умирање шума,
20. Шумарско - технички приручник, Загреб 1966,
21. Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију Републике Српске, Просторног плана Републике Српске до 2025. године,
22. <https://opstinanevesinje.rs.ba/>,
23. <https://gacko-rs.info/>,
24. <https://sumerepublikesrpske.org/>.
25. Каповић Соломун М., Марковић М. (2022): Земљишта Републике Српске.
26. Милун Р. Крстић: Гајење шума – Конверзија, мелиорација и вештачко обнављање, Београд, 2006,
27. План пошумљавања голети и газдовања шумским културама Републике Српске, Шумарски факултет Бања Лука, 2021.

II. СТАЊЕ ШУМА И ШУМСКИХ ЗЕМЉИШТА У ДОБА УРЕЂИВАЊА

Да би се утврдиле промјене таксационих елемената у односу на стање утврђено приликом доношења предходне ШПО приступило се прикупљању нових података на основу важећег Правилника о елементима и садржају шумскопривредни основа.

Најновији таксациони елементи прикупљени током 2024. и 2025. године и обрађени током 2025. године на основу постојећег имовинско-правног стања, омогућили су увид у ново стање шума и шумских земљишта у ШПП Невесињско-гатачко, на основу којег су постављени циљеви газдовања по газдинским класама и донешени планови ШПО за наредни уређајни период.

Према одредбама важећег Правилника о елементима и садржају шумскопривредних основа стање шума се приказује по класификационим јединицама (газдинске класе и категорије шума) у складу са чланом 4.-26. и уређајним јединицама (шумскопривредно подручје, привредне јединице, подручја општина, одјељења и одсједи) према члану 27. и 28. Ово ШПП

налази се на подручју општине Невесиње, Гацко, Источни Мостар и мањим дијелом на подручју општина Калиновик и Фоча.

У оквиру овога поглавља ШПО дати су основни сумарни подаци приказа стања шума потребни за одређивање планова основе, а детаљни подаци на нивоу одјела и састојина обрађени су у прилозима (уређајни елаборати) по привредним јединицама, општинама и збирно за шумскопривредно подручје.

Стање шума и необраслог шумског земљишта у доба уређивања приказано је у наредном излагању кроз:

- преглед површина,
- преглед дрвних залиха, запреминског прираста и осталих основних таксационих елемената,
- релативне грешке процјене таксационих података,
- стање отворености шумскопривредног подручја.

1. ГАЗДИНСКЕ КЛАСЕ И КАТЕГОРИЈЕ ШУМА

На основу претходно проведеног педолошког и вегетацијског картирања и издвојених производних типова шума, у Шумскопривредном подручју Невесињско-гатачко издвојене су и формиране газдинске класе и категорије шума и шумског земљишта.

Приликом израде ове основе кориштени су предходни картографски подаци педолошке и вегетацијско-типолошке подјеле шума на поменутом ШПП. На појединим дијеловима површина газдинских класа извршена је корекција граница одсјека на основу анализе ортофото снимака и базних мапа, као и података прикупљених током теренских таксационих радова.

У наредном табеларном прегледу дат је приказ газдинских класа, ужих и ширих категорија њихове дефиниције и шифре које ће се користити у стању шума и шумског земљишта и плановима газдовања.

1.1. СПИСАК ГАЗДИНСКИХ КЛАСА И КАТЕГОРИЈА ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА ЗА ШПП НЕВЕСИЊСКО-ГАТАЧКО

ГАЗДИНСКЕ КЛАСЕ И КАТЕГОРИЈЕ ШУМА	ГК	УК	ШК
НЕМИНИРАНЕ			
ВИСОКЕ ШУМЕ СА ПРИРОДНОМ ОБНОВОМ			1000
ВИСОКЕ ШУМЕ БУКВЕ		1100	
<i>Високе секундарне шуме букве у појасу шума букве и јеле на плитким кречњачким земљиштима на карбонатно-силикатним стијенама</i>	1102		
<i>Високе шуме букве са термофилним лишћарима на кречњачко-доломитним земљиштима</i>	1108		

ГАЗДИНСКЕ КЛАСЕ И КАТЕГОРИЈЕ ШУМА	ГК	УК	ШК
<i>Високе секундарне шуме букве у појасу шума букве, јеле и смрче на дубоким земљиштима киселих силикатних супстрата и на дубоким кречњачкосиликатним земљиштима</i>	1109		
<i>Високе шуме букве на дубоким кречњачко-доломитним земљиштима</i>	1110		
<i>Високе шуме букве на плитким кречњачко-доломитним земљиштима</i>	1111		
<i>Високе субалпине шуме букве на плитким кречњачким земљиштима</i>	1115		
ВИСОКЕ ЧИСТЕ И МЈЕШОВИТЕ ШУМЕ ЈЕЛЕ И СМРЧЕ И МЈЕШОВИТЕ ШУМЕ БУКВЕ, ЈЕЛЕ И СМРЧЕ		1200	
<i>Високе шуме јеле и букве на плитким кречњачким земљиштима</i>	1228		
<i>Високе шуме јеле и букве на дубоким кречњачким земљиштима и земљиштима на моренском наносу</i>	1229		
ВИСОКЕ ШУМЕ БИЈЕЛОГ И ЦРНОГ БОРА		1300	
<i>Високе шуме црног бора на плитким кречњачко-доломитним земљиштима</i>	1313		
ВИСОКЕ ШУМЕ ХРАСТА КИТЊАКА		1400	
<i>Високе шуме храста китњака и букве на дубоким земљиштима на киселим силикатним супстратима</i>	1416		
ВИСОКЕ ДЕГРАДИРАНЕ ШУМЕ			2000
ВИСОКЕ ДЕГРАДИРАНЕ ШУМЕ БУКВЕ		2100	
<i>Високе деградирани шуме букве на плитким кречњацима и моренама</i>	2114		
<i>Високе деградирани шуме букве на дубоким киселим земљиштима на различитим силикатним супстратима</i>	2121		
ВИСОКЕ ДЕГРАДИРАНЕ ШУМЕ ХРАСТА КИТЊАКА		2400	
<i>Високе деградирани шуме храста китњака и букве на кречњачким земљиштима (црница, смеђе кречњачка и илимеризована)</i>	2418		
ШУМСКЕ КУЛТУРЕ			3000
КУЛТУРЕ СМРЧЕ И ЈЕЛЕ		3100	
<i>Шумске културе смрче на различитим супстратима</i>	3101		
КУЛТУРЕ БИЈЕЛОГ И ЦРНОГ БОРА		3200	
<i>Шумске културе бијелог бора на различитим супстратима</i>	3201		
<i>Шумске културе црног бора на различитим супстратима</i>	3202		
<i>Шумске културе бијелог и црног бора</i>	3203		
<i>Шумске културе бијелог и црног бора у појасу шума букве и јеле на дубоким кисело-смеђим земљиштима</i>	3228		
КУЛТУРЕ ОСТАЛИХ ЧЕТИНАРА		3300	
<i>Шумске културе дуглазије на различитим супстратима</i>	3335		
ИЗДАНАЧКЕ ШУМЕ			4000
ИЗДАНАЧКЕ ШУМЕ БУКВЕ		4100	
<i>Изданачке шуме букве, храста и осталих лишћара на дубоким земљиштима на киселим силикатним супстратима</i>	4104		
<i>Изданачке шуме букве, храста и осталих лишћара</i>	4109		
<i>Изданачке шуме букве</i>	4111		

ГАЗДИНСКЕ КЛАСЕ И КАТЕГОРИЈЕ ШУМА	ГК	УК	ШК
<i>Изданачке шуме букве у појасу шума букве и јеле на дубоким кисело-смеђим и илимеризованим земљиштима на киселим силикатним стијенама</i>	4119		
ИЗДАНАЧКЕ ШУМЕ ХРАСТА		4200	
<i>Изданачке шуме храста китњака и термофилних лишћара</i>	4208		
<i>Изданачке шуме џера и храста китњака на дубоким киселим смеђим и илимеризованим земљиштима на киселим силикатним стијенама</i>	4215		
<i>Изданачке шуме црног граба и џера на плитким кречњачким земљиштима</i>	4241		
ПОВРШИНЕ ПОДЕСНЕ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ И ГАЗДОВАЊЕ			5000
<i>Шибљаци подесни за пошумљавање</i>	5101	5100	
<i>Голети подесне за пошумљавање</i>	5201	5200	
ПОВРШИНЕ НЕПОДЕСНЕ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ И ГАЗДОВАЊЕ			6000
ШУМЕ НЕПОДЕСНЕ ЗА ГАЗДОВАЊЕ		6100	
<i>Високе шуме неподесне за газдовање</i>	6101		
<i>Изданачке шуме неподесне за газдовање</i>	6102		
<i>Шикаре неподесне за газдовање</i>	6103		
<i>Криш и голети неподесни за пошумљавање</i>	6201	6200	
<i>Сталне шумске чистине</i>	6301	6300	
<i>Шумске комуникације</i>	6401	6400	
<i>Просјеке испод далековода</i>	6501	6500	
<i>Остале непродуктивне површине</i>	6601	6600	
УЗРУПАЦИЈЕ	7101	7100	7000
МИНИРАНЕ			
ВИСОКЕ ШУМЕ СА ПРИРОДНОМ ОБНОВОМ - МИНИРАНЕ			1000M
ВИСОКЕ ШУМЕ БУКВЕ - Миниране		1100M	
<i>Високе секундарне шуме букве у појасу шума букве и јеле на плитким кречњачким земљиштима на карбонатно-силикатним стијенама – миниране</i>	1102M		
<i>Високе шуме букве са термофилним лишћарима на кречњачко-доломитним земљиштима – миниране</i>	1108M		
<i>Високе секундарне шуме букве у појасу шума букве, јеле и смрче на дубоким земљиштима киселих силикатних супстрата и на дубоким кречњачкосиликатним земљиштима – миниране</i>	1109M		
<i>Високе шуме букве на дубоким кречњачко-доломитним земљиштима – миниране</i>	1110M		
<i>Високе шуме букве на плитким кречњачко-доломитним земљиштима – миниране</i>	1111M		
<i>Високе субалпине шуме букве на плитким кречњачким земљиштима – миниране</i>	1115M		
ВИСОКЕ ЧИСТЕ И МЈЕШОВИТЕ ШУМЕ ЈЕЛЕ И СМРЧЕ И МЈЕШОВИТЕ ШУМЕ БУКВЕ, ЈЕЛЕ И СМРЧЕ - Миниране		1200M	
<i>Високе шуме јеле и букве на плитким кречњачким земљиштима – миниране</i>	1228M		
<i>Високе шуме јеле и букве на дубоким кречњачким земљиштима и земљиштима на моренском наносу – миниране</i>	1229M		
ВИСОКЕ ШУМЕ БИЈЕЛОГ И ЦРНОГ БОРА - Миниране		1300M	

ГАЗДИНСКЕ КЛАСЕ И КАТЕГОРИЈЕ ШУМА	ГК	УК	ШК
<i>Високе шуме црног бора на плитким кречњачко-доломитним земљиштима – миниране</i>	1313M		
ВИСОКЕ ШУМЕ ХРАСТА КИТЊАКА - Миниране		1400M	
<i>Високе шуме храста китњака и букве на дубоким земљиштима на киселим силикатним супстратима – миниране</i>	1416M		
ВИСОКЕ ДЕГРАДИРАНЕ ШУМЕ - МИНИРАНЕ			2000M
ВИСОКЕ ДЕГРАДИРАНЕ ШУМЕ БУКВЕ - Миниране		2100M	
<i>Високе деградиране шуме букве на плитким кречњацама и моренама – миниране</i>	2114M		
<i>Високе деградиране шуме букве на дубоким киселим земљиштима на различитим силикатним супстратима – миниране</i>	2121M		
ВИСОКЕ ДЕГРАДИРАНЕ ШУМЕ ХРАСТА КИТЊАКА - Миниране		2400M	
<i>Високе деградиране шуме храста китњака и букве на кречњачким земљиштима (црница, смеђе кречњачка и илимеризована) – миниране</i>	2418M		
ШУМСКЕ КУЛТУРЕ - МИНИРАНЕ			3000M
КУЛТУРЕ СМРЧЕ И ЈЕЛЕ - Миниране		3100M	
<i>Шумске културе смрче на различитим супстратима - миниране</i>	3101M		
КУЛТУРЕ БИЈЕЛОГ И ЦРНОГ БОРА - Миниране		3200M	
<i>Шумске културе бијелог бора на различитим супстратима - миниране</i>	3201M		
<i>Шумске културе црног бора на различитим супстратима - миниране</i>	3202M		
<i>Шумске културе бијелог и црног бора - миниране</i>	3203M		
<i>Шумске културе бијелог и црног бора у појасу шума букве и јеле на дубоким кисело-смеђим земљиштима - миниране</i>	3228M		
КУЛТУРЕ ОСТАЛИХ ЧЕТИНАРА - Миниране		3300M	
<i>Шумске културе дуглазије на различитим супстратима - миниране</i>	3335M		
ИЗДАНАЧКЕ ШУМЕ - МИНИРАНЕ			4000M
ИЗДАНАЧКЕ ШУМЕ БУКВЕ - Миниране		4100M	
<i>Изданачке шуме букве, храста и осталих лишћара на дубоким земљиштима на киселим силикатним супстратима - миниране</i>	4104M		
<i>Изданачке шуме букве, храста и осталих лишћара - миниране</i>	4109M		
<i>Изданачке шуме букве - миниране</i>	4111M		
<i>Изданачке шуме букве у појасу шума букве и јеле на дубоким кисело-смеђим и илимеризованим земљиштима на киселим силикатним стијенама - миниране</i>	4119M		
ИЗДАНАЧКЕ ШУМЕ ХРАСТА - МИНИРАНЕ		4200M	
<i>Изданачке шуме храста китњака и термофилних лишћара - миниране</i>	4208M		
<i>Изданачке шуме џера и храста китњака на дубоким киселим смеђим и илимеризованим земљиштима на киселим силикатним стијенама - миниране</i>	4215M		
<i>Изданачке шуме црног граба и џера на плитким кречњачким земљиштима - миниране</i>	4241M		
ПОВРШИНЕ ПОДЕСНЕ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ И ГАЗДОВАЊЕ - МИНИРАНЕ			5000M
Шибљаци подесни за пошумљавање - Миниране	5101M	5100M	
Голети подесне за пошумљавање - Миниране	5201M	5200M	

ГАЗДИНСКЕ КЛАСЕ И КАТЕГОРИЈЕ ШУМА	ГК	УК	ШК
ПОВРШИНЕ НЕПОДЕСНЕ ЗА ПОШУМЉАВАЊЕ И ГАЗДОВАЊЕ - МИНИРАНЕ			6000M
ШУМЕ НЕПОДЕСНЕ ЗА ГАЗДОВАЊЕ - Миниране		6100M	
<i>Високе шуме неподесне за газдовање - миниране</i>	<i>6101M</i>		
<i>Изданачке шуме неподесне за газдовање - миниране</i>	<i>6102M</i>		
<i>Шикаре неподесне за газдовање - миниране</i>	<i>6103M</i>		
Кри и голети неподесни за пошумљавање - Миниране	6201M	6200M	
Сталне шумске чистине - Миниране	6301M	6300M	
Шумске комуникације - Миниране	6401M	6400M	
Просјеке испод далековода - Миниране	6501M	6500M	
Остале непродуктивне површине - Миниране	6601M	6600M	
УЗРУПАЦИЈЕ - МИНИРАНЕ	7101M	7100M	7000M

Напомена* - ознака м поред шифре ГК, УК и ШК је ознака за минирани дио ГК, УК и ШК.

1.2. ПРЕГЛЕД ПОВРШИНА ПО ГАЗДИНСКИМ КЛАСАМА И КАТЕГОРИЈАМА ШУМА ЗА ПРИВРЕДНЕ ЈЕДИНИЦЕ И ШПП НЕВЕСИЊСКО-ГАТАЧКО

II Табела 1а. Преглед површина газдинских класа и категорија шума по ПЈ и за ШПП

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	Укупно ШПП
		ha										
1102	производне шум.	266,47					308,05					574,52
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	266,47	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	308,05	0,00	0,00	0,00	0,00
1108	производне шум.	5,72	654,54				590,04			278,55		1.528,85
	производне шум. мин.			92,31	13,77							106,08
	укупно	5,72	654,54	92,31	13,77	0,00	590,04	0,00	0,00	278,55	0,00	1.634,93
1109	производне шум.								456,42	415,43	2.206,22	3.078,07
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	456,42	415,43	2.206,22	3.078,07
1110	производне шум.	317,31										317,31
	производне шум. мин.				156,68							156,68
	укупно	317,31	0,00	0,00	156,68	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	473,99
1111	производне шум.	436,17	256,21		235,31	546,48		431,22		248,35	52,79	2.206,53
	производне шум. мин.			191,10	562,91							754,01
	укупно	436,17	256,21	191,10	798,22	546,48	0,00	431,22	0,00	248,35	52,79	2.960,54
1115	производне шум.										161,46	161,46
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	161,46	161,46
1100	производне шум.	1.025,67	910,75	0,00	235,31	546,48	898,09	431,22	456,42	942,33	2.420,47	7.866,74
	производне шум. мин.	0,00	0,00	283,41	733,36	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.016,77
	укупно	1.025,67	910,75	283,41	968,67	546,48	898,09	431,22	456,42	942,33	2.420,47	8.883,51
1228	производне шум.	503,00	2.350,61				48,04	2.463,19	132,35			5.497,19
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	503,00	2.350,61	0,00	0,00	0,00	48,04	2.463,19	132,35	0,00	0,00	5.497,19
1229	производне шум.	569,76	167,34					220,74				957,84
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	569,76	167,34	0,00	0,00	0,00	0,00	220,74	0,00	0,00	0,00	957,84
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1200	производне шум.	1.072,76	2.517,95	0,00	0,00	0,00	48,04	2.683,93	132,35	0,00	0,00	6.455,03
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	Укупно ШПП
		ha										
	укупно	1.072,76	2.517,95	0,00	0,00	0,00	48,04	2.683,93	132,35	0,00	0,00	6.455,03
1313	производне шум.						42,44		7,00		10,17	59,61
	производне шум. мин.			70,54	48,28							118,82
	укупно	0,00	0,00	70,54	48,28	0,00	42,44	0,00	7,00	0,00	10,17	178,43
1300	производне шум.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	42,44	0,00	7,00	0,00	10,17	59,61
	производне шум. мин.	0,00	0,00	70,54	48,28	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	118,82
	укупно	0,00	0,00	70,54	48,28	0,00	42,44	0,00	7,00	0,00	10,17	178,43
1416	производне шум.									6,61	171,06	177,67
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,61	171,06	177,67
1400	производне шум.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,61	171,06	177,67
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,61	171,06	177,67
1000	производне шум.	2.098,43	3.428,70	0,00	235,31	546,48	988,57	3.115,15	595,77	948,94	2.601,70	14.559,05
	производне шум. мин.	0,00	0,00	353,95	781,64	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.135,59
	укупно	2.098,43	3.428,70	353,95	1.016,95	546,48	988,57	3.115,15	595,77	948,94	2.601,70	15.694,64
2114	производне шум.	40,77	236,90				97,75					375,42
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	40,77	236,90	0,00	0,00	0,00	97,75	0,00	0,00	0,00	0,00	375,42
2121	производне шум.		88,24									88,24
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	0,00	88,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	88,24
2100	производне шум.	40,77	325,14	0,00	0,00	0,00	97,75	0,00	0,00	0,00	0,00	463,66
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	40,77	325,14	0,00	0,00	0,00	97,75	0,00	0,00	0,00	0,00	463,66
2418	производне шум.		241,90									241,90
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	0,00	241,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	241,90
2400	производне шум.											0,00
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	производне шум.	0,00	241,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	241,90
2000	производне шум.	40,77	567,04	0,00	0,00	0,00	97,75	0,00	0,00	0,00	0,00	705,56
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	40,77	567,04	0,00	0,00	0,00	97,75	0,00	0,00	0,00	0,00	705,56
3101	производне шум.	8,46	6,19			154,92	112,68	2,11	27,32		0,51	312,19
	производне шум. мин.											0,00

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	Укупно ШПП
		ha										
	укупно	8,46	6,19	0,00	0,00	154,92	112,68	2,11	27,32	0,00	0,51	312,19
3100	производне шум.	8,46	6,19	0,00	0,00	154,92	112,68	2,11	27,32	0,00	0,51	312,19
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	8,46	6,19	0,00	0,00	154,92	112,68	2,11	27,32	0,00	0,51	312,19
3201	производне шум.	16,33	9,69			187,00	52,90		18,16			284,08
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	16,33	9,69	0,00	0,00	187,00	52,90	0,00	18,16	0,00	0,00	284,08
3202	производне шум.	77,39	3,50			144,01	167,53	18,95	113,34			524,72
	производне шум. мин.			3,54								3,54
	укупно	77,39	3,50	3,54	0,00	144,01	167,53	18,95	113,34	0,00	0,00	528,26
3203	производне шум.	15,34	27,78			48,79	50,91	37,22	40,08			220,12
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	15,34	27,78	0,00	0,00	48,79	50,91	37,22	40,08	0,00	0,00	220,12
3228	производне шум.	6,81	20,54			62,71		0,99				91,05
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	6,81	20,54	0,00	0,00	62,71	0,00	0,99	0,00	0,00	0,00	91,05
3200	производне шум.	115,87	61,51	0,00	0,00	442,51	271,34	57,16	171,58	0,00	0,00	1.119,97
	производне шум. мин.	0,00	0,00	3,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,54
	укупно	115,87	61,51	3,54	0,00	442,51	271,34	57,16	171,58	0,00	0,00	1.123,51
3335	производне шум.	6,38										6,38
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	6,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,38
3300	производне шум.	6,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,38
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	6,38	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,38
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
3000	производне шум.	130,71	67,70	0,00	0,00	597,43	384,02	59,27	198,90	0,00	0,51	1.438,54
	производне шум. мин.	0,00	0,00	3,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,54
	укупно	130,71	67,70	3,54	0,00	597,43	384,02	59,27	198,90	0,00	0,51	1.442,08
4104	производне шум.	492,31	215,78			1.425,71	4.368,48	244,50		230,60		6.977,38
	производне шум. мин.				104,52							104,52
	укупно	492,31	215,78	0,00	104,52	1.425,71	4.368,48	244,50	0,00	230,60	0,00	7.081,90
4109	производне шум.	73,46	79,85					129,34	653,21	39,01		974,87
	производне шум. мин.				61,39							61,39
	укупно	73,46	79,85	0,00	61,39	0,00	0,00	129,34	653,21	39,01	0,00	1.036,26
4111	производне шум.						61,08	197,00	787,36	764,63	14,70	1.824,77
	производне шум. мин.			24,07								24,07
	укупно	0,00	0,00	24,07	0,00	0,00	61,08	197,00	787,36	764,63	14,70	1.848,84

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	Укупно ШПП
		ha										
4119	производне шум.	319,61	150,08			898,33	3.259,28	990,31	609,21	479,80	45,31	6.751,93
	производне шум. мин.			172,58	18,33	47,50						238,41
	укупно	319,61	150,08	172,58	18,33	945,83	3.259,28	990,31	609,21	479,80	45,31	6.990,34
4100	производне шум.	885,38	445,71	0,00	0,00	2.324,04	7.688,84	1.561,15	2.049,78	1.514,04	60,01	16.528,95
	производне шум. мин.	0,00	0,00	196,65	184,24	47,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	428,39
	укупно	885,38	445,71	196,65	184,24	2.371,54	7.688,84	1.561,15	2.049,78	1.514,04	60,01	16.957,34
4208	производне шум.		181,66					390,19	1.163,34	290,42		2.025,61
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	0,00	181,66	0,00	0,00	0,00	0,00	390,19	1.163,34	290,42	0,00	2.025,61
4215	производне шум.	327,93	1.627,32			567,54	5.169,88			662,79		8.355,46
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	327,93	1.627,32	0,00	0,00	567,54	5.169,88	0,00	0,00	662,79	0,00	8.355,46
4241	производне шум.	384,13	531,23				207,55					1.122,91
	производне шум. мин.											0,00
	укупно	384,13	531,23	0,00	0,00	0,00	207,55	0,00	0,00	0,00	0,00	1.122,91
4200	производне шум.	712,06	2.340,21	0,00	0,00	567,54	5.377,43	390,19	1.163,34	953,21	0,00	11.503,98
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	712,06	2.340,21	0,00	0,00	567,54	5.377,43	390,19	1.163,34	953,21	0,00	11.503,98
4000	производне шум.	1.597,44	2.785,92	0,00	0,00	2.891,58	13.066,27	1.951,34	3.213,12	2.467,25	60,01	28.032,93
	производне шум. мин.	0,00	0,00	196,65	184,24	47,50	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	428,39
	укупно	1.597,44	2.785,92	196,65	184,24	2.939,08	13.066,27	1.951,34	3.213,12	2.467,25	60,01	28.461,32
5101	производне шум.	188,21	229,10			630,16		542,55		82,52	51,66	1.724,20
	производне шум. мин.			22,78								22,78
	укупно	188,21	229,10	22,78	0,00	630,16	0,00	542,55	0,00	82,52	51,66	1.746,98
5100	производне шум.	188,21	229,10	0,00	0,00	630,16	0,00	542,55	0,00	82,52	51,66	1.724,20
	производне шум. мин.	0,00	0,00	22,78	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	22,78
	укупно	188,21	229,10	22,78	0,00	630,16	0,00	542,55	0,00	82,52	51,66	1.746,98
5201	производне шум.	736,79	598,52		0,67	2.031,07	0,51	1.085,46		396,49	224,42	5.073,93
	производне шум. мин.			164,76		83,75						248,51
	укупно	736,79	598,52	164,76	0,67	2.114,82	0,51	1.085,46	0,00	396,49	224,42	5.322,44
5200	производне шум.	736,79	598,52	0,00	0,67	2.031,07	0,51	1.085,46	0,00	396,49	224,42	5.073,93
	производне шум. мин.	0,00	0,00	164,76	0,00	83,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	248,51
	укупно	736,79	598,52	164,76	0,67	2.114,82	0,51	1.085,46	0,00	396,49	224,42	5.322,44
5000	производне шум.	925,00	827,62	0,00	0,67	2.661,23	0,51	1.628,01	0,00	479,01	276,08	6.798,13
	производне шум. мин.	0,00	0,00	187,54	0,00	83,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	271,29
	укупно	925,00	827,62	187,54	0,67	2.744,98	0,51	1.628,01	0,00	479,01	276,08	7.069,42
6101	неподесне	184,12	15,33		9,60	212,56		631,99		49,89	176,48	1.279,97
	неподесне мин.			17,80	308,35							326,15

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	Укупно ШПП
		ha										
	укупно	184,12	15,33	17,80	317,95	212,56	0,00	631,99	0,00	49,89	176,48	1.606,12
6102	неподесне	104,55	168,72			79,78		1.860,79		168,67		2.382,51
	неподесне мин.			42,98	67,46							110,44
	укупно	104,55	168,72	42,98	67,46	79,78	0,00	1.860,79	0,00	168,67	0,00	2.492,95
6103	неподесне		452,16			45,63		993,78				1.491,57
	неподесне мин.											0,00
	укупно	0,00	452,16	0,00	0,00	45,63	0,00	993,78	0,00	0,00	0,00	1.491,57
6100	неподесне	288,67	636,21	0,00	9,60	337,97	0,00	3.486,56	0,00	218,56	176,48	5.154,05
	неподесне мин.	0,00	0,00	60,78	375,81	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	436,59
	укупно	288,67	636,21	60,78	385,41	337,97	0,00	3.486,56	0,00	218,56	176,48	5.590,64
6201/6200	неподесне	341,94	463,80		1,71	2.842,95	5,80	3.470,28		207,42	297,54	7.631,44
	неподесне мин.			21,83	20,92							42,75
	укупно	341,94	463,80	21,83	22,63	2.842,95	5,80	3.470,28	0,00	207,42	297,54	7.674,19
6301/6300	неподесне	0,72	0,11		1,63	4,30					8,47	15,23
	неподесне мин.				9,23							9,23
	укупно	0,72	0,11	0,00	10,86	4,30	0,00	0,00	0,00	0,00	8,47	24,46
6501/6500	неподесне	3,61				8,88	0,44	2,98		4,06	0,64	20,61
	неподесне мин.											0,00
	укупно	3,61	0,00	0,00	0,00	8,88	0,44	2,98	0,00	4,06	0,64	20,61
6601/6600	неподесне	3,01				3,30		36,74			2,85	45,90
	неподесне мин.											0,00
	укупно	3,01	0,00	0,00	0,00	3,30	0,00	36,74	0,00	0,00	2,85	45,90
6000	неподесне	637,95	1.100,12	0,00	12,94	3.197,40	6,24	6.996,56	0,00	430,04	485,98	12.867,23
	неподесне мин.	0,00	0,00	82,61	405,96	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	488,57
	укупно	637,95	1.100,12	82,61	418,90	3.197,40	6,24	6.996,56	0,00	430,04	485,98	13.355,80
ШПП неспорно земљиште	производне шум.	4.792,35	7.676,98	0,00	235,98	6.696,72	14.537,12	6.753,77	4.007,79	3.895,20	2.938,30	51.534,21
	производне шум. мин.	0,00	0,00	741,68	965,88	131,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.838,81
	Укупно производне ШПП	4.792,35	7.676,98	741,68	1.201,86	6.827,97	14.537,12	6.753,77	4.007,79	3.895,20	2.938,30	53.373,02
	неподесне	637,95	1.100,12	0,00	12,94	3.197,40	6,24	6.996,56	0,00	430,04	485,98	12.867,23
	неподесне мин.	0,00	0,00	82,61	405,96	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	488,57
	укупно неспорно ШПП	5.430,30	8.777,10	824,29	1.620,76	10.025,37	14.543,36	13.750,33	4.007,79	4.325,24	3.424,28	66.728,82

II Табела 16. Преглед површина газдинских класа и категорија шума по општинама

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	009 Гацко	019 Источни Мостар	036 Невесиње	Укупно Општине
1102	производне шум.	92,35		482,17	574,52
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	92,35	0,00	482,17	574,52

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	009 Гацко	019 Источни Мостар	036 Невесиње	Укупно Општине
1108	производне шум.	278,55	36,43	1.213,87	1.528,85
	производне шум. мин.			106,08	106,08
	укупно	278,55	36,43	1.319,95	1.634,93
1109	производне шум.	3.078,07			3.078,07
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	3.078,07	0,00	0,00	3.078,07
1110	производне шум.			317,31	317,31
	производне шум. мин.			156,68	156,68
	укупно	0,00	0,00	473,99	473,99
1111	производне шум.	732,36	398,14	1.076,03	2.206,53
	производне шум. мин.			754,01	754,01
	укупно	732,36	398,14	1.830,04	2.960,54
1115	производне шум.	161,46			161,46
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	161,46	0,00	0,00	161,46
1100	производне шум.	4.342,79	434,57	3.089,38	7.866,74
	производне шум. мин.	0,00	0,00	1.016,77	1.016,77
	укупно	4.342,79	434,57	4.106,15	8.883,51
1228	производне шум.	2.172,26	870,54	2.454,39	5.497,19
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	2.172,26	870,54	2.454,39	5.497,19
1229	производне шум.	220,74		737,10	957,84
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	220,74	0,00	737,10	957,84
1200	производне шум.	2.393,00	870,54	3.191,49	6.455,03
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	2.393,00	870,54	3.191,49	6.455,03
1313	производне шум.	17,17		42,44	59,61
	производне шум. мин.			118,82	118,82
	укупно	17,17	0,00	161,26	178,43
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00
1300	производне шум.	17,17	0,00	42,44	59,61
	производне шум. мин.	0,00	0,00	118,82	118,82
	укупно	17,17	0,00	161,26	178,43
1416	производне шум.	177,67			177,67

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	009 Гацко	019 Источни Мостар	036 Невесиње	Укупно Општине
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	177,67	0,00	0,00	177,67
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	0,00	0,00	0,00	0,00
1400	производне шум.	177,67	0,00	0,00	177,67
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	177,67	0,00	0,00	177,67
1000	производне шум.	6.930,63	1.305,11	6.323,31	14.559,05
	производне шум. мин.	0,00	0,00	1.135,59	1.135,59
	укупно	6.930,63	1.305,11	7.458,90	15.694,64
2114	производне шум.		277,67	97,75	375,42
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	0,00	277,67	97,75	375,42
2121	производне шум.		88,24		88,24
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	0,00	88,24	0,00	88,24
2100	производне шум.	0,00	365,91	97,75	463,66
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	0,00	365,91	97,75	463,66
2418	производне шум.			241,90	241,90
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	0,00	0,00	241,90	241,90
2400	производне шум.	0,00	0,00	241,90	241,90
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	0,00	0,00	241,90	241,90
2000	производне шум.	0,00	365,91	339,65	705,56
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	0,00	365,91	339,65	705,56
3101	производне шум.	29,94	9,60	272,65	312,19
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	29,94	9,60	272,65	312,19
3100	производне шум.	29,94	9,60	272,65	312,19
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	29,94	9,60	272,65	312,19
3201	производне шум.	18,16	8,47	257,45	284,08
	производне шум. мин.				0,00

ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	009 Гацко	019 Источни Мостар	036 Невесиње	Укупно Општине
	укупно	18,16	8,47	257,45	284,08
3202	производне шум.	132,29	26,51	365,92	524,72
	производне шум. мин.			3,54	3,54
	укупно	132,29	26,51	369,46	528,26
3203	производне шум.	77,30	3,62	139,20	220,12
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	77,30	3,62	139,20	220,12
3228	производне шум.	0,99	20,54	69,52	91,05
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	0,99	20,54	69,52	91,05
3200	производне шум.	228,74	59,14	832,09	1.119,97
	производне шум. мин.	0,00	0,00	3,54	3,54
	укупно	228,74	59,14	835,63	1.123,51
3335	производне шум.		2,64	3,74	6,38
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	0,00	2,64	3,74	6,38
3300	производне шум.	0,00	2,64	3,74	6,38
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	0,00	2,64	3,74	6,38
3000	<i>производне шум.</i>	<i>258,68</i>	<i>71,38</i>	<i>1.108,48</i>	<i>1.438,54</i>
	<i>производне шум. мин.</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>3,54</i>	<i>3,54</i>
	укупно	258,68	71,38	1.112,02	1.442,08
4104	производне шум.	475,10		6.502,28	6.977,38
	производне шум. мин.			104,52	104,52
	укупно	475,10	0,00	6.606,80	7.081,90
4109	производне шум.	821,56	130,86	22,45	974,87
	производне шум. мин.			61,39	61,39
	укупно	821,56	130,86	83,84	1.036,26
4111	производне шум.	1.593,93		230,84	1.824,77
	производне шум. мин.			24,07	24,07
	укупно	1.593,93	0,00	254,91	1.848,84
4119	производне шум.	2.124,63	30,20	4.597,10	6.751,93
	производне шум. мин.			238,41	238,41
	укупно	2.124,63	30,20	4.835,51	6.990,34
4100	производне шум.	5.015,22	161,06	11.352,67	16.528,95
	производне шум. мин.	0,00	0,00	428,39	428,39

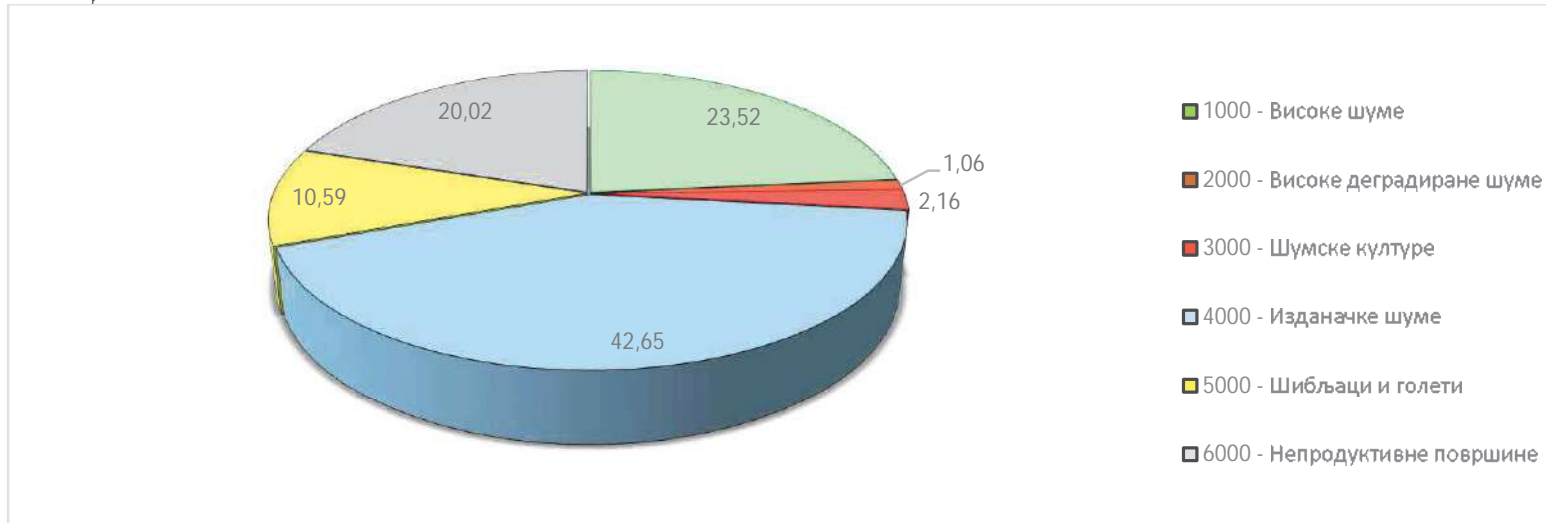
ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	009 Гацко	019 Источни Мостар	036 Невесиње	Укупно Општине
	укупно	5.015,22	161,06	11.781,06	16.957,34
4208	производне шум.	1.843,95	127,11	54,55	2.025,61
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	1.843,95	127,11	54,55	2.025,61
4215	производне шум.	662,79	121,61	7.571,06	8.355,46
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	662,79	121,61	7.571,06	8.355,46
4241	производне шум.		720,64	402,27	1.122,91
	производне шум. мин.				0,00
	укупно	0,00	720,64	402,27	1.122,91
4200	производне шум.	2.506,74	969,36	8.027,88	11.503,98
	производне шум. мин.	0,00	0,00	0,00	0,00
	укупно	2.506,74	969,36	8.027,88	11.503,98
4000	<i>производне шум.</i>	<i>7.521,96</i>	<i>1.130,42</i>	<i>19.380,55</i>	<i>28.032,93</i>
	<i>производне шум. мин.</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>428,39</i>	<i>428,39</i>
	укупно	7.521,96	1.130,42	19.808,94	28.461,32
5101	производне шум.	584,64	203,54	936,02	1.724,20
	производне шум. мин.			22,78	22,78
	укупно	584,64	203,54	958,80	1.746,98
5100	производне шум.	584,64	203,54	936,02	1.724,20
	производне шум. мин.	0,00	0,00	22,78	22,78
	укупно	584,64	203,54	958,80	1.746,98
5201	производне шум.	1.706,37	630,61	2.736,95	5.073,93
	производне шум. мин.			248,51	248,51
	укупно	1.706,37	630,61	2.985,46	5.322,44
5200	производне шум.	1.706,37	630,61	2.736,95	5.073,93
	производне шум. мин.	0,00	0,00	248,51	248,51
	укупно	1.706,37	630,61	2.985,46	5.322,44
5000	<i>производне шум.</i>	<i>2.291,01</i>	<i>834,15</i>	<i>3.672,97</i>	<i>6.798,13</i>
	<i>производне шум. мин.</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>271,29</i>	<i>271,29</i>
	укупно	2.291,01	834,15	3.944,26	7.069,42
6101	неподесне	858,36	11,59	410,02	1.279,97
	неподесне мин.			326,15	326,15
	укупно	858,36	11,59	736,17	1.606,12
6102	неподесне	2.029,46	30,16	322,89	2.382,51
	неподесне мин.			110,44	110,44

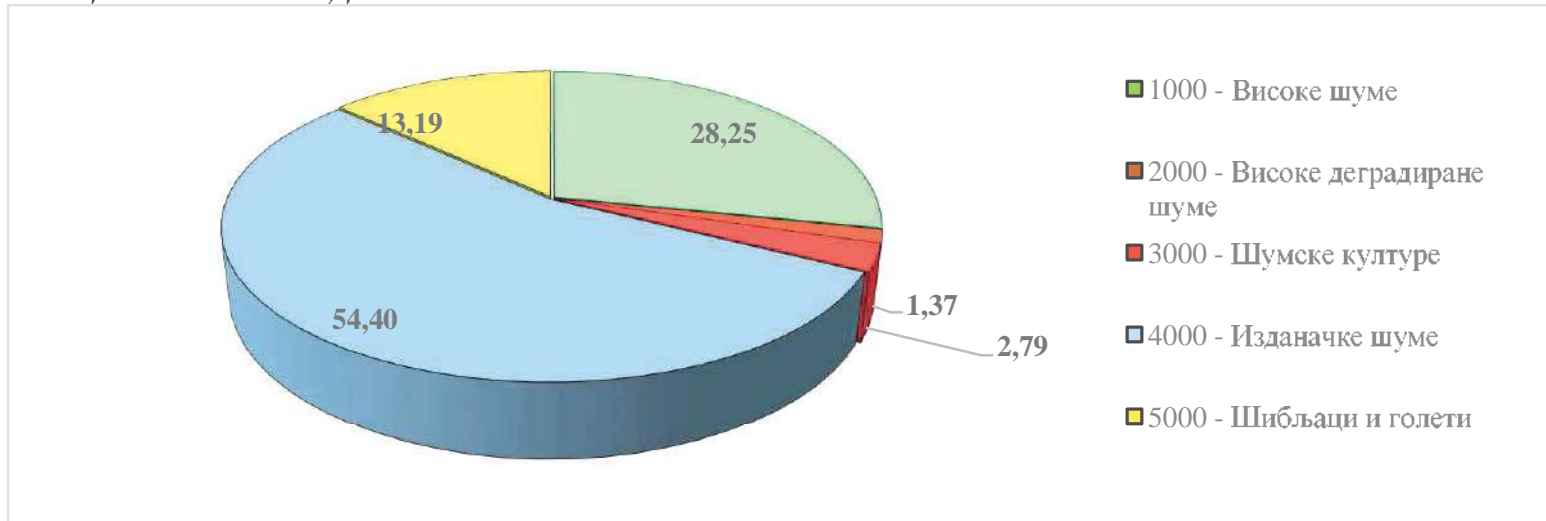
ГКЛ/УКАТ/ШКАТ	Намјена	009 Гацко	019 Источни Мостар	036 Невесиње	Укупно Општине
	укупно	2.029,46	30,16	433,33	2.492,95
6103	неподесне	746,53		745,04	1.491,57
	неподесне мин.				0,00
	укупно	746,53	0,00	745,04	1.491,57
6100	неподесне	3.634,35	41,75	1.477,95	5.154,05
	неподесне мин.	0,00	0,00	436,59	436,59
	укупно	3.634,35	41,75	1.914,54	5.590,64
6201/6200	неподесне	3.020,78	42,61	4.568,05	7.631,44
	неподесне мин.			42,75	42,75
	укупно	3.020,78	42,61	4.610,80	7.674,19
6301/6300	неподесне	8,47	0,11	6,65	15,23
	неподесне мин.			9,23	9,23
	укупно	8,47	0,11	15,88	24,46
6501/6500	неподесне	7,68		12,93	20,61
	неподесне мин.				0,00
	укупно	7,68	0,00	12,93	20,61
6601/6600	неподесне	39,59		6,31	45,90
	неподесне мин.				0,00
	укупно	39,59	0,00	6,31	45,90
6000	неподесне	6.710,87	84,47	6.071,89	12.867,23
	неподесне мин.	0,00	0,00	488,57	488,57
	укупно	6.710,87	84,47	6.560,46	13.355,80
Општине неспорно земљиште	производне шум.	17.002,28	3.706,97	30.824,96	51.534,21
	производне шум. мин.	0,00	0,00	1.838,81	1.838,81
	Укупно ШПП производне	17.002,28	3.706,97	32.663,77	53.373,02
	неподесне	6.710,87	84,47	6.071,89	12.867,23
	неподесне мин.	0,00	0,00	488,57	488,57
	Укупно ШПП неспорно	23.713,15	3.791,44	39.224,23	66.728,82

ПРОЦЕНАТ ПОВРШИНЕ ШПП ПО ШИРИМ КАТЕГОРИЈАМА ШУМА

ПРОЦЕНАТ ПРОИЗВОДНИ ПОВРШИНА ШПП ПО ШИРИМ КАТЕГОРИЈАМА ШУМА

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha							Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm							по ha	на цијелој површини
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Воћкарице		1,30	5,0	0,01	0,04	0,23	0,28	0,49	0,17	0,00	1,22	14.030
Цер		47,90	5,0	0,16	0,78	6,44	11,45	20,48	5,65	0,00	44,96	517.163
Лишћари		99,85		2,73	7,32	21,53	19,31	30,25	12,24	0,33	93,71	1.078.039
Укупно	67,10	100,0		2,73	7,34	21,61	19,34	30,26	12,24	0,33	93,85	1.079.661

II Табела 40в. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за УК 4200

Врста дрвећа	Укупно m ³	
	по ha	на цијелој површини
Четинари	0,006	69,00
Лишћари	3,864	44.451
Укупно	3,87	44.520

2.2.2.5. Уже категорије површина подесни за пошумљавање и газдовање

Ужа категорија 5100 - Шибљаци подесни за пошумљавање

Укупна површина ове уже категорије шума износи 1.724,20 ha, што износи 25,36 % од површине производних површина подесни за пошумљавање и газдовање. Процент заступљености ове уже категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 2,58 % и обухвата састојине:

II Табела 41а. Таксациони елементи; стисак ГК и површина за УК 5100

Газдинска класа	Површина ha
5101	1.724,20
УК ШПП	1724,20

Ужа категорија 5200 - Голети подесне за пошумљавање

Укупна површина ове уже категорије шума износи 5.073,93 ha, што износи 74,64 % од површине производних површина подесни за пошумљавање и газдовање. Процент заступљености ове уже категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 7,60 % и обухвата састојине:

II Табела 42а. Таксациони елементи; стисак ГК и површина за УК 5200

Газдинска класа	Површина ha
5201	5.073,93
УК ШПП	5.073,93

2.2.3. Основни таксациони елементи по ширим категоријама шума

Шира категорија 1000 - Високе шуме са природном обновом

Укупна површина ове шире категорије шума износи 14.559,05 ha, што износи 28,25 % од површине свих производних шума и површина подесних за пошумљавање и газдовање. Процент

заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 21,82 % и обухвата састојине:

II Табела 43а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 1000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
1102	574,52	1100	7.866,74
1108	1528,85		
1109	3078,07		
1110	317,31		
1111	2206,53		
1115	161,46		
1228	5497,19	1200	6.455,03
1229	957,84		
1313	59,61	1300	59,61
1416	177,67	1400	177,67
ШК ШПП			14.559,05

II Табела 43б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 1000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		23,08	3,5	0,06	1,08	3,02	26,43	35,62	2,23	68,44	996.400
Смрча		0,08	4,0	0,00	0,02	0,07	0,13	0,03	0,00	0,25	3.667
Бијели бор		0,00	4,0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	30
Црни бор		0,42	3,1	0,00	0,01	0,04	0,83	0,34	0,02	1,24	17.984
Четинари		23,58		0,06	1,10	3,14	27,39	35,99	2,24	69,93	1.018.081
Буква		67,28	3,7	0,22	4,45	12,54	78,12	88,88	15,30	199,52	2.904.861
Храстови		0,71	3,5	0,00	0,03	0,16	0,70	0,90	0,30	2,09	30.453
Племенити лишћ.		6,30	4,1	0,04	0,69	1,63	6,59	7,31	2,42	18,68	272.005
Остали лишћари		1,21	4,8	0,04	0,43	0,49	1,67	0,92	0,05	3,60	52.390
Воћкарице		0,38	4,8	0,01	0,13	0,23	0,58	0,18	0,00	1,13	16.425
Цер		0,55	3,7	0,00	0,07	0,24	0,63	0,66	0,02	1,62	23.637
Лишћари		76,42		0,34	6,05	15,48	88,23	98,61	17,93	226,65	3.299.760
Укупно	71,28	100,0		0,40	7,15	18,62	115,63	134,60	20,17	296,58	4.317.841

II Табела 43в. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 1000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	15,04	38,29	46,68	23	49,75	25,63	1,61
Лишћари	5,86	20,26	73,89	8,46	26,05	51,37	14,11

II Табела 43г. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 1000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,03	0,18	0,24	0,60	0,22	0,00	1,27	18.485
Лишћари	0,12	0,61	0,85	1,50	0,39	0,02	3,48	50.671
Укупно	0,15	0,78	1,09	2,10	0,61	0,02	4,75	69.156

II Табела 43д. Таксациони елементи; дрвна залиха пробне дознаке m³ за ШК 1000

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,00	0,01	0,04	0,58	2,36	0,31	3,30	47.992

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Лишћари	0,00	0,11	0,35	2,89	7,92	2,40	13,66	198.910
Укупно	0,00	0,12	0,39	3,47	10,28	2,71	16,96	246.902

II Табела 43ђ. Таксациони елементи; залиха пробне дознаке по квалитетним класама у % ШК 1000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	2,56	10,21	87,23	12,5	35,6	45,58	6,31
Лишћари	1,52	5,59	92,89	3,56	14,08	50,61	31,75

II Табела 43ж. Таксациони елементи; стање подмлатка за ШК 1000

Врста дрвећа	Број биљака ком/ha			Укупно	Треба пошумити	Квалитет		Јављање у групама
	висина биљке		прс. пр.			Оштећен	Застарчен	
	10-50	51-130	0-5					
	cm				%			
Јела	1.487	492	289	2.268				
Смрча	4	9	7	20				
Четинари	1.491	501	296	2.288				
Буква	2.342	817	781	3.940				
Храстови	82	22	8	112				
Пл. лишћ.	1.099	175	149	1.423				
Ост. лиш.	186	73	50	309				
Воћкарице	142	41	26	209				
Цер	44	5	1	50				
Лишћари	3.895	1.133	1.015	6.043				
Укупно	5.386	1.634	1.311	8.331	0,1503	1	1	45

Шира категорија 2000 - Високе деградиране шуме

Укупна површина ове шире категорије шума износи 705,56 ha, што износи 1,37 % од површине свих производних шума и површина подесних за пошумљавање и газдовање. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 1,06 % и обухвата састојине:

II Табела 44а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 2000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
2114	375,42	2100	463,66
2121	88,24		
2418	241,9	2400	241,90
ШК ШПП			705,56

II Табела 44б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 2000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		1,31	4,6	0,08	1,17	1,23	0,62	0,00	0,00	3,09	2.183
Смрча		0,00	5,0	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	5
Четинари		1,31	0,09	1,17	1,23	0,62	0,00	0,00	3,10	2.188	
Буква		50,58	3,9	0,15	2,75	5,14	27,60	72,02	11,74	119,39	84.237
Храстови		1,79	4,2	0,00	0,08	0,37	1,72	1,39	0,65	4,22	2.975

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Племенити лишћ.		24,53	4,6	0,23	3,12	5,61	23,75	22,30	2,91	57,92	40.864
Остали лишћари		10,83	5,0	0,62	4,40	3,57	11,60	5,38	0,00	25,56	18.037
Воћкарице		2,35	5,0	0,06	0,77	1,12	2,27	1,33	0,00	5,55	3.918
Цер		8,61	4,2	0,05	0,88	2,19	5,95	10,27	1,00	20,32	14.338
Лишћари		93,60		0,433	6,065	25,854	133,269	113,419	26,99	306,033	347.528
Укупно	66,09	100,0		0,514	7,691	32,217	142,974	116,583	26,99	326,97	371.304

II Табела 45в. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 2000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	62,05	1,79	36,16	63,84	0,00	36,16	0,00
Лишћари	10,71	21,1	68,18	16,84	22,71	43,13	17,32

II Табела 45г. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 2000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00	0,00	0,07	47
Лишћари	0,15	0,89	0,96	1,27	0,54	0,02	3,84	2.707
Укупно	0,17	0,91	0,99	1,27	0,54	0,02	3,90	2.754

Шира категорија 3000 – Шумске културе

Укупна површина ове шире категорије шума износи 1.438,54 ha, што износи 2,79 % од површине свих производних шума и површина подесних за пошумљавање и газдовање. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 2,16 % и обухвата састојине:

II Табела 46а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 3000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
3101	312,19	3100	312,19
3201	284,08	3200	1.119,97
3202	524,72		
3203	220,12		
3228	91,05		
3335	6,38		
ШК ШПП			1.438,54

Површина шумских култура испод таксационог прага износи 50,46 ha.

Површина шумских култура са процјеђеном дрвном масом износи 1.388,08 ha.

II Табела 46б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 3000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		0,49	3,1	0,00	0,07	0,22	1,00	0,21	0,00	1,50	2069

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у м ³ /ха						Укупно м ³	
				Дебљинске класе см						по ха	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Смрча		21,00	2,9	0,11	3,85	17,31	38,69	4,90	0,00	64,85	89528
Бијели бор		26,75	3,3	0,05	1,87	10,65	62,57	7,45	0,00	82,60	114022
Црни бор		45,58	2,8	0,05	2,87	17,86	99,95	20,03	0,00	140,77	194324
Остали четинари		2,05	3,0	0,00	0,03	0,59	4,24	1,48	0,00	6,34	8756
Четинари		95,87		0,21	8,70	46,69	206,50	33,96	0,00	296,06	408.698
Буква		1,06	4,2	0,06	0,33	0,13	0,88	1,88	0,00	3,28	4533
Храстови		0,21	4,5	0,03	0,16	0,10	0,06	0,32	0,00	0,66	914
Племенити лишћ.		0,29	4,4	0,03	0,18	0,15	0,35	0,17	0,00	0,88	1220
Остали лишћари		1,32	4,7	0,20	1,28	0,97	1,64	0,00	0,00	4,08	5636
Воћкарице		0,39	5,0	0,02	0,34	0,23	0,63	0,00	0,00	1,22	1683
Цер		0,85	3,5	0,08	0,83	0,75	0,59	0,39	0,00	2,63	3626
Лишћари		4,13		0,57	3,82	2,29	3,47	2,62	0,00	12,76	17.616
Укупно	64,30	100,0		0,78	12,52	48,98	209,96	36,58	0,00	308,82	426.314

II Табела 46в. Таксациони елементи; дрвна залиха по добним разредима за ШК 3000

Врста дрвећа	Класе старости (год)					Укупно м ³
	[1-20]	[21-40]	[41-60]	[61-80]	[81-100]	
	м ³ /ха					м ³
Јела	0,00	1,55	1,63	0,00	0,00	2.069
Смрча	109,04	73,39	56,43	0,00	0,00	89.528
Бијели бор	2,94	68,35	101,67	0,00	0,00	114.022
Црни бор	10,05	117,55	159,33	342,05	0,00	194.324
Остали четинари	0,00	6,02	8,48	0,00	0,00	8.756
Четинари	122,03	266,85	327,54	342,05	0,00	408.698
Буква	24,06	2,46	2,05	24,63	0,00	4.533
Храстови	0,00	0,29	1,06	0,00	0,00	914
Племенити лишћ.	9,08	0,56	1,16	0,00	0,00	1.220
Остали лишћари	2,39	3,62	4,59	3,40	0,00	5.636
Воћкарице	0,40	1,02	1,68	3,30	0,00	1.683
Цер	0,73	2,75	2,67	0,00	0,00	3.626
Лишћари	36,65	10,70	13,20	31,33	0,00	17.616
Укупно	158,68	277,55	340,73	373,38	0,00	426.314
Површина (ха)	45,59	676,01	642,35	24,13	0,00	1.388

II Табела 46г. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 3000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	11,21	41,44	47,35	19,69	37,53	41,38	1,39
Лишћари	0,62	2,6	96,77	0,62	0	56,11	43,27

II Табела 46д. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 3000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у м ³ /ха/год						Укупно м ³	
	Дебљинске класе см						по ха	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,17	1,41	3,03	4,15	0,21	0,00	8,97	12.383
Лишћари	0,13	0,21	0,08	0,04	0,00	0,00	0,46	636
Укупно	0,31	1,62	3,11	4,19	0,21	0,00	9,43	13.019

II Табела 46ђ. Таксациони елементи; дрвна залиха пробне дознаке м³ за ШК 3000

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,01	0,38	1,70	11,21	3,73	0,00	17,03	23.504
Лишћари	0,02	0,17	0,16	0,52	0,60	0,00	1,46	2.017
Укупно	0,03	0,54	1,86	11,72	4,33	0,00	18,49	25.521

II Табела 46ж. Таксациони елементи; залиха пробне дознаке по квалитетним класама у % ШК 3000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	0,11	12,09	87,79	7,22	26,17	58,49	8,13
Лишћари	0,00	0,55	99,45	0,00	0,00	35,65	64,35

Шира категорија 4000 - Изданацке шуме

Укупна површина ове шире категорије шума износи 28.032,93 ha, што износи 54,40 % од површине свих производних шума и површина подесних за пошумљавање и газдовање. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 42,01 % и обухвата састојине:

II Табела 47а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 4000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
4104	6.977,38	4100	16.528,95
4109	974,87		
4111	1.824,77		
4119	6.751,93		
4208	2.025,61	4200	11.503,98
4215	8.355,46		
4241	1.122,91		
ШК ШПП			28.032,93

II Табела 47б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 4000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha							Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm							по ha	на цијелој површини
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		0,16	5,0	0,00	0,03	0,06	0,08	0,04	0,00	0,00	0,20	5.677
Смрча		0,08	4,6	0,00	0,02	0,03	0,04	0,01	0,00	0,00	0,10	2.821
Бијели бор		0,05	5,0	0,00	0,01	0,02	0,02	0,02	0,00	0,00	0,07	1.947
Црни бор		0,03	4,9	0,00	0,00	0,02	0,01	0,00	0,01	0,00	0,04	1.135
Остали четинари		0,00	5,0	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	146
Четинари		0,33		0,01	0,06	0,13	0,14	0,07	0,01	0,00	0,42	11.726
Буква		50,88	5,0	0,06	0,41	5,67	9,74	22,40	22,31	3,63	64,21	180.0117
Храстови		4,55	5,0	0,01	0,05	0,50	1,12	2,62	1,38	0,06	5,74	160.977
Племенити лишћ.		3,60	5,0	0,01	0,09	0,58	1,02	2,21	0,52	0,13	4,55	127.528
Остали лишћари		16,86	5,0	0,28	1,56	8,58	4,62	5,05	1,20	0,00	21,28	596.611
Воћкарице		1,02	5,0	0,00	0,02	0,23	0,36	0,57	0,10	0,00	1,29	36.142
Цер		22,76	5,0	0,07	0,34	3,49	7,18	13,74	3,91	0,00	28,72	805.198
Лишћари		99,67		1,72	5,16	20,24	22,80	43,61	28,49	3,80	125,80	3.526.565
Укупно	64,44	100,0		1,72	5,21	20,37	22,94	43,68	28,50	3,80	126,22	3.538.291

II Табела 47в. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 4000

Врста дрвећа	Укупно m ³	
	по ha	на цијелој површини
Четинари	0,013	364
Лишћари	4,007	112.328
Укупно	4,02	112.692

Шира категорија 5000 - Површине подесне за пошумљавање и газдовање

Укупна површина ове шире категорије шума износи 6.798,13 ha, што износи 13,19 % од површине свих производних шума и површина подесних за пошумљавање и газдовање. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 10,19 % и обухвата састојине:

II Табела 48а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 5000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
5101	1.724,2	5100	1.724,2
5201	5.073,93	5200	5.073,93
ШК ШПП			6.798,13

2.3. ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ШУМА И ШУМСКОГ ЗЕМЉИШТА ПРОИЗВОДНЕ ПОВРШИНЕ - МИНИРАНЕ

2.3.1. Основни таксациони елементи по газдинским класама - миниране

2.3.1.1. Газдинске класе високих шума са природном обновом -миниране

Газдинска класа 1108М - Високе шуме букве са термофилним лишћарима на претежно плитким кречњачко - доломитним земљиштима

Укупна површина ове газдинске класе износи 106,08ha, што износи 9,34 % од површине минираних високих шума са природном обновом. Процент заступљености ове газдинске класе у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,16% и обухвата састојине:

II Табела 49а. Таксациони елементи; стисак састојина и површина у ПЈ за ГК 1108М

Шифра ПЈ	ПЈ	Одјељења и одсједи	Површина ha
03	„Кокошињак - Чичево“	017а, 024а	92,31
04	„Црвањ-Живањски поток“	087а	13,77
ШПП			106,08

II Табела 49б. Таксациони елементи; дрвна залиха ГК 1108М

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Црни бор		2,25	4,0	0,00	0,39	1,92	3,49	0,00	0,00	5,80	615
Четинари		2,25		0,00	0,39	1,92	3,49	0,00	0,00	5,80	615
Буква		85,63	3,5	0,14	4,68	15,57	116,60	83,85	0,00	220,83	23.426
Хрстови		0,92	5,0	0,00	0,00	0,72	1,64	0,00	0,00	2,37	251

2.7.10.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање

Шира категорија 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање

Укупна површина ове шире категорије шума износи 485,98 ha, што износи 14,19% од неспорне површине привредне јединице. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,73 % и обухвата састојине:

II Табела 147a. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 6000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
6101	176,48	6100	176,48
6201	297,54	6200	297,54
6301	8,47	6300	8,47
6501	0,64	6500	0,64
6601	2,85	6600	2,85
ШК ШПП			485,98

2.7.10.3. Спорне површине

Укупна површина спорних површина износи 231,44 ha, што износи 6,33% од неспорне површине привредне јединице. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,34 % и обухвата састојине:

II Табела 148a. Таксациони елементи; списак ГК и површина у ПЈ за шК 7000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
7101	231,44	7100	231,44
ШК ШПП			231,44

2.8. ДРВНА ЗАЛИХА, ЗАПРЕМИНСКИ ПРИРАСТ И ОСТАЛИ ТАКСАЦИОНИ ЕЛЕМЕНТИ ПО ОПШТИНАМА

2.8.1. Општина 009 „Гацко“

2.8.1.1. Шума и шумско земљиште производне површине

Шира категорија 1000 - Високе шуме са природном обновом

Укупна површина ове шире категорије шума износи 6.930,63 ha, што износи 29,23% од неспорне површине општине Гацко. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 10,39 % и обухвата састојине:

II Табела 149a. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 1000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
1102	92,35	1100	4.342,79
1108	278,55		
1109	3078,07		
1111	732,36		

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
1115	161,46		
1228	2172,26	1200	2.393,00
1229	220,74		
1313	17,17	1300	17,17
1416	177,67	1400	177,67
ШК ШПП			6.930,63

II Табела 149б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 1000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		17,72	3,8	0,03	0,90	2,96	24,75	18,99	0,98	48,62	33.6952
Смрча		0,15	4,2	0,00	0,02	0,11	0,23	0,06	0,00	0,42	2.903
Црни бор		0,22	3,5	0,00	0,00	0,00	0,17	0,41	0,03	0,62	4.277
Четинари		18,10		0,03	0,92	3,08	25,15	19,46	1,02	49,65	344.132
Буква		73,69	3,6	0,19	4,05	11,24	66,76	98,71	21,19	202,14	1.400.956
Храстови		1,40	3,4	0,00	0,04	0,26	1,29	1,67	0,58	3,84	26.616
Племенити лишћ.		4,88	4,0	0,03	0,52	1,36	5,37	4,52	1,60	13,39	92.792
Остали лишћари		1,50	4,8	0,03	0,32	0,52	2,05	1,18	0,00	4,10	28.433
Воћкарице		0,39	4,7	0,01	0,14	0,16	0,62	0,13	0,00	1,06	7.371
Цер		0,05	4,0	0,00	0,00	0,02	0,07	0,04	0,00	0,13	870
Лишћари		81,90		0,30	5,27	13,75	76,09	106,01	23,25	224,66	1.557.044
Укупно	70,35	100,0		0,33	6,20	16,83	101,24	125,47	24,26	274,32	1.901.176

II Табела 149в. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 1000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	6,52	31,37	62,12	12,12	45,28	39,43	3,17
Лишћари	5,52	14,98	79,50	7,43	23,92	55,23	13,41

II Табела 149г. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 1000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,02	0,12	0,22	0,41	0,08	0,00	0,84	5.797
Лишћари	0,12	0,60	0,83	1,37	0,43	0,03	3,37	23.366
Укупно	0,13	0,71	1,05	1,78	0,51	0,03	4,21	29.163

II Табела 149д. Таксациони елементи; дрвна залиха пробне дознаке m³ за ШК 1000

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,00	0,01	0,05	0,77	1,43	0,19	2,45	16.970
Лишћари	0,00	0,10	0,29	2,38	8,46	3,03	14,26	98.837
Укупно	0,00	0,11	0,34	3,14	9,89	3,22	16,71	115.807

II Табела 149ђ. Таксациони елементи; залиха пробне дознаке по квалитетним класама у % ШК1000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	0,75	6,10	93,15	3,46	26,36	60,40	9,78
Лишћари	0,91	3,46	95,63	2,46	12,78	56,21	28,55

II Табела 149ж. Таксациони елементи; стање подмлатка за ШК 1000

Врста дрвећа	Број биљака ком/ха			Укупно	Треба пошумити	Квалитет		Јављање у групама
	висина биљке		прс. пр.			Оштећен	Застарчен	
	10-50	51-130	0-5					
cm				%				
Јела	572	208	134	914				
Смрча	10	12	13	35				
Четинари	582	220	147	949				
Буква	2.843	990	1.082	4.915				
Храстови	134	18	15	167				
Пл. лишћ.	852	163	124	1.139				
Ост. лиш.	165	80	72	317				
Воћкарице	39	41	23	103				
Лишћари	4.033	1.292	1.316	6.641				
Укупно	4.615	1.512	1.463	7.590	0,1612	2	1	37

Шира категорија 3000 – Шумске културе

Укупна површина ове шире категорије шума износи 256,68 ха, што износи 1,09 % од неспорне површине општине Гацко. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,39 % и обухвата састојине:

II Табела 150а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 3000

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
3101	29,94	3100	29,94
3201	18,16	3200	228,74
3202	132,29		
3203	77,3		
3228	0,99		
ШК ШПП			258,68

Површина шумских култура испод таксационог прага у општини Гацко износи 37,22 ха.

II Табела 150б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 3000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ха						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ха	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		0,02	4,0	0,00	0,06	0,00	0,00	0,00	0,00	0,06	13
Смрча		15,08	3,7	0,03	2,68	12,87	20,60	0,00	0,00	36,18	8.012
Бијели бор		11,48	4,7	0,02	1,08	8,21	18,22	0,00	0,00	27,53	6.096
Црни бор		69,35	2,9	0,01	0,97	9,22	114,83	41,32	0,00	166,35	36.839
Остали четинари		0,38	3,7	0,00	0,00	0,00	0,90	0,00	0,00	0,90	200
Четинари		3,69		0,05	4,78	30,30	154,56	41,32	0,00	231,01	51.160
Буква		2,25	4,6	0,00	0,09	0,19	1,30	3,82	0,00	5,40	1.195
Племенити лишћ.		0,23	4,2	0,01	0,06	0,16	0,31	0,00	0,00	0,55	121
Остали лишћари		0,68	5,0	0,11	1,13	0,39	0,00	0,00	0,00	1,63	360
Воћкарице		0,36	5,0	0,02	0,38	0,11	0,37	0,00	0,00	0,87	193
Цер		0,17	4,8	0,00	0,03	0,00	0,39	0,00	0,00	0,42	92
Лишћари		96,31		0,17	1,63	0,87	2,36	3,82	0,00	8,86	1.961
Укупно	69,03	100,0		0,22	6,41	31,18	156,92	45,14	0,00	239,87	53.121

II Табела 150в. Таксациони елементи; дрвна залиха по добним разредима за ШК 3000

Врста дрвећа	Класе старости (год)					Укупно
	[1-20]	[21-40]	[41-60]	[61-80]	[81-100]	
	m ³ /ha					m ³
Јела	0,00	0,44	0,00	0,00	0,00	13
Смрча	405,63	36,30	39,94	0,00	0,00	8.012
Бијели бор	0,00	45,05	24,38	0,00	0,00	60,96
Црни бор	0,00	55,25	168,09	342,05	0,00	36.839
Остали четинари	0,00	0,00	1,19	0,00	0,00	200
Четинари	405,63	137,04	233,60	342,05	0,00	51.160
Буква	0,00	1,60	3,28	24,63	0,00	1.195
Племенити лишћ.	0,00	1,41	0,54	0,00	0,00	121
Остали лишћари	0,00	0,00	2,15	3,40	0,00	360
Воћкарице	0,00	0,98	0,72	3,30	0,00	193
Цер	0,00	0,00	0,72	0,00	0,00	92
Лишћари	0,00	3,99	7,41	31,33	0,00	1.961
Укупно	405,63	141,03	241,01	373,38	0,00	53.121
Површина (ha)	0,30	36,30	160,73	24,13	0,00	

II Табела 150г. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 3000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	8,03	29,35	62,62	9,54	37,98	50,93	1,54
Лишћари	0,94	0,70	98,36	0,93	0,00	48,13	50,93

II Табела 150д. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 3000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,01	0,50	1,81	3,15	0,22	0,00	5,68	1.258
Лишћари	0,03	0,19	0,07	0,05	0,00	0,00	0,34	75
Укупно	0,04	0,68	1,88	3,20	0,22	0,00	6,02	1.333

II Табела 150ђ. Таксациони елементи; дрвна залиха пробне дознаке m³ за ШК 3000

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,00	0,18	0,79	8,83	2,05	0,00	11,85	2.626
Лишћари	0,00	0,23	0,08	0,19	0,64	0,00	1,13	251
Укупно	0,00	0,41	0,87	9,02	2,69	0,00	12,99	2.877

II Табела 150ж. Таксациони елементи; залиха пробне дознаке по квалитетним класама у % ШК 3000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	0,00	0,53	99,47	2,63	17,24	66,01	14,12
Лишћари	0,00	4,38	95,62	0,00	0,00	4,38	95,62

Шира категорија 4000 - Издавачке шуме

Укупна површина ове шире категорије шума износи 7.521,96 ha, што износи 31,72% од неспорне површине општине Гацко. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 11,27 % и обухвата састојине:

II Табела 151а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 4000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
4104	475,1	4100	5.015,22
4109	821,56		
4111	1593,93		
4119	2124,63		
4208	1.843,95	4200	2.506,74
4215	662,79		
ШК ШПП			7.521,96

II Табела 151б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 4000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha							Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm							по ha	на цијелој површини
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		0,37	5,0	0,00	0,05	0,10	0,29	0,17	0,02	0,00	0,63	4.759
Смрча		0,01	5,0	0,00	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,02	113
Бијели бор		0,02	5,0	0,00	0,00	0,00	0,03	0,01	0,00	0,00	0,04	270
Четинари		0,40		0,00	0,05	0,11	0,33	0,18	0,02	0,00	0,68	5.142
Буква		65,41	5,0	0,12	0,76	9,68	16,30	38,21	39,36	6,24	110,67	832.486
Храстови		6,69	5,0	0,03	0,06	0,96	2,23	5,33	2,60	0,13	11,32	85.175
Племенити лишћ.		2,84	5,0	0,01	0,03	0,47	1,13	2,44	0,52	0,21	4,80	36.126
Остали лишћари		8,73	5,0	0,29	1,03	5,10	3,64	3,66	1,05	0,00	14,77	111.065
Воћкарнице		1,74	5,0	0,03	0,05	0,51	0,74	1,39	0,23	0,00	2,94	22.115
Цер		14,19	5,0	0,06	0,27	2,05	5,50	12,29	3,85	0,00	24,02	180.661
Лишћари		99,60		1,18	3,40	19,33	28,91	61,96	47,17	6,59	168,52	1.267.619
Укупно	66,99	100,0		1,18	3,45	19,44	29,25	62,13	47,18	6,59	169,21	1.272.761

II Табела 151в. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 4000

Врста дрвећа	Укупно m ³	
	по ha	на цијелој површини
Четинари	0,016	120
Лишћари	3,994	30.043
Укупно	4,01	30.163

Шира категорија 5000 - Површине подесне за пошумљавање и газдовање

Укупна површина ове шире категорије шума износи 2.291,01 ha, што износи 9,66 % од неспорне површине општине Гацко. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 3,43 % и обухвата састојине:

II Табела 152а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 5000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
5101	584,64	5100	584,64
5201	1.706,37	5200	1.706,37
ШК ШПП			2.291,01

2.8.1.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање**Шира категорија 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање**

Укупна површина ове шире категорије шума износи 6.710,87 ха, што износи 28,30% од неспорне површине општине Гацко. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 10,06 % и обухвата састојине:

II Табела 153а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 6000

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
6101	858,36	6100	3,634,35
6102	2029,46		
6103	746,53		
6201	3.020,78	6200	3.020,78
6301	8,47	6300	8,47
6501	7,68	6500	7,68
6601	39,58	6600	39,58
ШК ШПП			6.710,87

2.8.1.3. Спорне површине

Укупна површина спорних површина износи 842,67 ха, што износи 3,43% од неспорне површине општине Гацко. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 1,26% и обухвата састојине:

II Табела 154а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 7000

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
7101	842,67	7100	842,67
ШК ШПП			842,67

2.8.2. Општина 019 „Источни Мостар“

2.8.2.1. Шума и шумско земљиште производне површине

Шира категорија 1000 - Високе шуме са природном обновом

Укупна површина ове шире категорије шума износи 1.305,11 ха, што износи 34,42% од неспорне површине општине Источни Мостар. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 1,96% и обухвата састојине:

II Табела 155а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 1000

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
1108	36,43	1100	434,57
1111	398,14		
1228	870,54	1200	870,54
ШК ШПП			1.305,11

II Табела 155б. Таксациони елементи; дрвна залиха за ШК 1000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		38,52	3,3	0,12	2,12	5,51	54,09	68,70	0,45	130,99	170.958
Смрча		0,00	4,0	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	19
Четинари		38,53		0,12	2,13	5,51	54,09	68,70	0,45	131,01	170.977
Буква		52,14	3,7	0,36	5,54	15,26	94,62	57,97	3,55	177,29	23.1376
Храстови		0,11	4,9	0,00	0,01	0,02	0,04	0,32	0,00	0,39	508
Племенити лишћ.		7,36	4,5	0,06	0,88	2,19	7,47	10,55	3,89	25,04	32.680
Остали лишћари		0,67	5,0	0,04	0,34	0,30	1,38	0,24	0,00	2,29	2.994
Воћкарице		0,38	5,0	0,01	0,17	0,21	0,62	0,30	0,00	1,31	1.706
Цер		0,79	4,1	0,00	0,10	0,20	0,50	1,90	0,00	2,70	3.519
Лишћари		61,47		0,50	7,42	18,77	104,99	70,47	6,86	209,01	272.781
Укупно	73,42	100,0		0,62	9,55	24,29	159,08	139,18	7,31	340,02	443.758

II Табела 155в. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 1000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	23,91	42,94	33,14	31,96	55,64	12,32	0,07
Лишћари	14,17	25,67	60,16	18,19	31,52	43,23	7,06

II Табела 155г. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 1000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,07	0,32	0,42	1,20	0,51	0,00	2,53	3.306
Лишћари	0,14	0,71	1,00	1,85	0,39	0,01	4,10	5.354
Укупно	0,21	1,03	1,43	3,05	0,90	0,01	6,64	8.660

II Табела 155д. Таксациони елементи; дрвна залиха пробне дознаке m³ за ШК 1000

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,00	0,01	0,06	0,78	3,75	0,00	4,591	5.992
Лишћари	0,00	0,08	0,24	2,79	7,10	1,25	11,460	14.958
Укупно	0,00	0,09	0,30	3,57	10,85	1,25	16,051	20.950

II Табела 155ђ. Таксациони елементи; залиха пробне дознаке по квалитетним класама у % ШК 1000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	1,92	9,41	88,67	18,65	59,10	22,25	0,00
Лишћари	8,68	11,57	79,74	13,26	29,65	42,35	14,75

II Табела 155ж. Таксациони елементи; стање подмлатка за ШК 1000

Врста дрвећа	Број биљака ком/ha			Укупно	Треба пошумити	Квалитет		Јављање у групама
	висина биљке		прс. пр.			Оштећен	Застарчен	
	10-50	51-130	0-5					
	cm			%				
Јела	2.417	1.178	611	4.206				
Четинари	2.417	1.178	611	4.206				
Буква	2122	1023	692	3837				
Храстови	39	83	13	135				
Пл. лишћ.	2668	408	448	3524				
Ост. лиш.	411	47	27	485				

Врста дрвећа	Број биљака ком/ха			Укупно	Треба пошумити	Квалитет		Јављање у групама
	висина биљке		прс. пр.			Оштећен	Застарчен	
	10-50	51-130	0-5					
cm				%				
Воћкарице	59	0	7	66				
Лишћари	5.299	1.561	1.187	8.047				
Укупно	7.716	2.739	1.798	12.253	0,0615	0	0	63

Шира категорија 2000 - Високе деградиране шуме

Укупна површина ове шире категорије шума износи 365,91 ха, што износи 9,6% од неспорне површине општине Источни Мостар. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,55 % и обухвата састојине:

II Табела 156а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 2000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
2114	277,67	2100	365,91
2121	88,24		
ШК ШПП			365,91

II Табела 156б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 2000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		2,31	4,7	0,10	1,82	2,12	1,13	0,00	0,00	5,16	1.889
Смрча		0,01	5,0	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	5
Четинари		2,32		0,11	1,82	2,12	1,13	0,00	0,00	5,18	1.894
Буква		57,48	5,0	0,14	2,01	5,18	32,12	76,55	12,28	128,28	46.939
Храстови		0,40	4,5	0,00	0,00	0,08	0,58	0,23	0,00	0,89	326
Племенити лишћ.		21,72	4,5	0,18	2,73	4,18	16,85	20,68	3,86	48,48	17.739
Остали лишћари		7,67	5,0	0,71	5,26	2,48	6,67	2,01	0,00	17,12	6.266
Воћкарице		1,26	5,0	0,05	0,87	0,85	1,05	0,00	0,00	2,82	1.031
Цер		9,15	5,0	0,06	1,27	3,39	7,37	8,34	0,00	20,42	7.473
Лишћари		97,68		1,30	13,52	16,41	64,33	106,33	16,15	218,03	79.778
Укупно		100,0		1,41	15,34	18,52	65,46	106,33	16,15	223,20	81.672

II Табела 156в. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 2000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	66,19	0,00	33,81	66,19	0,00	33,81	0,00
Лишћари	15,09	25,78	59,14	23,13	21,25	38,49	17,13

II Табела 156г. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 2000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,04	0,02	0,04	0,00	0,00	0,00	0,10	37
Лишћари	0,15	0,77	0,68	1,03	0,49	0,02	3,13	1.144
Укупно	0,18	0,79	0,72	1,03	0,49	0,02	3,23	1.181

Шира категорија 3000 – Шумске културе

Укупна површина ове шире категорије шума износи 71,38 ха, што износи 1,88 % од неспорне површине општине Источни Мостар. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,11 % и обухвата састојине:

II Табела 157а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 3000

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
3101	9,60	3100	9,60
3201	8,47	3200	59,14
3202	26,51		
3203	3,62		
3228	20,54		
3335	2,64	3300	2,64
ШК ШПП			71,38

Површина шумских култура испод таксационог прага у општини Источни Мостар износи 2,25 ха.

II Табела 157б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 3000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у м ³ /ха						Укупно м ³	
				Дебљинске класе см						по ха	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		2,17	4,0	0,00	1,93	1,73	0,00	0,00	0,00	3,66	253
Смрча		17,45	3,7	0,40	13,61	12,22	3,24	0,00	0,00	29,47	2.037
Бијели бор		17,25	4,9	0,08	10,94	13,59	4,51	0,00	0,00	29,12	2.013
Црни бор		43,95	4,5	0,44	20,93	43,98	8,85	0,00	0,00	74,19	5.129
Остали четинари		5,57	2,4	0,02	0,00	1,31	8,07	0,00	0,00	9,40	650
Четинари		86,38		0,94	47,41	72,83	24,67	0,00	0,00	145,84	10.082
Буква		4,16	3,9	0,19	0,67	0,00	0,71	5,46	0,00	7,03	486
Племенити лишћ.		3,16	4,9	0,25	1,51	0,00	0,77	2,82	0,00	5,34	369
Остали лишћари		0,95	5,0	0,20	0,73	0,68	0,00	0,00	0,00	1,61	111
Воћкарице		0,72	5,0	0,06	1,16	0,00	0,00	0,00	0,00	1,22	84
Цер		4,61	4,6	0,03	1,41	1,37	0,82	4,16	0,00	7,78	538
Лишћари		13,62		0,93	6,34	1,82	2,12	11,77	0,00	22,99	1.589
Укупно	65,94	100,0		1,87	53,75	74,65	26,79	11,77	0,00	168,83	11.671

II Табела 155в. Таксациони елементи; дрвна залиха по добним разредима за ШК 3000

Врста дрвећа	Класе старости (год)					Укупно м ³
	[1-20]	[21-40]	[41-60]	[61-80]	[81-100]	
	м ³ /ха					м ³
Јела	0,00	3,61	0,00	0,00	0,00	253
Смрча	212,41	10,25	0,00	0,00	0,00	2.037
Бијели бор	0,00	28,39	0,00	0,00	0,00	2.013
Црни бор	0,00	87,12	0,00	0,00	0,00	5.129
Остали четинари	0,00	12,66	0,00	0,00	0,00	650
Четинари	212,41	142,04	0,00	0,00	0,00	10.082
Буква	55,35	2,57	0,00	0,00	0,00	486
Племенити лишћ.	41,32	1,89	0,00	0,00	0,00	369
Остали лишћари	2,75	1,37	0,00	0,00	0,00	111
Воћкарице	1,93	1,13	0,00	0,00	0,00	84
Цер	0,00	7,98	0,00	0,00	0,00	538

Врста дрвећа	Класе старости (год)					Укупно
	[1-20]	[21-40]	[41-60]	[61-80]	[81-100]	
	m ³ /ha					m ³
Лишћари	101,34	14,93	0,00	0,00	0,00	1.589
Укупно	313,75	156,97	0,00	0,00	0,00	11.671
Површина (ha)	8,44	62,94	0,00	0,00	0,00	

II Табела 155г. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 3000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	17,39	40,23	42,38	19,14	36,28	44,57	0
Лишћари	2,55	0	97,45	2,55	0	45,48	51,97

II Табела 155д. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 3000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,19	1,69	1,87	0,46	0,00	0,00	4,21	291
Лишћари	0,29	0,33	0,08	0,00	0,07	0,00	0,78	54
Укупно	0,48	2,03	1,95	0,46	0,07	0,00	4,99	345

II Табела 155ђ. Таксациони елементи; дрвна залиха пробне дознаке m³ за ШК 3000

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,16	1,40	1,43	1,48	0,00	0,00	4,470	309
Лишћари	0,01	0,10	0,10	0,00	2,62	0,00	2,821	195
Укупно	0,17	1,49	1,53	1,48	2,62	0,00	7,291	504

II Табела 155ж. Таксациони елементи; залиха пробне дознаке по квалитетним класама у % ШК 3000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	0,00	35,60	64,40	0,00	29,45	70,55	0,00
Лишћари	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	37,44	62,56

Шира категорија 4000 - Издавачке шуме

Укупна површина ове шире категорије шума износи 1.130,42 ha, што износи 29,82 % од неспорне површине општине Источни Мостар. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 1,69 % и обухвата састојине:

II Табела 156а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 4000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
4109	130,86	4100	161,06
4119	30,2		
4208	127,11	4200	969,36
4215	121,61		
4241	720,64		
ШК ШПП			1.130,42

II Табела 156б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 4000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha							Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm							по ha	на цијелој површини
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		0,60	5,0	0,00	0,00	0,01	0,04	0,00	0,00	0,00	0,05	57
Бијели бор		0,13	5,0	0,00	0,01	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,12	132
Црни бор		0,60	5,0	0,00	0,01	0,02	0,03	0,00	0,00	0,00	0,06	66
Четинари		0,25		0,00	0,02	0,14	0,07	0,00	0,00	0,00	0,23	255
Буква		10,95	5,0	0,02	0,24	1,28	1,52	2,22	2,97	1,61	9,86	11.148
Храстови		2,48	5,0	0,04	0,15	1,19	0,76	0,07	0,02	0,00	2,23	2.525
Племенити лишћ.		12,66	5,0	0,24	1,29	4,97	1,76	2,93	0,22	0,00	11,40	12.887
Остали лишћари		39,46	5,0	2,36	7,78	18,80	3,39	3,09	0,12	0,00	35,52	40.157
Воћкарице		0,86	5,0	0,06	0,09	0,12	0,40	0,11	0,00	0,00	0,77	875
Цер		33,33	5,0	0,66	3,42	15,10	8,97	1,83	0,03	0,00	30,01	33.923
Лишћари		99,75		5,28	15,80	38,60	17,20	7,82	3,49	1,61	89,80	101.515
Укупно	57,98	100,0		5,28	15,82	38,74	17,27	7,82	3,49	1,61	90,03	101.770

II Табела 157в. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 4000

Врста дрвећа	Укупно m ³	
	по ha	на цијелој површини
Четинари	0,01	11,00
Лишћари	3,85	4.352,00
Укупно	3,86	4.363,00

Шира категорија 5000 - Површине подесне за пошумљавање и газдовање

Укупна површина ове шире категорије шума износи 834,15 ha, што износи 22,00 % од неспорне површине општине Источни Мостар. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 1,25 % и обухвата састојине:

II Табела 158а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 5000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
5101	203,54	5100	203,54
5201	630,61	5200	630,61
ШК ШПП			834,15

2.8.2.2. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање**Шира категорија 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање**

Укупна површина ове шире категорије шума износи 84,47 ha, што износи 2,23% од неспорне површине општине Источни Мостар. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,13% и обухвата састојине:

II Табела 159а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 6000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
6101	11,59	6100	41,75
6102	30,16		
6201	42,61	6200	42,61

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
6301	0,11	6300	0,11
ШК ШПП			84,47

2.8.2.3. Спорне површине

Укупна површина спорних површина износи 30,69 ha, што износи 0,80 % од неспорне површине општине Источни Мостар. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,05 % и обухвата састојине:

II Табела 160a. Таксациони елементи; ГК, УК и површина за ШК 7000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
7101	30,69	7100	30,69
ШК ШПП			30,69

2.8.3. Општина 036 „Невесиње“

2.8.3.1. Шума и шумско земљиште производне површине

Шира категорија 1000 - Високе шуме са природном обновом

Укупна површина ове шире категорије шума износи 6.323,31 ha, што износи 16,12% од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 9,48 % и обухвата састојине:

II Табела 161a. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 1000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
1102	482,17	1100	3.089,38
1108	1.213,87		
1110	317,31		
1111	1.076,03		
1228	2.454,39	1200	3.191,49
1229	737,1		
1313	42,44	1300	42,44
ШК ШПП			6.323,31

II Табела 162b. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 1000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		24,76	3,4	0,08	1,12	2,97	25,54	43,94	3,60	77,25	488.490
Смрча		0,04	3,3	0,00	0,03	0,05	0,03	0,00	0,00	0,12	745
Бијели бор		0,00	4,0	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01	30
Црни бор		0,69	3,0	0,00	0,01	0,09	1,72	0,35	0,00	2,17	1.3707
Чегинари		25,49		0,08	1,17	3,11	27,29	44,29	3,60	79,54	502.972
Буква		64,50	3,9	0,23	4,73	13,58	88,52	83,50	10,68	201,24	1.272.529
Храстови		0,17	4,2	0,00	0,03	0,12	0,20	0,13	0,05	0,53	3.329
Племенити лишћ.		7,43	4,0	0,05	0,86	1,85	7,92	9,52	2,99	23,17	146.533

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Остали лишћари		1,06	4,5	0,05	0,60	0,49	1,29	0,76	0,13	3,32	20.963
Воћкарице		0,37	4,5	0,01	0,11	0,30	0,54	0,20	0,00	1,16	7.348
Цер		0,98	3,7	0,01	0,14	0,53	1,35	0,96	0,06	3,04	19.248
Лишћари		74,51		0,38	6,78	17,11	99,74	94,80	13,65	232,46	1.469.935
Укупно	71,71	100,0		0,46	7,95	20,22	127,03	139,09	17,26	312,01	1.972.907

II Табела 162в. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 1000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	15,38	39,36	45,26	24,18	49,56	24,74	1,53
Лишћари	4,55	24,72	70,73	7,60	27,20	48,94	16,26

II Табела 162г. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 1000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,04	0,21	0,25	0,69	0,29	0,00	1,48	9.382
Лишћари	0,12	0,60	0,84	1,55	0,36	0,01	3,47	21.951
Укупно	0,16	0,81	1,09	2,24	0,65	0,02	4,96	31.333

II Табела 162д. Таксациони елементи; дрвна залиха пробне дознаке m³ за ШК 1000

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,00	0,01	0,03	0,54	2,91	0,47	3,96	25.030
Лишћари	0,00	0,12	0,45	3,57	7,45	1,88	13,46	85.115
Укупно	0,00	0,13	0,48	4,11	10,36	2,35	17,42	110.145

II Табела 162ђ. Таксациони елементи; залиха пробне дознаке по квалитетним класама у % ШК 1000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	3,94	13,18	82,87	17,16	36,25	41,12	5,47
Лишћари	0,97	7,02	92,01	3,14	12,85	45,57	38,45

II Табела 1623ж. Таксациони елементи; стање подмлатка за ШК 1000

Врста дрвећа	Број биљака ком/ha			Укупно	Треба пошумити	Квалитет		Јављање у групама
	висина биљке		прс. пр.			Оштећен	Застарчен	
	10-50	51-130	0-5					
	cm			%				
Јела	2.288	644	372	3.304				
Смрча	0	8	2	10				
Четинари	2.288	652	374	3.314				
Буква	2.144	663	520	3.327				
Храстови	45	11	2	58				
Пл. лишћ.	1.071	153	109	1.333				
Ост. лиш.	171	73	40	284				
Воћкарице	264	53	33	350				
Цер	96	11	2	109				
Лишћари	3.791	964	706	5.461				
Укупно	6.079	1.616	1.080	8.775	0,1596	0	2	48

Ши́ра категорија 2000 - Високе деградирание шуме

Укупна површина ове шире категорије шума износи 339,65 ха, што износи 0,87% од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,51 % и обухвата састојине:

II Табела 163а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 2000

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
2114	97,75	2100	97,75
2418	241,9	2400	241,9
ШК ШПП			339,65

II Табела 163б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 2000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у м ³ /ха						Укупно м ³	
				Дебљинске класе см						по ха	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		0,35	4,1	0,10	0,56	0,21	0,00	0,00	0,00	0,87	294
Четинари		0,35		0,10	0,56	0,21	0,00	0,00	0,00	0,87	294
Буква		43,94	3,8	0,21	5,44	5,78	17,78	68,81	11,79	109,81	3.7298
Храстови		3,12		0,00	0,19	0,67	2,75	2,70	1,49	7,80	2.649
Племенити лишћ.		27,24	4,2	0,29	3,39	7,82	35,18	21,41	0,00	68,09	23.125
Остали лишћари		13,87	5,0	0,44	2,68	4,70	17,27	9,56	0,00	34,66	11.771
Воћкарице		3,40	5,0	0,07	0,57	1,37	3,60	2,89	0,00	8,50	2.887
Цер		8,09	4,0	0,04	0,27	0,37	3,78	13,23	2,52	20,21	6.865
Лишћари		99,65		1,80	15,62	25,72	79,01	111,13	15,80	249,07	84.597
Укупно	63,91	100,0		1,89	16,18	25,93	79,01	111,13	15,80	249,94	84.891

II Табела 163в. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 2000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	0,00	28,57	71,43	28,57	0,00	71,43	0,00
Лишћари	3,87	13,77	82,36	6,97	25,01	50,40	17,62

II Табела 163г. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 2000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у м ³ /ха/год						Укупно м ³	
	Дебљинске класе см						по ха	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,01	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,03	10
Лишћари	0,14	1,15	1,28	1,44	0,59	0,01	4,60	1.563
Укупно	0,15	1,17	1,28	1,44	0,59	0,01	4,63	1.573

Ши́ра категорија 3000 – Шумске културе

Укупна површина ове шире категорије шума износи 1.108,48 ха, што износи 2,83% од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 1,66% и обухвата састојине:

II Табела 164а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 3000

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
3101	272,65	3100	272,65
3201	257,45	3200	832,09
3202	365,92		

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
3203	139,2		
3228	69,52		
3335	3,74	3300	3,74
ШК ШПП			1.108,48

Површина шумских култура испод таксационог прага у општини Невесиње износи 18,59 ha.

II Табела 164б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 3000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³		
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини	
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
Јела		0,50	2,7	0,00	0,03	0,22	1,16	0,24	0,00	1,65	1.803	
Смрча		21,98	2,8	0,11	3,76	18,70	44,26	6,09	0,00	72,92	79.479	
Бијели бор		29,30	3,2	0,05	1,87	11,61	74,46	9,19	0,00	97,18	105.913	
Црни бор		42,14	2,7	0,05	2,88	19,91	101,66	15,29	0,00	139,79	152.356	
Остали четинари		2,19	3,1	0,00	0,04	0,67	4,67	1,87	0,00	7,25	7.906	
Четинари		96,11			0,22	8,58	51,18	226,27	32,55	0,00	318,80	347.456
Буква		0,79	4,1	0,11	0,56	0,16	1,00	0,79	0,00	2,62	2.852	
Храстови		0,25	4,5	0,04	0,20	0,12	0,07	0,41	0,00	0,84	914	
Племенити лишћ.		0,20	4,2	0,02	0,12	0,18	0,36	0,00	0,00	0,67	730	
Остали лишћари		1,43	4,7	0,22	1,37	1,12	2,04	0,00	0,00	4,74	5.165	
Воћкарице		0,39	5,0	0,02	0,30	0,26	0,71	0,00	0,00	1,29	1.406	
Цер		0,83	3,3	0,12	1,10	1,00	0,54	0,00	0,00	2,75	2.996	
Лишћари		3,89			0,70	4,51	2,79	3,85	1,06	0,00	12,91	14.066
Укупно	63,18	100,0			0,92	13,10	53,96	230,12	33,61	0,00	331,71	361.522

II Табела 164в. Таксациони елементи; дрвна залиха по добним разредима за ШК 3000

Врста дрвећа	Класе старости (год)					Укупно
	[1-20]	[21-40]	[41-60]	[61-80]	[81-100]	
	m ³ /ha					m ³
Јела	0,00	1,36	2,18	0,00	0,00	1.803
Смрча	71,59	83,90	62,05	0,00	0,00	79.479
Бијели бор	3,82	75,00	127,98	0,00	0,00	105.913
Црни бор	13,07	125,55	156,35	0,00	0,00	152.356
Остали четинари	0,00	5,57	10,96	0,00	0,00	7.906
Четинари	88,48	291,38	359,51	0,00	0,00	347.456
Буква	16,52	2,50	1,63	0,00	0,00	2.852
Храстови	0,00	0,35	1,42	0,00	0,00	914
Племенити лишћ.	0,78	0,33	1,37	0,00	0,00	730
Остали лишћари	2,38	4,15	5,41	0,00	0,00	5.165
Воћкарице	0,00	1,01	2,01	0,00	0,00	1.406
Цер	0,94	2,27	3,33	0,00	0,00	2.996
Лишћари	20,62	10,60	15,17	0,00	0,00	14.066
Укупно	109,10	301,97	374,68	0,00	0,00	361.522
Површина (ha)	36,85	576,77	481,62	0,00	0,00	

II Табела 164г. Таксациони елементи; дрвна залиха по квалитетним класама у % ШК 3000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	11,70	43,83	44,47	21,68	37,47	39,45	1,40
Лишћари	0,00	3,88	96,12	0,00	0,00	61,36	38,64

II Табела 164д. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 3000

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,21	1,58	3,31	4,63	0,22	0,00	9,94	10.834
Лишћари	0,14	0,20	0,09	0,04	0,00	0,00	0,47	507
Укупно	0,35	1,78	3,39	4,67	0,22	0,00	10,41	11.341

II Табела 164ђ. Таксациони елементи; дрвна залиха пробне дознаке m³ за ШК 3000

Врста дрвећа	Дрвна залиха пробне дознаке у m ³ /ha						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,01	0,41	1,98	12,17	4,30	0,00	18,87	20.569
Лишћари	0,03	0,18	0,22	0,79	0,22	0,00	1,44	1.571
Укупно	0,04	0,59	2,20	12,96	4,52	0,00	20,31	22.140

II Табела 164ж. Таксациони елементи; залиха пробне дознаке по квалитетним класама у % ШК 3000

Врста дрвећа	Узгојно-техничка класа			Техничка класа			
	1	2	3	1	2	3	4
Четинари	0,13	13,21	86,65	7,91	27,26	57,34	7,48
Лишћари	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	40,42	59,58

Шира категорија 4000 - Издавачке шуме

Укупна површина ове шире категорије шума износи 19.280,06 ha, што износи 49,41 % од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 29,04 % и обухвата састојине:

II Табела 165а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 4000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
4104	6.401,79	4100	11.252,18
4109	22,45		
4111	230,84		
4119	4.597,1		
4208	54,55	4200	8.027,88
4215	7.571,06		
4241	402,27		
ШК ШПП			19.280,06

II Табела 165б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 4000

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha							Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm							по ha	на цијелој површини
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Јела		0,03	5,0	0,00	0,01	0,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,04	761
Смрча		0,13	5,0	0,00	0,03	0,05	0,05	0,01	0,00	0,00	0,14	2.708
Бијели бор		0,07	5,0	0,00	0,02	0,02	0,03	0,02	0,00	0,00	0,08	1.545
Црни бор		0,05	5,0	0,00	0,00	0,02	0,01	0,01	0,01	0,00	0,06	1.069
Остали четинари		0,01	5,0	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	146
Четинари		0,29		0,01	0,06	0,12	0,09	0,04	0,01	0,00	0,32	6.229
Буква		44,40	5,0	0,23	1,39	8,02	11,12	17,35	10,23	1,27	49,59	956.182
Храстови		3,31	5,0	0,07	0,32	0,65	0,63	0,88	1,15	0,00	3,70	71.267

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у м ³ /ха							Укупно м ³	
				Дебљинске класе см							по ха	на цијелој површини
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Племенити лишћ.		3,59	5,0	0,01	0,20	0,77	0,96	1,61	0,46	0,00	4,01	77.309
Остали лишћари		20,38	5,0	0,52	2,51	10,86	3,59	4,67	0,63	0,00	22,77	438.958
Воћкарице		0,61	5,0	0,00	0,06	0,22	0,23	0,16	0,00	0,00	0,68	13.052
Цер		27,42	5,0	0,17	1,17	7,63	9,65	10,73	1,28	0,00	30,63	590.614
Лишћари		99,71		2,80	9,18	27,95	25,22	32,24	12,72	1,27	111,38	2.147.383
Укупно	60,87	100,0		2,80	9,25	28,07	25,31	32,28	12,73	1,27	111,70	2.153.612

II Табела 165в. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 4000

Врста дрвећа	Укупно м ³	
	по ха	на цијелој површини
Четинари	0,012	231
Лишћари	3,968	76.503
Укупно	3,98	76.735

Ши́ра категорија 5000 - Површине подесне за пошумљавање и газдовање

Укупна површина ове шире категорије шума износи 3.672,97 ха, што износи 9,36 % од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 5,50 % и обухвата састојине:

II Табела 166а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 5000

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
5101	936,02	5100	936,02
5201	2.736,95	5200	2.736,95
ШК ШПП			3.672,97

2.8.3.2. Шума и шумско земљиште производне површине – миниране**Ши́ра категорија 1000М - Високе шуме са природном обновом**

Укупна површина ове шире категорије шума износи 1.135,59 ха, што износи 2,90% од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 1,70 % и обухвата састојине:

II Табела 167а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 1000М

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
1108М	106,08	1100М	1.016,77
1110М	156,68		
1111М	754,01		
1313М	118,82	1300М	118,82
ШК ШПП			1.135,59

II Табела 167б. Таксациони елементи; дрвна залиха за ШК 1000М

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Црни бор		6,40	3,9	0,08	1,63	6,36	9,71	3,16	0,00	20,94	23.776
Четинари		6,40		0,08	1,63	6,36	9,71	3,16	0,00	20,94	23.776
Буква		87,94	3,6	0,37	5,33	22,54	123,59	108,70	26,99	287,52	326.507
Храстови		0,08	5,0	0,00	0,03	0,11	0,14	0,00	0,00	0,27	310
Племенити лишћ.		4,76	4,3	0,01	0,25	1,91	8,57	4,82	0,00	15,57	17.677
Остали лишћари		0,82	5,0	0,07	0,54	1,17	0,89	0,00	0,00	2,67	3.035
Лишћари		93,60		0,43	6,07	25,85	133,27	113,42	26,99	306,03	347.528
Укупно	75,35	100,0		0,51	7,69	32,22	142,97	116,58	26,99	326,97	371.304

II Табела 167в. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 1000М

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,00	0,09	0,20	0,10	0,00	0,00	0,40	454
Лишћари	0,01	0,76	1,94	2,35	0,65	0,11	5,82	6.610
Укупно	0,01	0,85	2,14	2,45	0,66	0,11	6,22	7.064

Ши́ра категорија 3000М – Шумске културе -миниране

Укупна површина ове шире категорије шума износи 3,54 ha, што износи 0,01% од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,01 % и обухвата састојине:

II Табела 168а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 3000М

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
3202М	3,54	3200М	3,54
ШК ШПП			3,54

II Табела 168б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 3000М

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ha						Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
				6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Црни бор		100,0	3,0	0,00	24,59	61,33	47,97	0,00	0,00	133,90	474
Четинари		100,0		0,00	24,59	61,33	47,97	0,00	0,00	133,90	474
Укупно	69,33	100,0		0,00	24,59	61,33	47,97	0,00	0,00	133,90	474

II Табела 168в. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 3000М

Врста дрвећа	Годишњи запремински прираст у m ³ /ha/god						Укупно m ³	
	Дебљинске класе cm						по ha	на цијелој површини
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Четинари	0,00	0,00	4,24	1,69	0,00	0,00	5,93	21
Укупно	0,00	0,00	4,24	1,69	0,00	0,00	5,93	21

Ши́ра категорија 4000М - Издавачке шуме - миниране

Укупна површина ове шире категорије шума износи 428,39 ха, што износи 1,09% од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,64 % и обухвата састојине:

II Табела 169а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 4000М

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
4104М	104,52	4100М	428,39
4109М	61,39		
4111М	24,07		
4119М	238,41		
ШК ШПП			428,39

II Табела 169б. Таксациони елементи; дрвна залиха ШК 4000М

Врста дрвећа	Степен склопа %	Омјер смјесе %	Бонитетни разред	Дрвна залиха у m ³ /ха							Укупно m ³	
				Дебљинске класе cm							по ха	на цијелој површини
				0-5	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80		
Црни бор		1,29	5,0	0,00	0,00	0,52	0,31	0,85	0,00	0,00	1,68	718
Четинари		1,29		0,00	0,00	0,52	0,31	0,85	0,00	0,00	1,68	718
Буква		44,40	5,0	0,20	10,45	24,83	32,91	27,87	10,51	0,00	106,76	45.734
Храстови		3,31	5,0	0,00	0,03	1,49	3,05	0,00	0,00	0,00	4,56	1.955
Племенити лишћ.		3,59	5,0	0,00	1,84	5,44	1,35	0,00	0,00	0,00	8,63	3.696
Остали лишћари		20,38	5,0	1,36	3,78	2,69	0,00	0,00	0,00	0,00	7,83	3.353
Цер		27,42	5,0	0,00	0,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	59
Лишћари		98,71		1,66	16,90	33,68	37,31	27,87	10,51	0,00	127,92	54.798
Укупно	52,34	100,0		1,66	16,90	34,19	37,62	28,72	10,51	0,00	129,59	55.516

II Табела 169в. Таксациони елементи; годишњи запремински прираст за ШК 4000М

Врста дрвећа	Укупно m ³	
	по ха	на цијелој површини
Четинари	0,052	22
Лишћари	3,978	1.704
Укупно	4,03	1.726

Шира категорија 5000М - Површине подесне за пошумљавање и газдовање - миниране

Укупна површина ове шире категорије шума износи 271,29 ха, што износи 0,69 % од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,41 % и обухвата састојине:

II Табела 170а. Таксациони елементи; стисак ГК, УК и површина за ШК 5000М

Газдинска класа	Површина ха	Ужа категорија	Површина ха
5101М	22,78	5100М	22,78
5201М	248,51	5200М	248,51
ШК ШПП			271,29

2.8.3.3. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање**Шира категорија 6000 - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање**

Укупна површина ове шире категорије шума износи 6.071,89ха, што износи 15,48% од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 9,10 % и обухвата састојине:

II Табела 171а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 6000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
6101	410,02	6100	1.477,95
6102	322,89		
6103	745,04		
6201	4.568,05	6200	4.568,05
6301	6,65	6300	6,65
6501	12,93	6500	12,93
6601	6,31	6600	6,31
ШК ШПП			6.071,89

2.8.3.4. Површине неподесне за пошумљавање и газдовање – миниране**Шира категорија 6000М - Површине неподесне за пошумљавање и газдовање - миниране**

Укупна површина ове шире категорије шума износи 488,57 ha, што износи 1,25 % од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 0,73 % и обухвата састојине:

II Табела 172а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 6000М

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
6101М	326,15	6100М	436,59
6102М	110,44		
6201М	42,75	6200М	42,75
6301М	9,23	6300М	9,23
ШК ШПП			488,57

2.8.3.5. Спорне површине

Укупна површина спорних површина износи 905,69 ha, што износи 2,26 % од неспорне површине општине Невесиње. Процент заступљености ове шире категорије шума у односу на укупну неспорну површину шумскопривредног подручја је 1,36 % и обухвата састојине:

II Табела 173а. Таксациони елементи; списак ГК, УК и површина за ШК 7000

Газдинска класа	Површина ha	Ужа категорија	Површина ha
7101	905,69	7100	905,69
ШК ШПП			905,69

Врста дрвећа	Дрвна залиха у м ³ /ха (свеукупна дрвна маса)						Укупно м ³		
	Дебљинске класе см						По ха	На цијелој површини	Просјечно годишње
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
Цер	0,03	0,16	0,35	0,71	0,21	0,00	1,46	22.554	2.255,4
Лишћари	0,22	1,57	2,19	4,48	3,18	0,51	12,17	188.446	18.844,6
Укупно	0,22	1,58	2,20	4,48	3,19	0,51	12,17	188.581	18.858,1

Ужа категорија 4200 - Површина: 8.616,57 ха; Издавачке шуме хрстова

IV Табела 50. Етат УК 4200

Врста дрвећа	Дрвна залиха у м ³ /ха (свеукупна дрвна маса)						Укупно м ³		
	Дебљинске класе см						По ха	На цијелој површини	Просјечно годишње
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
Смрча	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2	0,2
Бијели бор	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	11	1,1
Црни бор	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8	0,8
Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	22	2,2
Буква	0,00	0,02	0,03	0,10	0,33	0,03	0,52	4.439	443,9
Храст китњак	0,01	0,09	0,20	0,43	0,20	0,00	0,94	8.088	808,8
Племенити лишћ.	0,02	0,09	0,12	0,16	0,06	0,00	0,45	3.889	388,9
Остали лишћ.	0,22	1,08	0,47	0,56	0,13	0,00	2,46	21.197	2.119,7
Цер	0,07	0,59	1,05	1,89	0,52	0,00	4,12	35.537	3.553,7
Лишћари	0,33	1,88	1,88	3,13	1,25	0,03	8,49	73.150	7.315,0
Укупно	0,33	1,88	1,88	3,13	1,25	0,03	8,49	73.172	7.317,2

2.3.4. Структура обима сјеча (етата) по ширим категоријама**Шира категорија 1000 - Површина: 14.559,05 ха; Високе шуме са природном обновом**

IV Табела 51. Етат ШК 1000

Врста дрвећа	Дрвна залиха у м ³ /ха (свеукупна дрвна маса)						Укупно м ³		
	Дебљинске класе см						По ха	На цијелој површини	Просјечно годишње
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
Јела	0,00	0,02	0,09	1,47	6,08	0,79	8,45	123.036	12.303,6
Смрча	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01	0,00	0,02	331	33,1
Црни бор	0,00	0,00	0,00	0,06	0,07	0,01	0,14	2.074	207,4
Четинари	0,00	0,02	0,10	1,54	6,16	0,80	8,62	125.441	12.544,1
Буква	0,00	0,16	0,55	4,91	13,60	3,87	23,10	336.374	33.637,4
Храст китњак	0,00	0,00	0,00	0,03	0,10	0,05	0,19	2.718	271,8
Племенити лишћ.	0,00	0,03	0,08	0,45	1,23	0,67	2,47	35.906	3.590,6
Остали лишћ.	0,00	0,02	0,02	0,11	0,14	0,01	0,30	4.386	438,6
Цер	0,00	0,00	0,01	0,04	0,10	0,01	0,16	2.316	231,6
Лишћари	0,01	0,21	0,67	5,54	15,17	4,62	26,22	381.700	38.170,0
Укупно	0,01	0,23	0,77	7,08	21,34	5,41	34,83	507.141	50.714,1

Шира категорија 2000 - Површина: 705,56 ха; Високе деградиране шуме

IV Табела 52. Етат ШК 2000

Врста дрвећа	Дрвна залиха у m ³ /ha (свеукупна дрвна маса)						Укупно m ³		
	Дебљинске класе cm						По ha	На цијелој површини	Просјечно годишње
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
Јела	0,00	0,03	0,03	0,01	0,00	0,00	0,07	51	5,1
Четинари	0,00	0,03	0,03	0,01	0,00	0,00	0,07	51	5,1
Буква	0,01	0,21	0,39	2,07	5,40	0,88	8,95	6.318	631,8
Храст китњак	0,00	0,01	0,03	0,16	0,13	0,06	0,40	279	27,9
Племенити лишћ.	0,02	0,27	0,48	2,05	1,93	0,25	5,00	3.528	352,8
Остали лишћ.	0,06	0,39	0,31	1,02	0,48	0,00	2,26	1.593	159,3
Цер	0,00	0,07	0,18	0,50	0,86	0,08	1,71	1.207	120,7
Лишћари	0,09	0,95	1,40	5,81	8,80	1,28	18,32	12.925	1.292,5
Укупно	0,09	0,97	1,43	5,82	8,80	1,28	18,39	12.976	1.297,6

Ши́ра категорија 3000 - Површина: 1.380,48 ha; Шумске културе

IV Табела 53. Етап ШК 3000

Врста дрвећа	Дрвна залиха у m ³ /ha (свеукупна дрвна маса)						Укупно m ³		
	Дебљинске класе cm						По ha	На цијелој површини	Просјечно годишње
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
Јела	0,00	0,01	0,03	0,21	0,09	0,00	0,35	482	48,2
Смрча	0,02	0,68	2,57	8,54	2,19	0,00	14,00	19.320	1.932,0
Бијели бор	0,01	0,26	1,24	10,84	2,62	0,00	14,96	20.657	2.065,7
Црни бор	0,01	0,26	1,37	11,42	4,64	0,00	17,69	24.425	2.442,5
Дуглазија	0,00	0,00	0,05	0,51	0,36	0,00	0,92	1.273	127,3
Боровац	0,00	0,00	0,03	0,17	0,00	0,00	0,21	287	28,7
Ариш	0,00	0,00	0,00	0,12	0,15	0,00	0,27	378	37,8
Четинари	0,04	1,21	5,29	31,81	10,05	0,00	48,40	66.821	6.682,1
Буква	0,01	0,04	0,02	0,26	0,82	0,00	1,14	1.576	157,6
Храст китњак	0,00	0,02	0,02	0,02	0,15	0,00	0,21	286	28,6
Племенити лишћ.	0,00	0,02	0,02	0,10	0,07	0,00	0,21	291	29,1
Остали лишћ.	0,04	0,25	0,25	0,81	0,00	0,00	1,35	1.861	186,1
Цер	0,01	0,16	0,19	0,28	0,28	0,00	0,93	1.278	127,8
Лишћари	0,06	0,50	0,50	1,47	1,31	0,00	3,83	5.293	529,3
Укупно	0,10	1,71	5,79	33,28	11,36	0,00	52,24	72.114	7.211,4

Ши́ра категорија 4000 - Површина: 24.106,99 ha; Издавачке шуме

IV Табела 54. Етап ШК 4000

Врста дрвећа	Дрвна залиха у m ³ /ha (свеукупна дрвна маса)						Укупно m ³		
	Дебљинске класе cm						По ha	На цијелој површини	Просјечно годишње
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
Јела	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	68	6,8
Смрча	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	42	4,2
Бијели бор	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	29	2,9
Црни бор	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16	1,6
Дуглазија	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2	0,2
Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	157	15,7
Буква	0,04	0,51	0,88	2,02	2,01	0,33	5,78	139.417	13.941,7
Храст китњак	0,00	0,04	0,09	0,21	0,11	0,00	0,47	11.316	1.131,6
Племенити лишћ.	0,01	0,05	0,09	0,20	0,05	0,01	0,40	9.718	971,8
Остали лишћ.	0,14	0,73	0,39	0,43	0,10	0,00	1,79	43.054	4.305,4
Цер	0,03	0,29	0,61	1,15	0,33	0,00	2,41	58.091	5.809,1

Врста дрвећа	Дрвна залиха у m ³ /ha (свеукупна дрвна маса)						Укупно m ³		
	Дебљинске класе cm						По ha	На цијелој површини	Просјечно годишње
	6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
Лишћари	0,21	1,63	2,06	4,01	2,59	0,34	10,85	261.596	26.159,6
Укупно	0,22	1,63	2,06	4,01	2,59	0,34	10,86	261.753	26.175,3

2.3.5. Структура обима сјеча (етата) по ширим категоријама за привредне јединице

Шире категорија 1000, 200, 3000, 4000; - Површина: ha; 01 ПЈ „Вележ“

IV Табела 55. Етат ШК за 01 ПЈ „Вележ“

Категорија/ површина ha	Врста дрвећа	Дрвна залиха m ³ /ha (свеукупна дрвна маса)						Укупно m ³		
		Дебљинске класе cm						по ha	На цијелој површини	Просјечно годишње
		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
1000 / 2.098,43	Четинари	0,00	0,05	0,30	2,34	13,46	0,75	16,90	35.470	3.547,0
	Лишћари	0,01	0,34	1,16	9,52	17,08	1,67	29,78	62.490	6.249,0
	Укупно	0,01	0,40	1,47	11,85	30,54	2,42	46,68	97.960	9.796,0
2000/ 40,77	Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0,0
	Лишћари	0,13	1,55	1,33	4,16	2,52	0,00	9,69	395	39,5
	Укупно	0,13	1,55	1,33	4,16	2,52	0,00	9,69	395	39,5
3000 / 128,46	Четинари	0,06	0,82	3,22	12,58	5,37	0,00	22,05	2.832	283,2
	Лишћари	0,00	0,12	0,10	1,52	1,41	0,00	3,15	405	40,5
	Укупно	0,06	0,94	3,32	14,10	6,78	0,00	25,20	3.237	323,7
4000 / 1.540,43	Четинари	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	20	2,0
	Лишћари	0,63	3,50	2,91	4,12	1,66	0,24	13,07	20.130	2.013,0
	Укупно	0,63	3,51	2,92	4,12	1,66	0,24	13,08	20.150	2.015,0

Шире категорија 1000, 2000, 3000, 4000; - Површина: ha; 02 ПЈ „Невесињска Црна гора“

IV Табела 56. Етат ШК за 02 ПЈ „Невесињска Црна гора“

Категорија/ површина ha	Врста дрвећа	Дрвна залиха m ³ /ha (свеукупна дрвна маса)						Укупно m ³		
		Дебљинске класе cm						по ha	На цијелој површини	Просјечно годишње
		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
1000 / 3.428,70	Четинари	0,00	0,04	0,14	2,22	10,56	1,78	14,74	50.530	5.053,0
	Лишћари	0,00	0,19	0,89	7,92	16,30	3,48	28,77	98.650	9.865,0
	Укупно	0,01	0,23	1,03	10,14	26,86	5,25	43,51	149.180	14.918,0
2000/ 567,04	Четинари	0,00	0,03	0,04	0,02	0,00	0,00	0,09	51	5,1
	Лишћари	0,08	0,78	1,29	5,55	7,81	1,24	16,75	9.500	950,0
	Укупно	0,08	0,81	1,32	5,56	7,81	1,24	16,84	9.551	955,1
3000 / 67,70	Четинари	0,00	2,82	7,89	0,00	0,00	0,00	10,71	725	72,5
	Лишћари	2,08	0,00	0,00	0,00	2,90	0,00	4,98	337	33,7
	Укупно	2,08	2,82	7,89	0,00	2,90	0,00	15,69	1.062	106,2
4000 / 1.768,79	Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0	0,0
	Лишћари	2,11	4,93	3,24	1,73	0,18	0,01	12,19	21.566	2.156,6
	Укупно	2,11	4,93	3,24	1,73	0,18	0,01	12,19	21.566	2.156,6

Шире категорија 1000, 2000, 3000, 4000; - Површина: ha; 04 ПЈ „Црвањ – Живањски поток“

IV Табела 57. Етат ШК за 04 ПЈ „Црвањ – Живањски поток“

2.3.6. Структура обима сјеча (етата) по ширим категоријама за општине**Шире категорија 1000, 2000, 3000, 4000; - Површина: ха; 009 Општина „Гацко“**

IV Табела 64. Етат ШК за 009 Општина „Гацко“

Категорија/ површина ха	Врста дрвећа	Дрвна залиха м ³ /ха (свеукупна дрвна маса)						Укупно м ³		
		Дебљинске класе см						по ха	На цијелој површини	Просјечно годишње
		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
1000 / 6.930,63	Четинари	0,00	0,11	0,38	3,10	2,40	0,13	6,11	42.363,05	4.236,31
	Лишћари	0,03	0,57	1,55	8,73	12,28	2,72	25,87	179.317	17.931,7
	Укупно	0,03	0,68	1,93	11,83	14,67	2,84	31,99	221.680	22.168,0
3000 / 221,46	Четинари	0,01	0,91	5,42	22,38	5,19		33,91	7.510	751,0
	Лишћари	0,04	0,43	0,23	0,66	1,33		2,69	596	59,6
	Укупно	0,05	1,34	5,66	23,04	6,52		36,60	8.106	810,6
4000 / 7.521,96	Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	37,22	3,72
	Лишћари	0,18	1,40	1,77	3,45	2,24	0,30	9,33	70.193	7.019,3
	Укупно	0,18	1,40	1,77	3,45	2,24	0,30	9,34	70.230	7.023,0

Шире категорија 1000, 2000, 3000, 4000; - Површина: ха; 019 Општина „Источни Мостар“

IV Табела 65. Етат ШК за 019 Општина „Источни Мостар“

Категорија/ површина ха	Врста дрвећа	Дрвна залиха м ³ /ха (свеукупна дрвна маса)						Укупно м ³		
		Дебљинске класе см						по ха	На цијелој површини	Просјечно годишње
		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
1000 / 1.305,11	Четинари	0,01	0,26	0,68	6,68	8,48	0,06	16,18	21.111,48	2.111,15
	Лишћари	0,05	0,80	2,10	12,11	8,34	0,92	24,33	31.748	3.174,8
	Укупно	0,07	1,06	2,78	18,79	16,82	0,98	40,50	52.859	5.285,9
2000/ 365,91	Четинари	0,00	0,04	0,05	0,03	0,00	0,0	0,12	44,14	4,41
	Лишћари	0,09	0,96	1,26	5,13	8,43	1,25	17,12	6.265	626,5
	Укупно	0,10	1,00	1,31	5,15	8,43	1,25	17,24	6.309	630,9
3000 / 69,13	Четинари	0,16	8,00	11,32	4,39	0,00	0,0	23,86	1.650	165,0
	Лишћари	0,20	1,33	0,71	0,72	4,03	0,0	6,99	483	48,3
	Укупно	0,36	9,33	12,02	5,11	4,03	0,0	30,85	2.133	213,3
4000 / 1.130,42	Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	0,01	6,24	0,62
	Лишћари	0,20	1,53	1,94	3,79	2,45	0,32	10,24	10.549	1.054,9
	Укупно	0,20	1,54	1,94	3,79	2,45	0,32	10,24	10.555	1.055,5

Шире категорија 1000, 2000, 3000, 4000; - Површина: ха; 036 Општина „Невесиње“

IV Табела 66. Етат ШК за 036 Општина „Невесиње“

Категорија/ површина ха	Врста дрвећа	Дрвна залиха м ³ /ха (свеукупна дрвна маса)						Укупно м ³		
		Дебљинске класе см						по ха	На цијелој површини	Просјечно годишње
		6-10	11-20	21-30	31-50	51-80	> 80			
1000 / 6.323,31	Четинари	0,01	0,14	0,38	3,35	5,47	0,44	9,80	61.966,30	6.196,63
	Лишћари	0,04	0,73	1,92	11,55	11,09	1,65	26,99	170.636	17.063,6
	Укупно	0,05	0,87	2,30	14,91	16,56	2,10	36,78	232.602	23.260,2
2000/ 339,65	Четинари	0,00	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,02	6,86	0,69
	Лишћари	0,08	0,98	1,62	6,47	9,22	1,24	19,61	6.660	666,0
	Укупно	0,08	0,99	1,62	6,47	9,22	1,24	19,63	6.667	666,7
3000 / 1.089,89	Четинари	0,04	1,53	8,84	37,13	5,36		52,90	57.660	5.766,0
	Лишћари	0,16	1,13	0,86	1,32	0,40		3,87	4.214	421,4
	Укупно	0,21	2,65	9,70	38,44	5,77		56,77	61.874	6.187,4
	Четинари	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	0,01	108,54	10,85

3.1.1. Структура дрвних сортимената планираног обима сјеча за категорије шума

У наредним табелама дата је процјена структуре дрвних сортимената планираног обима сјеча по категоријама шума.

Високе шуме са природном обновом 1000

IV Табела 68. Планирана процијењена структура сортимената, категорија 1000 за ШПП

Врста сортимента	јела		смрча		ц. бор		четинари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Трупци Ф и Л	741,01	0,60	1,62	0,49			742,62	0,59
ПГ I. класе	22.972,85	18,67	49,43	14,95	379,34	18,29	23.401,62	18,66
ПГ II. класе	35.942,62	29,21	85,40	25,82	573,17	27,64	36.601,20	29,18
ПГ III. класе	12.213,18	9,93	28,56	8,64	178,85	8,62	12.420,59	9,90
Трупци	71.869,66	58,41	165,01	49,90	1.131,36	54,55	73.166,03	58,33
ГТ стубови	592,05	0,48	10,27	3,10	14,95	0,72	617,26	0,49
Рудно дрво	2.503,47	2,03	19,04	5,76	54,62	2,63	2.577,13	2,05
Ук. обл. сорт.	74.965,19	60,93	194,32	58,76	1.200,92	57,91	76.360,42	60,87
Целулозно др.	11.231,98	9,13	38,94	11,77	194,33	9,37	11.465,25	9,14
Ук. дрвни сорт.	86.197,17	70,06	233,26	70,53	1.395,25	67,28	87.825,68	70,01
Отпадак	36.839,79	29,94	97,46	29,47	678,59	32,72	37.615,83	29,99
Свеук. др. маса	123.036,95	100,00	330,71	100,00	2.073,84	100,00	125.441,51	100,00

Врста сортимента	буква		храстови		пл. лишћари		ост. лишћари		цер		лишћари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Трупци Ф и Л	8.480,98	2,52	53,99	1,99	835,43	2,33					9.370,41	2,45
ПГ I. класе	15.162,79	4,51	115,23	4,24	1.554,16	4,33	229,15	5,22	133,34	5,76	17.194,67	4,50
ПГ II. класе	33.471,00	9,95	247,45	9,10	3.385,23	9,43	441,46	10,06	204,53	8,83	37.749,67	9,89
ПГ III. класе	50.191,93	14,92	372,54	13,70							50.564,48	13,25
Трупци	107.306,70	31,90	789,22	29,03	5.774,82	16,08	670,61	15,29	337,87	14,59	114.879,21	30,10
Целулозно др.	52.442,52	15,59	363,17	13,36							52.805,69	13,83
Огривно дрво	94.072,31	27,97	679,80	25,01	19.932,48	55,51	2.615,34	59,62	1.217,74	52,59	118.517,67	31,05
Просторно др.	146.514,82	43,56	1.042,98	38,37	19.932,48	55,51	2.615,34	59,62	1.217,74	52,59	171.323,36	44,88
Ук. дрв. сорт.	253.821,52	75,46	1.832,19	67,40	25.707,30	71,60	3.285,95	74,91	1.555,61	67,18	286.202,58	74,98
Отпадак	82.552,82	24,54	886,11	32,60	10.198,22	28,40	1.100,37	25,09	759,90	32,82	95.497,42	25,02

Врста сортимената	буква		храстови		пл. лишћари		ост. лишћари		цер		лишћари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Свеук. др. маса	336.374,34	100,00	2.718,31	100,00	35.905,52	100,00	4.386,32	100,00	2.315,51	100,00	381.700,00	100,00

Високе деградирани шуме 2000

IV Табела 69. Планирана процијењена структура сортимената, категорија 2000 за ШПП

Врста сортимената	јела		четинари	
	m ³	%	m ³	%
Групци Ф и Ј	0,13	0,25	0,13	0,25
ПТ I. класе	3,36	6,60	3,36	6,60
ПТ II. класе	5,51	10,82	5,51	10,82
ПТ III. класе	1,25	2,46	1,25	2,46
Групци	10,25	20,12	10,25	20,12
ТГ стубови	5,45	10,71	5,45	10,71
Рудно дрво	9,38	18,42	9,38	18,42
Ук. обл. сорт.	25,08	49,25	25,08	49,25
Целулозно др.	9,94	19,52	9,94	19,52
Ук. дрвни сорт.	35,02	68,77	35,02	68,77
Отпадак	15,91	31,23	15,91	31,23
Свеук. др. маса	50,93	100,00	50,93	100,00

Врста сортимената	буква		храстови		пл. лишћари		ост. лишћари		цер		лишћари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Групци Ф и Ј	222,60	3,52	4,85	1,74	96,61	2,74					324,07	2,51
ПТ I. класе	318,23	5,04	12,65	4,53	149,34	4,23	75,22	4,72	78,20	6,48	633,65	4,90
ПТ II. класе	609,56	9,65	24,10	8,63	295,36	8,37	129,38	8,12	101,04	8,37	1.159,44	8,97
ПТ III. класе	879,02	13,91	34,24	12,26							913,26	7,07
Групци	2.029,40	32,12	75,85	27,16	541,32	15,34	204,60	12,85	179,24	14,85	3.030,41	23,45
Целулозно др.	999,90	15,83	41,66	14,92							1.041,56	8,06
Огрвно дрво	1.736,29	27,48	69,11	24,74	1.950,43	55,29	958,42	60,18	624,19	51,71	5.338,44	41,30
Просторно др.	2.736,19	43,31	110,77	39,66	1.950,43	55,29	958,42	60,18	624,19	51,71	6.380,00	49,36
Ук. дрв. сорт.	4.765,59	75,43	186,62	66,82	2.491,75	70,63	1.163,02	73,03	803,44	66,56	9.410,41	72,81
Отпадак	1.552,62	24,57	92,69	33,18	1.036,10	29,37	429,48	26,97	403,70	33,44	3.514,59	27,19
Свеук. др. маса	6.318,21	100,00	279,31	100,00	3.527,85	100,00	1.592,50	100,00	1.207,14	100,00	12.925,00	100,00

Шумске културе 3000

IV Табела 70. Планирана процијењена структура сортимената, категорија 3000 за ШПП

Врста сортимента	јела		смрча		б. бор		ц. бор		дуглазија		ариш		боровац		четинари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Групци Ф и Л	2,14	0,44	77,64	0,40	106,85	0,52			9,74	0,77	1,87	0,65	3,01	0,80	1,00	0,30
ПТ I. класе	77,02	15,99	2.511,77	13,00	3.116,60	15,09	3.875,10	15,87	225,91	17,75	46,64	16,25	68,55	18,13	9.921,59	14,85
ПТ II. класе	133,6 2	27,75	4.651,02	24,07	5.369,03	25,99	6.611,19	27,07	328,12	25,78	70,04	24,41	99,14	26,22	17.262,1 6	25,83
ПТ III. класе	38,71	8,04	1.526,50	7,90	1.813,68	8,78	1.921,39	7,87	121,96	9,58	20,21	7,04	40,13	10,61	5.482,58	8,20
Групци	251,4 9	52,22	8.766,93	45,38	10.406,1 5	50,38	12.407,68	50,80	685,73	53,89	138,75	48,36	210,83	55,75	32.867,5 7	49,19
ГТ стубови	11,04	2,29	656,32	3,40	449,76	2,18	489,38	2,00	21,13	1,66	9,60	3,35	3,94	1,04	1.641,17	2,46
Рудно дрво	24,75	5,14	1.395,23	7,22	1.046,33	5,07	1.105,62	4,53	47,30	3,72	18,33	6,39	10,34	2,74	3.647,91	5,46
Ук. обл. сорт.	287,2 7	59,65	10.818,4 9	56,00	11.902,2 4	57,62	14.002,68	57,33	754,17	59,27	166,68	58,10	225,12	59,53	38.156,6 5	57,10
Целулозно др.	56,37	11,70	2.749,24	14,23	2.655,99	12,86	2.759,47	11,30	140,28	11,02	39,24	13,68	37,96	10,04	8.438,55	12,63
Ук. дрвни сорт.	343,6 4	71,36	13.567,7 3	70,23	14.558,2 3	70,48	16.762,15	68,63	894,45	70,29	205,93	71,77	263,08	69,57	46.595,2 0	69,73
Отпадак	137,9 2	28,64	5.752,19	29,77	6.098,33	29,52	7.663,23	31,37	378,08	29,71	80,98	28,23	115,07	30,43	20.225,8 0	30,27
Свеук. др. маса	481,5 6	100,0 0	19.319,9 2	100,0 0	20.656,5 6	100,0 0	24.425,38	100,00	1.272,53	100,0 0	286,91	100,0 0	378,15	100,0 0	66.821,0 0	100,00
Врста сортимента	буква		храстови		пл. лишћари		ост. лишћари		цер		лишћари					
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%				
Групци Ф и Л	8,90	0,56	1,36	0,48	0,88	0,30					11,14	0,21				
ПТ I. класе	19,57	1,24	2,88	1,01	2,46	0,85	11,18	0,60	10,79	0,84	46,89	0,89				
ПТ II. класе	88,35	5,60	12,96	4,53	12,11	4,16	61,06	3,28	42,25	3,31	216,74	4,09				
ПТ III. класе	215,99	13,70	31,17	10,89							247,16	4,67				
Групци	332,81	21,11	48,38	16,90	15,45	5,31	72,24	3,88	53,04	4,15	521,93	9,86				
Целулозно др.	277,03	17,57	43,44	15,17							320,47	6,05				
Огрвно дрво	536,37	34,02	86,68	30,28	179,93	61,85	1.243,18	66,80	723,31	56,58	2.769,49	52,32				
Просторно др.	813,40	51,60	130,12	45,45	179,93	61,85	1.243,18	66,80	723,31	56,58	3.089,95	58,38				
Ук. дрв. сорт.	1.146,21	72,71	178,50	62,35	195,39	67,17	1.315,43	70,68	776,36	60,73	3.611,88	68,24				
Отпадак	430,24	27,29	107,80	37,65	95,51	32,83	545,61	29,32	501,96	39,27	1.681,12	31,76				
Свеук. др. маса	1.576,45	100,00	286,31	100,00	290,90	100,00	1.861,04	100,00	1.278,31	100,00	5.293,00	100,00				

Изданацке шуме 4000

IV Табела 71. Планирана процијењена структура сортимената, категорија 4000 за ШПП

Врста сортимента	јела		смрча		б. бор		ц. бор		дуглазија		четинари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
ПТ I. класе	0,98	1,44	0,22	0,53	0,36	1,24	0,18	1,11			1,74	1,11
ПТ II. класе	3,85	5,69	1,12	2,67	1,99	6,86	0,93	5,79			7,89	5,02
ПТ III. класе	3,02	4,45	2,45	5,83	2,34	8,10	0,82	5,16			8,63	5,50
Трупци	7,85	11,58	3,79	9,02	4,69	16,20	1,93	12,06			18,26	11,63
ТТ стубови	1,80	2,66	0,93	2,20	0,52	1,81	0,38	2,35	0,00	0,08	3,63	2,31
Рудно дрво	8,33	12,29	4,99	11,88	2,86	9,87	2,06	12,88	0,45	19,56	18,69	11,90
Ук. обл. сорт.	17,97	26,53	9,71	23,11	8,07	27,89	4,37	27,29	0,45	19,64	40,58	25,84
Целулозно др.	23,27	34,35	14,62	34,80	8,86	30,60	5,24	32,74	0,87	37,93	52,86	33,67
Ук. дрвни сорт.	41,25	60,89	24,33	57,91	16,93	58,49	9,60	60,04	1,33	57,57	93,43	59,51
Отпадак	26,49	39,11	17,68	42,09	12,02	41,51	6,39	39,96	0,98	42,43	63,57	40,49
Свеук. др. маса	67,74	100,00	42,01	100,00	28,95	100,00	15,99	100,00	2,30	100,00	157,00	100,00
Врста сортимента	буква		храстови		пл. лишћари		ост. лишћари		цер		лишћари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Трупци Ф и Л	31,48	0,02	1,34	0,01	1,02	0,01					33,83	0,01
ПТ I. класе	105,56	0,08	6,54	0,06	4,93	0,05	11,41	0,03	31,00	0,05	159,44	0,06
ПТ II. класе	2.445,07	1,75	112,60	1,00	74,94	0,77	146,84	0,34	367,95	0,63	3.147,39	1,20
ПТ III. класе	13.749,44	9,86	892,42	7,89							14.641,86	5,60
Трупци	16.331,55	11,71	1.012,89	8,95	80,89	0,83	158,25	0,37	398,94	0,69	17.982,52	6,87
Целулозно др.	23.925,65	17,16	1.724,99	15,24							25.650,63	9,81
Отревно дрво	56.732,81	40,69	3.895,89	34,43	6.109,09	62,86	27.862,87	64,72	33.182,33	57,12	127.782,99	48,85
Просторно др.	80.658,45	57,85	5.620,88	49,67	6.109,09	62,86	27.862,87	64,72	33.182,33	57,12	153.433,62	58,65
Ук. дрв. сорт.	96.990,00	69,57	6.633,76	58,63	6.189,98	63,69	28.021,12	65,08	33.581,27	57,81	171.416,14	65,53
Отпадак	42.427,48	30,43	4.681,76	41,37	3.528,45	36,31	15.032,50	34,92	24.509,67	42,19	90.179,86	34,47
Свеук. др. маса	139.417,48	100,00	11.315,52	100,00	9.718,43	100,00	43.053,62	100,00	58.090,94	100,00	261.596,00	100,00

Све категорије (1000, 2000, 3000, 4000)

IV Табела 72. Планирана процијењена структура сортимената, категорија 1000, 2000, 3000, 4000 за ШПП

Врста сортимента	јела		смрча		б. бор		ц. бор		дуглазија		ариш		боровац		четинари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
Групци Ф и Л	743,27	0,60	79,25	0,40	106,85	0,52			9,74	0,76	1,87	0,65	3,01	0,80	943,99	0,49
ПГ I. класе	23.054,21	18,65	2.561,43	13,01	3.116,96	15,07	4.254,62	16,05	225,91	17,72	46,64	16,25	68,55	18,13	33.328,31	17,32
ПГ II. класе	36.085,61	29,19	4.737,55	24,06	5.371,01	25,97	7.185,28	27,10	328,12	25,74	70,04	24,41	99,14	26,22	53.876,75	27,99
ПГ III. класе	12.256,16	9,91	1.557,51	7,91	1.816,03	8,78	2.101,06	7,92	121,96	9,57	20,21	7,04	40,13	10,61	17.913,05	9,31
Групци	72.139,24	58,35	8.935,74	45,38	10.410,84	50,33	13.540,96	51,07	685,73	53,79	138,75	48,36	210,83	55,75	105.923,35	55,03
ТТ стубови	610,34	0,49	667,51	3,39	450,28	2,18	504,70	1,90	21,14	1,66	9,60	3,35	3,94	1,04	2.267,52	1,18
Рудно дрво	2.545,93	2,06	1.419,27	7,21	1.049,19	5,07	1.162,30	4,38	47,75	3,75	18,33	6,39	10,34	2,74	6.253,12	3,25
Ук. обл. сорт.	75.295,52	60,90	11.022,52	55,97	11.910,31	57,58	15.207,96	57,36	754,62	59,19	166,68	58,10	225,12	59,53	114.582,74	59,53
Целулозно др.	11.321,56	9,16	2.802,80	14,23	2.664,85	12,88	2.959,04	11,16	141,16	11,07	39,24	13,68	37,96	10,04	19.966,60	10,37
Ук. дрвни сорт.	86.617,08	70,06	13.825,32	70,21	14.575,16	70,46	18.167,00	68,52	895,78	70,27	205,93	71,77	263,08	69,57	134.549,34	69,91
Отпадак	37.020,11	29,94	5.867,33	29,79	6.110,34	29,54	8.348,21	31,48	379,06	29,73	80,98	28,23	115,07	30,43	57.921,10	30,09
Свеук. др. маса	123.637,18	100,00	19.692,65	100,00	20.685,50	100,00	26.515,21	100,00	1.274,83	100,00	286,91	100,00	378,15	100,00	192.470,43	100,00
Врста сортимента	буква		хрстови		пл. лишћари		ост. лишћари		цер		лишћари					
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%				
Групци Ф и Л	8.743,96	1,81	61,55	0,42	933,94	1,89							9.739,45	1,47		

Врста сортиментa	јела		смрча		б. бор		ц. бор		дуглазија		ариш		боровац		четинари	
	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%	m ³	%
ПТ I. класе	15.606,14		3,23	137,30	0,94	1.710,90	3,46	326,96	0,64	253,33	0,40	18.034,64	2,73			
ПТ II. класе	36.613,97		7,57	397,11	2,72	3.767,64	7,62	778,74	1,53	715,77	1,14	42.273,24	6,39			
ПТ III. класе	65.036,38		13,45	1.330,37	9,11							66.366,75	10,03			
Трупци	126.000,46		26,05	1.926,33	13,19	6.412,48	12,97	1.105,70	2,17	969,10	1,54	136.414,08	20,62			
Целулозно др.	77.645,09		16,05	2.173,26	14,89							79.818,35	12,07			
Огревно дрво	153.077,78		31,65	4.731,49	32,41	28.171,93	56,98	32.679,82	64,21	35.747,57	56,84	254.408,58	38,46			
Просторно др.	230.722,86		47,70	6.904,75	47,29	28.171,93	56,98	32.679,82	64,21	35.747,57	56,84	334.226,93	50,52			
Ук. дрв. сорт.	356.723,33		73,75	8.831,08	60,49	34.584,41	69,95	33.785,51	66,38	36.716,68	58,38	470.641,01	71,15			
Отпадак	126.963,15		26,25	5.768,36	39,51	14.858,29	30,05	17.107,96	33,62	26.175,23	41,62	190.872,99	28,85			
Свеук. др. маса	483.686,48		100,00	14.599,44	100,00	49.442,70	100,00	50.893,48	100,00	62.891,90	100,00	661.514,00	100,00			

3.1.6. План коришћења осталих шумских производа

У наредном уређајном периоду потребно је истражити могућности сакупљања и производње осталих шумских производа, те у оквиру извођачких пројеката плански организовати ову производњу на површинама на којима је то дозвољено.

Откупне цијене осталих шумских производа омогућавају (уз добру организацију, рационално сакупљање, сушење, дистрибуцију) додатну зараду у шумарству. Свакако да се бављење пословима на сакупљању, сушењу, доради и дистрибуцији љековитог биља, шумских плодова, гљива и осталог, захтјева озбиљан стручан и организован рад, па у том смислу треба сачинити посебан програм који би углавном обухватио:

- избор комерцијалних врста љековитог биља, гљива и осталих шумских производа са којима располаже подручје,
- избор локације за откуп и ускладиштење и
- израда организације и едукација становништва о значају и начину сакупљања.

Искоришћавањем осталих шумских производа, пружа се могућност упошљавања домицилног становништва што доприноси руралном развоју овог простора.

У складу са Правилником о условима коришћења осталих шумских производа и начину сакупљања њихових надокнада („Службени гласник Републике Српске”, број: 8/10, 97/13), на овом подручју може се вршити:

- сакупљање разних шумских плодова,
- сакупљање љековитог биља и
- сакупљање јестивих гљива.

Економска вриједност која би се остварила производњом осталих шумских производа није безначајна. Посебан значај ова дјелатност има за домицилно становништво као додатна дјелатност и остваривање додатне зараде.

У периоду 2022.-2025. година на подручју ШПП Невесињско – Гатачко, ШГ „Ботин“ издало је дозволе за коришћење осталих шумских производа следећим правним лицима: БИС ЕКО с.п. НЕВЕСИЊЕ, ЖАР-ЦО с.п. ТРЕБИЊЕ, АНЂЕЛИЋ Д.О.О. ТРЕБИЊЕ, СЕЗОНА Д.О.О. ФОЧА, МУСХРООМ Д.О.О. ЧЕЛИНАЦ, ФЛОРА с.п. НЕВЕСИЊЕ, БОНАТУРА Д.О.О. ТРЕБИЊЕ, МАГЛОВ ФУНГИ Д.О.О. ЧЕЛИНАЦ, ЕКО ВОЋЕ Д.О.О. ЛАКТАШИ, СЛОВ ФООД Д.О.О. ПРИЈЕДОР, БИМФООД Д.О.О. ПРИЈЕДОР, ЕЛМАР Д.О.О. ТРЕБИЊЕ, БИЉЕ И ЉЕКОБИЉЕ Д.О.О. СОКОЛАЦ, ЉБИЉЕ Д.О.О. ЉУБИЊЕ, БИЉОПРОМЕТ Д.О.О. ГОРАЖДЕ, СИНГИДУНУМ Д.О.О. ТРЕБИЊЕ, ОТКУПНИ МАГАЦИН ФЛОРА с.п. НЕВЕСИЊЕ. Просјечно годишње дозвољена количина откупа осталих шумских производа за период 2022.-2025. година одобрено је 25.800 kg гљива и 274.252 kg љековитог биља.

3.1.6.1. Потенцијалне могућности коришћења љековитог биља

Основ животне средине на овом подручју чине природни ресурси шумског дрвећа, грмља и приземне вегетације. Они заједно као шумски екосистем представљају значајну природну, а у

исто вријеме и производну категорију која је од општег и посебног интереса за привредни развој овог подручја.

У складу са законском регулативом за наредних 10 година потребно је предвидјети динамику коришћења ових природних ресурса. План коришћења љековитог и ароматичног биља углавном ће зависити од сљедећих фактора:

- распрострањеност, бројност и учесталост љековитог и ароматичног биља,
- способност репродукције, односно степен учесталости и обнове и
- бројност функција и непосредна корист од љековитог и ароматичног биља.

При последњем уређивању шума није вршено утврђивање бројности љековитог биља на репрезентативним узорцима, али је евидентирана учесталост и распрострањеност на основу окуларног запажања. На основу ових података запажена је и дјелимично утврђена појава сљедећих врста љековитог и ароматичног биља, приказана у наредној табели:

IV Табела 112. Заступљеност ароматичног и љековитог биља на ШПП

Латински назив	Народни назив	Употреба дијелова
Hypericum perforatum L.	Кантарин	Стабло и цвијет
Allium ursinum L.	Дивљи лук	Стабо и гомољ
Achillea millefolium	Хајдучка трава	Стабло и цвијет
Thymus serpyllum L.	Мајчина душица	Стабло и цвијет
Asperula odorata	Лазаркиња	Стабло и цвијет
Rubus hirtus w.et.k.	Купина	Корјен, стабло и плод
Juniperus communis	Смрека, вења	Плод
Crataegus monogyna L.	Глог	Плод
Erythraea centaurium	Кичица	Стабло и цвијет
Corylus avellana L.	Љеска	Плод
Atropa belladonna	Велебиље, буника	Стабло и лист
Fragaria vesca	Шумска јагода	Плод и лист
Potentilla alba	Срчењак	Лист
Arctostaphylos uva ursi	Медвеђе грожђе	Лист
Taraxacum officinale	Маслчак	Лист и цвијет
Origanum vulgare	Вранилова трава	Лист и цвијет
Hypericum perforatum	Кантарин	Лист и цвијет
Runus spinosa	Трњина	Плод
Sambucus nigra	Црна зова	Плод
Geranium sp.	Здравац	Лист

Наведене биљне врсте налазе се на њиховим природним стаништима и јављају се појединачно или у већим групама. На влажнијим стаништима букве налазимо дивљи лук и бијели бун које су доминантне врсте, а корист од продаје овог биља је велика.

Поред ових врста постоје и многе друге, али овдје смо издвојили само оне које су запажене као чешће. Познато је да биљке у току године не садрже исте количине љековитих материја, већ се њихов садржај у току њиховог раста и развоја мијења. Тако се лист сабира у току цвјетања, дакле у вријеме када садрже највише активних материја. Подземни дијелови биљака, а посебно коријен вади се у јесен, на крају вегетационог периода, када је садржај активних материја највећи.

Без детаљне хемијске анализе и лабораторијског испитивања љековитих својстава љековитог биља, не могу се правилно утврдити вриједности и љековита својства наведеног биља.

Односно, прије него што се приступи сакупљању љековитог биља потребно је урадити припремне радове као што су:

- избор комерцијалних врста љековитог биља,
- избор локације за откуп и ускладиштење,
- избор локације за подизање сушаре и
- начин транспорта до прерађивача.

3.1.6.2. Корисне врсте гљива и њихове производне могућности

Потенцијалне могућности сакупљања и производње јестивих гљива на овом шумскопривредном подручју, научно нису довољно истражене. Међутим, заступљеност јестивих гљива на овом подручју је значајна, што је уочено приликом последњег уређивања шума.

Користећи научне радове и објављену стручну литературу, утврђено је дјелимично потенцијал јестивих гљива на овом шумскопривредном подручју, те у зависности од категорије шума приказале се највредније врсте у слиједећој табели:

IV Табела 113. Преглед јестивих гљива на ШПП

Типови шума	Латински назив	Народни назив
1. Fagetum montanum	Boletus edulis Bull, Boletus aestivalis Poul, Centharellus cibarius Fr, Lactarius piperatus L, Amanita rubescens Pers, Macrolepiota prominens	Прави вргањ, вргањ Прољетни вргањ Лисичарка, Мљечница, Бисерка, бисерница Бијела сунчаница
2. Abieto- Fagetum	Boletus edulis Bull, Laccinum sp, Boletus aureus Bul,ex,Fr, Rusula vesca Fr,	Прави вргањ, вргањ Вргањ Црни вргањ Јестива красница
3. Erico-Pinetum	Boletus pinophilus, Lactarius deliciosus	Боров вргањ, рујница

Прије него што се приступи сакупљању јестивих гљива, треба да упознамо отровне гљиве, као што су зелена пупавка (*Amanita phalloides*) и ушилјену пупавку (*Amanita vesca*), двије наше најопасније гљиве, које се налазе на шумскопривредном подручју.

Зелена пупавка узрокује око 95% свих тровања од стране гљива са смртоносним исходом. Први знаци тровања уочавају се касно, зато је љубитељима гљива потребно организовати стручна и научна предавања о начину сакупљања и детерминацији јестивих гљива.

Података о организованом сакупљању гљива нема, а за коришћење овог природног потенцијала потребно је урадити квалитетна истраживања у циљу анализе бројности и могућности комерцијалног сакупљања.

4. ПЛАН ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА

План шумскоузгојних радова, као и сви други планови газдовања, по врсти и обиму за шумскопривредно подручје у наредном уређајном периоду од 01.01.2026. до 31.12.2035. године је производ стања шума и шумског земљишта, циљева газдовања по газдинским класама, утврђеног обима сјеча и важећих законских прописа.

План шумскоузгојних радова приказан је за шумскопривредно подручје, газдинске класе и привредне јединице.

4.1. ВРСТА И ОБИМ ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА

4.1.1. *Врсте шумскоузгојних радова*

Шумскоузгојни радови, односно радови на узгоју шума, су сви основни и пратећи радови у шумарству који се изводе у циљу подизања (оснивања) нових шума, обнављању и њези постојећих шума, мелиорацији, побољшању здравственог стања шума и регулисању структуре састојина.

Природна обнова састојина

Природна обнова састојина је помоћна узгојна мјера природном обнављању шума. Ова узгојна мјера има за циљ да се на необоновљеној површини састојине обезбиједи повољни услови за клијање и ницање сјемена, а потом несметан раст и развој подмлатка. Радови се врше непосредно пред сазријевање и током периода трајања опадања сјемена одабраних врста шумског дрвећа прописано техничким циљем газдовања за конкретну газдинску класу.

Узгојна мјера састоји се од радова на пословима припреме земљишта за природно подмлађивање приликом чега се врши сасјечање жбуња и зељастог корова (трава, бујад коприва, купина...), разрахљивања шушња и збијеног земљишта дубине око 5 cm у виду крпа (димензија 40x40 cm), по потреби изради тераса (специфичан начин припреме земљишта за пошумљавање на нагнутим теренима у циљу задржавања влаге), изради градона (уске терасе ширине 0,7-1,0 m са међусобним размаком 3-5 m, постављене на стрмим и еродираним теренима по изохипси, подупрти са доње стране бусеном или сувим зидом са контрападом од 30 %). Обим радова на пословима припреме земљишта за природно подмлађивање зависи од састојинског стања и уroda сјемена. Имајући у виду објективну немогућност исказивања реалног обима овог рада за читав уређајни период, приликом планирања потребно се придржавати принципа да се за ову врсту рада уобзире 12% или 14% од површине газдинске класе, ако је дужина продукционог периода 120 или 140 година.

Планирани шумскоузгојни радови на пословима природне обнове састојина реализују се путем извођачких пројеката за шумскоузгојне радове.

Пошумљавање садњом садница и сјетвом сјемена

Пошумљавање обухвата радове на подизању (оснивању) нових шума вјештачким путем, садњом садница или сјетвом сјемена (са или без претходне припреме земљишта).

Изводи се током прољећне и јесење сезоне рада садњом садница у претходно формиране садне јаме, а за сјетву сјеменом омашке или у редове на претходно очишћену и обрађену површину, уз обавезно уграбљавање сјемена, подсијавањем на површини са које је претходно скинут листинац, нераспаднути хумус...). У вези са тим радови на пошумљавању се изводе:

- у високим шумама са природном обновом у циљу комплетирања природне обнове (пошумљавање садњом садница и сјетвом сјемена),
- у високим деградираним шумама у циљу комплетирања природне обнове на дијелу површине који није природно обновљена (пошумљавање садњом садница, сјетвом сјемена) и на површинама на којима је предвиђена директна конверзија,
- у изданачким шумама након чистих сјеча (пошумљавање садњом садница, сјетвом сјемена) и
- на голетима и шибљацима подесним за пошумљавање (пошумљавање садњом садница).

Попуњавање

Попуњавање је узгојна мјера која се изводи у природним састојинама гдје успјех извршеног вјештачког обнављања у циљу комплетирања природне обнове, односно извршеног пошумљавања у сврху подизања култура није задовољавајући.

Попуњавање пошумљене површине у високим шумама са природном обновом

Попуњавање у природним састојинама изводи се садњом садница или сјетвом сјемена гдје је проценат угинулих биљака посађених (посијаних) за потребе вјештачког обнављања у циљу комплетирања природне обнове већи од 20% и када треба побољшати омјер смјесе у корист газдински вриједније врсте дрвећа.

Попуњавање шумских култура

Попуњавање шумских култура врши се ако је неуспјех пошумљавања послије друге године од оснивања већи од 20% или ако су се посушиле саднице у већој групи на некој површини у култури, а попуњавање шумских култура планира се до 10% пошумљених површина. Стварне површине за попуњавање утврђују се према записницима комисија за колаудацију. Радови на попуњавању шумских култура изводе се током прољећне и јесење сезоне рада. У случају да је неуспјех пошумљавања након друге године од оснивања већи од 50 % онда се врши поновно пошумљавање.

Њега шумских састојина

Њега шумских састојина подразумјева све интервенције које се изводе у састојини од момента њеног настанка до момента извођења сјеча обнове у истој. У природним састојинама, односно у нашим високим шумама са природном обновом, све ове интервенције се реализују путем сљедећих шумскоузгојних радова:

Њега природних састојина

Њега природних састојина обухвата све прореди у развојним фазама од летвењака до зрелих састојина за сјечу по принципу позитивне селекције. Њега природних састојина проводи се редовним сјечама у оквиру предвиђеног система газдовања. Њега природних састојина врши се на површини газдинске класе умањена за површину природног обнављања састојине.

Њега природног подмлатка

Њега природног подмлатка проводи се сјечама освјетљавања у циљу разређивања прегустог склопа и сјечама чишћења уклањањем коровских врста које су конкуренција одабраним врстама, као и болесних и фенотипски лоших јединки одабране врсте дрвећа чије се обнављање потпомаже (до развојне фазе касни младик). Радови се изводе на површини која се добије када се површина газдинске класе подијели са 12 или 14 у зависности од дужине продукционог периода који за наше главне врсте дрвећа износи 120 година (буква, јела и смрча) и 140 година (храст, црни бор, бијели бор).

Њега шумских култура

Њега шумских култура обухвата све активности у постојећим културама старости испод 1/5 продукционог периода, те површинама унутар високих шума са природном обновом вјештачки обновљење у циљу комплетирања природне обнове. Њега одраслих култура изнад таксационог прага обухваћене су планом сјеча. Њега шумских култура се проводи слиједећим шумскоузгојним радовима:

Прашење и окопавање

Прашење се обавља на незакоровљеној или слабо закоровљеној површини са циљем да се разрахли површински слој земљишта и спречи губитак влаге из земљишта.

Окопавање је узгојна мјера његовања култура са примарним циљем да се уклони – посијече мотиком травна и друга коровска вегетација која омета развој подмлатка.

Проводи се до пете године старости од времена садње, а број интервенција на површини која се третира условљен је станишним условима.

Чишћење од корова и непожељних врста

Овом узгојном мјером врши се механичко (рјеђе хемијско) уклањање избојака и изданака конкурентне самоникле (аутохтоне) грмолике и дрвенасте вегетације. Изводи се до момента склапања круна стабала.

Прореди (прве, до 1/5 опходње)

Узгојна мјера која се изводи у културама у моменту када почиње природно одумирање доњих грана на стаблу, када почиње ишчезавање приземне вегетације и нагомилавање нераспаднуте шумске простирке. Исто тако, један од показатеља је и кад пречник доминантних стабала прелази 7 cm, а средња састојинска висина 8-12 m. Ипак, најзначајнији показатељ је прираст стабла, односно кулминација текућег висинског прираста доминантних стабала.

Планирани шумскоузгојни радови се реализују се путем извођачких пројеката за шумскоузгојне радове.

Мелиоративни радови

Обухватају плански и организационо спроведен систем техничких и шумскоузгојних мјера ради побољшања стања земљишта или шуме.

Мелиорација високих деградираних и изданачких шума

Проводи се путем индиректне или директне конверзије. Конверзија је узгојни поступак којим се врши превођење једног узгојног облика шуме у други.

Индиректном конверзијом преводи се ниска шума у високу исте врсте дрвећа одговарајућим узгојним мјерама природне обнове, у случају кад има довољан број квалитетних и равномјерно распоређених стабала по површини да осјемење сјечину.

Директном конверзијом преводи се ниска шума, која по квалитету или здравственом стању не задовољава због чега се уклања чистом сјечом, у високу, убрзаним поступком, путем реконституције (ниска шума се преводи у високу сјетвом сјемена или садњом садница исте врсте. Као примјер се може навести да се послје чисте сјече деградиране букове шуме врши сјетва буквице или садња букових садница).

Супституција је превођење ниске у високу шуму путем потпуне замјене врста дрвећа постојеће шуме (нпр. послје сјече деградиране хрстове шуме врши се сјетва сјемена или садња садница црног бора).

Примјењује се и метод **реконструкције** гдје се деградирана или ниска шума преводи у високу уз дјелимичну замјену постојеће или постојећих врста, односно комбинација индиректне конверзије, реституције и супституције (квалитетнији дио исте шуме се преводи у високу индиректном конверзијом, а на лошијем дијелу се врши реституција и супституција). Изводи се непосредно пред отпочињање радова на пословима пошумљавања садњом садница или сјетвом сјемена, односно природног осјемењавања за случај индиректне конверзије.

Сви планирани шумскоузгојни радови реализују се путем извођачких пројеката за шумскоузгојне радове.

4.1.2. Обим шумско узгојних радова

Обим шумскоузгојних радова планиран је на основу сљедећих елемената:

- У високим шумама са природном обновом у циљу комплетирања природне обнове на укупној површини од 38,30 ha потребно је извршити пошумљавање садњом садница. Попуњавање се планира на 10 % површине, односно на 3,83 ha.
- Радови који се планирају из средстава проширене репродукције шума или из не утрошених средстава прсте репродукције шума обухватају пошумљавање шибљака и голети подесних за пошумљавање и газдовање на укупној површини од 566,61 ha. Попуњавање се врши на 10 % пошумљене површине или на 56,65 ha.
- Радови који се планирају из средстава проширене репродукције шума или из не утрошених средстава прсте репродукције шума обухватају пошумљавање изданаčkih шума на дијеловима гдје се примјењује дјелимична реконструкција на укупној површини од 45,0 ha. Попуњавање се врши на 10 % пошумљене површине или на 4,5 ha.

Обим радова на њези шумских култура обухвата укупну површину од 748,11 хектара и то:

- површину постојећих шумских култура испод таксационог прага, површина 60,31 ha,
- површине у високим шумама, након комплетирања природне обнове 38,30 ha,

- површину шумских култура које се планирају подићи средствима проширене репродукције (или из неутрошених средстава просте репродукције) у наредном уређајном периоду на укупној површини од 611,51 ha.
- површине на којима ће се проводити прве прореде до 1/5 продукционог периода 37,99 ha.

У складу са наведеним елементима планиране су врсте и обим шумскоузгојних радова за шумскопривредно подручје, за газдинске класе и за привредне јединице.

4.1.3. План шумскоузојних радова за шумскопривредно подручје

IV Табела 114. План шумскоузојних радова за ШПП, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗОЈНОГ РАДА												
		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове					Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Штреле прве до 1/5, охкође	
* Садња Садница	Сјетва сјемена			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста									
Шифра	Површина (ha)	ha												
1102	574,52	47,88	47,88	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	47,88	526,64	0,00	0,00	0,00	
1108	1.528,85	127,40	127,40	3,50	0,00	0,35	3,50	3,50	127,40	1.401,45	0,00	3,50	0,00	
1109	3.078,07	256,51	256,51	3,00	0,00	0,30	3,00	3,00	256,51	2.821,56	0,00	3,00	0,00	
1110	565,66	47,14	47,14	1,00	0,00	0,10	1,00	1,00	47,14	518,52	0,00	1,00	0,00	
1111	1.958,18	163,18	163,18	19,50	0,00	1,95	19,50	19,50	163,18	1.795,00	0,00	19,50	0,00	
1115	161,46	13,46	13,46	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	13,46	148,01	0,00	0,00	0,00	
1228	5.497,19	458,10	458,10	6,00	0,00	0,60	6,00	6,00	458,10	5.039,09	0,00	6,00	0,00	
1229	957,84	79,82	79,82	2,00	0,00	0,20	2,00	2,00	79,82	878,02	0,00	2,00	0,00	
1313	59,61	4,26	4,26	1,80	0,00	0,18	1,80	1,80	4,26	55,35	0,00	1,80	0,00	
1416	177,67	12,69	12,69	1,50	0,00	0,15	1,50	1,50	12,69	164,98	0,00	1,50	0,00	
УКУПНО ШК 1000	14.559,05	1.210,43	1.210,43	38,30	0,00	3,83	38,30	38,30	1.210,43	13.348,62	0,00	38,30	0,00	
3202	524,72	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	20,84	0,00	
3203	220,12	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	37,22	0,00	
УКУПНО ШК 3000	1.438,54	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	58,06	0,00	

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

+ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 115. План шумскоузгојних радова за ШПП, проширена репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
Шифра	Површина (ha)	Пошумљавање*	Попуљавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
				Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореде прве до 1/5, опходње
ha						
3101	312,19	0,00	0,00	0,00	0,00	29,34
3201	284,08	0,00	0,00	0,00	0,00	1,37
3202	524,72	0,00	0,00	0,00	0,00	7,28
УКУПНО ШК 3000	1.438,54	0,00	0,00	0,00	0,00	37,99
4104	6.038,69	11,33	1,13	11,33	11,33	0,00
4109	898,33	3,33	0,33	3,33	3,33	0,00
4119	990,31	5,00	0,50	5,00	5,00	0,00
4208	290,42	5,00	0,50	5,00	5,00	0,00
4215	4.635,92	13,34	1,33	13,34	13,34	0,00
4241	47,82	7,00	0,70	7,00	7,00	0,00
УКУПНО ШК 4000	12.901,49	45,00	4,50	45,00	45,00	0,00
5101	1.724,20	143,68	14,37	143,68	143,68	0,00
5201	5.073,93	422,83	42,28	422,83	422,83	0,00
УКУПНО ШК 5000	6.798,13	566,51	56,65	566,51	566,51	0,00
УКУПНО ШПП	21.138,16	611,51	61,15	611,51	611,51	37,99

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

4.1.4. План шумскоузгојних радова по привредним јединицама

IV Табела 116. План шумскоузгојних радова за ПЈ 01 „Вележ“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА												
		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура				
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње	
* Садња Садница	Сјетва сјемена			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста									
Шифра	Површина (ha)	ha												
1102	266,47	22,21	22,21			0,00	0,00	0,00	22,21	244,26		0,00		
1108	5,72	0,48	0,48	0,50		0,05	0,50	0,50	0,48	5,24		0,50		
1110	317,31	26,44	26,44			0,00	0,00	0,00	26,44	290,87		0,00		
1111	436,17	36,35	36,35			0,00	0,00	0,00	36,35	399,82		0,00		
1228	503,00	41,92	41,92			0,00	0,00	0,00	41,92	461,08		0,00		
1229	569,76	47,48	47,48			0,00	0,00	0,00	47,48	522,28		0,00		
УКУПНО ШК 1000	2.098,43	174,87	174,87	0,50	0,00	0,05	0,50	0,50	174,87	1.923,56	0,00	0,50	0,00	
3202	77,39											2,25		
УКУПНО ШК 3000	130,71	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2,25	0,00	

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

✚ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 117. План шумскоузгојних радова за ПЈ 01 „Вележ“, проширена репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
		Пошумљавање*	Попуљавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
Шифра	Површина (ha)			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
ha						
3101	8,46					1,41
3201	16,33					1,37
3202	77,39					4,65
УКУПНО ШК 3000	130,71	0,00	0,00	0,00	0,00	7,43

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
Шифра	Површина (ha)	Пошумљавање*	Попуњавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
				Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
5101	188,21	15,68	1,57	15,68	15,68	
5201	736,79	61,40	6,14	61,40	61,40	
УКУПНО ШК 5000	925,00	77,08	7,71	77,08	77,08	0,00
УКУПНО ПЈ	1.055,71	77,08	7,71	77,08	77,08	7,43

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

IV Табела 118. План шумскоузгојних радова за ПЈ 02 „Невесињска Црна гора“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА											
Шифра	Површина (ha)	Природно обнављање		Комплектирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
				* Садња Садница	Сјетва сјемена		Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста					
ha													
1108	654,54	54,55	54,55	2,00		0,20	2,00	2,00	54,55	600,00		2,00	
1111	256,21	21,35	21,35			0,00	0,00	0,00	21,35	234,86		0,00	
1228	2.350,61	195,88	195,88			0,00	0,00	0,00	195,88	2.154,73		0,00	
1229	167,34	13,95	13,95			0,00	0,00	0,00	13,95	153,40		0,00	
УКУПНО ШК 1000	3.428,70	285,73	285,73	2,00	0,00	0,20	2,00	2,00	285,73	3.142,98	0,00	2,00	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

⊕ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 119. План шумскоузгојних радова за ПЈ 02 „Невесињска Црна гора“, проширена репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
Шифра	Површина (ha)	Пошумљавање*	Попуњавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
				Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
ha						
3101	6,19					6,19
УКУПНО ШК 3000	67,70	0,00	0,00	0,00	0,00	6,19
5101	229,10	19,09	1,91	19,09	19,09	
5201	598,52	49,88	4,99	49,88	49,88	
УКУПНО ШК 5000	827,62	68,97	6,90	68,97	68,97	0,00
УКУПНО ПЈ	895,32	68,97	6,90	68,97	68,97	6,19

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

IV Табела 120. План шумскоузгојних радова за ПЈ 04 „Црвањ -Живањски поток“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА											
Шифра		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
* Садња	Сјетва сјемена			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста								
ha													
1111	235,31	19,61	19,61	5,00		0,50	5,00	5,00	19,61	215,70		5,00	
УКУПНО ШК 1000	235,31	19,61	19,61	5,00	0,00	0,50	5,00	5,00	19,61	215,70	0,00	5,00	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

⊕ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 121. План шумскоузгојних радова за ПЈ 05 „Црвањ“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА											
		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
* Садња Садница	Сјетва сјемена			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста								
ha													
1111	546,48	45,54	45,54	5,00		0,50	5,00	5,00	45,54	500,94		5,00	
УКУПНО ШК 1000	546,48	45,54	45,54	5,00	0,00	0,50	5,00	5,00	45,54	500,94	0,00	5,00	0,00
3202	144,01											18,59	
УКУПНО ШК 3000	597,43	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	18,59	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

⚡ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 122. План шумскоузгојних радова за ПЈ 05 „Црвањ“, проширена репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
		Пошумљавање*	Попуњавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
Шифра	Површина (ha)			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
ha						
4104	1.425,71	3,33	0,33	3,33	3,33	
4109	898,33	3,33	0,33	3,33	3,33	
4215	567,54	3,34	0,33	3,34	3,34	
УКУПНО ШК 4000	2.891,58	10,00	1,00	10,00	10,00	0,00
5101	630,16	52,51	5,25	52,51	52,51	
5201	2.031,07	169,26	16,93	169,26	169,26	

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
Шифра	Површина (ha)	Пошумљавање*	Попуњавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
				Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
УКУПНО ШК 5000	2.661,23	221,77	22,18	221,77	221,77	0,00
УКУПНО ПЈ	6.150,24	231,77	23,18	231,77	231,77	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

IV Табела 123. План шумскоузгојних радова за ПЈ 06 „Снијежница - Заломка ријека“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА											
Шифра	Површина (ha)	Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
		* Садња	Сјетва сјемена	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста								
ha													
1102	308,05	25,67	25,67			0,00	0,00	0,00	25,67	282,38		0,00	
1108	590,04	49,17	49,17	1,00		0,10	1,00	1,00	49,17	540,87		1,00	
1228	48,04	4,00	4,00	2,00		0,20	2,00	2,00	4,00	44,04		2,00	
1313	42,44	3,03	3,03			0,00	0,00	0,00	3,03	39,41		0,00	
УКУПНО ШК 1000	988,57	81,88	81,88	3,00	0,00	0,30	3,00	3,00	81,88	906,69	0,00	3,00	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

⊕ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 124. План шумскоузгојних радова за ПЈ 06 „Снијежница - Заломка ријека“, проширена репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
Шифра	Површина (ha)	Пошумљавање*	Попуњавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
				Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
ha						
3101	112,68					21,44
3202	167,53					2,63
УКУПНО ШК 3000	384,02	0,00	0,00	0,00	0,00	24,07
4104	4.368,48	3,00	0,30	3,00	3,00	
4215	3.405,59	5,00	0,50	5,00	5,00	
4241	47,82	7,00	0,70	7,00	7,00	
УКУПНО ШК 4000	7.821,89	15,00	1,50	15,00	15,00	0,00
5201	0,51	0,04	0,00	0,04	0,04	
УКУПНО ШК 5000	0,51	0,04	0,00	0,04	0,04	0,00
УКУПНО ПЈ	8.206,42	15,04	1,50	15,04	15,04	24,07

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

IV Табела 125. План шумскоузгојних радова за ПЈ 07 „Бјеласница - Вод“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА											
Шифра		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлата	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
Садња Садница	Сјетва сјемена			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста								
ha													
1111	431,22	35,94	35,94	5,00		0,50	5,00	5,00	35,94	395,29		5,00	
1228	2.463,19	205,27	205,27	2,00		0,20	2,00	2,00	205,27	2.257,92		2,00	
1229	220,74	18,40	18,40	2,00		0,20	2,00	2,00	18,40	202,35		2,00	
УКУПНО ШК 1000	3.115,15	259,60	259,60	9,00	0,00	0,90	9,00	9,00	259,60	2.855,55	0,00	9,00	0,00

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА											
		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
* Садња Садница	Сјетва сјемења			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста								
ha													
3203	37,22											37,22	
УКУПНО ШК 3000	59,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	37,22	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

⚡ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 126. План шумскоузвојних радова за ПЈ 07 „Бјеласница - Бед“, проширена репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
Шифра	Површина (ha)	Пошумљавање*	Попуњавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
				Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
ha						
3101	2,11					0,30
УКУПНО ШК 3000	59,27	0,00	0,00	0,00	0,00	0,30
4104	244,50	5,00	0,50	5,00	5,00	
4119	990,31	5,00	0,50	5,00	5,00	
УКУПНО ШК 4000	1.234,81	10,00	1,00	10,00	10,00	0,00
5101	542,55	45,21	4,52	45,21	45,21	
5201	1.085,46	90,46	9,05	90,46	90,46	
УКУПНО ШК 5000	1.628,01	135,67	13,57	135,67	135,67	0,00
УКУПНО ПЈ	2.922,09	145,67	14,57	145,67	145,67	0,30

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

IV Табела 127. План шумскоуздојних радова за ПЈ 08 „Лебриник Троглав“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА											
		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, откопље
* Садња Садница	Сјетва сјемена			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста								
ha													
1109	456,42	38,04	38,04	2,00		0,20	2,00	2,00	38,04	418,39		2,00	
1228	132,35	11,03	11,03	2,00		0,20	2,00	2,00	11,03	121,32		2,00	
1313	7,00	0,50	0,50	0,50		0,05	0,50	0,50	0,50	6,50		0,50	
УКУПНО ШК 1000	595,77	49,56	49,56	4,50	0,00	0,45	4,50	4,50	49,56	546,21	0,00	4,50	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

⚡ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 128. План шумскоуздојних радова за ПЈ 09 „Горња Неретва“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА											
		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, откопље
* Садња Садница	Сјетва сјемена			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста								
ha													
1108	278,55	23,21	23,21			0,00	0,00	0,00	23,21	255,34		0,00	
1109	415,43	34,62	34,62	1,00		0,10	1,00	1,00	34,62	380,81		1,00	
1110	248,35	20,70	20,70	1,00		0,10	1,00	1,00	20,70	227,65		1,00	
1416	6,61	0,47	0,47	1,50		0,15	1,50	1,50	0,47	6,14		1,50	
УКУПНО ШК 1000	948,94	79,00	79,00	3,50	0,00	0,35	3,50	3,50	79,00	869,94	0,00	3,50	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА										
		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове			Њега шумских састојина		Њега шумских култура			
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста
* Садња Садница	Сјетва сјемења			Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста							
Шифра	Површина (ha)	ha										

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

✚ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 129. План шумскоузгојних радова за ПЈ 09 „Горња Неретва“, проширена репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
Шифра	Површина (ha)	Пошумљавање*	Попуљавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
				Прашење и окопавање	Чишћење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
ha						
4208	290,42	5,00	0,50	5,00	5,00	
4215	662,79	5,00	0,50	5,00	5,00	
УКУПНО ШК 4000	953,21	10,00	1,00	10,00	10,00	0,00
5101	82,52	6,88	0,69	6,88	6,88	
5201	396,49	33,04	3,30	33,04	33,04	
УКУПНО ШК 5000	479,01	39,92	3,99	39,92	39,92	0,00
УКУПНО ПЈ	1.432,22	49,92	4,99	49,92	49,92	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

IV Табела 130. План шумскоузгојних радова за ПЈ 10 „Изгори - Јабучке стијене“, проста репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА												
		Природно обнављање		Комплетирање природне обнове				Њега шумских састојина		Њега шумских култура				
		Природна обнова састојина	Припрема земљишта за природно подмлађивање	Вјештачко обнављање (пошумљавање)		Попуњавање пошумљене површине	** Њега пошумљених површина		Њега природног подмлатка	Њега природних састојина	Прашење и окопавање	Чистићење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње	
* Садња Садница	Сјетва сјемена			Прашење и окопавање	Чистићење од корова и непожељних врста									
Шифра	Површина (ha)	ha												
1109	2.206,22	183,85	183,85			0,00	0,00	0,00	183,85	2.022,37		0,00		
1111	52,79	4,40	4,40	4,50		0,45	4,50	4,50	4,40	48,39		4,50		
1115	161,46	13,46	13,46			0,00	0,00	0,00	13,46	148,01		0,00		
1313	10,17	0,73	0,73	1,30		0,13	1,30	1,30	0,73	9,44		1,30		
1416	171,06	12,22	12,22			0,00	0,00	0,00	12,22	158,84		0,00		
УКУПНО ШК 1000	2.601,70	214,65	214,65	5,80	0,00	0,58	5,80	5,80	214,65	2.387,05	0,00	5,80	0,00	

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

✚ Површине за попуњавање зависе од успјеха пошумљавања и приликом извођења пошумљавања могу се разликовати од планираног

IV Табела 131. План шумскоузојних радова за ПЈ 10 „Изгори - Јабучке стијене“, проширена репродукција

Газдинска класа		ВРСТА ШУМСКОУЗГОЈНОГ РАДА				
		Пошумљавање*	Попуњавање	** Њега пошумљених површина (шумских култура)		
Шифра	Површина (ha)			Прашење и окопавање	Чистићење од корова и непожељних врста	Прореди прве до 1/5, опходње
ha						
5101	51,66	4,31	0,43	4,31	4,31	
5201	224,42	18,70	1,87	18,70	18,70	
УКУПНО ШК 5000	276,08	23,01	2,30	23,01	23,01	0,00
УКУПНО ПЈ	276,59	23,01	2,30	23,01	23,01	0,00

* По потреби укључује и припрему земљишта за пошумљавање

** Њега пошумљених површина се врши у потребном обиму (може бити проведена и на мањој површини)

4.2. ИЗВОЂЕЊЕ ШУМСКОУЗГОЈНИХ РАДОВА

Чланом 17. став 1. Закона о шумама прописано је: "Шумама се газдује на основу шумскопривредних основа и извођачких пројеката".

Чланом 24. став 2. истог закона "Извођачки пројекат садржи: све радове по обиму и мјесту, податке о времену почетка и завршетка радова, бруто дозначеним дрвним масама, сортиментном нападу, технолошком поступку, економску анализу, карту одјела са уцртаним одсјецима, важнијим објектима, постојећим и пројектованим саобраћајницама".

Извршење плана шумскоузгојних радова по основу просте репродукције има обавезујући карактер.

Радови по основу проширене репродукције се извршавају по додјељеним средствима од стране Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, а у случају изостанка средстава намијењених за проширену репродукцију, планирани радови се финансирају из неутрошених средстава просте репродукције.

Реализација плана шумскоузгојних радова обављаће се на сљедећи начин:

- У високим шумама са природном обновом вршиће се комплетирање природне обнове садњом садница и сјетвом сјемена у складу са техничким циљевима газдовања. План садржи и површине на којима ће се састојине природно обновити, и извршити њега природног подмлатка и њега природних састојина.
- У шумским културама испод таксационог прага (без процјењене дрвне залихе), на површинама гдје је потребно, проводиће се мјере њега: окопавање, чишћење од корова, уклањање непожељних врста дрвећа, освјетљавање и др. Наведене радове треба проводити у постојећим културама испод таксационог прага, као и на површинама које се пошуме у наредном уређајном периоду.
- У шумским културама изнад таксационог прага проводиће се проредне сјече на принципима позитивне селекције (предвиђено планом сјеча).
- На површинама подесним за пошумљавање и газдовање, у складу са предвиђеним циљевима газдовања, потребно је извршити садњу садница на површинама које су претходно припремљене за то. Потребно је садити око 2.500 ком/ha. У зависности од врсте дрвећа и услова станишта на ком се врши пошумљавање број садница се може кориговати. У недостатку одговарајућег садног материјала може се извршити подсијавање, са одговарајућим сјеменом, површине планиране за вјештачку обнову.
- Процјењени број садница и сјемена за пошумљавање, према плану шумскоузгојних радова за шумскопривредно подручје износи:

IV Табела 132. Процијeњени број садница и сјемена за ШПП

Фаза рада	Површина ha	Број садница по ha	Количина сјемена по kg/ha	Укупан број садница (увећан за 10%)*	Потребна количина сјемена kg
Комплетирање природне обнове у високим шумама	38,3	1.500	5	57.450	
Пошумљавање шибљака, голети и површина на којима ће се проводити дјелимична реконструкција	611,51	2.500	5	1.528.775	
Укупно	649,81			1.586.225	

*- увећање броја садница се односи на саднице за попуњавање након оцјене успјеха пошумљавања

Финансирање пошумљавања за комплетирање природне обнове врши се из средстава просте репродукције, а финансирање пошумљавања шибљака и голети из средстава проширене репродукције или из неутрошених средстава просте репродукције.

Попуњавање новоподигнутих култура планирано је на 10 % површине, а долази у обзир тек по техничком пријему и оцјени успјеха извршеног пошумљавања.

- Просјечни трошкови пошумљавања голети, без претходне припреме земљишта, износе око 7000 KM/ha, што зависи од цијене рада радника и цијене садница на тржишту.
- Прашење, окопавање, чишћење од корова и непожељних врста и новоподигнутих култура, проводи се по потреби, а у највећем броју случајева се врши 2-3 пута у току уређајног периода.

Врсте садница са којима ће се вршити попуњавање у високим шумама са природном обновом требају бити одређене присуством основних врста у свакој конкретной састојини, као и техничким циљем. Чланом 7., став 2. "Правилника о елементима и садржају шумскопривредних основа" прецизирано је да "газдинске класе шумских култура не обухватају групе шумских култура које су подигнуте у састојинама високих шума са природном обновом у циљу комплетирања природне обнове".

Евиденцију извршених радова који се односе на комплетирање природне обнове у високим шумама вршити тако да се за свако одјељење, односно одсјек у ком се врши пошумљавање у одговарајућем образцу упишу:

- датум извршених радова,
- координате локације пошумљавања снимљене ГПС уређајем и
- врста и количина садног материјала за сваку конкретну локацију.

Врсте дрвећа са којима ће се вршити пошумљавање на површинама подесним за пошумљавање и газдовање такође морају бити одређене према техничком циљу.

Врсте и тип садница и врста сјемена који ће се користити за реализацију плана шумскоузгојних радова биће прецизирани извођачким пројектима.

У другој половини 2020. године завршен је Мастер план пошумљавања и газдовања шумским културама Републике Српске, израђен од стране Шумарског факултета у Бања Луци. Овим Мастер планом судате опште смјернице за пошумљавање голети и шибљака и за газдовање шумским културама у ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Сокоцац.

4.3. ПЛАН ПОТРЕБНИХ СРЕДСТАВА РАДА ЗА ШУМСКОУЗГОЈНЕ РАДОВЕ

IV Табела 133. Потребна средства рада за шумскоузгојне радове

Врста рада	Врста опреме	Комада	Цијена	Укупно(КМ)
Мјере његе, проредне сјече	Моторна тестера	3	2.000,00	6.000,00
	Кратке косе 70 cm	10	24,00	240,00
	Тример за чишћење	3	1.000,00	3.000,00
	Грабље	15	11,00	165,00
	Сјекире веће	15	20,00	300,00
	Сјекире мање	15	15,00	225,00
Пошумљавање	Моторни бушач	2	490,00	980,00
	Ашови	20	13,00	260,00
	Трнокопи	30	13,00	390,00
	Крампови	30	19,00	570,00
Заштита садница	Прскалице	10	24,00	240,00
УКУПНО				12.370,00

5. ПЛАН ЗАШТИТЕ ШУМА

Шуме као најважнији природни екосистем стално су изложене утицају штетних биотских и абиотских утицаја. Нерационална експлоатација шума у многим случајевима је тешко нарушила шумске ауторегулационе заштитне механизме и тиме отворила врата дјеловању читавог ланца негативних фактора средине. Врло често овакви поступци су довели до поремећаја у биоценотском односу, односно преостале шуме данас често представљају поремећене шумске биоценозе. Врло често је ово главни разлог што данашње шуме страдају од разних штетних утицаја (абиотичких и биотичких). Ако желимо сачувати основне вриједности шума на овом шумскопривредном подручју, треба обратити велику пажњу на заштиту и чување шума, јер су оне подложне опасностима од пожара, биљних болести, напада штетних инсеката, штетног дјеловања човјека и др. Појава ових штетних фактора у протеклом уређајном периоду значајно је утицала на здравствено стање шума овог подручја.

Дакле, потребно је благовремено проводити прореди, санитарне сјече, успостављање шумског реда, стално постављање и праћење ловних стабала и феромонских клопки.

Такође, сушење шума као стихијски и динамичан процес има за посљедицу глобалан и трајан поремећај биолошке стабилности шумских екосистема и животне средине у цјелини, неминовно узрокује смањење прираста, производне снаге и квалитета састојина, прерану сјечу, умањење функционалних ефеката функција шума, а у планском и организационом смислу ревизију планова газдовања шумама, концентрацију свих шумско узгојних радова у комплексу захваћеном сушењем, чиме се неминовно увећавају негативни биланси у коришћењу шума.

Поред наведеног важно је напоменути штете изазване од стране човјека, гдје се примјеном тешких трактора јављају оштећења на стаблима и шумском земљишту. Али, примјеном

оптималних средстава рада при извлачењу дрвних сортимената, те кретањем машина само по пројектованим тракторским влакама, ове штетне последице се свде на разумну мјеру.

Глобална заштита шума и шумског земљишта у складу са законском регулативом је приоритетна и обавезујућа мјера при управљању и газдовању са природним ресурсима и осталим потенцијалима на подручју. У наредном уређајном периоду проводиће се како превентивне тако и репресивне мјере с основним циљем очувања шумских и других екосистема у што бољем и природнијем стању.

Праћење здравственог стања шума по основу члана 9, Закона о измјенама и допунама Закона о шумама, „Службени гласник Републике Српске“, број 60/13; члана 11, Правилника о шумском реду „Службени гласник Републике Српске“, број 50/17 и Правилник о начину праћења здравственог стања шума, „Службени гласник Републике Српске“, број 12/15, Рјешења Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, број: 12.06-332-732/11 од 21.09.2011. године и 12.06.1-332-1049-1/17 од 29.01.2018. године врши ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д. Соколац (Извјештајно – прогнозна служба).

- Према члану 48. Закон о шумама, члана 9. Закона о измјенама и допунама Закона о шумама:

(1) Здравствено стање и стање биодиверзитета шума редовно се прати на цијелој територији Републике.

(2) Корисник шума и шумског земљишта у својини Републике Српске одговоран је за праћење здравственог стања шума путем Извјештајно-прогнозне службе у њеном саставу и о томе обавјештава Министарство и јавност.

(3) Министар прописује начин праћења здравственог стања шума.

- Према Правилнику о шумском реду Члан 11.:

Праћење здравственог стања шума, извјештавање и предлагање мјера заштите врши ЈПШ “Шуме Републике Српске” а. д. Соколац (Извјештајно-прогнозна служба), о чему обавјештава Министарство и јавност.

- Према Правилнику о начину праћења здравственог стања шума Члан 9.:

(1) Послове избора и успостављања тачака Нивоа I врши Извјештајно - прогнозна служба у саставу ЈПШ „Шуме Републике Српске“ а.д Соколац.

(2) На мрежи тачака Нивоа I податке прикупља Извјештајно прогнозна служба путем организационих дијелова ЈПШ „Шуме Републике Српске“, а.д. Соколац

У оквиру основне мреже мониторинга Нивоа I у Републици Српској, на подручју ШПП „Невесињско-гатачко“ успостављена је једна биоиндикацијска тачка (Биоиндикацијска тачка 41 – Невесињска Црна Гора налази се на подручју ПЈ „Невесињска Црна Гора“, одјељење 69, на координатама Y 4 811 000 и X 6 506 996.) на којој се у периоду 2014–2025. године континуирано прати здравствено стање шума у складу са међународно прихваћеном ICP Forests методологијом (International Co-operative Programme on Assessment and Monitoring of Air Pollution Effects on Forests). Активности мониторинга спроводи Извјештајно-прогнозна служба Истраживачко-развојног и пројектног центра Бања Лука.

5.1. ВРСТЕ ШУМСКИХ ШТЕТА И МЈЕРЕ ЗАШТИТЕ

Шуме на овом подручју представљају објекте од посебног друштвеног значаја и интереса, те њихова заштита и чување су приоритетне мјере у наредном уређајном периоду. Успјешна заштита шума и шумског земљишта може се остварити примјеном научних, у пракси провјерених метода заштите шума и шумског земљишта.

План заштите и чувања шума утврђен је за шумскопривредно подручје као цјелину. План обухвата обим мјера и радова на превентивној и репресивној заштити од бројних и у дјеловању удружених штетних фактора. Полазећи од досадашњих причињених штета и оних које се могу очекивати у наредном периоду, приказани су сљедећи планови заштите шума и шумског земљишта:

- заштита шума од штетног дјеловања човјека,
- заштита шума од стоке и дивљачи,
- заштита шума од биљних болести, инсеката и других штеточина,
- заштита шума од елементарних непогода,
- заштита шума од пожара,
- заштита ријетких врста, врста којима пријети опасност и угрожених врста.

Планом су утврђени организациони, материјални и кадровски услови који ће се обезбједити за извршење плана заштите и чувања шума на овом шумскопривредном подручју.

5.1.1. Заштита шума од штетног дјеловања човјека

Заштиту шума од штетног дјеловања човјека, потребно је проводити у оквиру свеобухватне интегралне заштите шума по свим аспектима заштите околине и социо-економског развоја, јер поред шумских пожара које у већини случајева проузрокује човјек, антропогени фактор има знатног учешћа и у осталим видовима штета као:

- пропусти у газдовању шумама,
- директне штете (бесправне сјече, узурпирање шума и шумских земљишта),
- бесправна градња објеката у шуми и на шумском земљишту,
- загађивање околине.

Пропусти у газдовању шумама, могући су уколико се приликом реализације ШПО не буде придржавало одредби ШПО, односно циљева и планова основе а посебно ако долази до прекорачења плана сјеча по обиму и структури током цијеле опходњице те неизвршења биолошке репродукције шума. Приликом сјече и израде дрвних сортимената строго поштовати одребе из Правилника о шумском реду.

Загађивање околине на шумском земљишту, огледа се у виду контаминације земљишта, загађивање извора и водотока, што уз еколошки проблем такође умањује обрасту шумску површину. Мјере за сузбијање ове појаве реално су изводљиве, а укратко се састоје у контролисању одлагања отпада, едукације посјетилаца и провођењем прекршајних мјера према починиоцима за што су према законским одредбама задужени чувари шума. Контролисано одлагање отпада

подразумјева обиљежавање и изградњу мјеста за одлагање отпада, на мјестима гдје бораве посјетиоци, дуж саобраћајница на паркинг мјестима. Одложени отпад потребно је ажурно сакупљати и одвозити ван подручја ШПП на мјеста која су предвиђена као одлагалишта отпада.

Чување шума се организује као превентивна мјера, да би се сачувала национална добра од отуђивања. Да би се спријечиле бесправне сјече и отуђивање дрвних сортимената, а у складу са законском регулативом (Закон о шумама Републике Српске) израђује се програм заштите и чувања шума, те у том смислу се организује чуварска служба. Ово Шумско газдинство, као и сва газдинства у оквиру Јавног предузећа има већ организовану чуварску службу.

Чуварска служба неопходна је у смислу наведеног закона, да се спријечи пустошење шума, сјеча шума која није одобрена као редован вид обнављања шума, крчење шума, забрани пашарење, жирење, брст, кресање грана, ако шумскопривредном основном није другачије одређено.

Грађани и правна лица која нанесу штету шумама дужни су кориснику шума надокнадити штету према оштетном цјеновнику.

5.1.2. Заштита шума од стоке и дивљачи

Чланом 62. став 1. Закона о шумама прописано је: „Паша у шумама у својини Републике није дозвољена“. Став 2. истог члана закона каже: „Ако не постоји опасност од угрожавања функција шуме, укључујући биодиверзитет, корисник шума и шумског земљишта у својини Републике може издати дозволу за пашу, односно жирење, осим за пашу и брст коза, у случајевима:

- када је висина дрвећа таква да им стока не може наносити штету,
- гдје се не врше мелиорациони радови у шумама,
- у којима није у току вјештачко или природно подмлађивање шума,
- гдје се шуме не налазе на земљишту подложном развијавању вјетром, клизању, спирању и одроњавању,
- да шуме нису оштећене од пожара и
- да шуме нису издвојене као сјеменски објекти или резервати природе“.

Став 5. истог члана закона каже: „Корисник шуме и шумског земљишта у својини Републике има право наплате пашарине по цјеновнику“.

Приступ стоке на пашу, односно жирење и појила кроз дијелове шума у којима није одобрена паша, дозвољен је само за то одређеним путем. Путеве за приступ и прогон стоке на пашу, односно жирење и појило, одређује и обиљежава управљач шума. Међутим, штете од стоке су све мање, а то је последица све мањег броја становника у руралним подручјима, тако да овај проблем и није посебно изражен.

Узгајањем, заштитом, ловљењем и коришћењем дивљачи у шумама у својини Републике Српске, у складу са ловнопривредним основама бави се корисник ловишта, коме је ловиште дато на коришћење. У шуми се могу узгајати само оне врсте дивљачи и у оном броју који не смета правилном газдовању шумама. Повећањем и побољшањем исхране и здравственог стања дивљач у шуми чини незнатне штете, а у супротном причињава велике штете на једногодишњим избојцима младих биљака које користи за исхрану.

5.1.3. Заштита шума од инсеката и биљних болести

Биљне болести могу бити проузроковане различитим штетним факторима. Према њиховој природи болести се дијеле у двије категорије:

- болести које изазивају абиотички фактори (физичке, хемијске и механичке природе). То су непаразитске и неинфективне болести.
- болести које узрокују биотички фактори (гљиве, биљни и животињски организми). Ово су паразитске или инфективне болести.

У непаразитске или неинфективне болести убрајају се сви поремећаји који настају утицајем климатских и едафских фактора (температура, свјетлост, влага, отровни гасови, хранљиве материје и др.). Паразитске или инфективне болести већином изазивају: гљиве, бактерије, вируси, нематодe, паразитске цвјетнице и неке биљке. Најчешће болести паразитског поријекла јесу оне које проузрокују гљиве. Ове болести се називају микозе. Затим по значају долазе болести које проузрокују бактерије (бактериозе) и најзад болести које изазивају вируси (виروزе). Постоји још категорија болести које проузрокују разне паразитне цвјетнице, ове болести се називају фанерогамне болести.

Мјере борбе против биљних болести могу бити превентивне и репресивне. Превентивним мјерама или мјерама профилаксе спречава се појава неке болести.

Репресивне мјере могу бити ерадикативне и куративне, а примјењују се послије појаве болести.

Ерадикативним мјерама уклањају се заражене биљке или њихови дијелови у циљу редукције инокулума. Оне имају широку примјену у пракси због своје једноставности. Куративним мјерама врши се лијечење обољелих биљака.

Мјере борбе могу бити директне и индиректне. Директне мјере су усмјерене непосредно према патогену, док индиректне нису у непосредној вези са узрочником болести.

Методe борбе против болести шумског дрвећа садрже следеће мјере: административне, узгојно-техничке, механичке, физичке, хемијске, биолошке и интегралне. Административне мјере односе се на примјену законске регулативе у области заштите биља коју утврђују поједине земље и међународна заједница у циљу заштите биљака од опасних болести. Узгојно-техничке мјере су избор локалитета за гајење одређене врсте дрвећа, избор система газдовања и начина обнове шума, гајење отпорних врста дрвећа, трајање опходње и хигијена објеката. Механичке мјере обухватају одсјецање и уништавање обољелих биљних дијелова или заражених биљака, уништавање биљних органа у којима презимљује паразит, уништавање спороносних органа паразита, уклањање паразита и уништавање прелазних хранитељки. Хемијска средства имају велику примјену и обезбјеђују врло ефикасну превентивну заштиту многобројним врстама биљака од најопаснијих болести.

Заштита шума на овом шумскопривредном подручју од штетног дјеловања инсеката треба да има првенствено превентивни карактер и своди се на одржавање ниске бројности инсеката. Дакле, потребно је у складу са циљевима газдовања превентивно проводити санитарне сјече, успостављање шумског реда послије сјеча, као и послије штетног дјеловања неких других фактора и стално постављање контролних стабала у циљу праћења бројности популације штетних инсеката.

Од директних мјера борбе треба спроводити правовремену сјечу и обраду нападнутих стабала и постављање ловних стабала, а у смрчевим састојинама постављањем клопки на бази феромона.

Ловна стабла се постављају у три серије (прва током зиме, друга мјесец дана по убушивању сипаца у стабла прве серије и трећа мјесец дана по убушивању сипаца у другу серију). Број ловних стабала зависи првенствено од интезитета напада сипаца и креће се од 1-10% (у свакој серији) од броја стабала осушених од сипаца у претходној години.

Најзначајније ентомолошке штеточине на букви:

Phyllaphis fagi - буквина лисна ваш. При јаком нападу, сисањем сокова долази до сушења младих избојака, карактеристичног повијања листова и обилног лучења медне росе. Нарочито може да буде штетна на сјечинама које се обнављају, као и у расадницима гдје може изазвати и сушење нападнутих биљака.

Cryptococcus fagisuga - буквин штиташ. Насељава одрасла стабла букве. Врло често се јавља у високој бројности, када је стабло букве потпуно прекривено бијелом скрамом, те са дистанце изгледа као да је окречено.

Најзначајније ентомолошке штеточине на смрчи:

Ips typographus - осмозуби смрчин поткорњак. Типична је секундарна штеточина, јер се при нормалној бројности гнијезди искључиво у физиолошки јако ослабљеним, умирућим стаблима, свјеже посјеченим стаблима или неогуљеној сложеној обловини. Када се пренамножи, постаје типична примарна штеточина и тада напада сва стабла.

Pityogenes chalcographus - шестозуби смрчин поткорњак. Секундарна је штеточина и насељава физиолошки ослабљена стабла и свјежу лежавину. Склон је масовним множењима и тада се убушује у потпуно здрава стабла. Насељава горње партије са тањом кором и дебље гране.

Најзначајније ентомолошке штеточине на јели:

Pityokteines curvidens - кривокуби јелин поткорњак. За размножавање женке бирају стабла са дебелом кором. Напада стара стабла. Насељава их од врха ка основи. Бира ивична стабла или стабла на чистинама. Секундаран је, али када се пренамножи напада и потпуно здрава стабла из којих се јавља обилно истицање смоле.

Cryphalus piceae - мали јелин поткорњак. За размножавање тражи материјал са тањом кором. Његов напад на старијим стаблима започиње од врха и иде ка основи. Ако је његова бројност у шуми ниска, насељаваће физиолошки ослабљена стабла, најчешће она која су заражена имелом, а ако је бројност висока населиће и потпуно здрава стабла, односно понашаће се као примарна штеточина. Најопаснија је врста поткорњака за стабла у доба летвењака.

Најзначајније ентомолошке штеточине на бијелом и црном бору:

Ips sexdentatus Boern. Крупни поткорњак борова који насељава дебље стабло и доње дијелове крошње, најчешће на ослабљеним или обореним стаблима. При јачем нападу може изазвати сушење читавих стабала, посебно у условима суше и повишених температура.

Ips acuminatus Gyll. Мањи поткорњак који првенствено напада тање дијелове стабла и гране у крошњи борова. Често дјелује као секундарни штеточина, али у повољним условима може прерасти у значајан фактор сушења стабала.

Blastophagus minor Htg. Врста која напада млађе и тање боре, при чему ларве развија галерије испод коре у горњим дијеловима стабла. Његово присуство слаби стабла и повећава осјетљивост на друге биотичке и абиотичке факторе.

Blastophagus piniperda L. Један од најчешћих поткорњака борова, познат по допунском исхрањивању у изданцима, што доводи до њиховог лома и сушења. Напада ослабљена и оборена стабла, али може имати значајне економске посљедице и у здравим састојинама.

Pityogenes bidentatus Fbr. Мањи поткорњак који насељава танку кору грана и млађих стабала борова. Обично се јавља у комбинацији са другим врстама поткорњака и доприноси укупном слабљењу састојина.

Ове врсте подједнако су значајне за природне борове састојине и за борове културе.

Најзначајније ентомолошке штеточине на храстовима:

Cerambyx cerdo – велика храстова стрижибуба, најрадије напада храст, али се може наћи и у дрвету других лишћара. Развија се у правилу у највреднијем доњем делу дебла. Штете су углавном техничке, али и физиолошке природе.

Scolytus intricatus – храстов поткорњак, типична секундарна штеточина, преноси споре гљива из рода *Ophiostoma*, које изазивају сушење стабала.

Tortrix viridana – зелени храстов савијач, прворазредна штеточина храстових шума. Гусјенице се хране храстовим лишћем лужњака, али и медунца и китњака. Јаја полаже у врхове крошњи и склон је масовним множењима.

Thaumatoroea processionea – храстов четник, изразита штеточина аутохтоних храстова и углавном напада старе храстове шуме. Углавном се јавља са другим дефолијаторима (губаром).

Euproctis chryorrhoea – жутотрба, полифагна врста, главне штете чине у пролеће када изгризају пупољке или младе листове. Веома озбиљна штеточина. Имају длацице које жаре.

Lymantria dispar – губар, храни се асимилационим органима готово свих дрвенстих и жбунастих врста, па чак и неких зељастих.

Corythucha arcuate – храстова мрежаста стјеница; штете које наноси могу повећати физиолошку осјетљивост стабала на нападе других штетних инсеката и болести. Велики значај као проузроковачи оштећења имају штетни биотички чиниоци међу којима велики значај имају болести проузроковане паразитским гљивама.

Велики значај као проузроковачи оштећења имају штетни биотички чиниоци међу којима велики значај имају болести проузроковане паразитским гљивама.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на букви:

Nectria galligena - проузрокује вишегодишње, отворене рак ране са концентричним наборима који су по периферији ограничени уздигнутом кором. Плодоносна тијела могу да се

констатују у току цијеле године. Масовно расејавање репродуктивних органа је за вријеме влажног прољећа и јесени.

Fomes fomentarius - развија се као паразит или сапрофит. Развија се на дубећим, живим стаблима, а наставља такође деструкцију на обореном дрвету, али само док је у шуми и влажно. Представља проблем за природне састојине букве. Дрво на којем су се појавиле карпофоре може се једино користити као огрев.

Trametes gibbosa - развија се на мртвом дрвету лишћара, нарочито на пањевима. Изазива бијелу активну трулеж.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на јели:

Melampsorella caryophyllacearum - спермагоније и ецидије се јављају на четинама вјештичних метли образованих на стаблима јеле. Вишегодишња мицелија се налази у дрвету стабала јеле и изазива појаву вјештичних метли и тумора. Крајња посљедица развоја гљиве је сушење стабала. Велике штете причињава у природним састојинама јеле.

Viscum album - паразитна цвјетница карактерише се гранама дихотомно разгранатим и дуготрајним лишћем. Жбунови се обично формирају у вршним дијеловима круне и маскирани су околним четинама. Имела смањује физиолошку снагу домаћина, смањује капацитет плодоношења, смањује механичку отпорност стабала, а нападнута стабла имају умањен прираст. Штете су најизраженије на сувим теренима и јужним топлим експозицијама.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на смрчи:

Heterobasidion annosum - Ова гљива је свакако најопаснија патогена гљива која се јавља на четинарима и наноси велике економске штете. Осим на четинарима забиљежена је и на неким лишћарским врстама дрвећа (буква, бреза,...).

Armillaria ostoyae - Ова гљива се развија као паразит или сапрофит на четинарским врстама дрвећа, а посебно је честа на смрчи и јели. Ова гљива узрокује меку, бијелу трулеж корјена, а после неког времена и бијелу трулеж дрвета у основи стабла.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на храсту:

На подручју Босне и Херцеговине, код храста китњака (*Quercus petraea*), најчешће су заступљене гљивичне болести које се јављају као посљедица дуготрајног стреса и слабе виталности састојина. Од листних обољења најзначајнија је пепелница храста, чији је узрочник *Microsphaera alphitoides*, а која се манифестује бијелом превлаком на листовима и доводи до смањења асимилационе површине, посебно код млађих стабала. На гранама и стаблу често се јављају некрозе узроковане гљивама из групе *Fusicoccum* и сродних родова, што доводи до сушења изданака и постепеног слабљења стабала. Значајну улогу у пропадању храста имају и коријенске трулежи, прије свега узроковане гљивама рода *Armillaria*, које нарушавају стабилност и водно-минералну исхрану стабала. Поред наведених, у старијим и оштећеним састојинама присутне су и гљиве трулежнице из родова *Phellinus*, *Fistulina* и *Polyporus*, које изазивају унутрашње труљење дрвета и смањују техничку вриједност стабала. Појава и интензитет ових болести уско су повезани

са неповољним станишним условима, сушама, оштећењима од инсеката и другим стресним факторима.

Такође на овом подручју постоји и присутност неких врста имеле (*Viscum sp.*) које се јављају углавном у храстовим шумама. То је полупаразитска биљка која слаби виталност домаћина и ствара услове за напад других патогена.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на боровима:

Код борових шума у Босни и Херцеговини најчешћи проузроковачи болести су гљиве које нападају иглице, кору, стабло и коријен, а њихова појава је често повезана са стресом, сушама и оштећењима од инсеката. Од игличастих обољења најзначајнија је осипање иглица изазвано гљивама *Lophodermium seditiosum* и *Lophodermium pinastri*, које доводи до проријеђене крошње и смањене виталности стабала. На младим биљкама и млађим састојинама честа је појава сушења изданака и рак-рана узрокованих гљивама *Gremmeniella abietina* и *Sphaeropsis sapinea* (syn. *Diplodia pinea*), при чему долази до сушења вршних изданака и појединих грана. Коријенове и трулежи приданка, најчешће су изазване гљивама рода *Armillaria* и *Heterobasidion annosum*, имају посебан значај јер доводе до слабљења стабала, појаве вјетроизвала и постепеног пропадања читавих група стабала. У старијим и оштећеним састојинама присутне су и гљиве трулежнице из родова *Phellinus* и *Fomitopsis*, које узрокују унутрашње труљење дрвета и умањују техничку вриједност дрвне масе.

Најзначајније и најчешће патогене гљиве на врстама осталих четинара:

Lachnellula willkommii - Проузроковач рака ариша који напада кору и камбиј, изазивајући појаву рак-рана, сушење грана и постепено слабљење стабала, посебно у влажним и хладнијим условима.

Armillaria spp. - Труљење коријена и приданка стабала ариша, напада ослабљена стабла, доводи до пропадања коријеновог система, смањене виталности и појаве вјетроизвала.

Armillaria spp. - Гљива изазива труљење коријена и приданка стабла дуглазије, што доводи до постепеног опадања виталности и угинућа стабала, нарочито на тежим и слабо дренажним земљиштима.

Lophodermium piceae - Проузроковач болести иглица дуглазије, доводи до њиховог пријевременог опадања, смањења асимилационе површине и смањивања прираста, нарочито код млађих састојина.

Cronartium ribicola - Проузроковач рђе коре на петоигличавим боровима (*Pinus Strobus*), нарушава виталност стабала, може довести до њиховог постепеног сушења.

Број паразитних гљива које могу изазивати болест шумског дрвећа на овом подручју је знатно већи, али овдје су наведене најчешће и најопасније врсте које причињавају економске штете или угрожавају опстанак шумског дрвећа. Заштита стабала против већине од наведених паразитних гљива је могућа, али би морала да се врши под строгим надзором стручних лица.

Због одсуства мјера заштите, данас када су у питању шумске културе, јављају се бројни проблеми и то углавном из слиједених разлога: културе четинара су подизане на стаништима

лишћара, користио се релативно лош садни материјал, мјере његе у виду чишћења и прореда нису провођене, извјештајно-дијагнозно прогнозна служба била је лоше организована, односно штетни инсекти су откривени када су се јавили у градацијама.

Постоји велики број фактора који угрожавају раст и развој шумског дрвећа на овом подручју. Штетни абиотички фактори, као што су: ниске температуре ваздуха, суша, сњеголоми, вјетроломи, мразови и др.

IV Табела 134. Потребна средства за заштиту шума

Назив	Количина	Вриједност(КМ)
Феромон	400	48.000,00
Клопке	40	3.400,00
УКУПНО		51.400,00

5.1.4. Заштита шума од елементарних непогода

На овом подручју у току зимског периода јављају се повремено јачи олујни вјетрови који у виду вјетроизвала и прелома стабала проузрокују велике материјалне штете. Заштита шума од штетног дјеловања вјетра и олује треба обезбједити кроз провођење превентивних мјера у циљу одржавања и побољшања виталности стабала у састојинама и здравственог стања шума. Сва евентуално поломљена и изваљена стабла потребно је што прије из састојине уклонити, јер ова стабла су идеална подлога за насељавање штетних инсеката.

У одраслим шумама снјег не причињава значајне штете, док у младим састојинама са густим склопом и шумским културама снјег и ледена киша проузрокују штете у виду савијања, ломљења и пуцања младих стабалаца. Ове штете се могу спречити благовременим провођењем шумскоузгојних радова у виду чишћења и проређивања младих природних састојина и вјештачки подигнутих шумских култура.

Предузимање заштитних мјера од елементарних непогода углавном се своди на примјену превентивних мјера које се проводе у циљу стварања отпорности састојина на абиотичке штетне утицаје (вјетар, снјег). Стабилност састојина зависи од коефицијента виткости стабала, односно ако стабла имају већу виткост, састојина је нестабилна и угрожена од вјетро и сњегоизвала, па је потребна већа опрезност код извођења сјеча. Коефицијент виткости представља однос између висине и прсног пречника средњег састојинског стабла и може се изразити нумерички.

5.1.5. Заштита шума од шумских пожара

План заштите шума од шумских пожара утврђен је за шумскопривредно подручје као цјелину и регулисан је Правилником о садржају и поступку израде плана заштите шума од пожара („Службени гласник Републике Српске“, број 107/09).

Законске обавезе и правни инструменти који на директан или индиректан начин регулишу материју шумских пожара су:

- Закон о шумама,
- Закон о цивилној заштити/управљање катастрофама,

- Закон о заштити околине,
- Закон о заштити од пожара,
- Закон о пољопривреди,
- Закон о заштићеном подручју,
- Закон о загађењу зрака,
- Кривични и парнични закони (казне и накнаде),
- Правилника о садржају и поступку израде плана заштите шума од пожара.

Правилником су прописане и утврђене мјере и радње у вези са спровођењем и унапређивањем заштите од пожара, а одговорна лица која су задужена да се брину о спречавању ових штетних појава сходно правилнику треба да ураде слиједеће предрадње:

- организовати противпожарну службу,
- поставити потребан број осматрачница или обезбједити извиђање из ваздуха,
- набавити основна противпожарна средства,
- оспособити противпожарне екипе и снабдјети их са опремом и алатом,
- поставити и одржавати противпожарне просјеке у четинарским културама.

Према степену угрожености шума од пожара, а према Правилнику о садржају и поступку израде плана заштите шума од пожара, (*"Службени гласник Републике Српске"*, бр. 107/09 и 12/14) постоји пет степени угрожености шума од пожара:

- I степен - врло велика угроженост,
- II степен - велика угроженост,
- III степен - умјерена угроженост,
- IV степен - мала угроженост и
- V степен - врло мала угроженост.

Процјена степена угрожености од шумског пожара израђена је у складу одредби Правилника о садржају и поступку израде плана заштите шума од пожара. Процјена степена угрожености и израда карта угрожености шума од пожара је израђена примјеном најновијих савремених GIS технологија. Приликом процјене и израде карте кориштен је тродимензионални дигитални модел терена (DTM) који даје прецизне резултате приликом генерисања површина које служе за бодовање код одређивања степена угрожености шума од пожара (експозиција, надморска висина, инклинација...). Степен угрожености од шумског пожара одређује се у складу са мјерама за процјену угрожености од шумског пожара. Степен угрожености рачунат је за сваки узгојни тип шуме, као и за остало шумско земљиште.

Процјену угрожености шума од пожара проводи се утврђивањем броја бодова за поједине параметре наведене у цитираном Правилнику и то:

1. вегетација (заступљеност врста дрвећа),
2. антропогени фактор (ризик од човјека),
3. клима,
4. станиште (матични супстрат и врста земљишта),
5. орографија,
6. шумски ред и уређеност састојине.

Шуме и шумска земљишта на основу узгојне класификације шума и осталих параметара који служе за процјену угрожености од шумских пожара, према овој ШПО, разврстане су у:

- подручја умјерене угрожености – I степен, површине 1.470,95 ha,
- подручја умјерене угрожености – II степен, површине 281,06 ha,
- подручја умјерене угрожености – III степен, површине 12.280,01 ha,
- подручја мале угрожености – VI степен, површине 46.756,82 ha.

Чување односно заштиту шума од пожара, потребно је организовати као превентивну мјеру која се спроводи од стране задужених одговорних лица у шумском газдинству. Да би се успјешно проводиле потребне радње и подузимале потребне мјере у вези са спровођењем и унапређивањем заштите шума потребно је организовати адекватну противпожарну службу. У противпожарној служби потребно је према правилнику задужити одговорна лица да се старају о спровођењу заштите од пожара.

Чување шума, односно заштиту шума од пожара треба да обављају чувари шума и друга стручна лица која за то области корисник шума. Да би чување било успјешно, у зависности од купираниости терена, на подручју се постављају осматрачнице које се постављају на узвишењима и које се међусобно догледају.

Чувари шума треба да спријече ложење ватре како у шуми тако и на приватним имањима на удаљености мањој од 100 метара од ивице шуме, затим паљење траве, отпадака и осталог материјала. Изузетно се ватра може ложити у шумама само на мјестима одређеним и обиљеженим од стране корисника шума, придржавајући се прописаних услова и мјера сигурности.

Поред чувара шума противпожарна служба, треба да има оспособљене противпожарне екипе, које су снабђевене противпожарним алатом и справама за брзу интервенцију у случају појаве пожара на шумскопривредном подручју. Формирање и оспособљавање противпожарне екипе подразумијева обуку шумских радника и опремање потребном опремом за сјечу стабала и израду противпожарних просјека, патролних осматрачко-дојавних група опремљених темељним причувним алатом за гашење почетног (иницијалног) пожара и пожара мањих размјера. Патролно осматрачко-дојавне групе представљају основну противпожарну екипу која прва ступа на активно гашења пожара на терену.

У тренутку када иницијални пожар прерасте у отворени пожар већих размјера, задатак патролно осматрачко-дојавне групе је, поред обавијештења надлежним институцијама, обавијестити и позвати своје надређене у шумском газдинству који доносе одлуку о даљњем поступању гашења у координацији са надлежним службама општине. Одговорна особа шумског газдинства, која према оперативном плану као темељни координатор преузима одговорност на гашењу, активира све остале расположиве запослене раднике шумског газдинства на гашење пожара са свом расположивом опремом.

Да би се купила потребна опрема за гашење шумских пожара потребно је улагање одређених финансијских средстава од стране шумског газдинства. При томе велика финансијска улагања за куповину специјалне и скупе опреме, те изградњу специјалних торњева за осматрање и дојавну везу, шумско газдинство у наредном уређајном периоду неће моћи остварити, али у будућем периоду, постоји могућност коришћења система даљинске детекције (пројекат ПА). Међутим, добро организована и планирана противпожарна служба, каква прогнозна постоји у ШГ,

и на основу класичне опреме и алата, може успјешно да извршава задатке који се пред њу постављају.

На основу досадашњег праћења појаве пожара на овом шумскопривредном подручју, планирана је неопходна класична опрема за наредни уређајни период како је приказано у сљедећој табели:

IV Табела 135. Утврђени радови и потребна противпожарна опрема на ШПП Невесињско - Гатачко

Врста рада	Врста опреме	Количина опреме	Вриједност (КМ)
Дојава и осматрање	Осматрачнице	4	5.000
	Дурбин	5	2.000
Опрема за гашење пожара	Ватрогасна лопата	50	1.500
	Ватрогасне метле	50	2.000
	Челичне грабље	10	100
	Леђне прскалице	30	3.000
	Теренско возило	1	64.000
	Моторне пиле	2	3.500
Пуњач ватрогасног апарата		2	2.500
УКУПНО			83.600,00

Напомена:

- Шумско газдинство располаже са одређеном противпожарном опремом, а набавка опреме из претходне табеле треба да се усклади са потребама у току наредног уређајног периода.
- Количина и вриједност опреме су одређени према површини подручја и просјечним тренутним цијенама на тржишту, односно наведене вриједности могу се мијењати у зависности од потреба.
- Набавка планиране опреме ће се реализовати према расположивим средствима у току уређајног периода.

Према члану 2. став (1) Правилника о садржају и поступку израде плана заштите шума од пожара, обавеза ЛПШ је да сваке године израђује План заштите шума од пожара.

5.1.6. Заштита ријетких врста, врста којима пријети опасност и угрожених врста

Заштита и конзервација ријетких и угрожених биљних врста, као и биоразноликости уопште, постају један од важних циљева газдовања шумским екосистемима на еколошки одржив и прихватљив начин. Појава ријетких и угрожених биљних врста захтијева посебне мјере код провођења шумско привредних захвата, прописаних шумскопривредном основом.

Брижљиво проведене студије захтијевају успостављање везе између појаве ових биљних врста и критичног момента у газдовању шумским екосистемима. Привредне мјере понекад само мало или нимало не утичу, на смањење или повећање биоразноликости, но понекад усљед непажње или незнања могу и значајно да утичу на смањење биоразноликости и нестанак ријетких и угрожених биљних врста.

Већим дијелом периода људске историје фауна је представљала један од најзначајнијих ресурса у задовољавању човјекских потреба. Даљим развојем људске заједнице, проналаском нових технологија и материјала, значај фауне се мијењао, те постепено губио примарну економску функцију, а тим више добијао друге, као: естетске, рекреационе, итд. Данас, фауна има третман природног добра, којим се у зависности од разноликости врста с правом поноси свака земља. Број

и заступљеност животињских врста у неком подручју представља један од параметара за утврђивање биолошке разноликости. Вриједности фауне данас се дијеле на социјалне, економске, културне, образовне, научне, рекреационе и естетске, које су под одговарајућим надзором друштва, како у другим земљама, тако и у Републици Српској и Босни и Херцеговини. Статус ловних и неловних врста, регулисан је одредбама и обавезама за доношење закона и других прописа са мјерама у погледу заштите, узгоја и њиховог коришћења. Циљ ових мјера је да се остваре потребни услови за опстанак сваке поједине врсте и омогући њен нормалан развој у слободној природи било да се ради о сталним или миграционим врстама, са наглашеном обавезом да се спријечи нестанак било које од аутохтоних врста, без обзира да ли припада ловној или неловној фауни.

Мјере које су законске обавезне су у примјени и представљају основу на којој се требају заснивати приједлози за предузимање мјера усмјерених ка трајном задовољењу потреба и интереса друштва, срочени у томе смислу, приједлози се, сходно одредбама закона, требају реализовати у пракси са привређивањем у узгоју и одстрелу дивљачи. Доминантно мјесто треба да имају мјере заштите и узгоја дивљачи, мјере уређења њихових станишта и мјере рационалног коришћења станишта и дивљачи, што подразумјева:

- синхронизацију времена извођења шумских радова са репродукционим циклусом врста,
- намјенско остављање старих, одумрлих стабала у стаништима која су неопходан извор хране анималног поријекла како за медвједа тако и за бројне друге врсте (глодари, дјетлићи, итд.),
- ограничени захвати у зреле лишћарске састојине (посебно букве и у годинама пуног уroda), како би се обезбиједила потребна исхрана како кључних (медвјед), тако и свих осталих врста у подручју, уколико су неопходни, ове радове изводити по завршетку уroda, односно по дозријевању буквице,
- завршетак радова у зимским брложиштима медвједа до краја септембра,
- као превентива за очување водне фауне, забрањено је мућење водотока.

У шуми, најсложенијем екосистему свака врста је битна карика у непрекидном ланцу функционисања исте, што треба бити мотив за очување и заштиту наведених врста.

За ово подручје посебно издвајамо ендемичне, заштићене и угрожене врсте, према Црвеној листи флоре РС и Конвенцијом о међународној трговини угроженим врстама дивљих биљака и животиња (CITES) у наредном прегледу наведени су таксони који се третирају као угрожене, осјетљиве и ријетке шумске биљне врсте.

Зелјасте биљке:

- *Achilea millefolium* - Хајдучка трава, заштићена врста,
- *Lilium bosniacum* – Босански љиљан, ендем
- *Origanum vulgare* - Вранилова трава, заштићена врста,
- *Teucrium montanum* - Ива трава, заштићена врста,
- *Gentiana lutea* – Линцура, заштићена врста,
- *Asarum europaeum* – Копитњак, заштићена врста,
- *Vaccinium vitis idaea* - Брусница, заштићена врста,

- *Vaccinium myrtillus* – Боровница, ендем,
- *Thymus serpyllum* - Мајчина душица, заштићена врста,
- *Allium ursinum* – Сријемош, заштићена врста и
- *Asperula odorata*- Лазаркиња, Ендем
- *Erica carnea* - Црњуша,
- *Hypericum perforatum* - Кантарион, заштићена врста.

Грмолике и дрвенасте врсте:

- *Picea omorika* - Панчићева оморика, заштићена, ендемо-реликтна врста,
- *Taxus baccata* – Тиса, заштићена врста,
- *Acer Pseudoplatanus* - Горски јавор ендем,
- *Ulmus glabra* – Горски бријест, угрожена,
- *Pinus mugo* – Бор кривуљ, заштићена,
- *Pseudotsuga menziesii* – Дуглазија, заштићена врста,
- *Corillus colurna* - Мечија лијеска, заштићена врста,
- *Salix cinerea* - Барска ива, заштићена врста,
- *Acer heldreichi* - Планински јавор, заштићена врста,
- *Prunus avium* - Дивља трешња, заштићена врста,
- *Pyrus pyraeaster* - Дивља крушка, заштићена врста,
- *Malus silvestris* - Дивља јабука, заштићена врста,
- *Juglans nigra* - Црни орах, заштићена врста,
- *Juniperus sibirica*- Патуљаста клека, ендем,
- *Sorbus aria* - Мукиња обична, контрола и надзор, рањива врста,
- *Sorbus torminalis* – Брекиња, контрола и надзор, рањива врста,
- *Sorbus aucuparia* – Јаребика, контрола и надзор, рањива врста,
- *Sorbus domestica* – Оскоруша, контрола и надзор, рањива врста,
- *Prunus spinosa* - Црни трн, контрола и надзор, рањива врста
- *Rosa glutinosa* – Лепљива ружа, ендем,
- *Vaccinium vitis idaea* – Брусница, заштићена,
- *Cornus sanguinea* - Дријен, контрола и надзор, рањива врста
- *Sambucus racemosa* – Црвена зова
- *Viburnum lantana* - Црна удика.

Гљиве:

- *Mycenastrum corium L.* – Перутова пухара, заштићена врста и
- *Cantharellus cibarius* - Лисчарка, заштићена врста.

Дивљач:

- *Rupicapra rupicapra* – Дивокоза, заштићена ловостајем,
- *Ursus ursus* – Медвјед, заштићена ловостајем,

- *Ursus Arctos* – Мрки медвјед,
- *Lutra lutra* – Видра, трајно заштићена и
- *Sciurus vulgaris* - Вјеверица, трајно заштићена.

Птице:

- *Lullula arborea* – Шумска шева, заштићена,
- *Parus palustris* – Сива сјеница, заштићена,
- *Picus canus* – Сива жуна, заштићена,
- *Dendrocopos medius* – Црвеноглави дјетлић, заштићена,
- *Leuciscus scallize* – Стргач, заштићена,
- *Tetrao urogallus* - Велики тетријаб,
- *Tetrastes bonasia* – Љештарка, заштићена ловостајем и
- *Otus scops* - Ћук, заштићена ловостајем.

Рибе:

- *Salmo trutta morpha fario* – Поточна пастрмка, угрожена врста,
- *Salmo marmoratus*, Неретванска мекоусна пастрмка, угрожена врста
- *Thimalus thimalus* – Липљен, угрожена врста,
- *Hucho hucha* – Младица, угрожена врста и

Змије:

- *Vipera ursinii* – Шарган, ријетка и заштићена.

Ово нису једине врсте на које треба обратити пажњу и на све остале биљне врсте које се јављају на овом подручју, врсте дрвећа, грмља, приземне флоре, маховине и лишајеве, треба такође обратити пажњу, да не би случајно радњама које проводимо током газдовања, довели њихову присутност, опстанак и бројност у стање пред нестанак или знатно смањење.

Заштита и конзервација ријетких и угрожених биљних врста, као и биоразноликости уопште, постају један од важних циљева газдовања шумским екосистемима на еколошки одржив и прихватљив начин. Појава ријетких и угрожених биљних врста захтијева посебне мјере код провођења шумско газдинских захвата, прописаних шумскопривредном основом. Брижљиво проведене студије захтијевају успостављење везе између појаве ових биљних врста и критичног момента у газдовању шумским екосистемима. Мјере газдовања понекад само мало или нимало не утичу, на смањење или повећање биоразноликости, но понекад услед непажње или незнања могу и значајно да утичу на смањење биоразноликости и нестанак ријетких и угрожених биљних врста.

Према чл. 41 и 45. ЗОШ, није дозвољена сјеча, искорјењивање или било какво оштећивање, изузетно, уколико су потребне узгојне и санитарне сјече, сљедећих угрожених врста дрвећа и грмља: панчићеве оморице, тисе, мунике, бора кривуља, планинског јавора, балканског кленића, божиковине, сремзе, жути кошћеле, хроста црнике, македонског хроста, маљаве брезе, медвјеђе лијеске, бадемолисне крушке, жути манарке, јужне мукиње, маслине,

зеленике, сиве тополе, бадемолисне врбе и ловор-врбе, као и других ријетких и вриједних врста дрвећа на њиховим природним налазиштима.

6. МЈЕРЕ ЗА ОДРЖАВАЊЕ И ПОБОЉШАЊЕ БИОДИВЕРЗИТЕТА И ОСТАЛИХ ЕКОЛОШКИХ И СОЦИЈАЛНИХ ФУНКЦИЈА ШУМА

Осим планова сјеча, узгоја и заштите шума, искориштавања шума, инвестиционих улагања и финансијског плана, који су саставни дио сваке шумскопривредне основе, потребно је планирати мјере на одржању и очувању биодиверзитета и осталих еколошких и социјалних функција шума. Приликом израде и разраде циљева планова, првенствено се водило рачуна о усклађености са другим плановима и програмима (ловне основе, водопривредни планови, и др.), IUCN смјерницама за заштићена подручја те са Законом о шумама.

У плановима ШПО обухваћене су мјере за очување биодиверзитета који предвиђају заштитне и друге мјере забране сјече угроженог дрвећа и грмља и коришћења угрожених биљних врста у плану коришћења споредних шумских производа, потенцијала и шумског земљишта приликом процеса искоришћавања шума, правилном избору врста дрвећа, рационалном планирању количине и динамике сјеча и адекватној примјени технологије у искоришћавању шума.

Биолошка разноврсност (биодиверзитет) је свеукупност свих живих организама који су саставни дијелови еколошких система, а укључује разноврсност унутар врста, између врста, те разноликост између еколошких система. Очување биолошке разноврсности остварује се спровођењем мјера заштите и унапређивања врста, њихових популација, природних станишта и екосистема.

Угрожена, ријетка и осјетљива станишта и типови станишта од посебног значаја за очување, те мјере заштите са циљем њиховог очувања, издвајају се на основу критеријума прописаним подзаконским актом - Правилником. Податке о стаништима и њихово стално ажурирање обезбјеђује Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију у сарадњи са Републичким заводом за заштиту културно-историјског и природног наслеђа и другим стручним и научним институцијама.

Према Приједлогу измјена и допуна Просторног плана Републике Српске до 2025. године на овом подручју планирана је заштита и проглашење:

1. Подручје управљања стаништем Гатачко поље – дио, IV категорија IUCN, ID PUP031,
2. Подручје управљања стаништем Горњи ток Неретве, IV категорија IUCN, ID PUP032,
3. Парк природе Бјеласица, V категорија IUCN, ID PPP99.

Вишенамјенско шумарство и нова настојања постављају пред гајење шума важан задатак који подразумијева обезбјеђивање равнотеже између производне могућности уз очување шумских екосистема и њиховог коришћења. Највећа продуктивност и равнотежа у одређеним условима средине може бити постигнута само примјеном вишенамјенског гајења шума. Улога и значај гајења

шума посебне намјене огледа се, између осталог, у осигурању стабилности, одрживог развоја и очувању биодиверзитета шумских екосистема (*Говедар et al., 2006*).

6.1. МЕЂУНАРОДНЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ, ПРОТОКОЛИ И СТРАТЕГИЈЕ

Од међународних конференција за очување природе и животне околине под покровитељством УН-а које су одржаване у више наврата, у цијелини планете земље, свакако да је најзначајнија Декларација о животној средини и развоју (Rio de Janeiro, 1992. година) под називом „УН конференција о околини и развоју“ (*The United Nations Conference on Environment and Development UNCED in Rio de Janeiro in 1992*). На овој конференцији донесени су следећи, за шумарство веома важни документи:

- Агенда 21: за шумарство важна, из разлога што је Поглавље 11 посвећено спрјечавању крчења шума.
- Конвенција о биолошкој разноликости - биодиверзитету (*Convention on Biological Diversity*), БиХ приступила 26.08.2002. и ратификовала 4.10.2002.
- Шумарски принципи (*Forest Principles*), за шумарство су значајни због глобалног концензуса за управљање, очување и одрживи развој свих типова шума.

Релевантне документе, политичке и друге иницијативе везане за шумарство ЕУ, као и шумарство Босне и Херцеговине:

- Миленијумски развојни циљеви (MDG-The Millennium Development Goals),
- Свјетски самит о одрживом развоју, Јоханесбург 2002. (WSSD - The World Summit on Sustainable Development, Johannesburg 2002.),
- Куото Протокол (*Kyoto Protocol*),
- Природа 2000 (*Natura 2000*),
- Стратегија биолошке разноликости и акциони план о биолошкој разноликости (*Biodiversity Strategy and Biodiversity Action Plans*),
- Поглед на шуме (*Forest Focus*),
- Директиве везане за шумски репродуктивни материјал и здравље биљака,
- Акциони план о спровођењу закона о шумама, управљању и трговини (*FLEGT-Action Plan on Forest Law Enforcement, Governance and Trade*),
- Акциони план о биомаси (*Biomass action plan*),
- Министарске конференције о заштити шума у Еуропи (MCPFE- Ministerial Conferences on the Protection Forests in Europe),
- Најзначајније конференције су одржане Страсбург 1990., Хелсинки 1993., Лисабон 1998., Беч 2003, Варшава 2007. године и у Београду 2017. године.

Шест Пан-европских критеријума трајно одрживог коришћења шума гласи:

1. Очување и примјерен развој шумских ресурса и доприноса свеопштом свјетском кружењу угљеника,
2. Очување здравља и виталности шумских екосистема,
3. Очување и подршка продуктивне функције шума (дрвни и недрвни продукти),

4. Очување, заштита и примјерен развој биолошког диверзитета шумских екосистема,
5. Очување и примјерен развој заштитних функција шума (посебно у односу према земљишту и води) и
6. Очување осталих социјално-економских функција и услова.

У Хелсинкију 1993. године на министарској конференцији је дефинисан концепт одрживог управљања шумама и мултифункционална улога шума. Одрживо управљање шумама или трајно газдовање је дефинисано као: *„управљање и искоришћавање шума и шумског земљишта на тај начин (и у том обиму) да се одржава њихова биолошка разноликост, продуктивност, природна обнова, виталност, и потенцијал да испуњавају (сада и у будућности) релевантне еколошке, економске и социјалне функције, на локалној, националној и глобалном нивоу те да се не оштећују други екосистеми“*. Као резултат ове конференције настала је *Декларација о општим принципима одрживог развоја шума Еуропе*, а чији је потписник и Босна и Херцеговина.

6.1.1. *Цертификација шума*

Јавно предузеће шумарства „Шуме Републике Српске“ у чијем саставу је и Шумско газдинство „Ботин“, као корисник шума и шумског земљишта је извршило сертификацију газдовања шумама са сертификатом *FSC™ (FSC™ C013091)*. FSC сертификација газдовања шумама значи да се шумом и шумским земљиштем газдује према строгим еколошким, социјалним и економским стандардима. Сертификација газдовања шумама извршена је 2008. године, када је издат јединствен број сертификата *SGS-FM/COC-004338*, који вриједи у свим шумским газдинствима као саставним дијеловима предузећа. Тренутно сертификат важи од 10. марта 2023. до 9. марта 2028. године и подложен је годишњим контролним прегледима.

Сертификат се односи на све површине шума и шумског земљишта које користи Јавно предузеће. У Јавном предузећу „Шуме Републике Српске“ је организован групни систем FSC сертификације газдовања шумама. У том систему Јавно предузеће осигурава својим интерним процедурама да се сви чланови групе придржавају FSC стандарда, а сертификационо тијело које је издало сертификат методом узорка врши годишњи мониторинг Јавног предузећа.

На нивоу Јавног предузећа урађена је комплетна документација (процедуре и задужења) као и објашњења како процедура тако и одређених активности на терену. Сертификат може издати само од FSC вијећа овлаштена организација (у случају Јавног предузећа „Шуме Републике Српске“ то је SGS Словачка) која обавља инспекцију организације те увидом у документацију и стање на терену утврђује степен усклађености са стандардима. Вијеће за надзор шума (The Forest Stewardschip Council – FSC) је међународно тијело које појединим организацијама даје дозволу за издавање сертификата и гарантује за аутентичност њихових налаза. На основу процеса надзора који садржи консултације са заинтересованим странама и процјену у шумским газдинствима дефинишу се мале или велике неусклађености са QUALIFOR Programme-ом.

Извршење плана коришћења недрвних производа усагласити са подацима из газдинства или са Сектором за остале шумске производе. Постоје податци о реализацији.

Систем Јавног предузећа осигурава својим интерним процедурама да се сви чланови групе придржавају FSC стандарда, а акредитационо тијело које је издало сертификат методом узорка врши годишњи мониторинг Јавног предузећа.

6.1.2. Биолошка разноликост - биодиверзитет

Једна од веома важних и данас често експлоатисаних термина у стручној јавности, као и међу осталим заинтересираним групама је биолошка разноликост/диверзитет. Према конвенцији о биолошкој разноликости (*Convention on Biological Diversity*) чланом 2. је дефинисан термин биолошке разноликости, који подразумева „свеукупност свих живих организама који су саставни дијелови копнених, морских и других водених екосистема и еколошких комплекса; те укључује разноликост унутар врста, између врста, те разноликост између екосистема“.

За шумарску науку и струку, веома су важна истраживања разноликости, односно диверзитета врста. Да бисмо могли лакше да пратимо и изучавамо, морамо дефинисати и објаснити мјере разноликости врста. То је прије свега:

- богатство врста, односно број врста у заједници, представља најједноставнију и најстарију мјеру разноликости. Основни проблем који се јавља код ове мјере разноликости је немогућност пребројавања врста и њихових јединки у природној заједници,
- изједначеност, познато је одавно, да већина биљних и животињских заједница садржи неколико доминантних врста и доста врста које су релативно ријетке. Ова мјера настоји да квантифицира неједнаку репрезентацију врста према замишљеној заједници гдје су све врсте уобичајено подједнако заступљене,
- хетерогеност, је мјера која је настала из ове горе наведене двије мјере: богатства врста и њихове изједначености. Термин хетерогеност за већину еколога представља синоним за термин разноликост. Овај концепт је популаран у еколошким истраживањима будући да се лако утврђује.

За шумарску науку и струку од великог значаја је врсна разноликост, односно богатство флоре. Потенцијална разноликост флоре је прије свега дефинисана локалном климом, географским положајем, надморском висином, квалитетом и условима станишта. Осим овога, на врсну разноликост значајан, а у неким крајевима и пресудан утицај, има дјеловање човјека кроз историју као и данас, као и интеракцијски однос између животиња и биљака, као и интеракцијски однос између самих биљака. Због свих ових особина, веома тешко је правити поређења у диверзитету између појединих састојина, а које су из различитих подручја. У сваком случају евидентно је да станишни критеријуми у најширем смислу ријечи маркирају потенцијал врсне разноликости, па се и поређење може вршити само унутар појединих станишних јединица или подручја.

У протеклом периоду покренута је иницијатива, за ово ШПП, за проглашење шума и шумског земљишта које се могу дефинисати као шуме високе заштитне вриједности (*HCVF – High Conservation Value Forests*), које имају изузетан значај или важност, а у складу са чланом 46. и 47. Закона о шумама.

Утицај појединих система газдовања на разноликост дрвећа и грмља у нашим шумама до сада није детаљније истраживан. Први пионирски радови о врсном диверзитету код нас у Босни и